

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม 2568
Vol. 10 No. 3 (September– December 2025)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสาร 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 08 97102920, 06 4946 1595
E-mail: ambj.mcu@gmail.com
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระธรรมวชิรสุตาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูสิรินันทโมสิต, ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
พระมหาไสว สิริปัญญา, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
ดร.ภัฏชัช สุขเสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกัญจนภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีร์ภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

[illegible]

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยพายัพ

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจนากรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกัฏฐา อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวมินทร์ ประชานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคิน
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

ดร.สិวกกรณ์ กฤษณสุวรรณ
ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี
ดร.ชัยพนธ์ จันทวงศ์เดือน
ดร.สุวัฒน์ อาษาสิงห์
ดร.สงวน หล้าโพพัน
ดร.ธงชัย สุขแสวง
ดร.ประทวน วันนิจ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: มงคล สอนไธสง

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพริ้นท์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถ.จิระ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอก ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ รวมทั้งส่งเสริม การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ให้มีการเผยแพร่ผลงานในระดับชาติ และนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน ทั้งใน ส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอก รวมถึงนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ ทำให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคง และยั่งยืน พร้อมนี้ขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน
บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้
ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอวชิรบารมี จังหวัดพิจิตร 1
Leadership Affecting the Performance of the Subdistrict and Village Headmen
in Vajirabarami District, Phichit Province
พิจิตรา หลักคำ, ยุวดี พ่วงรอด และธนัสธา โรจนตระกูล
Phijitra Lakkham, Yuvadee Phongrod and Tanastha Rojanatrakul
- การบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 16
การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
Management of the System and Process of Student Assistance in Schools Under the
Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2
น่านฟ้า มงคล, วัชรภรณ์ เรืองสิทธิ์ และทรงเดช สอนใจ
Nanfa Mongkhol, Watcharaporn Ruangsit and Songdet Sonjai
- แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 กรณีศึกษาผู้สูงอายุ 31
ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
The Guidelines for Improving the Quality of Life of the Elderly according to the Principles of
Meditation, 4 Case Studies of the Elderly in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province
พระมหาธนาศาล ฐิตสีโล, กาญจนพงศ์ สุวรรณ และพูนศักดิ์ กมล
Phra Maha Thanasal Thitsilo, Kanchanapong Suwan and Poonsak Komol
- ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) 45
ในพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร
Factors Influencing the Success of the National Savings Fund Policy (NSF)
in Sak Lek District Phichit Province
สุคนธ์ทิพย์ ศรีใจวงศ์, ธนัสธา โรจนตระกูล และโชติ บดีรัฐ
Sukhonthip Srijaiwong, Tanastha Rojanatrakul and Chot Bodeerat
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชา 60
การศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย
The Development of Academic Achievement in Research Subjects in Early Childhood
Classrooms for Students in the Field of Early Childhood Education Faculty of
Education Thaksin University
Using a Research-Based Teaching Model
พูลเกียรติ มงคลสวัสดิ์, กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร และวสินี ทาสสุวรรณ
Poonkeat Mongkonsawasd, Kittirat Kasatsuntorn and Wasinee Thasuwan

- แนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่
อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร 72

Factors Affecting Agricultural Waste Management of Farmers in Wang Sai Phun District,
Phichit Province

วิทยา บุญทับ, ธนัสถา โรจนตระกูล และยุวดี พ่วงรอด

Witthaya Bunthab, Tanastha Rojanatrakul and Yuvadee Phongrod
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับ
การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 86

Development of Academic Achievement and Creative Writing Skills among Grade 5
Students with Skill Training Kits in conjunction with Learning Management Based
on the 4 MAT Concept

ภูริดา ชนวรรณ, พณน้อย รอดชู และปารุชยา เกียรติศิริ

Purida Chanawan, Phananoi Rotchu and Parussaya Kiatkheeree
- การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มทักษะ
การสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ 99

The Development of Instructional Model Based on Active Learning to Enhance English
for Communication Skills of Secondary School Students in Buriram Province

นวมินทร์ ประชานันท์, รสมณ พานดวงแก้ว, รุ่งนภา เมินดี, จันทรสุดา บุญตรี และพรภวิชัย ชนวนชัย

Nawamin Prachanant, Rossamon Panduangkaew, Runghapa Moendee, Jansuda Boontree
and Phompawitch Chanuanchai
- การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 113

Development of Learning Package with KWDL Technique to Enhance Academic
Achievement and Chemistry Problem Solving Skills for Mathayomsuksa 4 Students

เพ็ญพิชชา สายแก้ว, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง และปารุชยา เกียรติศิริ

Penpitcha Saikaew, Sirisawas Thongkanluang and Parussaya Kiatkheeree
- Enhancing Teaching Competency of Young Teachers through 125

a Cognitive Apprenticeship Workshop Model

การพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูรุ่นใหม่ด้วยรูปแบบปฏิบัติการเชิงความรู้

Zhao Ming, Qin Jian
- การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอ 141

ร้อยเรื่องราว ชาวม่วงเจ็ดต้น เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล

Development of Learning Management Using Storyline Technique Integrated with
Local Wisdom on the Subject of Woven Fabrics of Muang Chet Ton People to
Promote Creative Skills for Small Schools in Remote Areas

นงลักษณ์ ใจฉลาด, นันทนัชชา พวงศรี, นพรัตน์ เจริญศิลป์, ธนันท์ เจริญศิลป์ และภาวิดา มหาวงศ์

Nongluck Jaichalad, Nantanutcha Phuangsri, Nopparat Charoensil,
Thananun Charoensil and Pavida Mahawong

- การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้ มะขามแสนพิเศษ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 154
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพีใต้
Integrated Learning Management: The 'Special Tamarind' Learning Unit
to Promote Teamwork among Grade 5 Students at Ban Phee Tai School
นงลักษณ์ ใจฉลาด, จิตรานุช บุญเรือง, นพรัตน์ เจริญศิลป์, ธนันทน์ เจริญศิลป์ และจารุวรรณ นาดัน
Nongluck Jaichalad, Chittratanut Bunrueang, Nopparat Charoensil, Thananun
Charoensil and Jaruwan Natan
- การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิค และรูดนิคเพื่อส่งเสริมความสามารถ 167
ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
The Development of Learning Package with the Problem-Solving Process of Krulik
and Rudnick Model to Enhance the Ability to Solve Physics Problems for
Mattayomseuksa 5 Students
กาญจนา ทิมบำรุง, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง และอัญชลี แสงอาวุธ
Kanjana Timbumrung, Sirisawas Thongkanluang and Anchalee Sangarwut
- การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 180
People's Participation in Marine Debris Management in
Chonburi Municipality, Chonburi Province
เบญจมาศ แสงตันชัย และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง
Benjamas Sangtanchai and Chairat Wongkitrungruang
- ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋าตัง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) 194
ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร
Customers Satisfaction Towards Paotang Application of Krung Thai Bank Public
Company Limited in Khan Na Yao Bangkok
ไพฑูรย์ บุญเรือง และกังสดาล เชาววัฒนกุล
Paitoon Boonruang and Kangsadan Chowathanakun
- แนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน 208
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
Guidelines for Creating Success in Fundraising for Small School Education Under
Bueng Kan Primary Educational Service Area Office
วิรากร ภูมิพิน, พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และสุชาดา บุปผา
Wirakorn Phoomphuen, Patcharin Chompuwiset and Suchada Bubpha
- การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 220
สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
A Study of Personnel Management of School Administrators Network Group 23,
School Bangkokpi District Office, Bangkok
มัชรพงศ์ โชติพัชรอนันต์ และนันทิยา น้อยจันทร์
Matcharapong Chotpatchara a-nan and Nuntiya Noichan

- ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม 232
Innovative Leadership of School Administrators that Influences Teachers' Innovativeness under the Affiliated Secondary Educational Service Area Office Samutsakhon Samutsongkhram
จตุพร คำม่วง และนันทิยา น้อยจันทร์
Jatuporn Kummaung and Nuntiya Noichan
- ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 247
The Academic Leadership of School Administrators Affecting Teachers' Learning Management Efficiency in the 21st Century under Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1
กมลชนก ธงทอง และนันทิยา น้อยจันทร์
Kamonchanok Thongtong and Nuntiya Noichan
- การศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบลีน 262
The Needs Study of Development in Debsirin School's Procurement Management Based on the Concept of Lean
วรวิทย์ อาจเดช และเพ็ญวรา ชูประวัติ
Warrawoot Arjdach and Penvara Xupravati
- การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 275
Innovating and adding Value to Naga Sculptures Made from mixed Plaster Based on Buddhist art Principles of the OTOP Village to Promoting Local Identity in Nakhon Ratchasima Province
พระครูอัศวศิลาวิสุทธิ, พระครูภัทรจิตตาภรณ์, พระครูใบฎีกาหัสดี ประกิจ, มนัสพล ยังทะเล และเบญญภา จิตมั่นคงภักดี
Phrakhrui Akarasilawisut, Phrakhruputtharajitthaporn, PhrabaideekaHassadee Praking, Manusphon Yungtalay and Benyapa Jitmunkongpakdee
- การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา 289
Promoting the Four Noble Truths for the Development of the Quality of Life in the Nang Yorn Community Kura Sub-District, Kuraburi District, Phang Nga Province
พระใบฎีกาเดชเดชา เดชธมโม, พระครูโกศลอรธกิจ และพระครูวิจิตรศีลาจาร
Phrabaideekadejdech Dejadhammo, Phrakhrukosolattthakit and Phrakhruwijitsilajarn

- การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด มีต่อความสามารถ 301
ในการอ่านจับใจความ และความสามารถใน การคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Learning Management by using Cooperative Learning STAD Technique together with
Mind Mapping towards Reading Comprehension and Analytical Thinking Abilities of
Prathomsuksa 6 Students
พรรณธิดา เนืองภา, เบญจพร วรณุปถัมภ์ และกระพัน ศรีงาน
Panthida Nuangpa, Benchaporn Wannupatam and Krapan Sri-ngarn
- แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียน 316
โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรางุ กระบี่
Guidelines for the Administration of Student Affairs to Development Life Skills for
Student Base on Four Noble Truths of Plaiprayawittayakom School under the Trang-
Krabi Secondary Educational Service Area Office
ศรัณยู รัตนบุรี
Saranyu Rattanaburee
- การพัฒนาการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะเขตภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์ 331
The Development Learning Management Public Apace Phu Khao Fai Kradong
in Burirum Province
อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์ และวิภาต อภิบาลกุลดำรง
Isarapong Kraisin, and Wipart Apipalakuldumrong
- ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 343
The Success of the Propagation of Buddhism by the Dhammayuttika Nikaya in
Mueang Surin District, Surin Province
พระวิมล คุณยุตโต (วนเกิด), ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และพระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโณ
Phra Vidol Khunnayutto (Wonkerd), Thawisak Thongthip
and Phra Khru Bai Dika Wiang Kittiwanno
- รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผล 356
ร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียน
ราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1
Student Care and Support System Management Model Using Coaching and
Follow-up Processes with Teacher and Parent Participation for Learning Disabilities
Students, Rachanuban School, Nan Primary Educational Service Area Office 1
ฐานันท์ ตายอด
Thananun Thayod

- การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมือง 371
ตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
The Development of Learning Activity Packages to Promote Emocratic Citizenship
Characteristics for Undergraduate Students of Mahachulalongkornrajavidyalaya
University
พิพัฒน์ แก้วใส
Pipat Kaewsai
- ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถ 384
ในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
Effects of Learning Management by Using Cooperative Learning LT Technique with
Graphic Organizer Towards Reading Abilities and Analytical Thinking Abilities of
Prathomsuksa 2 Students
ปานรวี พ่วงงามพันธ์, เบญจพร วรณูปถัมภ์ และกระพัน ศรีงาน
Panrawee Phuangngarmpan, Benchaporn Wannupatam and Krapan Sri-ngarn
- กติกาชุมชน : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน 399
จังหวัดชัยภูมิ
Community Rules : Community Management for Shared Natural Resource Utilization in
Bueng Lahan Wetland, Chaiyaphum Province
สุนทร ธนศิลปพิชิต และไพฑูรย์ มาเมือง
Sunait Tanasinlapaphichit and Phaitoon Mamuang
- ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น : กระบวนการสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวม 414
เมืองชุมแพเพื่อยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น
Isan Rak Tin Model Community : Process of Perceiving Isan People of Na Ruam
Muang Community Chumphae to Elevate the Local Identity
ไพฑูรย์ มาเมือง, สุนทร ธนศิลปพิชิต, พระศรีสังญาณมุนี และวินัย ภูมิสุข
Phaitoon Mamuang, Sunait Tanasinlapaphichit, Phrasisatchayanamune and Winai Pumsukh
- การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 426
ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ
Development of Learning Activities Pali Grammar for Student Prayokh 1-2 of
Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province
ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, พระมหาโยธิน โยธิโก และพระมหาพจน์ สุวโจ
Chayaporn Sukprasert, Phramaha Yothin Yodhiko and Phramaha Phocana Suvaco
- พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 440
Lifestyle Behavior according to Sufficiency Economy Philosophy of Surindra Rajabhat
University Students
ธงไชย สุขแสง, พีรวัส อินทวิ และชัยนรินทร์ ทับมะเร็ง
Thongchai Suksawaeng, Peerawas Intwee and Chainarin Tubmarerng

บทความวิชาการ: Academic Article

- ประเพณีและพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์
Tradition and Rituals of Ordination and Worship at the Phra Borommathat Chedi
พระครูโสภณพัฒนบัณฑิต (สมปอง ฐานิสฺสโร)
Phra Kru Sopanphattana Bandit (Sompong Thanissaro)

450
- ความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัล
The Hyperreality of Thai Buddhists to Funeral Rite Management in Digital Society
พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ (แก้วเกลี้ยง), พระครูถาวรพิสุทธิ์,
พระครูสุจิตธรรมวัตร, พระครูโสภณธรรมวิสิฐ และสุขอุษา นุ่นทอง
Phrakrupalad Kamron Katapunyo (Kaewkleiang), Phrakru Thavornpisut, Phrakhru
Sophonthammavisit, Phrakhru Suchitthammawat and Sukusar Nuntong

462

ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตพื้นที่อำเภอวาชิรบารมี จังหวัดพิจิตร

Leadership Affecting the Performance of the Subdistrict and Village
Headmen in Vajirabarami District, Phichit Province

พิจิตรา หลักคำ, ยูวดี พ่วงรอด และธนัสถา ไรจนตรกุล

Phijitra Lakkham, Yuvadee Phongrod and Tanastha Rojanatrakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phijitra.lakkham@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอวาชิรบารมี จังหวัดพิจิตร 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอวาชิรบารมี จังหวัดพิจิตร และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอวาชิรบารมี จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชากรจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง จำนวน 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอวาชิรบารมี จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านคุณลักษณะผู้นำ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนางานองค์กร และด้านความรับผิดชอบ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านหลักธรรมาภิบาลมีคุณธรรมจริยธรรม และด้านภาวะผู้นำและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์
2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความแตกต่างกัน ส่วนเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และภูมิสำเนา ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. แนวทางการพัฒนาผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอวาชิรบารมี จังหวัดพิจิตร คือ ควรมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้าน

ได้รับบทความ: 6 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 9 มิถุนายน 2568

Received: May 6, 2025; Revised: May 20, 2025; Accepted: June 9, 2025

ความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงานที่จะนำไปสู่การครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญคือ การทำให้คนในชุมชนมีความตระหนักในศักยภาพและจุดอ่อนของชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางของชุมชนในอนาคตได้

คำสำคัญ: กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ภาวะผู้นำ, การปฏิบัติหน้าที่, อำเภोजिरบารมี

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of leadership of subdistrict and village headman in the Vajirabarami District, Phichit Province, 2) to compare personal factors affecting the performance of duties among subdistrict and village headman in Vajirabarami District, Phichit Province, and 3) to explore strategies to improve the performance of subdistrict heads and village chiefs in the Vajirabarami District, Phichit Province. This research employs both quantitative and qualitative methods. For the quantitative aspect, the sample consisted of 400 people. Data were collected using a questionnaire and analyzed using descriptive and inferential statistics. The statistical tools used included frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative aspect, data were collected through in-depth interviews with 10 purposively selected individuals. The content was analyzed and summarized in essay form.

The research results found that:

1. The overall level of leadership among subdistrict heads and village chiefs in Vajirabarami District, Phichit Province was found to be high. When examining each aspect individually, the highest average score was for leadership characteristics, followed by organizational development, responsibility, results-oriented performance, good governance with moral and ethical values, and strategic leadership and communication.

2. The comparison of personal factors influencing the performance of subdistrict heads and village chiefs revealed that age and average monthly income were statistically significant variables affecting perceptions of performance. Conversely, gender, educational attainment, occupation, and place of residence were not found to have a statistically significant effect on perceptions of leadership performance at the 0.05 level.

3. The recommended strategies for enhancing the performance of subdistrict heads and village chiefs in the Vajirabarami District include continuous development of leadership potential focusing on knowledge, capability, and administrative skills. This development should lead to effective self-management, people management, and work management. Importantly, there should be efforts to raise community awareness regarding their own strengths and weaknesses, foster understanding of current challenges, and support the ability to set future goals and directions for the community.

Keywords: Subdistrict Head, Village Chief, Leadership, Performance of Duties, Vajirabarami District

1. บทนำ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งรวมถึง กำนัน เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งของราชการส่วนภูมิภาค อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวกในสังคม การสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การประสานอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการต่าง ๆ การรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อนทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรแจ้งต่อทางราชการเพื่อให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนการปฏิบัติงานของส่วนราชการในพื้นที่ การดูแลให้ราษฎรในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย การอบรมชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณะประโยชน์ รวมถึงปฏิบัติภารกิจตามนโยบายรัฐบาลหรืองานอื่นตามกฎหมายกำหนด จะเห็นได้ว่าผู้ใหญ่บ้านยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ ทำให้ผู้ใหญ่บ้านนั้นมีความสำคัญในการปกครองที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐเอง และหน่วยงานของรัฐกับประชาชน เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด (กรมการปกครอง, 2559)

ภาวะผู้นำถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเป็นการนำหรือการทำให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามที่ประสงค์ ตามเป้าหมายขององค์การ ภาวะผู้นำเป็นเรื่องสำคัญมากในการบริหาร เพราะผู้นำมีความสำคัญสำหรับองค์การเพราะเป็นผู้นำพาองค์การสู่ความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่เป็นเลิศให้กับองค์การ ซึ่งในภาพรวมแล้ว ผู้นำต้องสามารถโน้มน้าวและสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีและการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นตำแหน่งที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำสูง กล่าวคือเป็นผู้นำที่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีการปรับตัว ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพัฒนาเรื่องค่านิยม คุณธรรม มาตราฐาน และการมองการณ์ไกลไปในอนาคต มุ่งเน้นการปรับปรุงบุคลิกภาพ พยายามหาแนวทางตอบสนองความต้องการและปฏิบัติต่อผู้ตามด้วยคุณค่าความเป็นมนุษย์ ท้นต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาและสร้างความสุขให้ชุมชน ดังนั้นกรมการปกครองจึงกำหนดแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน พ้นจากตำแหน่งเมื่อมีอายุครบหกสิบปีและไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 14 (11) ซึ่งมีการดำเนินการอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินได้กำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต้องการประเมินขีดความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (พัชรา วาณิชวคิน, 2560)

ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนการบริหารงาน ราชการส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จึงคาดหวังในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะปัจจุบันภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการบริหารงาน การพยายามพัฒนาผู้นำที่ดีนั้น เป็นพื้นฐานของการสร้างผลผลิตหรือบริการองค์การจะสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำในองค์การนั้นเป็นอย่างมาก ในการศึกษาครั้งนี้สนใจที่จะศึกษาถึงภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอขีรบุรี จังหัดพิจิตร เพื่อจะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงเป็นการปรับปรุงการทำงานและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอขีรบุรี จังหัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอขีรบุรี จังหัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอขีรบุรี จังหัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชากร ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงในเขตพื้นที่การปกครองของอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ทั้งหมด 51 หมู่บ้าน จำนวน 24,858 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ “Taro Yamane” ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 400 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาผลการปฏิบัติงานที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ รวมไปถึงหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอยางชุมน้อย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อกำหนดขอบเขตในการสร้างเครื่องมือ

2) วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมในด้านภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร

3) นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม แล้วนำมาทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในจำนวน 30 คนขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความเชื่อมั่น(Reliability) ด้วยคอมพิวเตอร์

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสาร

และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิสำเนา เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์ ในการศึกษาภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้ คือ

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งหมด 6 ด้าน

2) ความคิดเห็นต่อแนวทางในการส่งเสริมผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1) ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงที่ว่าการอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 400 ชุด

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

5) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

2. แบบสัมภาษณ์

1) ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เฉพาะเจาะจง จำนวน 10 คน

2) มีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเป็นผู้เข้าร่วมด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด ในกิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ จนกระทั่งเข้าใจและสามารถอธิบายสรุปได้

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบด้วยการซักถามพูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งด้านบริบทชุมชน ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง

4) การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูล และมีการบันทึกเทปถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้ทุกวันที่ได้สังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม และเพื่อได้บททวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

5) ได้ทำการค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นหาข้อมูลจากระบบสารสนเทศ (IT) เช่น ข้อมูลด้านบริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ภูมิปัญญาและการสืบทอด เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออิฐบารมี จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภออิฐบารมี จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภออิฐบารมี จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านคุณลักษณะผู้นำ	4.01	0.51	มาก
2. ด้านการพัฒนาองค์การ	3.89	0.55	มาก
3. ด้านความรับผิดชอบ	3.81	0.73	มาก
4. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.79	0.58	มาก
5. ด้านหลักธรรมาภิบาลมีคุณธรรม จริยธรรม	3.74	0.60	มาก
6. ด้านภาวะผู้นำและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์	3.67	0.63	มาก
รวม	3.82	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนได้ให้ระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอขีรบุรี จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำ ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.51) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาองค์การ ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.55) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 0.73) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.58) ด้านหลักธรรมาภิบาลมีคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.60) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านภาวะผู้นำและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ความแตกต่าง ส่วนเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และภูมิภาคนา มีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 ศึกษาความคิดเห็นต่อแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอขีรบุรี จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านของความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงาน ที่จะนำไปสู่การครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งมั่น ทุ่มเท อดทน และเสียสละ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งไปสู่ผลที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน

3. ควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อันจะมุ่งสู่การพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอชירบารมี จังหวัดพิจิตร สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอชירบารมี จังหวัดพิจิตร พบว่า โดยภาพรวมแล้วนั้น อยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านคุณลักษณะผู้นำ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านความรับผิดชอบ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านหลักธรรมาภิบาลมีคุณธรรม จริยธรรม และด้านภาวะผู้นำและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านคุณลักษณะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้น ก็ทำให้เราได้เห็นชัดเจนแล้วว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอชירบารมี ส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำที่สามารถทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี เพราะภาวะผู้นำที่ปรากฏจะแสดงออกมาให้เห็นในรูปของผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการมีภาวะผู้นำจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชนและประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับประมวลพระ พุทธบัญญัติ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ไว้ที่น่าสนใจว่า ระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในตำบลหรือหมู่บ้านนั้น ๆ โดยการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยส่วนใหญ่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ทุ่มเทเวลากำลังกาย และกำลังใจ ริเริ่มโครงการพัฒนาใหม่ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ประกอบกับกรมการปกครองมีนโยบายจัดระบบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้มีการขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และการบริหารจัดการในหมู่บ้านร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพูดคุย ปรึกษาหารือแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมายต่อไป สอดคล้องกับภักดี นามวิจิตร, สิทธิพร สุนทร และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จากผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน เขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคม ดูแล ปกครอง รักษาความสงบเรียบร้อย อำนวยความสะดวก ยุติธรรม และบริการ

ให้แก่ประชาชนดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านซึ่งจำเป็นที่จะมีภาวะผู้นำเข้ามาเป็นส่วนประกอบเพื่อให้การดำเนินการตามภาระหน้าที่นั้น เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมอย่างสูงสุด การที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นมียศประกอบของภาวะผู้นำทั้งด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุดได้นั้นจึงนับเป็นความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป และในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อัมรินทร์ พานิช (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพธาราม จังหวัดนครพนม พบว่าภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำที่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะภาวะผู้นำที่ปรากฏจะแสดงออกมาให้เห็นในรูปของผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการมีภาวะผู้นำจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชนและประชาชนเป็นอย่างมาก แต่ตรงกันข้ามหากภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบกพร่องย่อมเกิดความเสียหายต่อชุมชนและตำบลโดยรวม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาเปรียบเทียบกับให้สอดคล้องกับแนวพุทธว่า การทำงานจำเป็นต้องใช้หลักธรรมมาประกอบเข้าด้วยเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นธรรมและยุติธรรมที่สุด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนทางราชการ บทบาทของการเป็นผู้นำชุมชน รวมถึงเจ้าพนักงานปกครองที่มีอำนาจปกครองดูแลราษฎรในท้องถิ่นของตนอย่างทั่วถึงและใกล้ชิดมากที่สุด

5.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความแตกต่าง ส่วนเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา ส่งผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากผลของการวิจัยนั้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ ศิริ, มาลีษา โกมลฐิติ, ธนิสา แดงสี, นันทวัฒน์ เม่นมกภู และวรพงศ์ แสงผัด (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไว้อย่างน่าสนใจว่า มีเพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และขนาดของชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุวสันต์ ฤทธิทรัพย์, ภาสกร ดอกจันทร์ และธนิสา โรจนตระกูล (2567) ได้ทำการศึกษการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัย

พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรสร ภาคาพรต และอภิชาติ พานสุวรรณ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลิ้นช้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ อาชีพและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลิ้นช้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมากไม่แตกต่างกัน

ดังนั้น ไม่ว่าสภาวะความเป็นจริงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันจะเป็นอย่างไร แต่ความท้าทายสำหรับบทบาทผู้นำในวันนี้ก็คือ การกำหนดเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่พิเศษของตนให้ชัดเจน เนื่องด้วยการเพิ่มพูนทักษะในการพัฒนาและการเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะผู้นำชุมชนที่ดี สามารถนำพาประชาชนไปสู่สิ่งที่ดีได้นั้น สิ่งเหล่านี้มิได้หมายความว่าถึงเพียงบุคคลที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว หากแต่หมายถึงความรวมถึงการเป็นบุคคลที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือสามารถปกครองคนในชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตัวเองให้อยู่ในระดับสูงขึ้นไปให้ได้ เนื่องจากบทบาทที่สำคัญของผู้นำที่ดี จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ

5.3 แนวทางการพัฒนาผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอชирбарมี จังหวัดพิจิตร ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จำนวน 10 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และแนวทางการพัฒนาผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอชирбарมี จังหวัดพิจิตร สรุปโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของหมู่บ้าน เนื่องจากมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยเหลือนายอำเภอปฏิบัติหน้าที่ และยังเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตนเอง ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย สร้างความสามัคคี และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ประชาชนในชุมชนต้องการให้ผู้นำมีการพัฒนาศักยภาพของตัวเองอยู่ตลอดเวลาอย่างที่เคยปฏิบัติมา เพื่อที่จะนำไปสู่การมีผู้นำที่มีคุณภาพ และมีสมรรถนะในการบริหารงานให้มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น การทำให้คนในชุมชนมีความตระหนักในศักยภาพและจุดอ่อนของชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางของชุมชนในอนาคตได้ โดยสามารถวางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ตลอดจนตัวของผู้นำชุมชนจะต้องสามารถระบุ

ศักยภาพที่เน้นจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนในด้านต่าง ๆ และสามารถระบุเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของชุมชนได้ ซึ่งแนวทางที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ชุมชนที่มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเสียสละ และมีความอดทน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการธนิธ ธมฺสาโร (รามโพ), พระเทพปริยัติเมธี และสมคิด พุ่มทุเรียน (2563) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยร่วม อำเภอคงเจริญ จังหวัดพิจิตร โดยผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ด้านแบบมุงเกณท์ ควรมีการปฏิบัติงาน โดยยึดระเบียบกฎเกณฑ์เป็นหลักในการทำงานอย่างเคร่งครัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำหนด นโยบาย เป้าหมาย ทิศทางในการปฏิบัติงาน มีการทำงานตามขั้นตอนแบบแผนที่ได้วางไว้และ ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบระมัดระวังเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ด้านแบบมุงงาน ควรมีการกำหนดวางแผนการปฏิบัติงานล่วงหน้า ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ มีการลำดับความสำคัญของงานที่ทำและมีการติดตามประเมินผล มีวิธีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้าน และเป็นประชาธิปไตย หรือในทำนองเดียวกัน ปวรวรรณกร โพธิ์บุบผา (2565) ก็ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ พิจารณาเงินค่าตอบแทนตำแหน่งและเพิ่มสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้ใหญ่บ้านอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ยึดมั่นในแนวทางการทำงานตามระบอบประชาธิปไตย สอบถามความต้องการของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้าน ควรจัดกิจกรรมจิตอาสาขึ้นในชุมชนเพื่อพัฒนาด้านต่าง ๆ ร่วมกับคนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ควรพัฒนาภาวะผู้นำและผู้ใหญ่บ้านให้มีวิสัยทัศน์พัฒนาทักษะในด้านการสื่อสารจูงใจ และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านของความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงาน ที่จะนำไปสู่การครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งมั่น ทุ่มเท อดทน และเสียสละ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งไปสู่ผลที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน

3. ควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อันจะมุ่งสู่การพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

6.2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

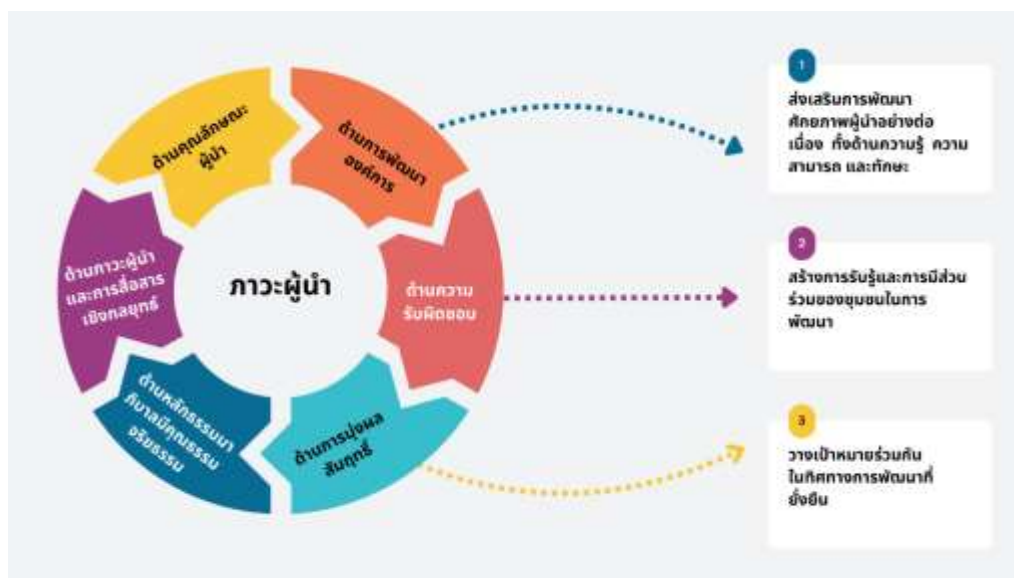
1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อติดตามและประเมินผลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด

2. ควรพัฒนาแบบการวิจัยหรือศึกษาความคิดเห็นที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นที่เป็นข้อเท็จจริงซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความพอใจในการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3. ควรมีการศึกษากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำต่อการดำเนินกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ที่เป็นตัวอย่างให้มีขอบเขตที่หลากหลายหรือกว้างขึ้น อาทิ ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอขมิ้นบุรี จังหวัดพิจิตร ได้องค์ความรู้ภาวะผู้นำอันประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะผู้นำ ด้านการพัฒนาองค์กร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านหลักธรรมาภิบาล มีคุณธรรม จริยธรรม และด้านภาวะผู้นำและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำ ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่
อำเภอขจรบุรี จังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2559). *คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ไกรสร ภาคาพรต และอภิชาติ พานสุวรรณ. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลิ้นช้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 130-131.
- ปวรวรรณกร โพธิ์บุบผา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(1), 156-157.
- พัชรา วาณิชสิน. (2560). *การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- พระอธิการณิต ธรรมสาโร (รามโพ), พระเทพปริยัติเมธี และสมคิด พุ่มทุเรียน. (2563). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยร่วม อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 3(2), 20-22.
- ภักดี นามวิจิตร, สิทธิพร สุนทร และสมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2566). ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 8(7), 173-175.

- ภาณุพงศ์ ศิริ, มาลีษา โกมลฐิติ, ธนินา แดงสี, นันทวัฒน์ เม่นมังกู และวรพงศ์ แสงผัด. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 169.
- สุขสวัสดิ์ ฤงทรัพย์, ภาสกร ดอกจันทร์ และธนัสถา โรจนตระกูล. (2567). การพัฒนาภาวะ ผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 7(2), 235-236.
- อัมรินทร์ พานัด. (2563). อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพธารมณ์ จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

การบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
Management of the System and Process of Student Assistance
in Schools Under the Chaiyaphum Primary Educational
Service Area Office 2

น่านฟ้า มงคล, วัชรารมณ์ เรืองสิทธิ์ และทรงเดช สอนใจ
Nanfa Mongkhon, Watcharaporn Ruangsit and Songdet Sonjai
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Faculty of Education, Surindra Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: Ongkongnanfa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 2) ศึกษาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบงานระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน จำนวนทั้งสิ้น 312 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มี 5 ด้าน จำนวน 30 แนวทาง ได้แก่ ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล จำนวน 5 แนวทาง ด้านการคัดกรองผู้เรียน จำนวน 5 แนวทาง ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา จำนวน 5 แนวทาง ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน จำนวน 5 แนวทาง ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียนจำนวน 5 แนวทาง และด้านการส่งต่อผู้เรียน จำนวน 5 แนวทาง
3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน พบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหาร, ระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน, สำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ได้รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 27 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 28 พฤษภาคม 2568

Received: May 8, 2025; Revised: May 27, 2025; Accepted: May 28, 2025

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the state of the administration of the system and the process of student assistance in schools under the Chaiyaphum primary educational service area office 2, 2) to study the approach of the administration of the system and the process of student assistance, and 3) to evaluate the approach of the administration of the system and the process of student assistance in schools. The samples included 312 school administrators and teachers who work as guidance counselors, selected by stratified random sampling using school size as the sampling unit. The data collection tools were a rating scale questionnaire and an interview form. The statistics used for data analysis included means, standard deviations, and content analysis.

The research result found that:

1. The overall and each aspect state of the administration system and student assistance process in schools under the Chaiyaphum primary educational service area office 2, is at a high level.

2. The guidelines for the administration system and Process of student assistance in schools have 6 areas and 30 guidelines; 1) Individual Knowledge, 5 guidelines, 2) Student Screening, 5 guidelines, 3) Student Promotion and Development, 5 guidelines, 4) Student Counseling, 5 guidelines, 5) Student Prevention and Assistance, 5 guidelines, and Student Transfer 5 guidelines.

3. The evaluation of the approaches to administering the system and processes of student assistance in schools indicated that both the overall appropriateness and feasibility were at the highest level.

Keywords: Management of the System, Process of Student Assistance in Schools, Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในหมวดที่ 1 มาตรา 6 ได้วางแนวทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพตามธรรมชาติ มาตรา 22 ระบุว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการศึกษาควรเน้นทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิตอย่างสมดุล

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับปัญหา ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง การแก้ไขปัญหานี้จึงต้องอาศัยระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยอิงจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการแนะแนวให้คำปรึกษา และฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อดูแลพัฒนานักเรียนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะชีวิตอย่างรอบด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แต่ในทางปฏิบัติ ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในหลายพื้นที่ยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เพียงพอ ตัวอย่าง เช่น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งดูแลโรงเรียนใน 5 อำเภอ พบว่าสถานศึกษา ยังไม่สามารถสื่อสารข้อมูลกับผู้ปกครองได้อย่างทั่วถึง ทำให้ขาดความเข้าใจในบทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมบุตรหลาน รวมถึงชุมชนบางแห่งมีปัจจัยเสี่ยง เช่น แหล่งอบายมุขที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อนำไปพัฒนาแนวทางในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข ผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือที่มีมาตรฐาน สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาของชาติ และสามารถรับมือกับปัญหาเยาวชนในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ผู้วิจัยได้แบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 261 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของเครซีและมอร์แกน ที่ขนาดความคาดเคลื่อน (e) บวกลบ 5% (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 156 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน ครูที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 1 คน รวม 312 คน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบตามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน ได้แก่ แบบประเมิน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยได้ขอหนังสือความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นได้นำแบบสอบถามเผยแพร่ผ่าน Google Form และ QR Code ให้กลุ่มตัวอย่างตอบกลับเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาแล้วจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ในขั้นต้นได้แบบสอบถาม 155 ชุด ซึ่งยังไม่ครบตามเป้าหมาย จึงเก็บเพิ่มเติมอีก 289 ชุด รวมทั้งหมด 444 ชุด คิดเป็นร้อยละ 142 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และนำข้อมูลที่สมบูรณ์เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 มาคัดเลือกประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละด้าน เพื่อใช้สร้างแบบสัมภาษณ์หาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน จากนั้นผู้วิจัยได้นำหนังสือความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน และนำ

ข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นคำถามวิจัย แล้ววิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมต่อไป

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากระยะที่ 2 มาสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นเสนอแบบประเมินให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาและปรับปรุงให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 คน และคำนวณค่า IOC ได้เท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ผู้วิจัยจึงจัดส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน และรวบรวมกลับด้วยตนเอง พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ต่อเพื่อประเมินแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ตามบริบทของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน และข้อมูลการประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียน และการวิเคราะห์เนื้อหาในการศึกษาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ศึกษาการศึกษาสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

สภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.38	0.45	มาก
2. ด้านการคัดกรองผู้เรียน	4.41	0.44	มาก
3. ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา	4.43	0.41	มาก
4. ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน	4.36	0.44	มาก
5. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้เรียน	4.39	0.40	มาก

6. ด้านการส่งต่อผู้เรียน	4.45	0.42	มาก
โดยรวม	4.40	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งต่อผู้เรียน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา ด้านการคัดกรองผู้เรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล และด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน

4.2 แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่ได้จากการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) สรุปได้เป็น 6 ด้าน 30 แนวทาง ได้แก่

ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน	
1. ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล	2. ด้านการคัดกรองผู้เรียน
1. ประชุมและชี้แจง	1. การจัดกลุ่มนักเรียน
2. จัดเวลาและอำนวยความสะดวก	2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ใช้เครื่องมือหลากหลาย	3. การประสานงานกับแหล่งข้อมูลภายนอก
4. ประสานงานกับผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญ	4. ติดตามผลการคัดกรอง
5. การตรวจสอบและรายงานผล	5. ประเมินและสรุปผล
3. ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา	4. ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน
1. แต่งตั้งคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ	1. จัดทำแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน
2. จัดทำแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	2. ฝึกอบรมทักษะอาชีพและชีวิต
3. สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3. บริการแนะแนวที่ครอบคลุม
4. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา	4. ดูแลและติดตามอย่างเป็นระบบ
5. ติดตามและให้คำแนะนำ	5. ประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน
5. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน	6. ด้านการส่งต่อผู้เรียน
1. ฝึกอบรมทักษะให้กับบุคลากร	1. การจัดประชุมและการอบรม
2. ปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับปัญหา	2. การสร้างแผนการปฏิบัติงาน
3. การให้คำปรึกษาแบบเป็นมิตร	3. การสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครอง
4. ติดตามผลการดำเนินงาน	4. การสร้างเครือข่ายภายนอก
5. รายงานและปรับปรุง	5. การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

4.3 การประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวม และรายด้าน

แนวทางการบริหารระบบและ กระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม
1. ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.60	0.27	มากที่สุด
2. ด้านการคัดกรองผู้เรียน	4.56	0.32	มากที่สุด
3. ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา	4.56	0.25	มากที่สุด
4. ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน	4.58	0.24	มากที่สุด
5. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน	4.54	0.30	มากที่สุด
6. ด้านการส่งต่อผู้เรียน	4.62	0.35	มากที่สุด
โดยรวม	4.58	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งต่อผู้เรียน ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน ด้านการคัดกรองผู้เรียน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวม และรายด้าน

แนวทางการบริหารระบบและ กระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เป็นไปได้
1. ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.60	0.30	มากที่สุด
2. ด้านการคัดกรองผู้เรียน	4.72	0.33	มากที่สุด
3. ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา	4.70	0.29	มากที่สุด
4. ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน	4.66	0.33	มากที่สุด
5. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน	4.68	0.32	มากที่สุด
6. ด้านการส่งต่อผู้เรียน	4.64	0.23	มากที่สุด
โดยรวม	4.67	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการคัดกรองผู้เรียน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียนด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน ด้านการส่งต่อผู้เรียน และด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีแนวทางที่เป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติของการช่วยเหลือนักเรียน ตั้งแต่การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา การให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน การส่งต่อผู้เรียน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลา ขุนชำนาญ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาวรินทร์ วิเชียรสวรรค์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนเจดีย์หลวง-ท่าก้อ อำเภอมะสอย จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการดำเนินงานทางการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนเจดีย์หลวง-ท่าก้อ อำเภอมะสอย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

5.2 การศึกษาแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล และด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังนี้

5.2.1 ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ควรมีแนวทางดำเนินการโดยเริ่มต้นจาก แนวทางที่ 1) การประชุมและชี้แจง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียน แนวทางที่ 2) จัดเวลาและอำนวยความสะดวก เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียนและการตรวจสอบสารเสพติด แนวทางที่ 3) ใช้เครื่องมือหลากหลาย ในการเก็บข้อมูลนักเรียน พร้อมทั้งต้องรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลให้ดี แนวทางที่ 4) ประสานงานกับผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสามารถ

วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง และสุดท้ายแนวทางที่ 5) การตรวจสอบและรายงานผล โรงเรียนควรกำกับดูแลและตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานนักเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อาริยา ก่อกุล (2564) กล่าวว่า การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ ปรางโท (2561) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแผนงานและปฏิทินการเยี่ยมบ้านนักเรียนจัดเตรียมเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง

5.2.2 ด้านการคัดกรองผู้เรียน ควรมีแนวทางดำเนินการโดยเริ่มต้นที่แนวทางที่ 1) การจัดกลุ่มนักเรียน ดำเนินการคัดกรองนักเรียนและแยกกลุ่มอย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มมีปัญหา กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มพิเศษ ตามเกณฑ์กำหนด เพื่อให้การดูแลและการสนับสนุนต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาความลับของข้อมูลนักเรียน จากนั้นดำเนินการตาม แนวทางที่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เครื่องมือ เช่น ระเบียบสละและแบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) รวมทั้งข้อมูลจากครูและเพื่อนนักเรียน เพื่อทำการวิเคราะห์สถานการณ์ของนักเรียนในแต่ละกลุ่มอย่างละเอียดและถูกต้อง ด้านแนวทางที่ 3) การประสานงานกับแหล่งข้อมูลภายนอก แนวทางที่ 4) ติดตามผลการคัดกรอง เพื่อประเมินสถานการณ์หลังการคัดกรอง และในแนวทางที่ 5) ประเมินและสรุปผล เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาปรับปรุงและแก้ไขกระบวนการคัดกรองให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธชัย กันติ (2566) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านเวียงพาน พบว่า แนวพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านเวียงพานด้านการคัดกรองผู้เรียน ผู้บริหารได้กำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยเกณฑ์การคัดกรอง ได้แก่ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มพิเศษ ตามเกณฑ์ของโรงเรียน เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5.2.3 ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา ควรมีแนวทางดำเนินการโดยเริ่มจากแนวทางที่ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน แนวทางที่ 2) จัดทำแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน แนวทางที่ 3) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แนวทางที่ 4) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา เช่น โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง และสิ้นสุดที่แนวทางที่ 5) ติดตามและให้คำแนะนำ มีระบบติดตามผลการพัฒนาของผู้เรียน และให้คำแนะนำในการปรับปรุงข้อบกพร่องหรือพฤติกรรมที่ไม่

เหมาะสม เพื่อช่วยนักเรียนเติบโตและพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวุฒิ เนียมรินทร์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมพ่อครูแม่ครูของโรงเรียนกรุงหยันวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า โรงเรียนมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน โดยผ่านการจัดกิจกรรม 9 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมรับลูกเข้าครอบครัวยุติธรรม เป็นลูกพ่อครูแม่ครู (2) กิจกรรม MOU สัญญาใจ (3) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียน (4) กิจกรรมเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา (5) กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน (6) กิจกรรมสาน สัมพันธ์ครอบครัว (7) กิจกรรมดาวประดับฟ้า (8) กิจกรรมรู้เขา รู้เรา และ (9) กิจกรรมมาลา บูชาคุณ

5.2.4 ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน ควรมีแนวทางดำเนินการโดย เริ่มจาก แนวทางที่ 1) จัดทำแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน แนวทางที่ 2) ฝึกอบรมทักษะอาชีพ และชีวิต แนวทางที่ 3) บริการแนะแนวที่ครอบคลุม ทั้งเรื่องการศึกษา อาชีพ และทักษะชีวิต เพื่อสนับสนุนการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ทางด้านแนวทางที่ 4) ดูแลและติดตามอย่าง เป็นระบบ สุดท้ายคือแนวทางที่ 5) ประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน และรายงานผล เหล่านั้นต่อผู้ปกครองและชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและได้รับ ข้อเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีญา ก่อกุล (2564) ได้ศึกษา แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประจำ สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดลพบุรี พบว่า การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โรงเรียน ตรวจสอบแผนการสอนเฉพาะบุคคลของนักเรียนให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล และนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ

5.2.5 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน ควรมีแนวทางดำเนินการ โดยเริ่มจากแนวทางที่ 1) ฝึกอบรมทักษะให้กับบุคลากร แนวทางที่ 2) ปรับกลยุทธ์ให้ สอดคล้องกับปัญหา แนวทางที่ 3) การให้คำปรึกษาแบบเป็นมิตร ครูที่ปรึกษาควรมีท่าที่เป็น มิตรในการให้คำปรึกษา แนวทางที่ 4) ติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อประเมินความก้าวหน้า และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามความเหมาะสม และสุดท้ายแนวทางที่ 5) รายงานและปรับปรุง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และควรนำข้อควรปรับปรุงหรืออุปสรรคในการดำเนินงานมาทบทวน เพื่อแก้ไขและพัฒนางานบริการให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรัญญา สิตะพงษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูควรรู้ปัญหาของนักเรียนและครอบครัวเพื่อให้ความ ช่วยเหลือ และประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญห และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วุฒิพงษ์ พันทิวา (2563) ได้ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการ ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรดำเนินการโดยสร้างความร่วมมือจากบุคลากรและทุกคนที่เกี่ยวข้อง

5.2.6 ด้านการส่งต่อผู้เรียน ควรมีแนวทางดำเนินการโดยเริ่มจากแนวทางที่ 1. การจัดประชุมและการอบรม เพื่อให้ครูและบุคลากรมีความเข้าใจร่วมกันในการส่งต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางที่ 2. การสร้างแผนการปฏิบัติงาน จะช่วยให้การส่งต่อนักเรียนเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด และสามารถติดตามผลได้ แนวทางที่ 3. การสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครอง แนวทางที่ 4. การสร้างเครือข่ายภายนอก จะช่วยให้การส่งต่อนักเรียนมีระบบและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สุดท้ายคือแนวทางที่ 5. การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนอย่างถูกต้อง จะช่วยให้การตัดสินใจในการส่งต่อนักเรียนมีความแม่นยำและสะดวกสบายยิ่งขึ้น โดยต้องมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริยา ก่อกุล (2564) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดลพบุรี พบว่า การส่งต่อนักเรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการหาแนวทางที่เหมาะสม

5.3 ผลการประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านการให้คำปรึกษาแนะแนวผู้เรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ผ่านการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ โดยเสนอแนะแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีระบบที่เป็นมาตรฐาน สามารถดำเนินการได้จริง และส่งผลต่อการพัฒนาของผู้เรียนในทุกด้าน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลและเติบโตอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวุฒิ เนียมรินทร์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมพ่อแม่ครูของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ผลการนำเสนอแนวทางการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมพ่อแม่ครูของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในแนวทางการช่วยเหลือผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน และสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถานศึกษา ควรบรรจุแนวทางการช่วยเหลือผู้เรียนทั้ง 30 แนวทางไว้ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และกำหนดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม พร้อมมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแนวทางที่นำไปใช้ พร้อมเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรสะท้อนความคิดเห็น เพื่อใช้ปรับปรุงและพัฒนาแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดอื่น และในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนตามบริบทและภูมิศาสตร์ของสถานศึกษา

3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางการบริหารระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปได้เป็น 6 ด้าน 30 แนวทาง ดังแผนภูมิดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- พันธชัย กันต์. (2566). แนวทางการบริหารคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านเวียงพาน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธนาวุฒิ เนียมรินทร์. (2565). แนวทางการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมพ่อครูแม่ครูของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร วิทยาลัยการศึกษานนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต

- สาขาวิชาพุทธบริหารการการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประภารินทร์ วิเชียรสรรค์. (2565). *แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนเจดีย์หลวง-ท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วุฒพงษ์ พันทิวา. (2563). *สภาพ ปัญหา และแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิวา ขุนชำนาญ. (2564). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ และศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สร้อยญา สิตะพงษ์. (2560). *การศึกษาสภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2567*. ชัยภูมิ: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2567*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *พระราชบัญญัติการคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อัจฉราภรณ์ ปรางไท้. (2561). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อารียา ก่อกุล. (2564). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดลพบุรี*. (วิทยานิพนธ์

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์:
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 กรณีศึกษาผู้สูงอายุ ในอำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ

The Guidelines for Improving the Quality of Life of the Elderly according to the Principles of Meditation, 4 Case Studies of the Elderly in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province

พระมหาธนาศาล ฐิตสีโล, กาญจนพงศ์ สุวรรณ และพูนศักดิ์ กมล

Phra Maha Thanasal Thitsilo, Kanchanapong Suwan and Poonsak Komol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist college, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: Kanchanapong24@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอกุเชียว 2) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในอำเภอกุเชียว การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นการวิจัยแบบผานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาเรียบเรียงบรรยายนำเสนอเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้สูงอายุในอำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ ประสบกับปัญหาด้านสุขภาพที่หลากหลาย ทั้งโรคเรื้อรังและข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ ขณะเดียวกันยังต้องเผชิญความเครียด ความกังวลและรายได้ที่ไม่เพียงพอ ซึ่งล้วนกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในผู้สูงอายุ

2. หลักภาวนา 4 ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ แนวทางหล่อหลอมชีวิตให้สมบูรณ์และสงบเย็น ได้แก่ กายภาวนา พัฒนากายให้แข็งแรง พร้อมฝึกอินทรีย์ทั้งห้าให้เป็นกุศล ศีลภาวนา ขัดเกลาความประพฤติให้อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและเมตตาต่อสรรพชีวิต จิตภาวนา เจริญสติให้ตั้งมั่นอยู่กับปัจจุบัน หล่อเลี้ยงจิตด้วยคุณธรรม ปัญญาภาวนา ฝึกใจให้รู้เท่าทันสังขาร ทุกข์ด้วยปัญญา

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอกุเชียว อิงหลักภาวนา 4 แห่งพระพุทธศาสนา ได้แก่ กายภาวนา คือ การดูแลสุขภาพให้แข็งแรงทั้งอาหาร ออกกำลังกาย และพักผ่อน ศีลภาวนา คือ การรักษาศีล 5 เพื่อความสงบเรียบร้อยของชีวิตและสังคม

ได้รับบทความ: 12 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 กรกฎาคม 2568

Received: May 12, 2025; Revised: July 30, 2025; Accepted: July 31, 2025

จิตภาวนา คือ การฝึกสติสมาธิและแผ่เมตตาเพื่อจิตใจที่ผ่องใส ปัญญาภาวนา คือ การเข้าใจความไม่เที่ยงของชีวิต ไม่ยึดติดในรูปนาม ทั้งหมดนี้นำไปสู่ชีวิตที่สมบูรณ์ สงบและเปี่ยมด้วยปัญญา

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักภาวนา

Abstract

This research aims to 1) study the quality of life of the elderly in Phu Khiao District, 2) study the development of quality of life according to the four principles of meditation in Buddhism, and 3) propose guidelines for the development of quality of life of the elderly according to the four principles of meditation in Phu Khiao District. It is a qualitative research by conducting in-depth interviews with key informants, in-depth interviews with relevant persons, and mixed-method research by using survey research methods from questionnaires, analyzing data, and compiling a description in a descriptive manner.

The research results found that:

1. Elderly people in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province face various health problems, including chronic diseases and limited access to medical services. At the same time, they also have to deal with stress, anxiety, and insufficient income, all of which affect the quality of life and stability of the elderly.

2. The four principles of meditation according to Buddhism are a guideline to mold life to be complete and peaceful: physical meditation, developing the body to be strong and training the five senses to be virtuous; moral meditation, refining behavior to be within the framework of morality and compassion for all living beings; mental meditation, developing mindfulness, staying firmly in the present, nourishing the mind with virtue; and wisdom meditation, training the mind to be aware of the truth and resolving suffering with wisdom.

3. Guidelines for improving the quality of life of the elderly in Phu Khiao District are based on the four principles of meditation in Buddhism: physical meditation, which is taking care of your health through food, exercise, and rest; moral meditation, which is keeping the five precepts for peace and order in life and society; mental meditation, which is practicing mindfulness, concentration, and spreading loving-kindness for a clear mind; and wisdom meditation, which

is understanding the impermanence of life and not clinging to form and name. All of these lead to a complete, peaceful, and wisdom-filled life.

Keywords: Guidelines, Improving Quality of Life, Meditation Principles

1. บทนำ

ผู้สูงอายุคือบุคคลที่เต็มไปด้วยความรู้และประสบการณ์ เป็นทั้งผู้ที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิ เปรียบเสมือนทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้จะเข้าสู่ช่วงเวลาที่ร่างกายเริ่มอ่อนแอลง แต่ผู้สูงอายุยังสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ในหลากหลายด้าน เช่น การดูแลบุตรหลาน ในขณะที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงาน การช่วยดูแลบ้านเรือน หรือแม้แต่การหุงหาอาหารและทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามกำลังของท่านผู้สูงอายุยังสามารถให้คำแนะนำและปรึกษาในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งในด้านอาชีพ การดำเนินชีวิต ครอบครัว และสังคม บางท่านยังมีทักษะในวิชาชีพบางอย่าง เช่น การช่างไม้ ช่างแกะสลัก การทำอาหารไทย ขนมไทย เย็บปักถักร้อย หรือดนตรี ซึ่งท่านสามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะเหล่านี้ให้แก่บุตรหลาน และผู้ที่สนใจ ทำให้วิชาชีพเหล่านั้นยังคงดำรงอยู่ต่อไปในสังคมไทย ประชากรสูงอายุเป็นแนวโน้มสำคัญระดับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงสังคมทั่วโลก ปัจจุบันอายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเกิน 75 ปีในครึ่งหนึ่งของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งยาวนานกว่าในปี 1950 ถึง 25 ปี ภายในปี 2030 คาดว่าผู้สูงอายุจะมีจำนวนมากกว่าเยาวชนทั่วโลก โดยการเติบโตนี้เกิดขึ้นเร็วที่สุดในประเทศกำลังพัฒนา การเปลี่ยนแปลงทางประชากรนี้ได้เปลี่ยนโฉมหน้าของการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ (United Nations, 2018) แม้บุตรหลานจะแต่งงานมีครอบครัวของตนเองแล้ว แต่ยังคงนิยมอยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกับพ่อแม่และปู่ย่าตายาย ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น บุตรหลานได้รับการดูแลและอบรมจากทั้งพ่อแม่และปู่ย่าตายาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรัก ความอบอุ่นภายในบ้าน และช่วยลดโอกาสที่เด็กจะประพฤติตัวผิด เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุยังสามารถช่วยเสริมสร้างความประพฤติที่ดีให้กับบุตรหลานและช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แข็งแกร่งขึ้น ผู้สูงอายุในสังคมไทยไม่เพียงแต่ต้องการการดูแลจากบุตรหลานเท่านั้น แต่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพ รายได้ หรือการใช้ชีวิต แม้กระทั่งในกรณีที่ไม่สามารถทำได้ด้วยตัวเองแล้ว พวกท่านยังยินดีที่จะช่วยเหลือครอบครัวและสังคมด้วยกำลัง กาย สติปัญญา หรือคำแนะนำที่ท่านสามารถให้ได้ (กรมอนามัย, 2556) โรคของผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นโรครักษาไม่หาย ต้องดูแลอย่างต่อเนื่องในระยะเวลายาวส่วนมากหวั่นไหว เสื่อม และฟื้นตัวเหลือน้อย ทำให้การเคี้ยวอาหารยากลำบาก กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

สำหรับความเชื่อทางศาสนามีความสัมพันธ์สำคัญอย่างยิ่งกับการดำเนินคุณภาพชีวิตและความผาสุกของผู้สูงอายุ และประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา

หลักพระพุทธศาสนา จึงเป็นแก่นของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา ซึ่งศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน (พระมหาชาวนฤทธี นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์), 2561) สำหรับวัยของผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งสภาพร่างกายและสภาพจิตใจ สภาพร่างกายจะเห็นได้ว่าเสื่อมลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น สภาพจิตใจก็มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายโดยจะมีความหงุดหงิดง่าย และวิตกกังวล เนื่องจากการเจ็บป่วยหรือจากการเสื่อมของระบบต่าง ๆ ในร่างกายเปลี่ยนแปลงไป จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้สูงอายุไม่ถึงครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุประเมินว่าตนเองมีสุขภาพดี บทบาทและความรู้สึกในคุณค่าของตนเองลดลงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวอย่างมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ด้วย ผู้สูงอายุจะต้องมีการเตรียมความพร้อมอย่างจริงจังเพื่อรองรับต่อปัญหาต่าง ๆ ของผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย ดังนั้นถ้าผู้สูงอายุได้มีการเตรียมตัวและให้การดูแลที่เหมาะสม ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ ไม่มีความเครียดและความวิตกกังวลมากเกินไป ไม่หงุดหงิด ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ท้อแท้ ไม่เบื่อโลกหรือชีวิต มีความต้านทานทางจิตใจต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียด มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (ประเวศ วะสี, 2541) จิตใจดี มีภูมิคุ้มกันดีก็ผลพลอยมาจากการตั้งจิตให้มั่นคง ซึ่งเกิดจากศีล สมาธิ และปัญญาในทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าในทางกลับกันผู้สูงอายุมีความเครียดบ่อย ๆ จะทำให้แก่เร็วยิ่งขึ้น ทฤษฎีว่าด้วยความเครียดและการปรับตัว (Stress Adaptation Theory) กล่าวว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมีผลทำให้เซลล์ตาย บุคคลต้องเผชิญความเครียดบ่อย ๆ จะทำให้บุคคลนั้นย่างเข้าสู่วัยสูงอายุเร็ว (วณิตา กองแก้ว, 2549) สำหรับผู้สูงอายุในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ไม่มีเวลาเข้าวัดทำบุญ รักษาศีล 5 และรักษาศีลอุโบสถในเทศกาลเข้าพรรษา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนา และเป็นเกษตรกร ไม่มีเวลาเข้าวัด ปฏิบัติธรรม

ปัญหากลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าวมานี้ผู้วิจัยเห็นว่าหลักภาวนา 4 มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก โดยการนำหลักภาวนา 4 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาสำหรับผู้สูงอายุที่เน้นเรื่องของกาย ศีล จิต และปัญญา ตามหลักภาวนา 4 ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีระบบ กระบวนการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งเกิดทักษะในการปฏิบัติงานที่เป็นระบบจากการลงมือปฏิบัติจริงได้

ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา

และเพื่อเป็นข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป
ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือกลุ่มผู้สูงอายุ อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอภูเขียว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ
ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ไว้ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพทั้งภาคเอกสาร
(Document Research) และภาคสนาม (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ
การวิจัย ไว้ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (Document Investigation) จาก หนังสือ
เอกสาร วารสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนเอกสาร
งานวิจัย ทั้งภาษาไทย และข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุ 2) ศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง ได้แก่ การลงพื้นที่ภาคสนาม และการสัมภาษณ์วิถี
ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุชาวบ้านในเขต อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ทั้งในภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ

3.2 พื้นที่การวิจัย

บ้านโนนดินจี่ อำเภอภูเขียว ส่วนใหญ่มีอายุเริ่มตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป
โดยประมาณ กลุ่มผู้สูงอายุ มี 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้สูงอายุทำงานเช่น ทำไร่ไถ ทำเกษตรกร
เป็นต้น 2) กลุ่มชมรมอุบาสก - อุบาสิกา วัดจอมศรี บ้านโนนดินจี่ ตำบลโหล อำเภอภูเขียว

3.3 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนด
แบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลการวิจัย คือ ผู้สูงอายุบ้านโนนดินจี่ และผู้สูงอายุใน
เขต อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 15 คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม
คือ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2
นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน

3.4 เครื่องมือการวิจัย

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย
เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นการวิจัยแบบผานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเรียบเรียงบรรยายเป็นเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลความรู้สรุปเป็นกรอบแนวคิดกำหนดขอบเขตการวิจัยและกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหา 5) นำแบบสัมภาษณ์กลับมาปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.5 แบบสัมภาษณ์การวิจัย

สำหรับการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ 1) บริบทวิถีการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอภูเขียว 2) คุณภาพชีวิตการปฏิบัติตนตามหลักภาวนา 4 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ติดต่อประสานงาน ผู้วิจัยได้นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อการขออนุญาตสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยได้ติดต่อประสานงานกับกลุ่มนักวิชาการด้านสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้นำในเขตอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) กำหนดวันและเวลาในการเก็บข้อมูล ภายหลังการได้รับอนุมัติจากผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดวันและเวลาในการเก็บข้อมูลการวิจัยและการจัดบริการวิชาการ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทราบ 3) การเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วม 4) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ (Interview) ที่ใช้สัมภาษณ์ความรู้สึก ทศนคติ และพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในการศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในอำเภอภูเขียว ตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา 5) การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการชวนพูดคุย ให้เล่า และแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก นึกคิด ตลอดจนสิ่งที่ตนเองได้กระทำตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ โดยประเด็นที่ชวนพูดคุยจะแบ่งตามองค์ประกอบของเจตคติ (Attitude)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการดำเนินการวิจัย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดการวิจัย และนำไปใช้

ประกอบการอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ เพื่อสรุปผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักทฤษฎี 4 แล้วนำมาเขียนสรุปผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา ดังนี้ 1) เครื่องมือการวิจัย 2) การสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างจากภาคสนามในการลงพื้นที่ที่ศึกษา 3) การนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น 4) เมื่อได้ผลสรุปของการวิจัยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยมาเขียนสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลของการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาความ 5) วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักทฤษฎี 4 กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอกุฉิยา จังหวัดชัยภูมิ” สรุปได้ดังนี้

4.1 สภาพคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอกุฉิยา

ปัญหาด้านร่างกายที่พบในผู้สูงอายุในอำเภอกุฉิยา จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เกิดจากการเสื่อมสภาพตามวัยและการใช้ชีวิตที่ยาวนาน ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ผู้สูงอายุมักพบปัญหาเกี่ยวกับข้อและกระดูก เช่น ข้อเสื่อม ซึ่งเกิดจากการเสื่อมสภาพของกระดูกอ่อนในข้อ ทำให้ข้อต่อไม่สามารถเคลื่อนไหวได้เต็มที่ เกิดอาการปวดบวม หรือรู้สึกขัดขัดในการเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่จะพบอาการปวดที่เข่าหรือสะโพก และมีความยากลำบากในการเดินหรือนั่ง การเสื่อมของระบบประสาทและกล้ามเนื้อทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาในการเดินและรักษาสถิต ซึ่งอาจทำให้เกิดการล้มง่ายและบาดเจ็บ สาเหตุของการหกล้มเกิดจาก เวียนศีรษะ หรือความไม่มั่นคงในการเดิน เป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ การเสื่อมของกล้ามเนื้อในผู้สูงอายุส่งผลให้กล้ามเนื้ออ่อนแรง ทำให้ร่างกายไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามปกติ การสูญเสียมวลกล้ามเนื้อหรือการลดความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกอ่อนล้าและเคลื่อนไหวได้ช้าลง

การดูแลสุขภาพและการออกกำลังกายที่เหมาะสม เช่น การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และการออกกำลังกายเบา ๆ อย่างการเดินหรือการทำกิจกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อข้อและกระดูก เช่น ว่ายน้ำ หรือโยคะ จะช่วยลดความเสี่ยงและบรรเทาอาการจากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาได้เป็นปัญหาที่พบในผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลให้กล้ามเนื้ออ่อนแรงและสูญเสียมวลกล้ามเนื้อ ทำให้ผู้สูงอายุมีความยากลำบากในการทำกิจกรรมที่ต้องใช้แรง โรคหัวใจและหลอดเลือด ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงสูงต่อโรคหัวใจ ปัญหาทางหูและการได้ยิน การสูญเสียการได้ยินเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ โดยอาจเกิดจากการเสื่อมของหูชั้นในหรือระบบประสาทที่เกี่ยวข้องกับการได้ยิน อาการหูตึงหรือการได้ยินไม่ชัดเจนอาจส่งผลกระทบต่อการสื่อสารและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ปัญหาการมองเห็น ผู้สูงอายุเห็นภาพไม่ชัดเจนและลด

ความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน การเสื่อมสภาพของการมองเห็นทำให้ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการเดินหรือขับรถ ปัญหาการย่อยอาหารและการขับถ่าย ระบบย่อยอาหารอาจทำงานได้ช้าลงในผู้สูงอายุ ส่งผลให้เกิดปัญหา เช่น ท้องผูก หรือกรดไหลย้อน การขาดน้ำและการทานอาหารที่ไม่เพียงพออาจทำให้ปัญหาด้านการย่อยอาหารเป็นเรื่องที่ต้องระวังในผู้สูงอายุ การนอนหลับที่ไม่เพียงพอสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจในระยะยาว พัฒนากายตามพระพุทธศาสนาเน้นการดูแลร่างกายให้แข็งแรงด้วยการออกกำลังกายที่เหมาะสม การรักษาศีล การรับประทานอาหารอย่างพอเหมาะ และการพัฒนาจิตใจให้สงบด้วยการฝึกสมาธิและการมีสติในทุกกิจกรรม

การป้องกันและการดูแลการดูแลสุขภาพที่ดีในผู้สูงอายุสามารถช่วยลดหรือบรรเทาปัญหาด้านร่างกายได้ เช่น การออกกำลังกายเบา ๆ เช่น การเดิน หรือโยคะ การทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ การตรวจสุขภาพเป็นประจำ และการพักผ่อนอย่างเพียงพอ เพื่อให้การใช้ชีวิตในวัยชรามีคุณภาพและสามารถดูแลตนเองได้มากขึ้น

4.2 หลักภavana 4 ตามหลักพระพุทธศาสนา

การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชีวิตประกอบไปด้วย กายภavana ศีลภavana จิตภavana และปัญญาภavana ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นหลักที่สำคัญในการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และมีความสุข ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้ 1) กายภavana การพัฒนาทางกาย การฝึกฝนควบคุมและกำกับกายและการกระทำทางกาย การกระทำด้วยสติการละเว้นจากการกระทำที่เป็นโทษ ความพอประมาณในการบริโภคและการนอน ไม่หลงใหลในความสุขทางกายมากเกินไป มีสติในการดูแลร่างกายโดยไม่ยึดติด การดำรงชีวิตที่บริสุทธิ์และมีระเบียบวินัย การดูแลร่างกายให้มีสุขภาพดี เช่น การเลือกทานอาหารที่มีประโยชน์ครบห้าหมู่ รวมถึงการรักษาศีล 5 อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะข้อห้ามการดื่มของมึนเมา ถ้าไม่ดื่มจะทำให้ร่างกายแข็งแรงและมีจิตใจที่สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน มีปัญญาในการพัฒนาตนเองในทุกด้าน 2) ศีลภavana การพัฒนาทางศีลธรรม เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกความประพฤติทางจริยธรรมและวินัยทางศีลธรรม เป็นการสร้างนิสัยที่ดีและละเว้นจากการกระทำที่ไม่ดีทางวาจาและการกระทำ รวมถึง การรักษาศีล มีความประพฤติเป็นปกติ ทางกายและวาจา การพัฒนาความเคารพและความสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตามกรอบ ที่ทำให้การเป็นอยู่สุขสบายทั้งกายและวาจา หรือประพฤติไปทางที่ดียิ่งขึ้น การพัฒนากายและจิตใจเหล่านี้ต้องพึ่งพาและอาศัยกัน หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ความสมดุลในชีวิตก็จะหายไป และอาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น โรคอ้วน เบาหวาน หรือโรคอื่น ๆ 3) จิตตภavana การพัฒนาทางจิต มุ่งเน้นการฝึกฝนสภาพจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาธิและความสงบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้จิตใจสงบและบริสุทธิ์ ทำให้จิตแข็งแกร่งและมั่นคง การฝึกสมาธิ เป็นการพัฒนาจิตให้เป็นหนึ่งเดียวผ่าน การเจริญสติอานาปานสติ การกำหนดลม

หายใจ อย่างมีสติ ทำให้เอาชนะกิเลสการลดความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นการพัฒนาเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาทางปัญญา เป็นการปลูกฝังปัญญาและวิปัสสนา เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะ 3 ประการ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความทุกข์ และอนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน การฝึกวิปัสสนา เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและดับไป นำไปสู่ความเข้าใจโดยตรงจากประสบการณ์ การพิจารณาอริยสัจ 4 การเข้าใจทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และหนทางสู่ความดับทุกข์ การเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ปราศจากความหลงผิด การพัฒนาทั้งสี่ด้านนี้ให้สมดุลและสอดคล้องกัน จะทำให้ชีวิตมีสุขภาพแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ ปราศจากโรคภัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอกุฉินารายณ์ ตามหลักการภาวนา 4 ประการ ซึ่งประกอบไปด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา บางท่านปฏิบัติครบทั้งสี่ข้อ บางท่านปฏิบัติได้เพียงบางข้อ ขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา

ดังนั้นหลักภาวนา 4 เป็นหลักที่พัฒนาชีวิตของมนุษย์ เช่น การพัฒนาร่างกาย ว่าสิ่งไหนมีประโยชน์ต่อร่างกาย ทานอาหารที่ใช้อย่างง่าย ทานอาหารให้พิจารณาก่อนว่าเราทานเพื่อความอยู่รอด ทานอาหารพอประมาณ สร้างความปกติที่ดีให้กับร่างกาย มีสติในการดูแลร่างกาย ร่างกายดี ก็ทำให้จิตใจดีไปด้วย จิตใจดีทำให้เกิดความรอบรู้และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า

4.3 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ

การรักษากาย, บำรุงร่างกาย, และพัฒนากาย เป็นการเริ่มต้นที่สำคัญของการใช้ชีวิตที่มีคุณภาพ เพราะร่างกายคือเครื่องมือที่เราต้องพึ่งพาในการดำเนินชีวิตทุกด้าน หากเราดูแลร่างกายให้แข็งแรง มีพลัง และยืดหยุ่น เราจะสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเรียน หรือการพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ การทานอาหารที่ดี, ออกกำลังกาย, การนอนหลับพักผ่อนที่เพียงพอ และการรักษาสุขภาพจิต เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องคำนึงถึงเพื่อให้ร่างกายมีความสมดุลและพร้อมที่จะเผชิญกับทุกความท้าทายในชีวิต ในส่วนของการพัฒนาจิตใจนั้น เป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกออกจากการพัฒนาร่างกายได้ การที่เรามีจิตใจที่มั่นคง แข็งแรง และมีทัศนคติที่ดี จะทำให้เราสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การพัฒนาจิตใจไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้หรือการเจริญสติปัญญา แต่ยังเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนความอดทน ความเมตตา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการมองโลกในแง่บวก เพื่อให้เราสามารถเติบโตได้ทั้งในด้านความคิดและความรู้สึก ส่วนการประหยัดทรัพย์ เป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้กัน การประหยัดไม่ใช่แค่การใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง แต่ยังเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การเก็บออมเงิน การลงทุนที่มี

ประสิทธิภาพ หรือการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่า การรักษาทrophic สันให้ยั่งยืนและมีคุณค่า จะช่วยให้เรามีความมั่นคงในอนาคต และสามารถเติบโตได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นการพัฒนาร่างกาย, จิตใจ, และการบริหารทรัพยากรที่ดีของผู้สูงอายุเป็น การสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เราเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถเผชิญ กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง และเติบโตไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลัก ภาวนา 4 กรณีศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอกุฉิวยาง จังหวัดชัยภูมิ” สามารถอภิปรายผลตาม วัตถุประสงค์ได้ดังนี้

สังขารทั้งหลายย่อมเสื่อมเป็นธรรมดา ผู้สูงอายุควรตระหนักว่าร่างกายย่อม เปลี่ยนแปลงและเสื่อมไปตามวัย โรคต่าง ๆ เช่น สายตาและการได้ยินเสื่อม เป็นเรื่องธรรมดา และสะท้อนในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงโรคที่เกิดจากความไม่สมดุลของธาตุ ทั้ง 4 และพฤติกรรมการใช้ร่างกายที่ไม่เหมาะสม การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจึงควรมุ่งเน้นที่ การเคลื่อนไหวอย่างมีสติ เช่น การเดินจงกรมและการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยให้กายสงบ ใจสบาย ลดความทุกข์ และส่งเสริมกล้ามเนื้อให้ยืดหยุ่น แข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่ออายุมากขึ้น ระบบภูมิคุ้มกันย่อมอ่อนแอลง ทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการติดเชื้อและฟื้นตัว ช้ากว่าคนวัยหนุ่มสาว โดยเฉพาะโรคทางเดินหายใจและโรคติดเชื้อในกระแสเลือดซึ่งพบได้บ่อย การดูแลสุขภาพด้วยอาหารที่เหมาะสม การออกกำลังกายตามวัย และการฉีดวัคซีนที่จำเป็น เช่น วัคซีนไข้หวัดใหญ่หรือวัคซีนป้องกันโรคปอดบวม จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แข็งแรง ยิ่งขึ้น การตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอช่วยให้สามารถรับมือกับโรคได้ตั้งแต่ระยะแรก ลดความเสี่ยงจากภาวะแทรกซ้อน และส่งเสริมการฟื้นตัวที่รวดเร็ว นอกจากนี้ การดูแลเอา ใจใส่จากคนในครอบครัว ไม่เพียงช่วยด้านร่างกาย แต่ยังเติมเต็มด้านจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุ รู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การดูแลสุขภาพไม่ใช่เพียงการให้ความรักหรือดูแลร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้ท่านมีชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน การรักษาดูแลจิตใจให้สงบด้วยการฝึกสมาธิเป็นสิ่งสำคัญ เพราะช่วยสร้างสมดุลระหว่างกายและใจ เมื่อจิตใจนิ่ง มีสติ ความเครียดและความวิตกกังวลก็ลดลง ส่งผลให้สุขภาพโดยรวมดีขึ้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ พงษ์ (2542) กล่าวว่า วัฏ การฝึกสมาธิไม่เพียงช่วยให้จิตใจสงบ แต่ยังเสริมสร้างความรู้สึกรักคุณค่าในตนเอง มองโลกในแง่ดี และส่งผลดีต่อสุขภาพโดยรวม จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้เป็นกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพ ทั้งในผู้สูงอายุและผู้ป่วยกลุ่มอื่น ๆ เพื่อช่วยฟื้นฟูสมดุลของกายและใจ ซึ่งมักเป็น รากเหง้าของปัญหาสุขภาพในหลายกรณี การที่จิตใจสงบและไม่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม

รอบตัว จะทำให้ร่างกายไม่ต้องเผชิญกับความเครียดที่สะสมและนำไปสู่ปัญหาสุขภาพต่าง ๆ การฝึกสมาธิคือการฝึกจิตให้หยุดนิ่ง ปล่อยวาง และสร้างสมดุลภายใน ไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่พิเศษ แต่อาจเริ่มได้จากกิจวัตรประจำวัน เช่น การทำความสะอาดบ้าน หรือการเดินอย่างมีสติ เมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความรู้ตัวและตั้งใจ จะช่วยพัฒนาทั้งกายและใจให้สงบสมดุล และแข็งแรงยิ่งขึ้น เพราะในขณะนั้นเราจะรู้สึกมีสมาธิและจิตใจไม่ฟุ้งซ่านไปกับความคิดหรือความกังวลที่ไม่จำเป็น มีการพัฒนาตนเองด้าน กาย ศีล จิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษณุรัตน์ บุญช่วย (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาระบบการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา ที่กล่าวว่า การมองโลกและชีวิตจึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสัจธรรม และสะท้อนออกมาเป็นภาพลักษณ์ของผู้ที่พัฒนาตนเองแล้วใน 4 ด้าน คือ กาย, สังคม, จิต และปัญญา

การปฏิบัติธรรมและการมีจิตใจที่สงบมั่นคง ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานทางใจ ทำให้สามารถรับมือกับปัญหาและสถานการณ์ไม่คาดคิดได้ดีขึ้น ความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมนำมาซึ่งความสงบและสุขภายใน การฝึกสมาธิและการมีสติในชีวิตประจำวัน ไม่เพียงช่วยลดความเครียด แต่ยังส่งผลดีต่อการใช้ชีวิตในระยะยาว ทั้งด้านอารมณ์ ประสิทธิภาพในการทำงาน และความสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตอย่างมีสติยังสะท้อนถึงการรู้จักใช้จ่ายอย่างพอเพียง หลีกเลียงสิ่งฟุ่มเฟือย และเห็นคุณค่าของการออม ไม่เพียงในเรื่องของเงินทอง แต่รวมถึงการประหยัดพลังงาน เวลา และร่างกาย เพื่อชีวิตที่เรียบง่ายและสมดุลแต่บางครั้งอาจเป็นการออมบุญ ออมกุศล เพื่อทำให้จิตใจเบาสบาย เหมือนกับ พระสุบิน ปณีโต (2554) ได้กล่าวว่า คำว่า "ทรัพย์" โดยทั่วไปหมายถึงวัตถุสิ่งของหรือเงินทอง แต่ถ้ามองในแง่ของรากศัพท์ภาษาบาลี คำนี้มีความหมายลึกซึ้งกว่านั้น คือหมายถึง "เครื่องปลื้มใจ" หรือสิ่งที่ทำให้จิตใจมีความสุขและความพึงพอใจ การออมทรัพย์จึงไม่ใช่แค่การเก็บเงินทองหรือสิ่งของเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสะสมความดี ความภาคภูมิใจ หรือบุญกุศล การทำความดี การเสียสละ และการช่วยเหลือผู้อื่นที่ไม่หวังผลตอบแทน ก็ถือเป็นการออมทรัพย์ที่มีคุณค่าทางจิตใจสูงสุด การให้หรือการช่วยเหลือผู้อื่นสามารถทำให้เราอิ่มเอิบใจได้ ความรู้สึกนี้เป็นทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่มีคุณค่าทางจิตใจอย่างลึกซึ้ง เหมือนกับการออมทรัพย์ทางการเงินที่การสะสมอย่างสม่ำเสมอนำไปสู่ความมั่นคงในอนาคต การออมทรัพย์ทางจิตใจด้วยการทำบุญหรือการทำความดี ๆ ต่อสังคม ไม่เพียงทำให้เรามีความสงบในใจ แต่ยังสร้างความสุขในระยะยาวและปลูกฝังความรู้สึกดีต่อผู้อื่น สร้างสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การออมทรัพย์ไม่ได้จำกัดเพียงแค่การเก็บเงินทอง แต่ยังหมายถึงการสะสมความดีและความสุขจากการทำความดี ๆ ที่มีคุณค่า ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งถือเป็นการให้กำลังใจให้ชีวิตมีความหมายและประโยชน์ การออมทรัพย์เช่นนี้ไม่เพียงทำให้เรามีความสุขจากการบริจาคและทำบุญ แต่ยังต้องระมัดระวังในการใช้จ่ายในยุคเศรษฐกิจปัจจุบันที่ยังไม่มั่นคง การประหยัดและการใช้จ่ายอย่างมีสติจะทำให้เรามีความมั่นคงในอนาคต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

เป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือกันและกันในกลุ่ม ชุมชน ด้วยการประหยัดและออมทรัพย์ร่วมกัน โดยผู้สูงอายุสามารถนำเงินไปใช้เมื่อจำเป็น และคิดดอกเบี้ยตามความเหมาะสมตามที่สมาชิกตกลงร่วมกัน การจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นวิธีการที่ดีในการสร้างแหล่งเงินทุนในชุมชน ซึ่งช่วยให้ปัญหาด้านการเงินคล่องตัวและสามารถใช้จ่ายอย่างประหยัดได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 โดยเน้นการฝึกฝนสติ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความสุข สงบ เย็น และเปี่ยมด้วยความหมาย
2. ส่งเสริมกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าวัด ทำบุญ และฝึกปฏิบัติธรรม เพื่อหล่อหลอมจิตใจให้สงบ เย็น อันจะนำไปสู่ความสมดุลทั้งทางกายและใจในวัยผู้สูงอายุ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะศึกษาในเรื่องกระบวนการรักษาจิตใจในพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุในด้านความเครียด
2. รูปแบบการนั่งสมาธิสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา
3. ศึกษาวิเคราะห์สุขภาวะของผู้สูงอายุตามหลักไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา

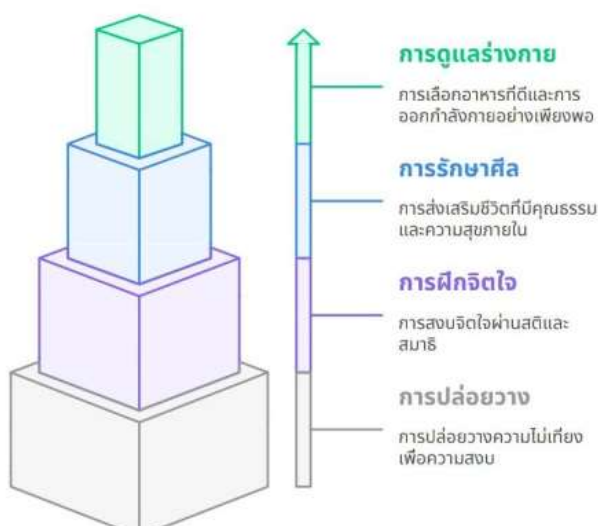
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การดูแลสุขภาพร่างกาย การรักษาสภาพร่างกายให้แข็งแรงผ่านการเลือกอาหารที่ดี การออกกำลังกาย และการพักผ่อนอย่างเพียงพอ การรักษาจิตใจ เป็นการสร้างความสงบเรียบร้อยทั้งในตัวเองและสังคม การฝึกจิตใจ มีสติ สมาธิ และการแผ่เมตตา เป็นวิธีที่จะช่วยให้จิตใจของผู้สูงอายุสงบ การเข้าใจในความไม่เที่ยงของชีวิต และการไม่ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปล่อยวางและมีชีวิตที่สงบไม่ตกอยู่ภายใต้ความทุกข์จากการยึดติด

เส้นทางสู่ชีวิตที่สงบสุขของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2556). *คู่มือแนวทางการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตร 70 ชั่วโมง*. สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *รายงานการสำรวจสุขภาพของผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ*. นนทบุรี: โรงพิมพ์วชิรรินทร์ พี.พี.
- ประเวศ วะสี. (2541). *บนเส้นทางใหม่ การส่งเสริมสุขภาพ อกวิวัฒน์ชีวิตและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พิชญรัชต์ บุญช่วย. (2549). *การศึกษาระบบการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2561). *การศึกษานวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ*. (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุบิน ปณีโต. (2554). *สัจจะอ้อมทรัพย์ : ออมทุนสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- วณิดา กองแก้ว. (2549). ลักษณะทางชีวสังคมที่มีผลต่อการรับรู้ภาวะสุขภาพ และพฤติกรรม
การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เสาวนีย์ พงผึ่ง. (2542). ผลของการฝึกสมาธิวิปัสสนากัมมัฐานต่อความรู้สึกในคุณค่าใน
ตนเองการมองโลกในแง่ดี และภาวะสุขภาพในผู้สูงอายุ. (รายงานการวิจัย).
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ.
- United Natinot. (2568). วันผู้สูงอายุสากล 1 ตุลาคม. เข้าถึงได้จาก
<https://www.un.org/en/observances/older-persons-day>

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)
ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร

Factors Influencing the Success of the National Savings
Fund Policy (NSF) in Sak Lek District Phichit Province

สุคนธ์ทิพย์ ศรีใจวงศ์, ธนัสถา โรจนตระกูล และโชติ บดีรัฐ

Sukhonthip Srijaiwong, Tanastha Rojanatrakul and Chot Bodeerat

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Sukhonthipsrijaiwong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร และ 3) แนวทางการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนที่สมัครสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร จำนวน 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ผู้นำที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 คน โดยการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์ หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการดำเนินนโยบาย ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก โดยด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย ตามด้วยด้านทรัพยากรของนโยบาย ด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านลักษณะขององค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสะท้าน จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ($B = 0.098$, $P = 0.049$) ทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ($B = -0.099$,

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 16 มิถุนายน 2568

Received: May 13, 2025; Revised: June 7, 2025; Accepted: June 16, 2025

P= 0.048) และด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีผลทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p < 0.05$) มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญ

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก โดยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและนโยบายที่ชัดเจนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ ด้านการเข้าถึงและการรับรู้ของประชาชน สิทธิประโยชน์และแรงจูงใจ การบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ตามด้วยด้านการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงข้อมูลของสมาชิก กอช. จึงควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก สร้างความเชื่อมั่นต่อการออม เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าถึงการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ

คำสำคัญ: ความสำเร็จของการดำเนินนโยบาย, กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the implementation of the National Savings Fund (NSF) policy in Sak Lek District, Phichit Province, 2) to study the factors affecting the success of the implementation of the National Savings Fund (NSF) policy in Sak Lek District, Phichit Province, and 3) to explore approaches for implementing the National Savings Fund (NSF) policy in Sak Lek District, Phichit Province. The research was conducted using a quantitative methodology. The population consisted of 400 individuals who had enrolled as members of the National Savings Fund in Sak Lek District, Phichit Province. Additionally, a qualitative research component involved interviews with 10 community leaders who were also members of the National Savings Fund in the same area. Data were collected from the entire population using questionnaires as the research instrument. The data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics to analyze the relationships between variables. Content analysis was also performed and the results were summarized in essay form.

The research results found that:

1. The level of opinions regarding factors affecting policy implementation in Sak Lek District was high. The highest average score was found in social, economic, and political conditions, followed by policy objectives and standards, policy resources, attitudes of policy implementers, communication, and organizational characteristics in policy implementation. All aspects were rated at a high level.

2. An analysis of the factors affecting the success of the National Savings Fund (NSF) policy implementation in Sak Lek District, Phichit Province, revealed that the factors of organizational characteristics related to policy implementation ($B = 0.098$, $P = 0.049$), attitudes of policy implementers ($B = -0.099$, $P = 0.048$), and social, economic, and political conditions had statistically significant effects on the success of policy implementation at the 0.05 significance level ($p < 0.05$).

3. The level of opinion regarding the implementation of the National Savings Fund (NSF) policy in Sak Lek District, Phichit Province, was rated high. The highest average score was in the area of government support and clear policies, followed by public access and awareness, benefits and incentives, efficient fund management, and financial literacy promotion, respectively.

4. Problems, obstacles, and recommendations revealed that most elderly individuals are unable to access member information channels for the NSF. Therefore, there should be proactive public relations efforts to build confidence in savings, enabling people of all ages to have opportunities to participate in retirement savings.

Keywords: The Success of Policy Implementation, National Savings Fund (NSF)

1. บทนำ

สถานการณ์ทางสังคมที่มีความท้าทายที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน มีหลายด้าน การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เป็นประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญ จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎร ณ 31 ธันวาคม 2565 ของกรมการปกครอง ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 12.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.3 ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่ประชากรไทยโดยรวมมีอัตราเพิ่มติดลบ แต่ประชากรสูงอายุกลับกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรไทย จะลดลงจาก 66 ล้านคน เหลือเพียง 60 ล้านคน แต่ประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มจาก 13 ล้านคน เป็น 19 ล้านคน ขณะเดียวกันผลการคาดประมาณประชากรไปอีก 15 ปี ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด โดยมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ มากกว่า 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด และประชากรไทยในอนาคต ในปี 2585 คาดการณ์ว่า สัดส่วนผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.86 เป็นร้อยละ 31.44 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566ก)

การวางแผนด้านการเงินสำหรับการเกษียณอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้ รัฐบาลจึงมีนโยบายในการให้ความช่วยเหลือ

กลุ่มแรงงานนอกระบบเหล่านี้ โดยการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ตามพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นกองทุนการออมเพื่อการชราภาพสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองจากหลักประกันทางสังคมเพื่อการชราภาพใด ๆ ให้สามารถเข้าถึงระบบการออมขั้นพื้นฐานและมีรายได้หลังเกษียณตลอดชีพในรูปบำนาญรายเดือน เพื่อเป็นการสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการดูแลจากภาครัฐ เพื่อสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีความพร้อม สามารถพึ่งพาตนเองได้ (กองทุนการออมแห่งชาติ, 2567)

การดำเนินงานของกองทุนการออมแห่งชาติ มีบทบาทหลักคือ การเร่งหาสมาชิกใหม่ให้เพิ่มขึ้นและส่งเสริมให้สมาชิกส่งเงินออมสะสมอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะส่งเสริมวินัยการออม กองทุนการออมแห่งชาติจึงมีภารกิจสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ รัฐบาลจึงให้กระทรวงมหาดไทย ส่งเสริมความร่วมมือการออมกับกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ด้านการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมด้านวิชาการ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการออมเงินกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในระดับพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินการเพิ่มสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอให้ครอบคลุม เพื่อช่วยเหลือแรงงานนอกระบบให้ได้รับหลักประกันทางสังคม และมีรายได้หลังเกษียณให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้กลไกในการร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่

จังหวัดพิจิตร มีประชากร 521,907 คน ซึ่งจากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ ปี 2566 พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุ 124,302 คน คิดเป็นร้อยละ 23.85 ผู้สูงอายุที่ตกเกณฑ์ดัชนีความยากจนหลายมิติ (TPMAP) จำนวน 9,248 คน และพบว่า มีผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง จำนวน 17,772 คน โดยมีผู้สูงอายุที่ดูแลตนเอง จำนวน 9,345 คน จากการศึกษาถึงข้อมูลการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ยังพบว่า มีผู้สูงอายุที่ไม่มีอาชีพ จำนวน 19,821 คน ซึ่งมีเพียง 2 คน ที่เข้าประกันตนตามมาตรา 33 และประกันสังคม ตามมาตรา 39 จำนวน 10 คน ตามมาตรา 40 จำนวน 259 คน และมีผู้สูงอายุ ที่อายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่เป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) จำนวน 1,192 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566ข)

อำเภอสามโก้ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอวังทรายพูน และติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก คือ อำเภอบางกระทุ่ม และอำเภอนินมะปราง มีจำนวนผู้สูงอายุ 9,641 คน คิดเป็นร้อยละ 26.61 ในปี 2566 อำเภอสามโก้ ได้รับรางวัลการส่งเสริมการออมยอดเยี่ยม ที่มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดพิจิตร จำนวน 1,637 คน และมีเป้าหมายในการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบในพื้นที่ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินในการดำรงชีพยามชรา ถือเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง ที่ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ โดยอาศัยกลไกระดับพื้นที่ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ในการสร้างการตระหนักรู้ และประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากหลักประกันทางสังคม

ดังนั้น ผู้ศึกษาเลือกอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาถึงสภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) รวมถึงศึกษา ปัญหา อุปสรรค เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออม และเป็นการปลูกฝังวินัยทางการเงิน ทั้งวินัยด้านการออมและวินัยด้านการใช้จ่ายแก่แรงงานนอกระบบได้อย่างตรงประเด็น ทำให้แรงงานนอกระบบมีประสิทธิภาพในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนเมื่อก้าวเข้าสู่วัยเกษียณ และเป็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) และปรับใช้ในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถามในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

1. ประชากร ได้แก่ ผู้ที่สมัครสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 จำนวน 1,637 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่สมัครสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน (Yamane Taro) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 400 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำที่สมัครสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 1) กำนันตำบลสาทเหล็ก 2) กำนันตำบลท่าเยี่ยม 3) กำนันตำบลคลองทราย 4) สารวัตรกำนันตำบลท่าเยี่ยม 5) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลท่าเยี่ยม 6) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลวังทับไทร 7) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2

ตำบลหนองหญ้าไทร 8) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 ตำบลสากเหล็ก 9) แพทย์ประจำตำบลท่าเทียม 10) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลคลองทราย ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยวิธีการสัมภาษณ์ รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้มีการดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร แล้วหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

2. จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

3. ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบด้วย การซักถาม พูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งด้านบริบทชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง

2. การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูล และมีการบันทึกเทปถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้ ทุกวันที่ได้สังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม และเพื่อให้ได้บทวนให้ทราบได้ว่า ได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

3. ได้ทำการค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นหาข้อมูลจากระบบสารสนเทศ (IT) เช่น ข้อมูลด้านบริบทของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ภูมิปัญญาและการสืบทอด เป็นต้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว จึงนำข้อมูลมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกหสลงในคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา จากแบบสัมภาษณ์

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำความรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 6 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย	4.47	0.38	มาก
2. ด้านทรัพยากรของนโยบาย	4.44	0.36	มาก
3. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.42	0.37	มาก
4. ด้านลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	4.23	0.29	มาก
5. ด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	4.49	0.37	มาก
6. ด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ	4.43	0.36	มาก
รวม	4.41	0.35	มาก

ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย ตามด้วยด้านทรัพยากรของนโยบาย ด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร จำนวน 6 ด้าน ผลการวิจัยพบตาราง ดังนี้

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินนโยบาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเข้าถึงและการรับรู้ของประชาชน	4.48	0.39	มาก
2. ด้านสิทธิประโยชน์และแรงจูงใจ	4.48	0.38	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.48	0.37	มาก
4. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและนโยบายที่ชัดเจน	4.56	0.35	มากที่สุด
5. ด้านการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน	4.46	0.39	มาก
6. ด้านการสร้างเชื่อมั่นต่อระบบการออม	4.43	0.37	มาก
รวม	4.48	0.37	มาก

จากตาราง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและนโยบายที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาตามลำดับคือ ด้านการเข้าถึงและการรับรู้ของประชาชน สิทธิประโยชน์และแรงจูงใจ การบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ตามด้วยด้านการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน และการสร้างเชื่อมั่นต่อระบบการออม อยู่ในระดับมากตามลำดับ

4.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์พบว่า

	B	Std. Error	Beta	t	sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	4.749	0.238		19.933	0.000		
ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย	0.028	0.020	0.070	1.413	0.159	0.978	1.022
ด้านทรัพยากรของนโยบาย	-0.010	0.021	-0.023	-0.464	0.643	0.944	1.059
ด้านการติดต่อสื่อสาร	-0.021	0.020	-0.053	-1.057	0.291	0.953	1.050
ด้านลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	0.050	0.025	0.098	1.966	0.049*	0.984	1.016

ด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	-0.063	0.020	-0.156	-3.129	0.002*	0.980	1.021
ด้านทัศนคติของผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ	-0.041	0.021	-0.099	-1.980	0.048*	0.967	1.034
R = 0.220 R Square = 0.048 Adj. R Square = 0.034 SE _{est} = 0.145							
F = 3.323 Sig = 0.03							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยที่นำมาเป็นตัวแปร มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ($B = 0.098$, $P = 0.049$) มีผลทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p < 0.05$) ซึ่งแสดงว่า ลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ ($B = -0.099$, $P = 0.048$) ซึ่งแสดงว่า ทัศนคติของผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) อย่างมีนัยสำคัญ และปัจจัยด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ($B = -0.156$, $P = 0.002$) มีผลทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p < 0.05$) ซึ่งแสดงว่า ด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) อย่างมีนัยสำคัญ จากผลการวิเคราะห์นี้ยังพบว่า พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.220 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ R Square (R^2) เท่ากับ 0.048 แสดงว่าอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้เพียงร้อยละ 48 ซึ่งหมายความว่าปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ได้ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) อีกทั้งผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (F) พบว่ามีค่าเท่ากับ 3.323 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .003 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่นำเสนอตามประเด็น วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอในการอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมแล้วนั้น

อยู่ในระดับมาก โดยด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าดำเนินงานภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาล ที่เล็งเห็นความสำคัญของการ ช่วยเหลือประชาชนผู้ใช้แรงงานนอกระบบเป็นสำคัญ จึงทำให้การขับเคลื่อนนโยบายจะ สำเร็จหรือล้มเหลวอยู่ที่การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ อารังค์ธัญวงศ์ (2548) ความชัดเจนของนโยบาย ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบาย หากนโยบายใดมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ก็จะทำให้ส่งเสริมให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาด้านทรัพยากรของนโยบาย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันพบว่าเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้ในการดำเนินนโยบายกองทุน ฯ จึงมีความสะดวกในการให้บริการ มีสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงค์ดี นิราศ (2567) ที่พบว่า นวัตกรรมดิจิทัล สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสร้างการรับรู้ การสมัครสมาชิกเป็นอย่างมาก ทั้งทางตรงหรือกลไกของตัวแทนหรืออาสาสมัครที่เป็นเครือข่ายของหน่วยงาน ต่างจากการจ่ายเงินสมทบนั้น ยังไม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ เนื่องจากมีอุปสรรคทางด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ถัดมาด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ การสมัครสมาชิกใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E. (1975) ตามตัวแบบว่า “A model of the policy implementation process” ที่อธิบายว่า การสื่อสารระหว่างองค์การและกิจกรรมการนำนโยบายไปปฏิบัติ การติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารภายในและภายนอกองค์การ การสื่อสารที่สร้างให้เกิดความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีความชัดเจน ความเที่ยงตรง และสม่ำเสมอ มีกลไกและวิธีการที่สื่อสารได้ทั้งแบบบนสู่ล่าง (Top to Down) หรือแบบล่างสู่บน (Down to Top) ในด้านลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้นำในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการรับข้อมูลข่าวสาร การให้บริการ และสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมในการสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก กอช. ด้วยการประชาสัมพันธ์ การสร้างการรับรู้ จึงเป็นกลไกที่ขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ ในด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอำเภอสาทเหล็ก ใช้กลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เป็นสมาชิก กอช. และสุดท้ายคือ ด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระทรวงมหาดไทยได้สร้างความร่วมมือของกลไกระดับพื้นที่ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ในการส่งเสริมวินัยการออม รวมถึงสนับสนุนให้มีการสมัครสมาชิก กอช. เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยาภรณ์ ประสานสุข (2562) ที่พบว่ากลไกการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมวินัยการออมกับกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่

เป็นกระบวนการน่านโยบายไปปฏิบัติ ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบาย แผนงานและการนำนโยบายที่อยู่ในรูปแผนงานไปปฏิบัติ รัฐบาลสนับสนุนให้แรงงานนอกระบบมีเงินออมเพิ่มขึ้น

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเข้าถึงและการรับรู้ของประชาชน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มเครือข่ายผู้นำ ได้นำข้อมูลข่าวสารการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เพื่อการสรรหาสมาชิก สร้างการรับรู้ในชุมชน และให้ได้มาซึ่งจำนวนยอดสมาชิกที่เพิ่มขึ้น รวมถึงประชาสัมพันธ์ทางแอปพลิเคชันถึงความรู้ สิทธิประโยชน์ ของ กอช. อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ วิเชียร วิทย์อุดม (2547) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ แต่ละบุคคลมีความแตกต่าง แม้ว่าจะเห็นสิ่งเดียวกันแต่มีการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสิ่งที่ก่อให้เกิดภาพการรับรู้ ที่ส่งผลให้การรับรู้บิดเบือนและไม่ตรงกับความเป็นจริง ในด้านสิทธิประโยชน์และแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสิทธิประโยชน์จากนโยบายกองทุนฯ ในการช่วยเหลือประชาชนแรงงานนอกระบบ เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังอายุ 60 ปี และในปี 2567 รัฐบาลสมทบเพิ่ม จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนสนใจสมัครเป็นสมาชิก กอช. และอำเภอสาทเหล็กได้สร้างแรงจูงใจในการออมเงินให้กลุ่มผู้นำ กอช. ในการสรรหาสมาชิกใหม่ และส่งเสริมการออมต่อเนื่อง จนทำให้อำเภอสาทเหล็ก ได้รับรางวัลสร้อยยอดสมาชิกใหม่ กอช. สูงสุด เป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ในปี 2566 ในด้านการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันระบบการบริหารงาน ได้มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่ทันสมัย มีการเปิดเผยข้อมูล (Open data) สามารถตรวจสอบข้อมูลสิทธิและสวัสดิการได้อย่างโปร่งใส สอดคล้องกับแนวคิดของ วรเดช จันทรร (2551) ได้เสนอตัวแบบทางทฤษฎีของการน่านโยบายไปปฏิบัติ ทางด้านการจัดการ ตัวแบบนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีองค์การว่าความสำเร็จของการน่านโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบ ดังนั้น นโยบายจะบรรลุเป้าหมายได้จะต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสม บุคลากรมีความสามารถ ความพร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และงบประมาณ ในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและนโยบายที่ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าในแต่ละปี รัฐบาลมีการช่วยเหลือโดยการเพิ่มเงินสมทบในการออมเงิน เพื่อให้สมาชิกที่ออมเงินกับกองทุนฯ กอช. มีเงินฝากยามชรา อีกทั้งกองทุน กอช. จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. กองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ อารังค์ธัญวงศ์ (2548) ที่กล่าวว่าความสำเร็จของการน่านโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยความชัดเจนของนโยบาย ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากนโยบายใดมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ก็ยังส่งเสริมให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าประเทศไทยยังไม่มีระบบการออมเพื่อการชราภาพที่ครอบคลุมภาคแรงงานทุกประเภทได้อย่างทั่วถึง ซึ่งยังมีแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่ได้รับความคุ้มครองเพื่อการชราภาพ เพื่อสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการดูแลจากภาครัฐ สุดท้าย คือ ด้านการสร้างเชื่อมั่นต่อระบบการออม ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่ากระทรวงมหาดไทย นำนโยบายไปปฏิบัติที่ความสำคัญในการมองว่าเป็นภารกิจที่ต้องเร่งแก้ไขปัญหาแรงงาน นอกกระบบที่ไม่มีหลักคุ้มครองยามเกษียณเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ วรรณนัง และคณะ (2563) ซึ่งพบว่าสาเหตุที่ออมเงินกับกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบ คือ ต้องการมีบำนาญเมื่ออายุครบ 60 ปี เนื่องจากแรงงานนอกระบบขาดหลักประกัน การคุ้มครอง สวัสดิการจากนายจ้างจึงหาช่องทางที่สามารถสร้างหลักประกันหลังเกษียณอายุ

5.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่า

ปัจจัยบางด้านมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ คือ ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และปัจจัยด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งแสดงว่า ทั้งสามปัจจัยมีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กล้า ทองขาว (2551) ที่นำเสนอปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคม หากผู้นำไม่เห็นด้วย การผลักดันนโยบายให้เกิดความสำเร็จย่อมเป็นไปได้ยาก รวมถึงปัจจัยด้านศักยภาพและความสามารถขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น โครงสร้างองค์กร ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะของผู้นำและผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

จากผลการวิเคราะห์นี้ยังพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.220 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ R Square (R^2) เท่ากับ 0.048 แสดงว่าอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้เพียงร้อยละ 48 ซึ่งหมายความว่าปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร ได้ในระดับค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) อีกทั้งผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (F) พบว่ามีค่าเท่ากับ 3.323 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .003 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งสองตัว มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ จึงพบว่าองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบาย กอช. ไปปฏิบัติในพื้นที่ อาทิ อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานคลังจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดนโยบายสู่ประชาชนในระดับพื้นที่ รวมถึงผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ มีบทบาทในการผลักดันนโยบาย สร้างความเชื่อมั่น สามารถปรับเปลี่ยนพัฒนานโยบายให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน และสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในพื้นที่ ทั้งสามปัจจัย จึงเป็นส่วนสำคัญที่มีความเชื่อมโยงกันและมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากสามารถพัฒนาปัจจัยเหล่านี้เพื่อสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบ ก็จะเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการมากขึ้น และการดำเนินนโยบายออมของกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ

1. การดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ควรมีการสร้างแรงจูงใจการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในการเพิ่มอัตราเงินสมทบเพื่อสร้างแรงจูงใจในการสมัครเป็นสมาชิก
2. การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ควรมีการจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เพื่อประชาสัมพันธ์และรับสมัครสมาชิกในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรพื้นฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) อย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบกองทุนของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ที่มีความคล้ายคลึงกัน กับกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) นำมาวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของแต่ละหน่วยงาน รวมถึงกระบวนการจัดการต่าง ๆ เพื่อพิจารณาการบูรณาการขับเคลื่อนงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มแรงงานไทย
2. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เพื่อที่จะเป็นการสร้างรูปแบบหรือตัวแบบที่ดี สำหรับการพัฒนาของสังคมของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคต

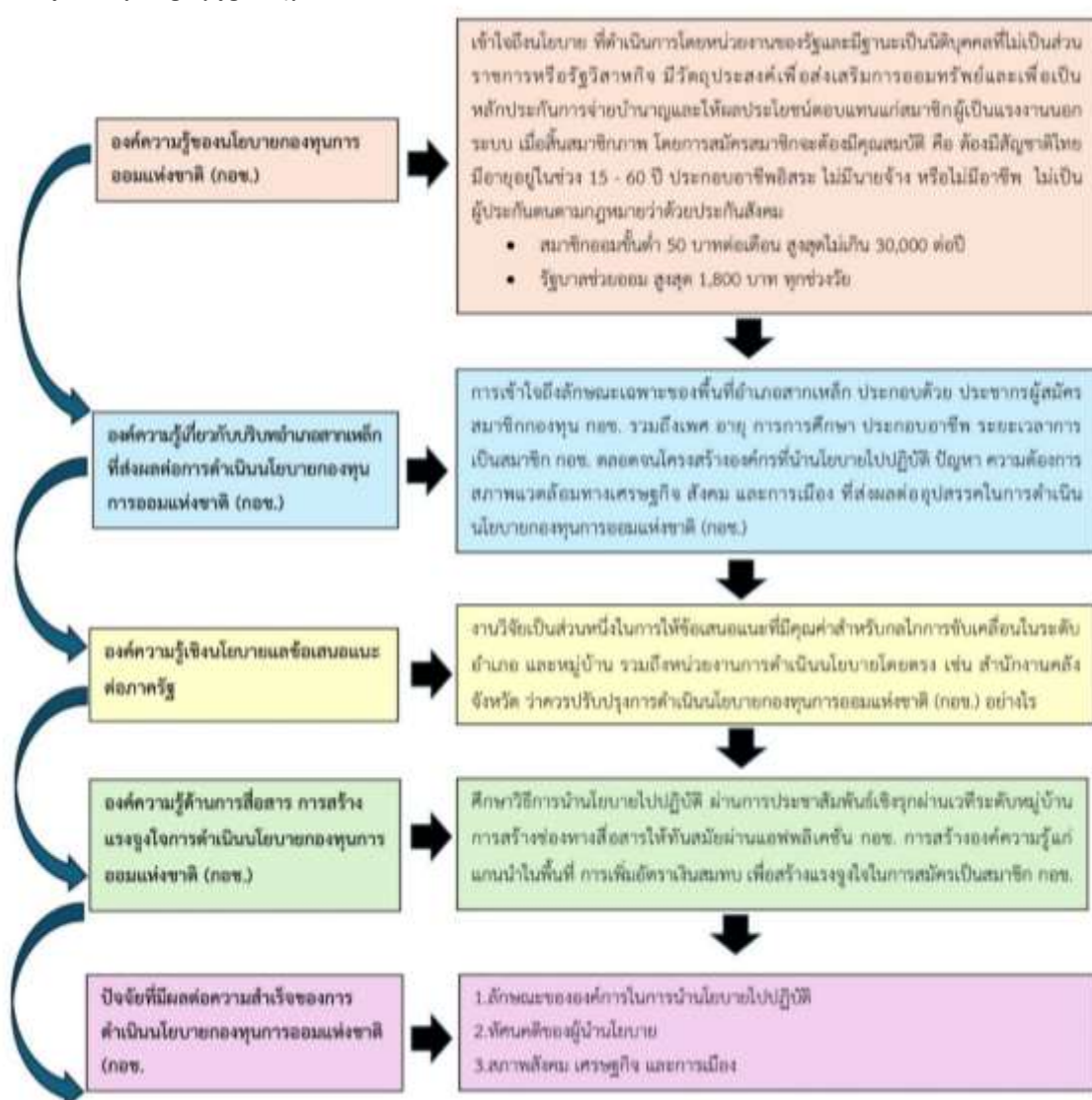

3. ควรมีการเพิ่มกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา ทั้งประชาชนผู้สมัครเป็นสมาชิก กอช. และประชาชนที่ไม่ได้สมัครสมาชิก กอช. เพื่อให้การดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ กอช. เป็นไปอย่างครอบคลุม และเกิดนโยบายใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ในพื้นที่อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ วรรณธำ, ประพันธ์ แสงทองดี, และประกร ฤทธิญาตี. (2563). รูปแบบการส่งเสริมการออมของแรงงานนอกระบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกองทุนการออมแห่งชาติ กรณีศึกษาตำบลบางนมโค อำเภอสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 18(2), 54-68.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566ก). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580)*. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566ข). *สถิติผู้สูงอายุประเทศไทย เดือนธันวาคม 2566*. เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2
- กฤติยาภรณ์ ประสานสุข. (2562). *กลไกการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมวินัยการออมกับกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่: กรณีศึกษากระทรวงมหาดไทย*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กล้า ทองขาว. (2551). *การนำนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการดำเนินงาน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กองทุนการออมแห่งชาติ. (2567). *กองทุนการออมแห่งชาติ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.nsf.or.th/index.php>
- ทงศ์กิต্ত์ นิราศ. (2567). *นวัตกรรมดิจิทัลของภาครัฐในการบริการด้านสวัสดิการสังคมแก่แรงงานนอกระบบในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วรเดช จันทรศร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2547). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2548). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เสมาธรรม.
- Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E. (1975). The policy implementation Process: A conceptual framework. *Administration and Society*, 6(4), 446-484.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย
สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย

The Development of Academic Achievement in Research Subjects
in Early Childhood Classrooms for Students in the Field of
Early Childhood Education Faculty of Education Thaksin University
Using a Research-Based Teaching Model

พูลเกียรติ มงคลสวัสดิ์, กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร และวศินี ทาสสุวรรณ

Poonkeat Mongkonsawasd, Kittirat Kasatsuntorn and Wasinee Thasuwan

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla Campus

Corresponding Author, E-mail: pk2018tsu@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย
สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้
รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย
และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster
Sampling) และข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แบบทดสอบใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่ม
ตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 คน โดยมีค่าความยากระหว่าง 0.40 - 0.80 มีค่าอำนาจ
จำแนก ระหว่าง 0.50 - 0.90 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86 เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการ
จัดการเรียนรู้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ หลังจากการใช้

ได้รับบทความ: 16 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 2 กรกฎาคม 2568

Received: May 16, 2025; Revised: June 20, 2025; Accepted: July 2, 2025

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05

2. นิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.66)

คำสำคัญ: การเรียนจัดการเรียนรู้, รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย, การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The development of learning achievement in the course “Classroom Research in Early Childhood Education” for undergraduate students in early childhood education, faculty of education, Thaksin university, through the implementation of a research-based instructional model. The objectives are 1) to achieve academic achievement in research subjects in early childhood classrooms. For 4rd year early childhood education students, Faculty of Education. Thaksin university. Before and after using the research-based teaching model and 2) to study the satisfaction of third-year early childhood education students, Faculty of Education, Thaksin university towards a research-based teaching model the sample group is 4rd year early childhood education students, 1st semester, academic year 2023, faculty of education. Thaksin university, 30 people which is obtained from cluster sampling. The items with an IOC (Index of Item-Objective Congruence) of 1.00 were tried out with a non-sample group of 30 participants. The difficulty indices ranged from 0.40 to 0.80, the discrimination indices ranged from 0.50 to 0.90, and the reliability coefficient was 0.86. The tool used is a learning management plan. Achievement test and satisfaction questionnaire Statistics used in the analysis include mean, standard deviation, and t-test Dependent Samples.

The research results found that:

1. Academic achievement in research subjects in early childhood classrooms for 4rd year Early Childhood Education students, Faculty of Education. Thaksin University After using the research-based teaching model,

higher levels were higher than before using the research-based teaching model. Statistically significant at the .05 level.

2. Third-year Early Childhood Education students, Faculty of Education Thaksin University who are satisfied with the use of a research-based teaching model Overall, it is at a high level. with an average level ($\bar{X}$ = 4.46 , S.D. = 0.66).

Keywords: Edutainment, Research-Based Learning, Development of Academic Achievement

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ต้องมีการปฏิรูปการจัดการศึกษาของประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษามาตรา 30 ยังมีการกำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างยิ่งทำให้เห็นว่าแนวการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูด้วยตนเอง การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างยิ่งนับเป็นกระบวนการหนึ่งที่ครูใช้ในการประเมินการทำงานของตนเอง และเป็นกระบวนการสืบเสาะค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงานสอนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกระบวนการที่ต้องมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการปฏิบัติจริงของครูมิใช่การแยกส่วนจากการสอนดังเช่นที่ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติกันในช่วงเวลาที่ผ่านมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

จากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนในรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ปรากฏว่า ลักษณะเนื้อหาวิชาหลักการจัดการเรียนรู้เป็นวิชาที่เน้นเนื้อหา หลักการ ทฤษฎีมาก ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานทางด้านวิชาชีพครูและมีสมาธิในการเรียน ต้องอ่านมาก ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทำแบบฝึกหัด จึงทำให้ผู้เรียนบางคนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่สนใจการเรียน ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีเจตคติทางลบในการเรียนรู้อย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานการเรียนจากหลากหลายสาขาวิชา แต่ต้องมาเรียนชั้นเรียนเดียวกันจึงทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาของ ญาณิศา บุญจิต (2565); ศศิธร อินตุน (2558) และ รุจิราพร รามศิริ (2556) ทั้ง 3 เรื่องได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างยิ่ง พบว่า การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษากับกระแสการเปลี่ยนแปลง

ของสังคมปัจจุบันเป็นสังคมการเรียนรู้ทำให้หลายสาขาวิชา มีการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based Learning) ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากความอยากรู้อยากเห็น หากวิธีในการหาคำตอบ แล้วสรุปอย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือทำให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนและสามารถบ่งเพาะนิสัยที่ดี มีเหตุผล ไม่เชื่อหรือหลงมกยในสิ่งต่าง ๆ นอกจากนั้นยังสามารถสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในสมอง โดยใช้วิธีการสังเกต จดบันทึกและวิเคราะห์จนได้ข้อมูลที่ยืนยันว่าเป็นปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง เพื่อนำมาดำเนินการพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของของ พวงผกา ปวีณบำเพ็ญ (2560); จุฑาทิพย์ อธิธิชินพัฒน์ (2559) และ พิจิตรา ที่สุกะ (2556) และเปรียบเทียบวิธีการสอนต่าง ๆ จนพบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน คือรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ทฤษฎีและเชื่อมโยงแนวคิดความรู้ทางการศึกษาไปสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ เนื่องจากการใช้สถานการณ์กรณีศึกษาเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถตัดสินใจบนหลักการเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหาดังกล่าว นิสิตบางคนมองว่าการทำวิจัยเป็นงานที่ยากและมีความซับซ้อน ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการทำวิจัย และไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนในรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย จึงสนใจนำแนวคิดการใช้วิจัยเป็นฐานเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ให้สูงขึ้น และช่วยให้การจัดการเรียนการสอนไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยทักษิณ ก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนวิธีการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองเป็นแบบ One Group Pretest – Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538)

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 รวม 60 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ลงทะเบียนในวิชาเอกวิชาชีพรูปร่างบังคับในรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 1 กลุ่ม มีจำนวนนิสิตทั้ง 30 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน สำหรับจัดการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้ยึดหลักของการใช้วิจัยเป็นฐาน โดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1) ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน แบบที่ 2) ใช้ผลการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน 2) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน สำหรับจัดการเรียนการสอน 3) นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน สำหรับจัดการเรียนการสอน ที่ได้พัฒนานำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา 4) นำเนื้อหาและแผนการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำแผนการจัดการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตามแบบประเมินเพื่อพิจารณาหาความสอดคล้องของรูปแบบ แล้วนำไปวิเคราะห์ผลการประเมิน 6) นำแผนการจัดการเรียนการสอนไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่อง และเตรียมนำไปใช้กับกลุ่มทดลองต่อไป

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อกำหนดเครื่องมือในการวิจัย 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้างให้

สอดคล้องกับตัวชี้วัดทางการเรียน จำนวน 1 ฉบับ 40 ข้อ 3) นำแบบทดสอบผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 4) นำแบบทดสอบไปใช้ทดลองกับตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 คน โดยมีค่าความยากระหว่าง 0.40 - 0.80 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.50 - 0.90 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86 และ 5) จัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐานเพื่อกำหนดเครื่องมือในการวิจัย 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม และสร้างให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ 3) นำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของค่า IOC พบว่า ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 4) นำแบบสอบถามไปใช้ทดลองกับตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 3 ด้าน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.85 จากนั้นจัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ จำนวน 1 ฉบับ 40 ข้อมาเก็บข้อมูลก่อนเรียนและหลังเรียน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 1 ฉบับ 3 ด้าน ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 30 คน ระยะเวลา 4 เดือน จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient)
2. สถิติพื้นฐานและสถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test (Dependent Sample t test)

4. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปริญญาตรี สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย มีผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย พบว่าดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนการสอน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test	Sig
ก่อนเรียน	30	40	28.20	3.418	29	17.38	0.00
หลังเรียน	30	40	37.80	3.156			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการทดสอบความรู้จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย นิสิตมีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 28.20$, S.D. = 3.418) และคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 37.80$, S.D. = 3.156) โดยคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($r = 0.579$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบทั้งสองครั้ง โดยใช้สถิติทดสอบพบว่า $t = 17.38$, $df = 29$ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ทำให้นิสิตมีพัฒนาการด้านคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน (N = 30)

ข้อความ	ความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านกระบวนการและการสอน	4.44	0.67	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	4.09	0.82	มาก
ด้านทั่วไป	4.50	0.65	มาก

ข้อคำถาม	ความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ภาพรวม	4.46	0.66	มาก

ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า โดยภาพรวมของแต่ละรายด้าน ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผลการประเมินดังกล่าวเป็นข้อมูลสำคัญของการนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายตามประเด็นของวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 : ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย สำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัย ในการศึกษางานวิจัยที่เน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นวิจัยในการทำการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์และระเบียบวิธีวิทยาการทางการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิจัย ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูล มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรงได้รับความรู้ที่คงทนถาวรมากกว่าการท่องจำ เพียงอย่างเดียว จากการทำกิจกรรมผู้เรียนได้ลงมือร่วมกันเรียนช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น จากการทดสอบความรู้จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิจัยในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย นิสิตมีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 28.20$, S.D. = 3.418) และคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 37.80$, S.D. = 3.156) โดยคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($r = 0.579$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบทั้งสองครั้ง โดยใช้สถิติทดสอบพบว่าค่า $t = 17.38$, $df = 29$ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ทำให้นิสิตมีพัฒนาการด้าน

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ การสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยสามารถทำให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำวิจัยเพิ่มมากขึ้น และส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิศา บุญจิตร (2565); ศศิธร อินต๋น (2558); รุจิราพร รามศิริ (2556); พวงผกา ปวีณบำเพ็ญ (2560); จุฑาทิพย์ อธิธิชินพัฒน์ (2559) และพิจิตรา ที่สุกะ (2556) ทั้ง 6 เรื่อง ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นวิจัยในการทำการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์และระเบียบวิธีวิทยาการทางการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิจัย ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูล มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรงได้รับความรู้ที่คงทนถาวรมากกว่าการท่องจำเพียงอย่างเดียว จากการทำกิจกรรมผู้เรียนได้ลงมือร่วมกันเรียนช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม ได้รู้วิธีกำหนดประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ที่เรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหา รู้จักแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหา สามารถรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ ตีความหมายข้อมูลและสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้มาอย่างเข้าใจ เป็นการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจยิ่งขึ้น

5.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 : ผลศึกษาความพึงพอใจของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้ ผลความพึงพอใจของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D.= 0.66) เมื่อพิจารณาภาพรวมรายด้าน พบว่า โดยภาพรวมของแต่ละรายด้าน ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรินทร์ เฉลยไกร (2565) และ อรุณฯ ศรีคำ (2561) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการเน้นวิจัยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน สนใจ มีความสุขสนุกสนานในการเรียน กล่าวคือกล้าทำในการตัดสินใจ วิเคราะห์องค์ความรู้ในเชิงเหตุผล ผู้เรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก ดังนั้น ผลการประเมินดังกล่าวเป็นข้อมูลสำคัญของการนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนที่ทำการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ควรมีความรู้ความเข้าใจถึงขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน รวมไปถึงกระบวนการวิจัย และชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงรูปแบบของการจัดการเรียนรู้

2. ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษางานวิจัยจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพราะผู้เรียนอาจคิดว่าศึกษาเพียงเนื้อหาในตำราเรียนเพียงพอแล้ว จึงไม่สนใจข้อมูลจากภายนอกซึ่งยากเกินไปสำหรับตัวผู้เรียนเอง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาการวิจัยและพัฒนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มาจากจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

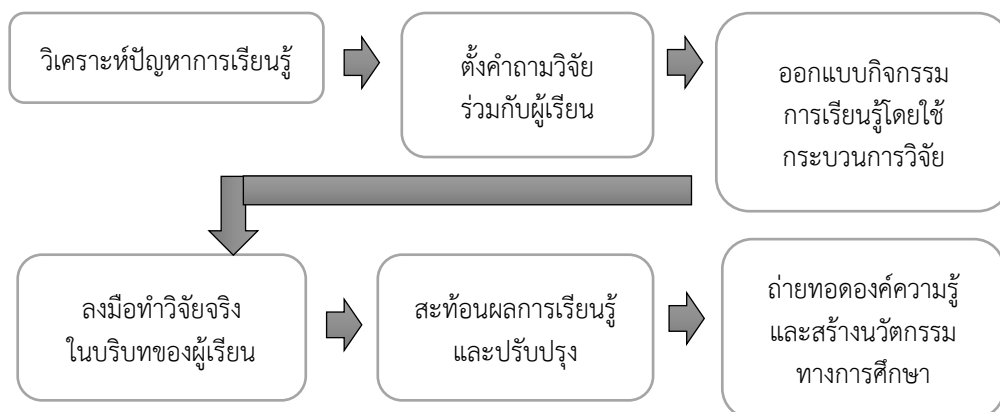
1. ควรศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยควรมีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการทำงานเป็นทีมในรายวิชาการวิจัยของนิสิตระดับปฐมวัย

2. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลากหลายสถาบันหรือบริบทที่ต่างกัน เพื่อศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน และเพิ่มความน่าเชื่อถือในการนำไปประยุกต์ใช้ในวงกว้าง

3. ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยต่อทักษะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และความสามารถในการสื่อสาร เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบหลักสูตรในอนาคต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

แนวทางในการแก้ไขปัญหาเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการวิจัยและพัฒนการเรียนรู้ ที่สามารถเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านเรียนและทำวิจัยของผู้เรียนให้สูงขึ้น และมีความชำนาญในการที่จะพัฒนางานวิจัยของผู้เรียนให้เพิ่มสูงขึ้น

โมเดล : การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning Model)

โมเดลนี้ช่วยส่งเสริมการกำหนดปัญหาและตั้งคำถามวิจัย โดยบูรณาการกระบวนการวิจัยเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกคิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติจริง และพัฒนาทักษะด้านการวิจัยควบคู่กับการเรียนรู้เชิงลึก สามารถนำผลลัพธ์ไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ใช้ได้จริงในบริบทปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฑาทิพย์ อธิธิชินพัฒน์. (2559). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารชุมชนวิจัย, 10(3), 142-153.
- ญาณิศา บุญจิตร. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาการประกันคุณภาพการศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 16(2), 81 – 96.
- พวงผกา ปวีณบำเพ็ญ. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานที่ส่งผลต่อความตระหนักทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรินทร์ เฉลยไกร. (2565). การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน สำหรับจัดการเรียนการสอนประเภทวิชาอุตสาหกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา. (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคนิคศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พิจิตรา ที่สุกะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐาน วิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุจิราพร งามศิริ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิธร อินต๋น. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา CI 2301 หลักการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(4), 191 – 200.
- อรนุช ศรีคำ. (2561). การพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนให้บุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 10(2), 157 – 169.

แนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของ
เกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดพิจิตร

Factors Affecting Agricultural Waste Management of Farmers in
Wang Sai Phun District, Phichit Province

วิทยา บุญทับ, ธนัสสา โรจนตรกุล และยุวดี พ่วงรอด

Witthaya Bunthab, Tanastha Rojanatrakul and Yuvadee Phongrod

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: puy0611@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดพิจิตร 2) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดพิจิตร และ 3) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีการรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายในเขตพื้นที่อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดพิจิตร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดด้วยตารางสำเร็จรูปของ “Taro Yamane” ที่จำนวน 368 ครึ่งเรือน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์แบบสุ่มจำนวน 16 คน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหา อุปสรรค ในการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรพบว่าประชาชนบางกลุ่มยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์การห้ามเผา โดยควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อเสียของการเผาพื้นที่การเกษตรให้เข้มข้นมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรตัดสินใจหยุดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น การทำลายธาตุอาหารในดิน ทำลายอินทรีย์วัตถุในดินที่มีการลักลอบเผาอยู่บ่อยครั้ง
2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่คนในชุมชนตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อประหยัดเวลาและคิดว่าการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไม่ได้ทำให้ตนเองได้รับผลกระทบ

ได้รับบทความ: 16 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 2 กรกฎาคม 2568

Received: May 16, 2025; Revised: June 27, 2025; Accepted: July 2, 2025

จากการเผาดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนในการรณรงค์เพื่อหยุดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและคิดว่าเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมีประโยชน์มากกว่าจะส่งผลเสีย

3. ข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีการรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบาย พบว่า ควรให้เกษตรกรทั้งหมดมีส่วนร่วมในการในด้านการวางแผนในการงดเผา เพื่อนำไปสู่ตัดสินใจเผาหรือไม่เผาพื้นที่การเกษตรระดับมากที่สุด เช่น การวางกฎชุมชนเพื่อกดดันทางสังคมแก่เพื่อนบ้านที่ลักลอบเผาพื้นที่การเกษตรและการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ จนเกิดเป็นจิตสำนึกในชุมชน

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, เผา, วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the problems and obstacles influencing farmers' decisions to burn agricultural waste in Wang Sai Phun District, Phichit Province, 2) to compare personal factors that affect the decision-making process regarding agricultural waste burning among farmers in the area, and 3) to explore suggestions from farmers who are aware of the impacts of burning agricultural waste, to develop policy-level solutions specific to Wang Sai Phun District, Phichit Province. The study employed both quantitative and qualitative research methods. The quantitative research involved a sample of 368 households, determined using Taro Yamane's formula. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive and inferential statistics, including frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative aspect, data were gathered from 16 randomly selected participants through interviews. The information was analyzed using content analysis and summarized in narrative form.

The research results found that:

1. Problems and Obstacles: Some groups within the community had not received adequate public communication about the ban on burning. There is a need for stronger dissemination of information regarding the disadvantages of agricultural burning, such as the destruction of soil nutrients and organic matter, to influence farmers' decisions to stop burning. The lack of such efforts has resulted in the continued illegal burning of agricultural waste.

2. Personal Factors Influencing Decision- Making: Many farmers choose to burn agricultural waste to save time. They are generally residents who believe the burning has no direct negative effects on them. The majority

of these farmers do not participate in campaigns to stop the practice and believe that the benefits of burning outweigh the harms.

3. Suggestions for Policy-Oriented Solutions: Farmers who are aware of the adverse effects suggest that all farmers should be involved in planning efforts to stop burning. This could include establishing community rules to exert social pressure on those who illegally burn agricultural waste, along with widespread public campaigns that foster a collective sense of environmental responsibility in the community.

Keywords: Decision, Burning, Agricultural Waste

1. บทนำ

ปัญหาการเผาตอซังและฟางข้าวเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2565 มีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 66 ล้านไร่ หรือร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ทำให้มีตอซัง และฟางข้าวเฉลี่ย 45.75 ล้านตันต่อปี หรือประมาณร้อยละ 69 ของพื้นที่ปลูกข้าว (Lerdkrai, 2016นอกจากนั้น ยังเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดภาวะโลกร้อน ฝนไม่ตกตามฤดูกาล รวมทั้งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและระบบเศรษฐกิจในประเทศ (Department of Agricultural Extension, 2020) จากผลกระทบดังกล่าวรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบดำเนินการควบคุม การเผาในพื้นที่การเกษตร การส่งเสริมการหยุดการเผา โดยการถ่ายทอดความรู้ สร้างความรับรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักของเกษตรกรถึงผลกระทบจากการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พร้อมสร้างเกษตรกรต้นแบบและเครือข่ายปลอดการเผา (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2020)

ประชาชนที่ประสบปัญหาฝุ่นพิษที่ไม่ป้องกัน มีความเสี่ยงเกิดโรคนาน้อยแตกต่างกันขึ้นกับสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกาย สำหรับเด็ก หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ และผู้มีโรคประจำตัว โดยเฉพาะโรคปอดหรือโรคหัวใจ ถือเป็นผู้มีความเสี่ยงสูงขึ้นไปอีก อาจกล่าวได้ว่ายิ่งอายุน้อย ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงมากขึ้น เนื่องจากเด็กเล็กมีภูมิคุ้มกันโรคน้อยกว่าผู้ใหญ่ อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายยังอยู่ในระยะที่กำลังพัฒนา ทั้งนี้ฝุ่นพิษในอากาศที่สามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจและกระแสเลือดได้ง่ายจะไปขัดขวางการเจริญเติบโตของระบบต่าง ๆ หรือทำให้เกิดโรคร้ายแรงในที่สุด หญิงมีครรภ์ นอกจากภัยร้ายส่งผลต่อตัวหญิงมีครรภ์ที่สูดฝุ่นละอองโดยตรงแล้ว ทารกในครรภ์ยังเป็นอันตรายด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษา พบว่ามลพิษในอากาศมีผลต่อการคลอดก่อนกำหนด เสี่ยงแท้งบุตร และเพิ่มอัตราการตายของทารกในครรภ์ได้ ผู้สูงอายุเมื่ออายุมากขึ้น อวัยวะเริ่มเสื่อมถอยระบบการทำงานต่าง ๆ ในร่างกายลดลง ส่งผลให้ภูมิคุ้มกันลดลง หากต้องเผชิญกับฝุ่นละออง อาจมีแนวโน้มเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว ควรหลีกเลี่ยงการเผชิญฝุ่นพิษให้

มากที่สุด ผู้ป่วยหรือมีโรคประจำตัว โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจ โรคปอด และโรคหัวใจชนิดต่าง ๆ การสูดฝุ่นผงเข้าสู่ร่างกายโดยตรงส่งผลให้โรคกำเริบอาจถึงกับชีวิตได้ (โรงพยาบาลสมิติเวช, 2566)

อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวน และทำไร่ อันเป็นอาชีพดั้งเดิม ดังคำขวัญของอำเภอวังทรายพูน : เมืองแตงโม ไขว้กรงนก ยกมะม่วงมัน ขยันทอผ้าไร่นาสวนผสม เกลียวกลมเป็นเลิศ เนื่องด้วยอำเภอวังทรายพูน มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาและบางแห่งเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทั้งหมด 259 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 161,875 ไร่ โดยมีพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งสิ้น 114,245 ไร่ โดยมีครัวเรือนที่ทำการเกษตร จำนวน 4,573 ครัวเรือน โดยช่วงหน้าแล้งหรือหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตพบว่ามีความร้อน (Hotspot) ในพื้นที่การเกษตรที่เกิดจากการที่เกษตรกรทำการเผาตอซัง ฟางข้าว และเศษพืชที่เหลือทิ้ง โดยมีรายงานในปี พ.ศ. 2566 จำนวนมากถึง 130 จุด (สำนักงานเกษตรอำเภอวังทรายพูน, 2566) เนื่องจากการเผาเป็นวิธีที่ง่าย ประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่ายสำหรับผู้มีรายได้น้อยและภาคการเกษตร ซึ่งการเผานั้นอาจจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป เช่น การเผาตอซังในไร่ข้าวโพด และนาข้าว เพื่อเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก แต่ทั้งนี้ การเผาส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม คือ ทำลายอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารในดิน ทำลายโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชลงอย่างต่อเนื่องทุกปี โครงสร้างดินอัดแน่นเสียหายเกิดการอึดตัวของน้ำเร็วขึ้น เก็บน้ำได้น้อยไม่ทนแล้ง การระบายน้ำได้น้อย ช่องว่างของอากาศไม่เพียงพอ ดินแข็งมากขึ้นไถเตรียมดินได้ตื้นขึ้น หน้าดินน้อยลงและรากพืชแทงทะลุได้ยากขึ้น การเจริญเติบโตไม่เต็มที่ผลผลิตต่ำ และทำลายแมลงควบคุมศัตรูพืช และจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ในดิน ทำให้ปริมาณของจุลินทรีย์ลดลง เช่น การเปลี่ยนก๊าซไนโตรเจนที่พืชใช้ประโยชน์ได้ การแปรสภาพอินทรีย์ฟอสฟอรัสให้อยู่ในรูปของฟอสเฟตที่ละลายน้ำได้ และการย่อยสลายอินทรีย์สารเป็นการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน นอกจากนั้นตัวอ่อนของแมลงศัตรูพืชและจุลินทรีย์ที่สามารถควบคุมโรคพืชถูกทำลายไป ซึ่งหากระบบนิเวศของดินไม่สมดุลทำให้แพร่ระบาดของโรคเกิดได้ง่ายขึ้น อีกทั้งสูญเสียไนโตรเจนในดินคือเผาตอซัง ทำให้ผิวดินมีอุณหภูมิสูงถึง 90 องศา ทำให้น้ำในดินระเหยสู่บรรยากาศความชื้นลดลงท้ายนี้ยังพบว่าก่อให้เกิดเขม่าควันฝุ่นละออง ก๊าซพิษส่งผลเสียต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการเสียสมดุลของธรรมชาติ และก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจกเป็นสาเหตุของการทำให้โลกร้อนและเกิดภาวะฝนแล้งฝนทิ้งช่วงมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสามสี, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เห็นถึงความสำคัญ จึงได้ศึกษาเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ในการเผาในพื้นที่การเกษตร แทนการจัดการด้วยวิธีฝังกลบหรือวิธีอื่นแทนการเผา อีกทั้งศึกษาการรับรู้

ของเกษตรกร ถึงผลเสียจากการเผาในพื้นที่การเกษตร เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำไปใช้หาแนวทางในการแก้ปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค ในการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีการรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบาย ในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถามในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะต่อแนวทางของเกษตรกรที่มีการรับรู้ถึงผลของการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ได้แก่ กำนัน จำนวน 4 คน, เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอวังทรายพูน จำนวน 5 คน, เกษตรกรผู้ปลูกข้าวซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 7 คน รวมทั้งหมดจำนวน 16 คน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 4,573 ครัวเรือน โดยใช้แบบสำรวจเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร เพราะเป็นกลุ่มที่พบปัญหาการเผาในที่โล่งมากที่สุด

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำนวน 368 ครัวเรือน โดยใช้สูตรคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ตามแนวคิดของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

ตารางที่ 1 การคำนวณกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย
ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ลำดับ	ตำบล	จำนวน (ครัวเรือน)	พื้นที่เพาะปลูกข้าว (ไร่)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
1	วังทรายพูน	868	21,501	70
2	หนองปลาไหล	1,064	27,369	85
3	หนองพระ	1,464	37,775	118
4	หนองปล้อง	1,177	27,599	95
รวม		4,573	114,244	368

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิจิตร ข้อมูล ณ วันที่ 9 กันยายน 2567

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กำนัน จำนวน 4 คน, เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอลำทะเมนชัย จำนวน 5 คน, เกษตรกรผู้ปลูกข้าวซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 7 คน รวมทั้งหมดจำนวน 16 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (Questionnaire) (2) แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้มีการดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจผิดพลาดสุทธผลใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิจิตร และหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.96

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

1. ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจผิดพลาดสุทธผลใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิจิตร

2. จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจผิดพลาดสุทธผลใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิจิตร ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

3. ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบด้วย การซักถามพูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อเสนอแนะ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์พูดคุยด้วยความระมัดระวัง และเป็นกันเอง เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาคัดสินใจเฝ้าระวังสุทธินิโงใช้ทางการเกษตรในเชิงนโยบาย

2. การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูล และมีการบันทึกเทปถอดเทป จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ลืมข้อมูล และทำการสรุปข้อมูลที่ได้ทุกวันที่ได้สังเกตและสัมภาษณ์ภาคสนาม และเพื่อได้ทบทวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว จึงนำข้อมูลมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกที่ลงในคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์ทางเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์ ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎี

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำอธิบาย (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเฝ้าระวังสุทธินิโงใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 5 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเฝ้าระวังสุทธินิโงใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 5 ด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ทั้ง 5 ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	4.04	0.50	มาก
2. ด้านการปฏิบัติ	3.96	0.52	มาก
3. ด้านผลประโยชน์	3.67	0.60	มาก
4. ด้านการติดตามประเมินผล	3.81	0.52	มาก
5. อื่น ๆ	3.59	0.56	มาก
ผลรวม	3.84	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตามประเมินผล และด้านผลประโยชน์ และด้านอื่น ๆ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ความสำคัญของการวางแผนส่งผลต่อการตัดสินใจเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรได้รับผลข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายจากการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการตัดสินใจเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนาเดิม ตำแหน่งทางสังคม ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ และรายได้ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เกิดในอำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาศัยอยู่ 1-5 คน ทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกร และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ 10-20 ปี

4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหการตัดสินใจเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรทั้งหมดทราบผลกระทบจากการเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร สาเหตุสำคัญของการตัดสินใจเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตรในหมู่บ้าน พบว่าส่วนใหญ่ตัดสินใจเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตรในหมู่บ้านเพื่อประหยัดเวลา ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน และส่วนใหญ่คิดว่าเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตรไม่ได้ทำให้ตนเองได้รับผลกระทบจากการเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร ส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนในการรณรงค์เพื่อหยุดการเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตร และส่วนใหญ่คิดว่าเฝ้าระวังสุเหลื่อใช้ทางการเกษตรมีประโยชน์

สรุปผลจากสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน ซึ่งผลที่ได้จากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

อุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ประชาชนบางกลุ่ม ยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์การห้ามเผาโดยควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อเสียของการเผาพื้นที่การเกษตรให้เข้มข้นมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรตัดสินใจหยุดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่นการทำลายธาตุอาหารในดิน ทำลายอินทรีย์วัตถุในดิน จึงมีการลักลอบเผาอยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งเกษตรกรต้องการประหยัดเวลาในการเตรียมแปลงเกษตร คือ การเผาพื้นที่เกษตรเกิดจากการที่เกษตรกรเตรียมแปลงเกษตรสำหรับการเพาะปลูกครั้งต่อไปภายในระยะเวลาสั้น โดยคิดว่าเป็นวิธีการที่ไม่มีค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาในพื้นที่มีแหล่งน้ำเพียงพอที่สามารถปลูกข้าวนอกฤดูการได้ ซึ่งจำนวนมากยังเผาฟางและตอซังข้าวเพราะไม่สามารถใช้บริการรถไถกลบได้ทั่วถึง และขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลดิน รวมทั้งเกษตรกรยังไม่เกรงกลัวกฎหมายที่ใช้บังคับการห้ามเผาในปัจจุบัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการเด็ดขาดเนื่องจากประสบความยุ่งยากในการหาพยานหลักฐานมายืนยันตัวผู้กระทำความผิด อีกประการหนึ่งคือ เกษตรกรไม่สามารถใช้วิธีการไถกลบตอซังข้าวได้ เนื่องจากในพื้นที่อำเภอวังทรายพูนไม่มีแม่น้ำสายหลักและไม่มีระบบชลประทาน ทำให้หลังเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วไม่มีน้ำเพียงพอที่จะดูดเข้านา เพื่อไถกลบและหมักตอฟางได้อย่างที่รัฐบาลแนะนำ

ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมไฟป่า คือ ประชาชนในชุมชนควรมีการวางแผนชุมชนเพื่อกระตุ้นทางสังคม แก่เพื่อนบ้านที่ลักลอบเผาพื้นที่การเกษตร และควรมีการประชาสัมพันธ์ ธารรงค์ ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบอย่างทั่วถึง จนเกิดเป็นจิตสำนึก รวมทั้งการใช้ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์เพื่อการย่อยสลายตอซังข้าว หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบต้องตรวจตราและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ผู้นำชุมชนควรตรวจตราและดูแล ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ในการเข้ามาสนับสนุนชุมชนในการป้องกันไฟป่า อาทิ การทำแนวกันไฟ การลาดตระเวนอยู่ยาม และควรสนับสนุนงบประมาณในการลาดตระเวนดับไฟ ภาครัฐอาจจำเป็นต้องใช้มาตรการอุดหนุนเกษตรกรเพื่อสร้างแรงจูงใจเพื่อลดการเผาและเพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับตัวได้ในช่วงเริ่มต้น และควรเป็นการอุดหนุน โดยมีเงื่อนไขว่าไม่มีการเผาในแปลงนา รวมทั้งจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการอื่นเสริมด้วย เช่น การใช้มาตรการตัดสิทธิช่วยเหลือเกษตรกรที่มีประวัติการเผาอย่างจริงจัง ภาครัฐควรส่งเสริมการเข้าถึงเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการลดการเผาผ่านการรวมกลุ่มเกษตรกรที่มีการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เช่น จัดหาเครื่องอัดฟางก้อนให้เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาคัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สามารถอภิปรายได้ดังนี้

5.1 ปัญหา อุปสรรค ในการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร เกษตรกรส่วนใหญ่ประชาชนยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลกระทบจากการเผา โดยควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อเสียของการเผาพื้นที่การเกษตรให้เข้มข้นมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรตัดสินใจหยุดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่นการทำลายธาตุอาหารในดิน ทำลายอินทรีย์วัตถุในดิน การเกิดผลกระทบระยะยาวต่อตัวเกษตรกรเองจากสภาวะโลกร้อน จึงยังมีการลักลอบเผาอยู่บ่อยครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ ใจดี (2564) ศึกษาการใช้ประโยชน์วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเทศบาลตำบลชีเหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในพื้นที่มีกระบวนการผลิตสารชีวภาพจากเศษวัสดุอินทรีย์ที่หลากหลายทั้งการผลิตน้ำหมักชีวภาพจากเศษผัก การทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรโดยเฉพาะฟางข้าวจะนำมาคลุมแปลงปลูกผัก นำมาอัดเป็นก้อนเพื่อใช้ในการเพาะเห็ดฟาง และนำมาเป็นอาหารโคในส่วนของการผลิตวัสดุปลูกพืชผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนกระบวนการในการผลิตว่ามีขั้นตอนที่ซับซ้อน ยุ่งยาก ต้องใช้สถานที่ผลิตที่มีพื้นที่กว้างซึ่งในชุมชนไม่มีสถานที่ที่เหมาะสม ต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูงในระยะเริ่มต้นทั้งค่าเครื่องจักรและอุปกรณ์ประกอบต่างๆและไม่มีแหล่งเงินทุนสนับสนุน อย่างไรก็ตามในชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้จากเกษตรกรบางส่วนที่มีประสบการณ์และดำเนินการผลิตสารชีวภาพใช้ในการเกษตรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีสถาบันการศึกษาเข้ามาบริการวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์วัสดุอินทรีย์ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการใช้ประโยชน์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Obi et al. (2016) กล่าวว่า การจัดเก็บวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรอาจเป็นไปได้ว่าชนิดพืชหลักที่ปลูกในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ที่ในแต่ละปีมีการผลิตอย่างต่อเนื่อง แต่ระบบการจัดการวัสดุเหล่านี้ไม่เป็นระบบมากนัก บางส่วนจะเผาในพื้นที่เพาะปลูก บางส่วนจะจัดกระจายในพื้นที่เพาะปลูกทำให้ปริมาณวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอาจจะมีขั้นตอนที่ยุ่งยากต่อการใช้ประโยชน์นอกจากนี้พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่จะถูกใช้ตลอดปีทำให้พื้นที่การจัดเก็บวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมีจำกัด

5.2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในหมู่บ้านเพื่อประหยัดเวลา ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน และส่วนใหญ่คิดว่าการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมีประโยชน์ ไม่ได้ทำให้ตนเองได้รับผลกระทบ

จากการเผา และเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีส่วนในการรณรงค์เพื่อหยุดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตฤณ โรจน์ทั้งคำ (2563) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พบว่าประชาชนในชุมชนที่ยังไม่มีความพร้อมและยังไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการควบคุมการเผา นั้นมีมุมมองที่ว่าจะส่งผลยุ่งยากต่อการปฏิบัติ และไม่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกฎหมายดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และเห็นว่าการจัดทำกฎหมายเพื่อควบคุมหรือออกกฎใด ๆ เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเองทั้งกระบวนการ ประชาชนชุมชนเป็นเพียงผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามเท่านั้น แต่หากในอนาคตมีความจำเป็นจะต้องมีการออกกฎหมายขึ้นมาเพื่อควบคุมการเผาอย่างจริงจังประชาชนก็มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ความเห็นดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไม่ได้ต่อต้านการออกกฎหมายมาควบคุมการเผาเพียงแต่เห็นว่าไม่ได้เป็นหน้าที่โดยตรงของประชาชน

5.3 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีการรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร คือ ประชาชนในชุมชนควรมีการวางกฎชุมชนเพื่อกดดันทางสังคม แก่เพื่อนบ้านที่ลักลอบเผาพื้นที่การเกษตร และควรมีการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบอย่างทั่วถึงจนเกิดเป็นจิตสำนึก รวมทั้งการใช้ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์เพื่อการย่อยสลายตอซังข้าว หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบต้องตรวจตราและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ผู้นำชุมชนควรตรวจตราและดูแล ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ในการเข้ามาสนับสนุนชุมชนในการป้องกันไฟ อาทิ การทำแนวกันไฟ การลาดตระเวนอยู่ยาม และควรสนับสนุนมีงบประมาณในการลาดตระเวนดับไฟ ภาครัฐอาจจำเป็นต้องใช้มาตรการอุดหนุนเกษตรกรเพื่อสร้างแรงจูงใจเพื่อลดการเผาและเพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับตัวได้ในช่วงเริ่มต้นและควรเป็นการอุดหนุนโดยมีเงื่อนไขว่าไม่มีการเผาในแปลงเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของนิพัทธ์ ลิ้มณตชัย (2561) กล่าวว่า แม้ว่าภาครัฐจะมีการออกมาตรการแก้ไขปัญหาลดและป้องกันการเกิดไฟป่าอย่างละเอียดและต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปีกลับพบว่า ผลการดำเนินงานในปี พ.ศ.2560 การแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่ประสบความสำเร็จและมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการเผาในพื้นที่ป่า มักเกิดจากชาวบ้านเข้าไปทำการเผาเพื่อหาของป่า เช่น เห็ดถอบ ผักหวาน เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าการเผาจะทำให้เห็ดถอบ และผักหวานแตกหน่อมากขึ้นกว่าเดิมแต่ในความเป็นจริงนั้นชาวบ้านเผาเพื่อให้สามารถเข้าไปเก็บของป่าได้สะดวกเท่านั้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ว่ามาตรการดังกล่าวยังไม่ตรงจุดรวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการตามมาตรการด้วยเหตุนี้การศึกษาถึงสาเหตุการเกิดหมอกควันที่แท้จริงและข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งเปรียบเสมือนกับบันไดขั้นต้นไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนที่ประสบผลสำเร็จ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

จากผลการศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาคัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลงานวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากการศึกษา พบว่า กระบวนการในการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นควรให้ภาครัฐกำหนดในแผนเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลที่มีตัวชี้วัดที่แน่ชัด คือหากมีการณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ถึงผลกระทบจากการเผาให้เกษตรกรรายใด ให้บันทึกข้อมูลพื้นที่การทำเกษตรของเกษตรกรรายนั้นเอาไว้ เพื่อใช้ตรวจสอบว่าหลังฤดูเก็บเกี่ยวเกษตรกรใช้วิธีการในการจัดการกับวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในแต่ละปีอย่างไร โดยตั้งงบประมาณให้มีคณะกรรมการในชุมชนคอยบันทึกและรายงานผลอย่างเป็นระบบให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบ

2. จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรบางส่วนยังไม่เกรงกลัวกฎหมายที่ใช้บังคับการห้ามเผาในปัจจุบัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการเด็ดขาดเนื่องจากประสบความยุ่งยากในการหาพยานหลักฐานมายืนยันตัวผู้กระทำความผิด ทำให้เกษตรกรที่เผาส่วนใหญ่ไม่ได้รับโทษตามกฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าภาครัฐควรหามาตรการ หรือเทคโนโลยีที่สามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้นกว่าในปัจจุบัน เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้เกิดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

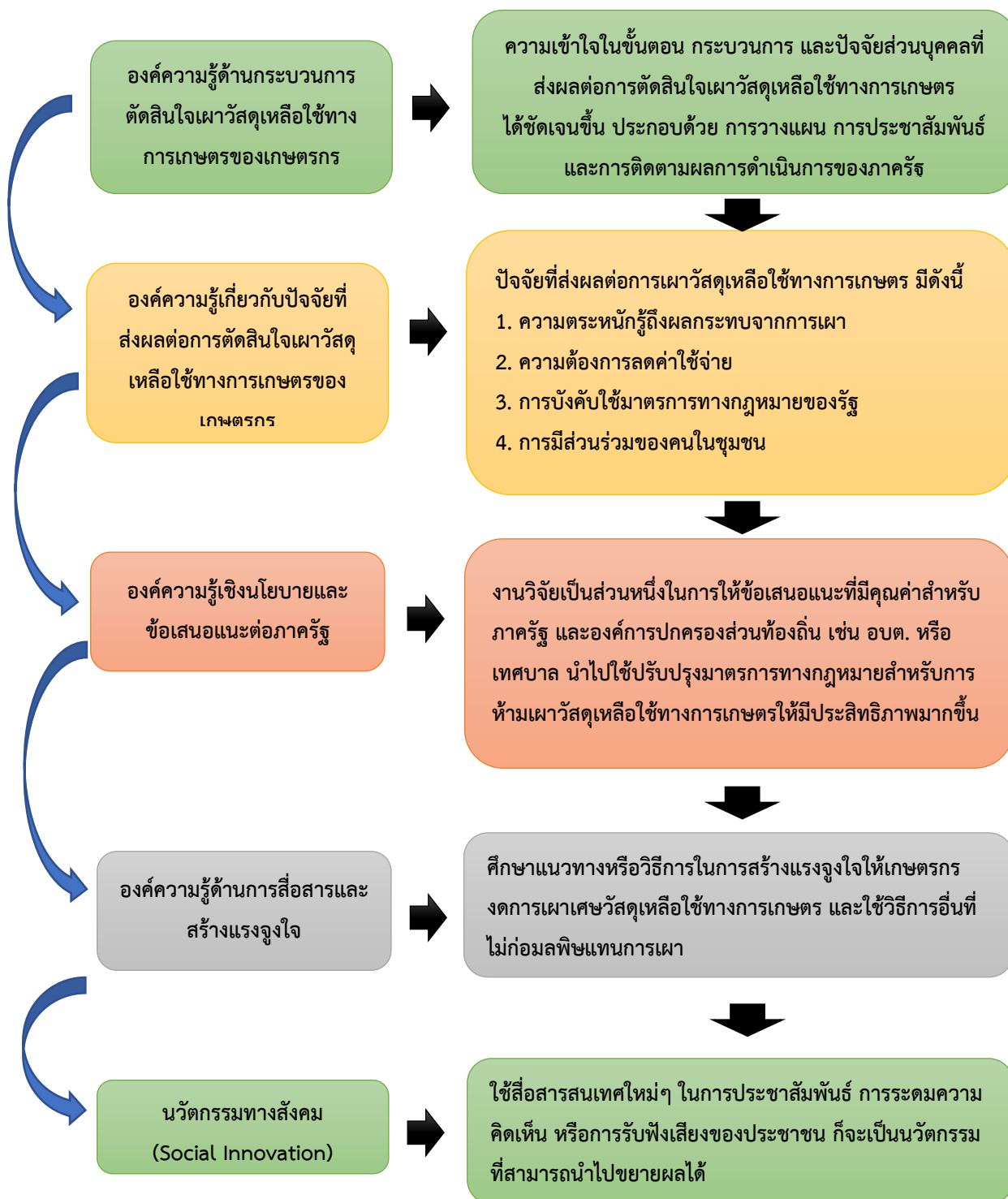
6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องถึงสถิติการเผาในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรผู้ผ่านการอบรม หรือรณรงค์ ห้ามเผาในพื้นที่การเกษตรว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร

2. ควรมีการวิจัย ในกลุ่มเกษตรกรผู้ทิ้งดเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรตามที่ตั้งรัฐ ได้มีการรณรงค์ว่าประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ หรือไม่ เช่น ข้าวเกิดโรคจากการหมักพางแทนการเผาหรือไม่ ได้ผลผลิตข้าวมากหรือน้อยกว่าการเผาหรือไม่ เป็นต้น เพื่อเป็นการยืนยัน ทฤษฎีการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรว่าสามารถทำได้จริงและไม่มีผลข้างเคียงต่อผลผลิตของเกษตรกร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการค้นคว้าเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาคัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร กรณีศึกษา : อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้ จากแนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกร
กรณีศึกษา : อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- ตุลญา โจรนท์ทั้งคำ. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินไทย*, 13(1), 37–56.
- นิพิฐพนธ์ ลิ้มณตชัย. (2561). การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 77–84.
- โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี. (2566). Q1.1: ฝุ่นละออง PM2.5 คืออะไร มีสาเหตุมาจากอะไร? เข้าถึงได้จาก <https://www.pollutionclinic.com/home/faq/faq1-1.html>
- โรงพยาบาลสมิติเวช. (2566). PM 2.5 ฝุ่นละอองเล็กจิ๋ว แต่ส่งผลเสีย (ต่อสุขภาพ) มหาศาล. เข้าถึงได้จาก <https://www.samitivejhospitals.com/th/article/detail/อันตรรายจากฝุ่น-PM2-5>
- สามารถ ใจเตี้ย. (2564). การใช้ประโยชน์วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรในเทศบาลตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(2), 79–88.
- สำนักงานเกษตรอำเภอวังทรายพูน. (2566). รายงานจุดความร้อน (Hotspot) ประจำปี พ.ศ. 2566. พื้นที่การเกษตร อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสามสี. (2566). ผลเสียจากการเผาตอซัง ฟางข้าว และเศษพืชที่เหลือทิ้ง. เข้าถึงได้จาก <https://www.nongsamsee.go.th/public/list/data/showdetail/id/1951/menu/1554>.
- Department of Agricultural Extension. (2020). *Extension to stop burning in agri-area*. 5th ed. Bangkok: New Thammasat PCL. 16 p. (in Thai)
- Lerdkrai, V. (2016). *Nutrient Cycling and Increasing Organic Matter in the Soil from Plant Residues in the Agricultural Plots by plowing the Stubble*. Academic Article. Bangkok: Academic Affairs and Planning Bureau, Agricultural Land Reform Office. 12 p. (in Thai)
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2020). *Ministry of Agriculture and Cooperatives going forward with measures to stop burning in agricultural areas*. Retrieved from <https://www.moac.go.th/newspreview-421891792914> (June 1, 2021). (in Thai)
- Obi, F.O., B.O. Ugwuishiwu and J.N. Nwakaire. (2016). Agricultural wastes concept, generation, utilization and management. *Nigerian Journal of Technology*, 35(4), 957-964.
- Rongmuang, K., W. Arjarn, P. Liplap and T. Hinsui. (2017). Assessment of pollutant emission from open field burning of rice straw. *Farm Engineering and Automation Technology Journal*, 3(1), 53-61.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์
ด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Development of Academic Achievement and Creative Writing
Skills among Grade 5 Students with Skill Training Kits
in conjunction with Learning Management Based on
the 4 MAT Concept

ภุริดา ชนวรรณ์, พณาน้อย รอดชู และปารุชยา เกียรติศิริ

Purida Chanawan, Phananoi Rotchu and Parussaya Kiatkheeree

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Graduate School, Suratthani Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: purida0891p@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกทักษะ เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงกึ่งทดลองกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มเป็นกลุ่ม โดยใช้หน่วยเครือข่ายโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบวัดทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.27/79.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) คะแนนทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ได้รับบทความ: 21 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 4 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2568

Received: May 21, 2025; Revised: June 4, 2025; Accepted: June 10, 2025

ระดับ .01 และ 4) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.50

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT, การเขียนเชิงสร้างสรรค์, ชุดฝึกทักษะ

Abstract

This main objective of this research is to 1) develop a skill training kit for a creative writing lesson for Grade 5 students according to the specified standard criteria, 2) compare the academic achievement of students before and after the lesson, 3) compare the creative writing skills of students before and after the lesson, and 4) study students' satisfaction with the lesson, where skill training kits were used in conjunction with the learning management based on the 4 MAT concept. This research used a single-group quasi-experimental research design with pre-tests and post-tests. The sample group consisted of 20 fifth grade primary school students, who were randomly selected by using the school network unit as the sampling unit. The instruments used for data collection were 1) learning management plan, 2) skill training kit with learning management based on the 4 MAT concept, 3) academic achievement test, and 4) creative writing skill test, and 5) student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using basic statistics, including percentage and mean.

The results of the research found that:

1) The skill training kit with learning management based on the 4 MAT concept had an efficiency value of 80.27/79.11, which was in line with the specified standard criteria. 2) The value of students' academic achievement after the lesson was significantly higher than one before the lesson, which was at the .01 level. 3) The creative writing skill scores of students after the lesson were significantly higher than those before the lesson, which was at the .01 level. and 4) The satisfaction with learning management for the skill training kit with learning management based on the 4 MAT concept was at the highest level, with an average of 4.50.

Keywords: Learning Management Based on the 4 MAT Concept, Creative Writing, Skill Training Kit

1. บทนำ

ภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิด การวิเคราะห์ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการใช้ชีวิต การเรียนรู้ และการประกอบอาชีพในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ต้องอาศัยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและแม่นยำ กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้ภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระหลักในหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 โดยเน้นพัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน อย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องและมีวิจารณญาณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และการสอนภาษาไทยในระดับประถมเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานผ่านวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และ ควบคู่ความสำคัญกับการฝึกฝน ทักษะพื้นฐาน พร้อมสร้างเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย เพื่อเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะทักษะการเขียนที่สำคัญต่อการแสดงออกทางความคิด แต่พบว่านักเรียนไทย โดยเฉพาะวัยรุ่น ยังมีปัญหาในการเขียนจากการใช้ภาษาที่ผิดในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการสื่อสารอย่างถูกต้อง (นพดล กรรณิกา, 2558) จากผลสอบ O-NET ในปี 2564-2566 ของโรงเรียนวัดสระแก้ว ปรากฏว่าผลการทดสอบต่ำกว่าระดับชาติทุกปี นอกจากนั้นนักเรียนยังไม่สามารถเขียน และเขียนคำได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ดังนั้นการเขียนจึงเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาตนเองของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ทักษะการเขียนเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและสัมพันธ์กับทักษะอื่น ๆ เช่น การสะกดคำ การสื่อสาร การเขียนย่อความ วิเคราะห์ วิจัย และเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยทั้งเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาร่วมกัน จากการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทักษะด้านภาษา การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจเนื้อหา และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบท่องจำ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความกระตือรือร้นและความพึงพอใจของผู้เรียน ด้วยการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ จึงส่งผลดีต่อการพัฒนาการทางภาษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2560)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเฉพาะทักษะการอ่าน การเขียน และความคิดสร้างสรรค์ งานวิจัยของสุภาพร แซ่ฮึง และคณะ พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนสร้างสรรค์สูงขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องจัดกิจกรรมตามศักยภาพของแต่ละคน ครูควรศึกษาแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อนำมาปรับใช้ในการสอนให้สอดคล้อง การใช้ชุดฝึกทักษะตามแนวคิด 4 MAT จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ใน

ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุนันท์ อัญชลีสกุล และคณะ, 2553)

จากความสำคัญการแก้ปัญหาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยศึกษาการใช้ชุดฝึกทักษะ เพื่อแก้ปัญหการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย โดยเฉพาะเรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการใช้แบบฝึกทักษะนี้จะช่วยพัฒนาทักษะการเขียน และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนและยกระดับการเรียนรู้ การสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT ให้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) 80/80 และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One group Pretest-Posttest Design

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มโรงเรียนเครือข่าย 3 (ท่าเรือ-บางจาก) จำนวน 12 โรงเรียน นักเรียน 162 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดสระแก้ว จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 20 คน การสุ่มเป็นกลุ่ม โดยใช้หน่วยเครือข่ายโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ชนิด ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ รายวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แผนการจัดการเรียนรู้
2. ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT จำนวน 5 ชุด
3. แบบวัดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทย เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ
4. แบบวัดทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 ข้อ เกณฑ์การตรวจแบบวัดทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็น ระดับการให้คะแนนแต่ละข้อเป็น 3 ระดับ คือ 3, 2 และ 1 ซึ่งหมายถึง มีคุณภาพระดับดี พอใช้ ปรับปรุง ตามลำดับ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจ รายวิชา ภาษาไทย เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการของโรงเรียน พร้อมทำความเข้าใจกับครู และนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ก่อนที่จะจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอน โดยใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เพื่อวัดความรู้และความสามารถทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของของนักเรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับแบบทดสอบหลังเรียน
4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบวัดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไปทดสอบหลังเรียน เพื่อนำคะแนนไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน
5. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบวัดทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 โดยการหาค่า E_1/E_2 วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลัง การใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT โดยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่ใช้ t-test Dependent และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT โดยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที โดยใช้ t-test Dependent และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย

4. การวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	ร้อยละของ คะแนน
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	50	1,204	40.13	80.27
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2)	30	712	23.73	79.11

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการหาค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT พบว่า ร้อยละคะแนนเฉลี่ยที่ทำชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT มีค่าเท่ากับ 80.27 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนถูกต้องมีค่าเท่ากับ 79.11 แสดงว่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT มีค่าเท่ากับ 80.27/79.11 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ปรากฏว่าชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.68 นั่นคือ นักเรียนมีความรู้และพัฒนาการทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 68 ของความรู้ที่ขาดหายไป ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ .01

4.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์

ผลการเรียนรู้ การใช้ชุดฝึกทักษะ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะ	20	30	10.4	2.26	24.70**
หลังการใช้ชุดฝึกทักษะ	20	30	24.15	2.23	

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียน (24.15) สูงกว่าผลการเรียนรู้อ่อนเรียน (10.4)

4.3 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT

ผลการเรียนรู้ การใช้ชุดฝึกทักษะ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะ	20	60	18.45	4.12	27.41**
หลังการใช้ชุดฝึกทักษะ	20	60	45.90	4.14	

จากตารางที่ 3 พบว่าทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียน (45.90) สูงกว่าผลการเรียนรู้อ่อนเรียน (18.45)

4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดนักเรียนต่อชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดนักเรียนต่อชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์

รายการ	N = 20		ระดับความ พึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.73	0.44	มากที่สุด
2. ด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.41	0.57	มากที่สุด
3. ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้	4.48	0.56	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.50	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดนักเรียนต่อชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.44) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวัดผล

ประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.56) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.57) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.27/79.11 ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.68 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยได้ฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งการฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่นักเรียนได้ลงมือทำตามขั้นตอนจนนักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนของตนเองส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา บุญส่งเสริม (2562) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยา ผลวิจัยพบว่าผลการใช้รูปแบบการสอนแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ได้ค่าประสิทธิภาพ 92.33/80.63 และ ชนาภรณ์ แก้วพิทักษ์ (2565) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบโฟร์แมท (4 MAT) ร่วมกับเกมที่มีต่อความสามารถ ในการอ่านและเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การใช้ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทักษะภาษาไทยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนมี โอกาสได้ทดลอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และฝึกฝนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้พวกเขาสามารถ พัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนมีความก้าวหน้าเฉลี่ยเพิ่ม 13.75 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 34.38 นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลเป็นเช่นนี้มาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT ทั้ง 8 ขั้นตอนนั้น ในขั้นตอนที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด นักเรียนได้วิเคราะห์ความรู้ และเชื่อมโยงข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล รวมทั้งจัดลำดับความสัมพันธ์ของ

ข้อมูลที่ได้ศึกษา ส่งผลต่อในขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด ที่นักเรียนจะได้เข้าใจเนื้อหา และพัฒนาเป็นความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ เป็นขั้นตอนสำคัญก่อนนักเรียนลงมือ ปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาทฤษฎีมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนภาษาไทย เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ สุภาพร แซ่ฮึง (2562) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด 4 MAT มีผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นหลังการเรียนเมื่อ เทียบกับก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะการตอบสนองต่อ ความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้อย่างดี การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ไม่เพียงแต่ช่วย พัฒนาความรู้ แต่ยังมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการทำงานร่วมกันของสมองทั้งซีกซ้ายและซีก ขวาวอย่างสมดุล ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอน ที่ต่อเนื่อง ช่วยเสริมสร้างกระบวนการคิดที่หลากหลาย ทั้งการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดเชิงสร้างสรรค์ การใช้เทคนิคที่พัฒนาการทำงานร่วมกันของสมองทั้งสองซีกนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถคิดและ แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้นและสามารถนำไปใช้ ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องแนวคิดของ ผุสดี ศรีเมือง (2565) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบูรณาการการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เข้ากับการทำงานร่วมกันของ สมองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น การเรียนรู้ ที่เกิดจากการกระตุ้นทั้งสองซีกสมองไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังส่งเสริม ทักษะในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนและทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบูรณาการการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันของสมองทั้งสองซีกเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดและการแก้ปัญหาที่มีความ สร้างสรรค์และเป็นระบบ

5.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนด้วยชุดฝึก ทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน มีความก้าวหน้าเฉลี่ยเพิ่ม 21.35 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.38 นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เกิดจากการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิด 4MAT ทั้ง 8 ขั้นตอนนั้น ในขั้นที่ 5 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบความคิดที่ กำหนด ผู้เรียนได้ผ่านการฝึกฝนการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากชุดฝึกทักษะ จนเกิดทักษะการ เขียนที่สามารถสร้างชิ้นงานได้ตนเอง ซึ่งต่อเนื่องในขั้นที่ 6 ขั้นสร้างชิ้นงานเพื่อสะท้อนความ เป็นตนเอง นักเรียนสามารถแสดงการเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนผ่านการสร้างสรรค์ชิ้นงานตาม ความถนัดของตนเอง ตลอดจนขั้นที่ 7 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าการประยุกต์ใช้ และขั้นที่ 8

ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น ที่เป็นขั้นเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน รวมถึงการแลกเปลี่ยนชิ้นงานหรือผลงาน โดยมีการวิจารณ์และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌอนมิลล์ บัญพิมพ์ (2556) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่เรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของฟูเนอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ตอบสนองลักษณะการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนทั้ง 4 แบบ และการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกันเรียนรู้ตนเรียนรู้ ผู้อื่นทำงานตามที่ตนถนัดรู้จักบูรณาการประสบการณ์เข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตรงตามศักยภาพเพื่อเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และวิจัย สุภาพร แซ่ฮึง (2562) จากการจัดการเรียนรู้ แบบ 4 MAT ทั้ง 8 ขั้นตอนนี้ โดยแต่ละขั้นตอนจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ โดยการนำความรู้จากประสบการณ์เดิมมาเรียบเรียงจัดความคิดให้ต่อเนื่องกัน ซึ่งได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลในชั้นที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัด/ความสนใจ ทำให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานจากความถนัดของตนเอง เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้นี้ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

5.4 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะนักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการเขียนของตนเอง แบบไร้กรอบผ่านกิจกรรมที่นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น จินตนาการ หรือความคิดสร้างสรรค์ของตนเองจากการสร้างชิ้นงานของตนเอง และนักเรียนมีส่วนร่วมตลอดการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดที่นอกกรอบ มีจินตนาการต่อยอดจากประสบการณ์เดิมของตนเอง พร้อมทั้งได้เรียนรู้เรื่องราวจากเพื่อนในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ทิพรสย์ ระโหลฐาน (2561) ซึ่งได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนไก่อติ้ว จังหวัดเพชรบุรี พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจสูงต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ ซึ่งบ่งชี้ว่า 4 MAT เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้นการให้โอกาสนักเรียนเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง พร้อมกับการเห็นความสำเร็จจากการทำกิจกรรมเหล่านั้น จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และ

สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการเลือกปฏิบัติและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรช่วยเหลือแนะนำ รวมถึงใช้คำถามกระตุ้นความคิด ยกตัวอย่างการตั้งคำถามและตอบคำถามบ่อยครั้ง เพื่อให้นักเรียนจะได้มีแนวทางในการนำปฏิบัติตามได้มากขึ้น
2. ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4MAT การมีปฏิสัมพันธ์และการยอมรับกันในสมาชิกกลุ่มเป็นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญเพื่อให้นักเรียนไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ ครูควรสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่อาจถูกเพื่อนละเลยหรือไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่ม และช่วยเหลือให้นักเรียนมีบทบาทเท่าเทียมกันทุกคน
3. ฝึกให้นักเรียนแต่ละคนได้มีโอกาสด้านการแสดงความคิดเห็นที่เท่าเทียมกัน และให้ทุกคนยอมรับในความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลระยะยาวของการใช้ชุดฝึกทักษะ ควรมีการติดตามผล ในระยะ 6 เดือน - 1 ปีว่านักเรียนสามารถคงทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ได้มากน้อยเพียงใด และศึกษาว่า การเรียนรู้แบบ 4MAT มีผลต่อความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์หรือไม่
2. การพัฒนาสื่อการสอนเพิ่มเติมเพื่อเสริมชุดฝึกทักษะ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์โต้ตอบ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถฝึกทักษะการเขียนได้สะดวกขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยเน้นการพัฒนาทั้งด้านเนื้อหาและความคิดสร้างสรรค์ไปพร้อมกัน โดยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิด 4 MAT มีความ ยืดหยุ่น และ ต่อเนื่อง โดยจัดแบ่งช่วงเวลาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับรูปแบบของผู้เรียน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การพัฒนาความคิดรวบยอด การทดลองปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ผ่านชุดฝึกทักษะเรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยประกอบด้วย คู่มือครูและคู่มือนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบกิจกรรม และแบบทดสอบ นักเรียนสามารถใช้ชุดฝึกทักษะเพื่อฝึกปฏิบัติจริงและได้รับผลย้อนกลับทันที ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์

และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชุดฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด 4 MAT ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสไตล์ของตนเอง รวมถึงได้ทดลองและปรับตัวกับรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ กระบวนการนี้ช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สูงสุด และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รับสงวนคำและพัสดุภัณฑ์.
- ชนาภรณ์ แก้วพิทักษ์. (2565). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบโฟร์แมท (4 MAT) ร่วมกับเกมที่มีต่อความสามารถ ในการอ่านและเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ถนอมศิลป์ บุญพิมพ์. (2556). *เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) กับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของฟูเนอร์ (Furner)*. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 3(1), 28-34.
- ทิพรสย์ ระโหฐาน. (2561). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนไก่อ่เตี้ย จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- นพดล กรรณิกา. (2558). *วันภาษาไทยแห่งชาติ กับสิ่งที่คนไทยต้องการรักษาไว้ในสังคมไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.ryt9.com/s/abcp/615384>
- ผุสดี ศรีเมือง, สมิตร์ชาต พุมมา และอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2565). *การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน) คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2560). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช: การพัฒนาวิชาชีพ ทฤษฎีกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยา บุญส่งเสริม. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพญา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 13(2), 1-19.

สุนันท์ อัญชลินุกูล. (2553). ชุดฝึกอบรบภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร แซ่ฮึง. (2559). การใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพื่อพัฒนาความสามารถใน
การเขียน สร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 2 กรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
สอนภาษาไทย). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

The Development of Instructional Model Based on Active Learning to Enhance English for Communication Skills of Secondary School Students in Buriram Province

นวมินทร์ ประชานนท์, รสมน พานดวงแก้ว, รุ่งนภา เมินดี,
จันทร์สุดา บุญตรี และพรภวิชัย ชนวนชัย

*Nawamin Prachanant, Rossamon Panduangkaew, Runghapa Moendee,
Jansuda Boontree and Phornpawitch Chanuanchai*
สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

*Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University*
Corresponding author, E-mail: runghapa.md@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และ 4) ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนและนักเรียน จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม คู่มือการอบรม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะความสามารถทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลที่เก็บได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) แบบปฏิบัติจริง แบบร่วมมือ แบบแลกเปลี่ยนความคิด แบบใช้เกม แบบแสดงบทบาทสมมติ และแบบแผนผังความคิด ตามลำดับ

2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่พัฒนามี 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบใช้เกม แบบแสดงบทบาทสมมติ และแบบแผนผังความคิด

3. ครูผู้สอนใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุก มากกว่า 1 กิจกรรม โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมหลักที่ถูกบูรณาการทุกกิจกรรม

4. การจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ในรูปแบบ 4P1W Model ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน, นักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, การเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

Abstract

The aims of this research were to 1) survey the active learning activities used in English language teaching and learning for secondary students in Buriram Province, 2) develop an instructional model based on active learning to enhance English for communication skills, 3) pilot the developed model to enhance English for communication skills, and 4) evaluate the developed instructional model.

The samples were 100 secondary school teachers and students under Buriram Secondary Educational Service Area Office, selected by using purposive sampling technique. The research instruments consisted of a set of questionnaires, a handbook of communicative English skills related to active learning activities, lesson plans, the assessment form of the capability in learning management based on active learning, the communicative English tests, a satisfaction questionnaire, interview, and the evaluation form of teaching and learning. The obtained data were analyzed through frequency, mean, standard deviation and content analysis.

The research result found that:

1. Most secondary school teachers used six active learning activities in their classrooms. Those activities were 1) action learning 2) collaborative learning group, 3) think-pair-share, 4) game-based learning, 5) role playing, and 6) concept mapping, respectively.

2. Three instructional models based on active learning to enhance to enhance English for communication skills of secondary school students in Buriram Province including, game-based learning, role playing, and concept mapping.

3. The secondary school teachers used more than one active learning activity, with collaborative learning being the core method integrated into all activities.

4. The active learning-based instruction using the 4P1W Model to enhance English for communication skills among secondary school students in Buriram Province. This model helped learners better understand and have greater confidence in using English.

Keywords: Development of Instructional Management, Secondary School Students in Buriram Province, Active Learning, English for Communication Skills

1. บทนำ

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยอย่างสร้างสรรค์สู่เวทีนานาชาติ โดยภาษาอังกฤษทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ รวมถึงเป็นปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายการปฏิรูปการเรียนรู้ (สมหมาย โชติชัยการ, 2564) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศ การสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ครูจึงต้องปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน (จิตรรัตน์ อยู่ทรัพย์, 2566)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยสอดคล้องกับหลักการทำงานของสมองและเน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ครูผู้สอน และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ ครูมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกระบวนการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง (ศศิทิพย์ ตาลพันธ์, เอกราช โขจิต พิมานเวช และกนกอร สมปราชญ์, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จะได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าครูจำนวนไม่น้อยยังคงเน้นการสอนแบบเนื้อหา (Passive Learning) มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ยังคงประสบปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในด้านทักษะการสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งเป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น ครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำแนวทาง Active Learning มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสารตามกรอบ CEFR ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียนไทยให้ทัดเทียมในระดับสากล

จากเหตุผลข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน ได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เพื่อหารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ กลุ่มประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 156 คน จาก 66 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประจำปีการศึกษา 2567 และ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 50 คน จาก 66 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประจำปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยวิธีการสมัครใจ (Volunteering Basis) ซึ่งในขณะนี้คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในรูปแบบ Google Form ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และคณะผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอเป็นตารางโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในระยะนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเริ่มจากการร่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เมื่อเราได้รูปแบบการประเมิน (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อนำไปใช้ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะนี้ใช้การวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

ระยะที่ 3 การทดลองนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ กลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 7 คน และครูผู้สอนจำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ระดับชั้นเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 7 ประเภท เช่น คู่มืออบรม (IOC = 0.93) แผนการจัดการเรียนรู้ (IOC = 0.95) แบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก (IOC = 0.91) ข้อสอบวัดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ (KR-20 = 0.84) แบบสอบถามความพึงพอใจ (IOC = 0.92; α = 0.89) แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนซึ่งผ่านการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (IOC = 0.96) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้

ระยะที่ 4 การประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการดำเนินการใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) คัดเลือกคณะกรรมการ Coach and Mentor เพื่อทำหน้าที่ประเมินและติดตามผล 2) อบรมคณะกรรมการให้เข้าใจ

บทบาทหน้าที่ 3) ลงพื้นที่ติดตามและนิเทศทั้งแบบ On-site และ Online และ 4) ปรับปรุงและพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ เพื่อสะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างรอบด้าน

4. สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การสำรวจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

จากผลการสำรวจกิจกรรมที่ครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับมัธยมศึกษาในพื้นที่การศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนมีทั้งหมด 18 กิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 94.00 รองลงมา คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ/การเรียนรู้เป็นกลุ่ม จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 และ กิจกรรมการเรียนรู้แบบค้นคว้านอกห้องเรียน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการเรียนรู้แบบได้วาที เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนน้อยที่สุด จำนวน 5 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 10.00

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 6 กิจกรรม ดังนี้ 1) การเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง (Action Learning) 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Group) 3) การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) 4) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Game-based Learning) 5) การเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และ 6) การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept/Mind Mapping) ตามลำดับ

คณะผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับมัธยมศึกษาในการจังหวัดบุรีรัมย์ และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC = 0.93) จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Game-based Learning) 2) การเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และ 3) การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept/Mind Mapping)

ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษไปทดลองใช้

ผลการวิจัยในระยะนี้เป็นการวิเคราะห์และประเมินผลการติดตามและนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในรูปแบบทั้ง On-site และ Online เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไปประยุกต์ใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งพบว่า ครูทุกคนมีการประยุกต์ใช้เทคนิคต่าง ๆ ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ได้รับการอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ Collaborative Learning ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดในการสอนทุกขนาดของโรงเรียน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการวัดความสามารถทางด้านภาษาของนักเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก เพื่อยืนยันว่ากิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวเชิงรุกมีประสิทธิภาพจริง โดยได้ทำการทดสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ผลการทดสอบพบว่าคะแนนในด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยใช้เกณฑ์การวัดจากการออกเสียง (Pronunciation) ไวยากรณ์ (Grammar) ความคล่องแคล่ว (Fluency) คำศัพท์ (Vocabulary) และความเข้าใจ (Comprehension) ตามเกณฑ์ของ Prachanant (2015) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความสามารถการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก

ช่วงคะแนน	ระดับ	ความถี่ (จำนวนคน)		ร้อยละ	
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน
81-100	ดีเยี่ยม	0	9	0.00	5.59
61-80	ดี	8	84	4.97	52.17
41-60	ปานกลาง	73	67	45.34	41.61
21-40	แย่	80	1	49.69	0.62
0-20	ต้องปรับปรุง	0	0	0.00	0.00
รวม		161	161	100	100.00

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนและทดสอบหลังการเรียนพบว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน หลังจากการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ นักเรียนในระดับดีเยี่ยมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.00 เป็นร้อยละ 5.59 และนักเรียนในระดับดีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.97 เป็นร้อยละ 52.17

ในขณะที่จำนวนของนักเรียนที่ได้คะแนนในระดับแย่ลดลงจากร้อยละ 49.69 เป็นร้อยละ 0.62 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียน

ระยะที่ 4 การประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

คณะผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนจากนักเรียนโดยการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน

จากผลการศึกษาทั้ง 4 ระยะข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) การเตรียมการ (Preparation) ครูผู้สอนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียน ออกแบบกิจกรรม จัดสรรเวลา และเตรียมแผนประเมินผลอย่างเหมาะสม 2) การนำเข้าสู่บทเรียน (Presentation) ถ่ายทอดเนื้อหาอย่างชัดเจนและน่าสนใจเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน 3) การฝึกปฏิบัติ (Practice) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทั้งรายบุคคลและกลุ่ม โดยเน้นการใช้ทักษะภาษาในการแก้ปัญหาหรือสื่อสารในบริบทจริง 4) การนำไปใช้ (Production) ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนหรือใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงอย่างอิสระ และสร้างสรรค์ โดยไม่พึ่งพาครูผู้สอน 5) การสรุป (Wrap Up) ครูผู้สอนสรุปองค์ความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนได้รับจากบทเรียน พร้อมทบทวนและประเมินความเข้าใจของผู้เรียนตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทหรือบทเรียนในอนาคต เพื่อวางรากฐานสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ (Preparation) การนำเข้าสู่บทเรียน (Presentation) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การนำไปใช้ (Production) และการสรุป (Wrap Up) ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอน และมีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ทักษะหรือความรู้ที่ได้เรียนมา อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย

บทสรุป การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 4P1W Model เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้เรียนทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิด

วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมที่ผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ/การเรียนรู้เป็นกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้แบบค้นคว้านอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนภาษาอังกฤษต้องการให้มีการเรียนการสอนที่เน้นการสื่อสารจากสถานการณ์จริงหรือ บทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและได้ฝึกใช้ภาษาในการปฏิบัติจริงอีกด้วย รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน ส่งเสริมทำให้กิจกรรมน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อัญญรัตน์ พูลเพิ่ม (2562) ซึ่งเป็นการบูรณาการกิจกรรมการทำงานร่วมมือ การเรียนรู้แบบใช้เกมและเพลง ทำให้ผู้เรียนได้มีการสร้างองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมหลากหลายและสนุกสนาน ซึ่งช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและพัฒนาทักษะทางภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติน เพลงสันเทียะ และสุนิศา โฆษิตชัยวัฒน์ (2565) ที่พบว่าแต่ละแผนมีการจัดลำดับความสอดคล้องและมีทิศทางการจัดองค์ความรู้ให้ส่งเสริมกัน และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการสื่อสาร และการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารโดยแต่ละกิจกรรมนั้นมีส่วนช่วยส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ดังนี้ 1) กิจกรรมการเขียนแบบไฝรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่เรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นจากวิดีโอ บัตรคำศัพท์ หรือบทเรียนของผู้สอน โดยผู้เรียนจะได้จดจำคำวลี และประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวันผ่านการตอบคำถามทุกช่วงเรียน ซึ่งช่วยเพิ่มความมั่นใจในการพูด และลดความเขินอาย เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นที่ไม่มีถูกหรือผิด จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างเป็นธรรมชาติ 2) กิจกรรมระดมสมอง ที่ทำให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม เกิดการทำงานแบบร่วมมือ (Collaboration) มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนยอมรับความคิดเห็นเหตุผลของผู้อื่น ผ่านการพูดเพื่อการสื่อสาร ตลอดจนการทำงานให้สำเร็จลุล่วงผ่านการสื่อสาร นอกจากนี้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองต่อหัวข้อที่เลือกว่าตนคิดเห็นอย่างไรและนำความคิดเห็น นั้นมาประกอบการพูดนำเสนอและช่วยกันเสริมเพิ่มเติมการนำเสนอให้สมบูรณ์ ด้วยคำศัพท์ วลี หรือ ประโยคที่ได้จากกิจกรรมการเขียนแบบไฝรู้ของแต่ละคนตลอดจนจากความรู้ที่ได้ในช่วงการสอนมา เพิ่มเติมการพูดนำเสนอให้ถูกต้องและมียอดประกอบของข้อความที่เรียงร้อยสมบูรณ์ 3) กิจกรรมการนำเสนอ ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษา นั่นคือการพูด

ภาษาอังกฤษ และได้ลงมือปฏิบัติจริงได้ใช้งานจริง และได้นำเสนอความคิดเห็นของตนเองและเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่ม ต่อหน้าเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมการใช้ภาษา และได้ลงมือทำงานนั้นให้ประสบผลสำเร็จ ลดความเขินอายที่จะพูดภาษาอังกฤษเพราะมีเพื่อนสมาชิกช่วยกันส่งเสริมและเสริมสร้างกำลังใจในการพูด กล้าที่จะพูดและแสดงความคิดเห็นของตนเองออกไป

5.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้มีการบูรณาการทั้ง 6 กิจกรรมร่วมกันและนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ การเรียนรู้แบบใช้เกม (Game-based Learning) การเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และการเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept/Mind Mapping) ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมดังกล่าวสามารถช่วยให้นักเรียนสื่อสารภาษาอังกฤษได้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเมื่อนำแต่ละกิจกรรมมาบูรณาการกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (1970) ที่สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนกล้าใช้ภาษาและพัฒนาทักษะได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2561) พบว่า กิจกรรมที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการใช้เกม เพลงและกิจกรรมที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่ม คู่และเดี่ยวส่งผลให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้

5.3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษไปใช้

การนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษไปใช้ โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การคัดเลือกโรงเรียนและครูที่จะทำหน้าที่เป็นผู้สอน (ผู้ช่วยนักวิจัย) และการอบรมผู้ช่วยนักวิจัยเกี่ยวกับวิธีการใช้รูปแบบที่สร้างขึ้น โดย 1) ทดสอบทักษะการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ก่อนการอบรม 2) อบรมครูโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ 3) ทดสอบทักษะการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกของครูเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์หลังการอบรม และ 4) ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้

เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการทดลองใช้รูปแบบอาศัย Coach and mentor ที่ได้รับการอบรมเป็นผู้ประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งทำให้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้สามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนได้เป็นอย่างดี กระบวนการนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce and Showers (2002) กล่าวถึงบทบาทของการเป็น Coach and Mentor ในการสนับสนุนและติดตามผลการนำรูปแบบการสอนไปใช้จริง ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการอบรมและการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Freeman (2000) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทักษะภาษาอย่างแท้จริง

5.4 การประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ผลการประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่า การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ โดยมีความสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ต้องพัฒนาในผู้เรียนภาษาอังกฤษ (Johnson & Johnson, 2019) และสะท้อนถึงคุณภาพการสอนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน (Smith, Jones, & Johnson, 2018)

นอกจากนี้ ยังพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสม คือ ครูผู้สอนควรใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) มากกว่า 1 กิจกรรม เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ถือเป็นกิจกรรมที่ได้รับเลือกจากครูผู้สอนมากที่สุด และแทรกอยู่ในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางเชิงรุกทุกกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนเลือกมากที่สุดในการจัดการเรียนการสอน โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ คือ 4P1W Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ (Preparation) การนำเข้าสู่บทเรียน (Presentation) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การนำไปใช้ (Production) และการสรุป (Wrap Up) ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอน และมีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ทักษะหรือความรู้ที่ได้เรียนมา อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวเชิงรุก 4P1W Model มีความสอดคล้องกับแนวคิด

ของ Tyler (1949) ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการศึกษาที่มีส่วนประกอบหลักสำคัญสามประการ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่มุ่งเน้นความสำเร็จของผู้เรียนเป็นหลัก จากการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ คือ นักเรียน บริบททางสังคม และเนื้อหาสาระ 2) กำหนดจุดประสงค์หน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจน 3) ออกแบบเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้และเลือกวิธีการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่เหมาะสม และ 4) วัดผลและประเมินผลทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรกำหนดและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งเตรียมสื่อและภาษาที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน รวมถึงออกแบบกิจกรรมที่มีความกระชับและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางภาษาในหลากหลายรูปแบบอย่างเหมาะสม

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงผ่านการทำงานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างรอบด้าน

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการกับเทคโนโลยีการศึกษา เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลในศตวรรษที่ 21

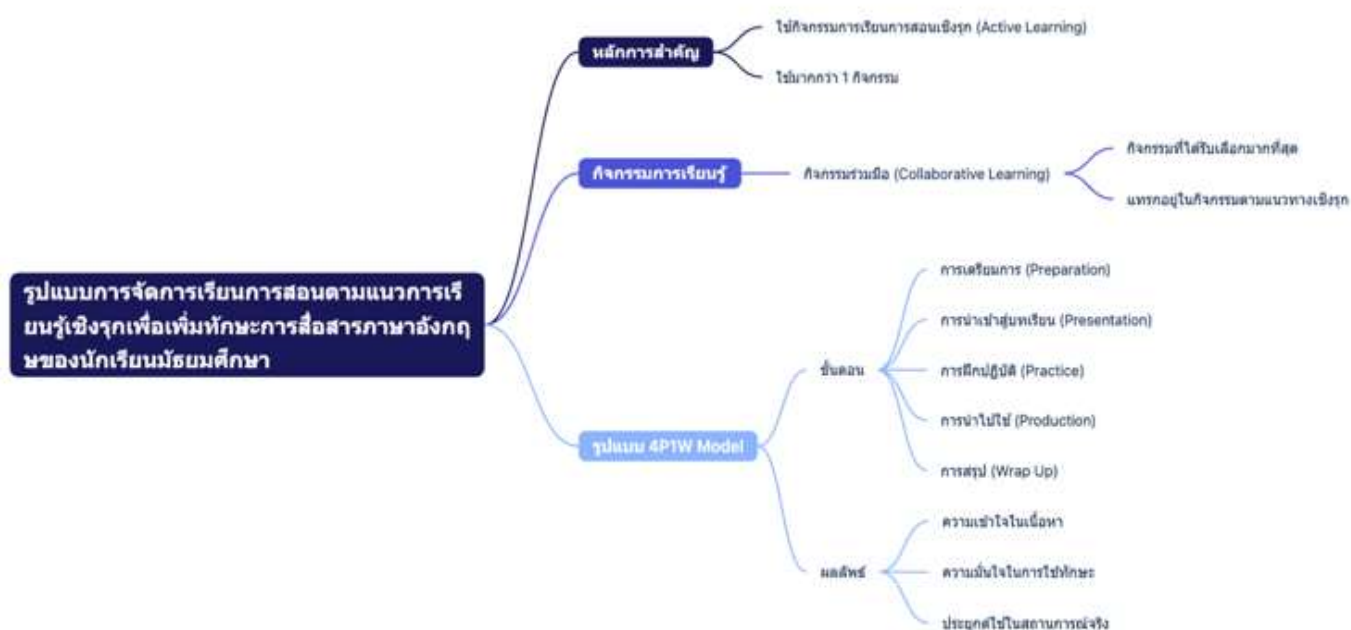
2. ควรวิจัยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในสถานการณ์จริง เพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน

3. ควรพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก โดยเน้นการมีส่วนร่วม การประเมินผลแบบต่อเนื่อง และการเรียนรู้แบบมีความหมาย

4. ควรศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในกลุ่มผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางภาษาต่างกัน เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถหลากหลายของผู้เรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รูปแบบ 4P1W ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกผ่าน 5 ขั้นตอนหลัก ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา ใช้ภาษาอังกฤษได้มั่นใจ และประยุกต์ใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตติน เพลงสันเทียะ และสุนิศา โฆษิตชัยวัฒน์. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 20(2), 138–150.
- ธิดารัตน์ อยู่ทรัพย์. (2566). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา*, 7(1), 23–35.
- ศจิทิพย์ ตาลพันธ์, เอกราช โฆษิตพิมานเวช และกนกอร สมปราชญ์. (2566). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 6(5), 642–656.
- แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2561). การเรียนรู้เชิงรุก: กิจกรรมท้ายสำหรับผู้เรียนในยุคการศึกษา 4.0. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3), 61–71.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สมหมาย โชติชัยการ. (2564). การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(2), 45–60.
- อัญญารัตน์ พูลเพิ่ม. (2562). การใช้เกมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Freeman, D. (2000). *Techniques and principles in language teaching* (2nd ed.) Oxford University Press.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2019). *Cooperation and the use of technology in education*. New York: Routledge.
- Joyce, B., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (3rd ed.). ASCD.
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. Viking Press.
- Prachanant, N. (2015). Improving Thai University Students' English Speaking Ability on Thai Studies through Classroom Discussion. *Journal of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University*, 11(1), 107–132.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: The university of Chicago press.
- Smith, A., Jones, B. & Johnson, C. (2018). Enhancing language learning apps through human-centered design: A user feedback approach. *Journal of Educational Technology*, 10(2), 45–58.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เพื่อพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Development of Learning Package with KWDL Technique to Enhance
Academic Achievement and Chemistry Problem Solving Skills
for Mathayomsuksa 4 Students

เพ็ญพิชชา สายแก้ว, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง และปารุषยา เกียรติศิริ

Penpitcha Saikaew, Sirisawas Thongkanluang and Parussaya Kiatkheeree

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Graduate School, Suratthani Rajabhat University

Corresponding author, E-mail: praewyiaz2538@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 80/80 และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL 3) เปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางสวรรค์วิทยาคม จำนวน 40 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.33/80.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.50
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมาก

ได้รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2568

Received: May 28, 2025; Revised: June 15, 2025; Accepted: June 17, 2025

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, เทคนิค KWDL, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเคมี, ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a learning package with KWDL technique on the topic of Stoichiometry for Mathayomsuksa 4 students, to achieve an efficiency standard of 80/80 and an effectiveness index (E.I.) of at least 0.50, as per the established criteria, 2) to compare the academic achievement in chemistry before and after using the KWDL learning package, 3) to compare problem-solving skills in chemistry before and after using the KWDL learning package, and 4) to study the students' satisfaction with the learning process using the KWDL learning package. The sample group consisted of 40 students from Mathayomsuksa 4 students at Bangsawan Witthayakhom School. The data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1. The KWDL learning package on Stoichiometry had an effectiveness (E_1/E_2) of 80.33/80.56, which met higher than the standard criteria of 80/80, and the effectiveness index (E.I.) is 0.68, which was higher than the standard criteria of 0.50.
2. The post-test academic achievement was significantly higher than the pre-test at the .01 level.
3. The post-test problem-solving skills were significantly higher than the pre-test at the .01 level.
4. The students' satisfaction with the learning process using the KWDL learning package was at a high level, with an average score of 4.38.

Keywords: Learning Package, KWDL Technique, Chemistry Academic Achievement, Chemistry Problem-Solving Skills

1. บทนำ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบันและอนาคตมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติรวมถึงด้านการศึกษา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงมีเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา

ผู้เรียนให้คิดเป็นเหตุผล คิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิจารณ์ เกิดทักษะค้นคว้า ตลอดจนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

วิชาเคมีจะศึกษาเกี่ยวกับปริมาณสาร องค์ประกอบ สมบัติ และการเปลี่ยนแปลง รวมถึงทักษะและการแก้ปัญหาทางเคมี โดยเนื้อหาของวิชาเคมี ประกอบด้วยทฤษฎีและการคำนวณ โดยในส่วนที่เป็นการคำนวณจัดเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเข้าใจยาก ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่มีทักษะการคำนวณอย่างเป็นระบบจึงจะสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง จากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (Ordinary National Educational Test : O-NET) วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยระดับชาติและระดับโรงเรียนไม่ถึงร้อยละ 50 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา รวมถึงสภาพปัญหาในชั้นเรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี เนื่องจากผู้เรียนมีความบกพร่องในด้านการอ่านคิดวิเคราะห์โจทย์ ไม่สามารถแก้ปัญหาดตามโจทย์ที่ต้องการได้ถูกต้อง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาเคมีไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะเรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์

วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองควบคู่กับการฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) K (what we Know) เรารู้อะไร หรือโจทย์บอกอะไร 2) W (what we Want to know) เราต้องการรู้ต้องการทราบอะไร หรือโจทย์ให้หาอะไร 3) D (what we Do to find out) เราทำอะไร อย่างไร หรือดำเนินการตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา และ 4) L (what we Learned) เราเรียนรู้อะไรหรือหาคำตอบที่ได้และบอกวิธีคิดอย่างไร (Shaw et al., 1997) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา เริ่มจากการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลของโจทย์ แล้วทำการวิเคราะห์เงื่อนไขและสิ่งที่โจทย์ต้องการ จากนั้นต้องใช้ความสามารถในการคิดคำนวณหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อตัดสินใจเลือกวิธีการหาคำตอบ เมื่อได้คำตอบแล้วจะต้องสามารถตรวจสอบความถูกต้องตามเงื่อนไขของโจทย์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2560)

จากความสำคัญของการแก้ปัญหาด้านทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ KWDL เพื่อใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นกระบวนการเรียนรู้คิดอย่างเป็นระบบ รวมถึงผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีที่ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของวิชาเคมีให้มีประสิทธิภาพ เกิดการยอมรับและเข้าใจตนเองอย่างมีศักยภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80/80 และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบางสวรรค์วิทยาคม จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 94 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบางสวรรค์วิทยาคม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 40 คน จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling)

3.2 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยกึ่งทดลอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ randomized experimental one group pretest and posttest design

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ จำนวน 15 ชั่วโมง คาบเรียนละ 50 นาที จำนวน 4 แผน
2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ จำนวน 4 ชุดกิจกรรม
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
4. แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ แบบอัตนัย จำนวน 12 ข้อ

5. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ จำนวน 15 ข้อ

3.4 วิธีดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนำส่งที่โรงเรียนบางสุวรรณคีวิทยา

2. ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม

3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย

4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ มาทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วบันทึกคะแนนเป็นคะแนนก่อนเรียน (Pre-test)

5. ดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ซึ่งใช้เวลาในการทดลอง 15 ชั่วโมง

6. เมื่อสิ้นสุดการทดลองตามกำหนดแล้วจึงทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ (ฉบับเดิม)

7. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 โดยการหาค่า E_1/E_2 วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ โดยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที โดยใช้ t-test Dependent

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีระหว่างก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ โดยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที โดยใช้ t-test Dependent

4. การวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจรายวิชาเคมีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80/80 และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

รายการ	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{x}$	ร้อยละของคะแนน
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	40	964	32.13	80.33
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	725	24.17	80.56
ดัชนีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) = 80.33/80.56		ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) = 0.68		

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.33/80.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.50

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	40	30	9.78	2.27	12.14**
หลังเรียน	40	30	19.18	5.44	

หมายเหตุ ** $p < .01$

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	40	60	19.90	10.46	12.52**
หลังเรียน	40	60	55.38	14.53	

หมายเหตุ ** $p < .01$

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์

ที่	รายการ	n = 40		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
	ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้			
1.	นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้น	4.18	0.71	มาก
2.	ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง	4.48	0.60	มาก
3.	ครูแจ้งรายละเอียดการสอน หัวข้อการสอนและการประเมินผลอย่างชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.45	0.60	มาก
4.	นักเรียนมีความพึงพอใจในวิธีการสอนของครู	4.33	0.57	มาก
	เฉลี่ยรายด้าน	4.36	0.62	มาก
	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
5.	นักเรียนได้ฝึกการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีที่เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจนด้วยตนเองได้	4.13	0.65	มาก
6.	ความยากง่ายของเนื้อหาในชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน	4.50	0.64	มากที่สุด
7.	การจัดเนื้อหาในชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.60	0.50	มากที่สุด

ที่	รายการ	n = 40		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
8.	นักเรียนมีโอกาสได้รับฟังความคิดเห็นและแนวคิดในการแก้ปัญหาทางเคมีของเพื่อนร่วมชั้น	4.18	0.64	มาก
9.	นักเรียนมีโอกาสได้นำเสนอแนวคิดของตนเองในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	4.25	0.78	มาก
10.	นักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง	4.38	0.63	มาก
	เฉลี่ยรายด้าน	4.34	0.64	มาก
	ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้			
11.	นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.53	0.55	มากที่สุด
12.	วิธีการประเมินช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะเรียน	4.58	0.64	มากที่สุด
13.	นักเรียนชอบวิธีการประเมินผลของเทคนิค KWDL	4.23	0.70	มาก
14.	การวัดและการประเมินผลมีความเหมาะสม	4.43	0.64	มาก
15.	แบบวัดผลมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.45	0.68	มาก
	เฉลี่ยรายด้าน	4.44	0.64	มาก
	ภาพรวม	4.38	0.01	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.33/80.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐาน 80/80 และค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I.$) เท่ากับ 0.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.50 แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยชุดกิจกรรมตามเทคนิค KWDL มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ฝึกคิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยชุดกิจกรรมถูกพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสม กำหนดจุดประสงค์ เวลา กิจกรรม และการวัดและการประเมินผลอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งในด้านความคิด ทักษะ และค่านิยมที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้อง

กับแนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซาวีเยร์ห์ สาเหาะ (2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง แสง โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 77.08/75.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 และค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I.$) เท่ากับ 0.62 แสดงให้เห็นว่ามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

5.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า หลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 19.18 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่เท่ากับ 9.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาขั้นตอนเทคนิค KWDL ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ในขั้นตอน D (What we Do to find out) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีด้วยตนเอง ทำให้เกิดการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และการค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมถึงขั้นตอน L (What we Learned) เน้นให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้และร่วมสรุปแนวทางแก้ปัญหาทั้ง สามารถช่วยสร้างความเข้าใจเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเคมีสูงขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แมน เชื้อบางแก้ว (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เคมีอินทรีย์ โดยใช้การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและลงมือปฏิบัติจริง ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

5.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า ทักษะการแก้โจทย์ทางเคมีหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 55.38 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่เท่ากับ 19.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมนี้สามารถส่งเสริมความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการพัฒนาทักษะเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกทำโจทย์ซ้ำหลายครั้งจากแบบฝึกหัดในชุดกิจกรรม ผู้เรียนจะซึมซับกระบวนการแก้โจทย์ตามลำดับขั้นตอนของเทคนิค KWDL ส่งผลให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำแบบทดสอบได้อย่างถูกต้อง ช่วยลดความผิดพลาดในการคำนวณ และสามารถสรุปคำตอบได้อย่างมีเหตุผล ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรพงศ์ บุญฤกษ์ (2564) ที่ศึกษาผลของบทเรียนและแบบฝึกหัดวิชาเคมี เรื่อง ทฤษฎีอะตอมไฮโดรเจนของโบร์

โดยใช้เทคนิค KWDL พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเทคนิค KWDL ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดและทักษะการแก้โจทย์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.38 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลดีต่อความสนใจและความตั้งใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรมีส่วนร่วมและมีความชัดเจน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนรู้สึกพึงพอใจและพร้อมต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากวิชาเคมีเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม การใช้ชุดกิจกรรมที่ประกอบด้วยเนื้อหาที่สอดคล้องกับแบบฝึกหัดและกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ เข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เกิดความชำนาญจากการฝึกฝน และลดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อเนื้อหาวิชา อีกทั้งการจัดการกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การสรุปแนวคิด และการประเมินตนเอง ยังช่วยให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม กระตือรือร้น และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินธ์ฉัตร ตรีห่าน และอัญชลี ทองเอน (2560) พบว่า การใช้เทคนิค KWDL ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความพึงพอใจของผู้เรียน อีกทั้งยังส่งผลดีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างครอบคลุมทั้งในด้านเนื้อหา การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอีกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้สอนควรมีการชี้แจงและอธิบายเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ อย่างละเอียดและชัดเจนก่อนเรียน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในระหว่างการจัดการเรียนรู้
2. ผู้สอนควรสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนทุกขั้นตอน อาจมีผู้เรียนที่แสดงพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน รวมถึงการประเมินผลให้คะแนนต้องเป็นไปตามสภาพจริง
3. ในการออกแบบกิจกรรมของแต่ละชุดกิจกรรม ผู้สอนควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ตามชุดกิจกรรมที่ผู้สอนได้ออกแบบไว้ และควรจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้คิดค้นหาคำตอบอย่างเพียงพอ

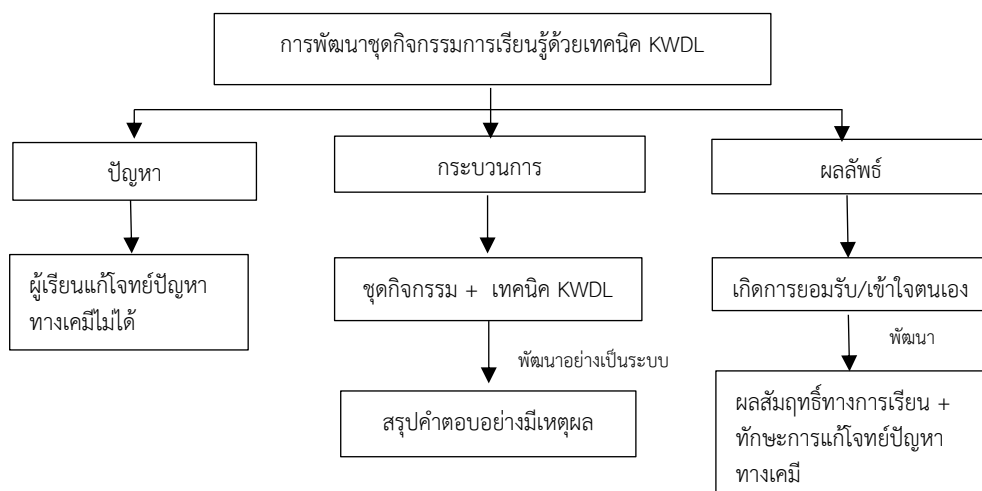

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวคิดการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ ไปขยายผลใช้กับเรื่องอื่นในวิชาวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ หรือใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ KWDL กับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น เช่น แบบผสมผสานแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แบบกระบวนการของครูฝึกและเทคนิค เป็นต้น
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อื่น ๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการจัดลำดับเนื้อหา จุดประสงค์ เวลา กิจกรรม การวัดและการประเมินผลอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกทำโจทย์ซ้ำหลายครั้งจากแบบฝึกหัดในชุดกิจกรรม ผู้เรียนจะซึมซับกระบวนการแก้โจทย์ตามลำดับขั้นตอนของเทคนิค KWDL ส่งผลให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำแบบทดสอบได้อย่างถูกต้อง และสามารถสรุปคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นกระบวนการเรียนรู้คิดที่เป็นระบบในการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมี รวมถึงให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีที่ดีขึ้น เกิดการยอมรับและเข้าใจตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL

เอกสารอ้างอิง

- ชาวิยะห์ สาหาะ. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง แสง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- นรินทร์ณัฐ ตระหง่าน และอัญชลี ทองเอน. (2560). การศึกษาการใช้ KWDL เพื่อการแก้โจทย์ปัญหา วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าและแม่เหล็ก.(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิรพงศ์ บุญฤกษ์. (2564). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเคมี เรื่อง ทฤษฎีอะตอมไฮโดรเจนของโบร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนแบบเทคนิคเคดับเบิลยูดีแอล (KWDL). วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา (JSSE) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 6(1), 127-142.
- แมน เชื้อบางแก้ว. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เคมีอินทรีย์ สำหรับรายวิชาเคมี 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี. วารสารราชชนกฉัตร, 19(2), 20-30.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2560). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์และเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Shaw, J.M., et al. (1997, May). *Cooperative Problem Solving: Using K-W-D-L as an Organizational Technique*. Retrieved from Available: <http://eric.ed.gov>

Enhancing Teaching Competency of Young Teachers through a Cognitive Apprenticeship Workshop Model

การพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูรุ่นใหม่ด้วยรูปแบบปฏิบัติการเชิงความรู้

Zhao Ming^{1,3}, Qin Jian^{2,3}

*Ph.D. Student Program in Educational Administration (International Program)¹,
Interdisciplinary Studies College, Payap University, Chiangmai, Thailand²*

Guangxi University of Foreign Languages, Nanning, China³

Corresponding Author, E-mail: qinjian611@yahoo.com

Abstract

This study addresses critical deficiencies in current teacher education programs, particularly the inadequate training in art criticism theory that impedes the professional development of early-career educators in design disciplines. To bridge this gap, we developed and evaluated a novel "workshop-cognitive apprenticeship" hybrid model that synergizes expert mentorship, authentic pedagogical tasks, and collaborative learning mechanisms. The research employed a quasi-experimental design involving six young teachers and 140 students from an art design department, randomly assigned to either the experimental (workshop model) or control (traditional training) condition. Over a 10-week intervention, the workshop model implemented three scaffolded phases: (1) modeling-observation through multimedia demonstrations, (2) construction-practice with real classroom implementation, and (3) guidance-generalization via reflective discourse.

The research results found that:

Quantitative analysis revealed statistically superior outcomes for the experimental group across multiple metrics: lesson plan standardization ($p < .01$), theoretical application depth ($p < .05$), and classroom interaction quality ($p < .01$). Corresponding student cohorts demonstrated significantly greater improvement in art criticism competencies (post-test $M = 4.01$ vs. 2.53 , $p < .001$). Qualitative data identified three success mediators: the "demonstration-scaffolding-reflection" cognitive loop, situated learning in authentic contexts, and anxiety reduction through expert collaboration. These findings substantiate the model's efficacy in transforming teacher preparation paradigms. The study

ได้รับบทความ: 2 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 19 กรกฎาคม 2568

Received: June 2, 2025; Revised: June 29, 2025; Accepted: July 19, 2025

contributes both theoretically - by expanding cognitive apprenticeship applications in higher education, and practically - through a replicable training framework. We recommend institutional adoption of this approach with longitudinal evaluation to assess skill retention. Future research should examine scalability across disciplines and the synergistic effects of technological integration in apprenticeship models.

Keywords: Teaching Competency, Cognitive Apprenticeship Workshop Model, Young Teachers

บทคัดย่อ

หลักสูตรการสอนครูในปัจจุบันมีข้อบกพร่องและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสามารถด้านการสอนของครูรุ่นใหม่ในสาขาวิชาออกแบบศิลปะ โดยเฉพาะการฝึกอบรบทฤษฎีการวิพากษ์ศิลปะที่ไม่เพียงพอ ผู้วิจัยได้วิจัยและพัฒนา “รูปแบบปฏิบัติการเชิงความรู้” ซึ่งเป็นการผสมผสานการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ทักษะการสอน และกลไกการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกึ่งทดลอง กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูรุ่นใหม่ 6 คน และนักศึกษา 140 คน จากภาควิชาการออกแบบศิลปะ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ระยะเวลาทดลอง 10 สัปดาห์ แบ่งเป็นระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบ-การสังเกตผ่านการสาธิตมีเดีย ระยะที่ 2 การสร้างสรรค์-การฝึกปฏิบัติด้วยการนำไปใช้ในห้องเรียนจริง ระยะที่ 3 การให้คำแนะนำ-การนำไปใช้ทั่วไปผ่านวาทกรรมเชิงสะท้อนคิด

ผลการวิจัยพบว่า

นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีผลลัพธ์ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน ($p < .01$) ความลึกในการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ($p < .05$), and คุณภาพการมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน ($p < .01$) แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีสมรรถนะการวิจารณ์ศิลปะในระดับที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนหลังการทดสอบ $M = 4.01$ vs. 2.53 , $p < .001$) ปัจจัยความสำเร็จ 3 ประการ ได้แก่ วงจรทางปัญญาแบบ “การสาธิต-การให้ความช่วยเหลือ-การสะท้อนกลับ” การเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง และการลดความวิตกกังวลผ่านความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญ ข้อค้นพบนี้ยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด และการเตรียมความพร้อมของครู การวิจัยสนับสนุนในแง่ทฤษฎีโดยการขยายการประยุกต์ใช้การฝึกปฏิบัติด้านการรู้คิดในสถาบันอุดมศึกษา และในแง่การปฏิบัติผ่านกรอบการฝึกอบรบที่สามารถทำซ้ำได้ พร้อมกับการประเมินในระยะยาว เพื่อประเมินการคงอยู่ของทักษะการวิจารณ์ การวิจัยในอนาคตควรศึกษาความสามารถในการขยายผล ข้ามสาขาวิชา และผลกระทบเชิงปฏิสัมพันธ์ของการบูรณาการเทคโนโลยีกับรูปแบบปฏิบัติการเชิงความรู้

คำสำคัญ: สมรรถนะการสอน, รูปแบบปฏิบัติการเชิงความรู้, ครูรุ่นใหม่

1. Introduction

This study referred to some cognitive apprenticeship models (Collins et al., 1989; LeGrand et al., 1993), and taking into account the characteristics of studio-based learning, designed a three-stage cognitive model of a workshop for the above-mentioned Internet technology-supported apprenticeship model. Each stage is named after the tasks assigned to the expert teacher and the young teacher in that stage.

The "modeling - observation" stage

Through the online web conferences of the workshops, expert teachers guide young teachers to observe the cognitive models presented by network multimedia and help them construct the initial conceptual models on how to write and implement teaching plans for art criticism. During this process, the multimedia of the network base presents the cognitive modeling of expert teachers in real classroom environments by simultaneously presenting their explanations on why and how to write teaching plans for art criticism and video cases, or based on teaching plans for art criticism and demonstration video cases. Moreover, expert teachers guide young teachers to focus on the key points of cognitive modeling presented by network-based multimedia and share their viewpoints with others through the questions raised in the workshops. Finally, young teachers build their own personal conceptual models through interaction with expert teachers in the workshops, sharing, debating, modifying and discussing.

The "construction-practice" stage

Researchers have drawn on the concept of "scaffolding", which was originally used to describe how more experienced peers or adults assist learners. As defined and used in earlier studies, scaffolding occurs when a more knowledgeable person helps a learner successfully complete tasks that the learner cannot accomplish on their own (Wood, Bruner & Ross, 1976). Over the past two decades of learning science research, scaffolding has become increasingly prominent. Scaffolding is a key strategy in cognitive apprenticeship, where students can learn by taking on more responsibility and ownership of their roles in complex problem-solving under the guidance of a more knowledgeable mentor or teacher (Collins, Brown, & Newman, 1989). From the

research on the design of interactive learning environments, many different scaffolding methods have emerged, and various design guidelines or principles have been proposed. Particularly important is to describe the mechanism by which software tools provide scaffolding for learners. To develop a general design criterion system for scaffolded software, a mechanism model is needed to explain why tools that reflect these criteria will benefit learners.

The scientific teaching methods emphasize learning through participating in the practice of knowledge construction. In terms of science, this requires learning science through investigation and argumentation (Olson & Loucks-Horsley, 2000). In project-based science, students grasp fundamental principles through exploring specific problem scenarios, such as examining local air quality to gain an introduction to chemistry. In addition to developing conceptual understanding, they must also adopt new disciplinary methods to enhance their reasoning within the subject.

These inquiry-based learning methods, although providing the potential to link knowledge more effectively with the real environment, also bring special challenges to learners. Considering the challenges faced by learners and organizing these challenges around the three constituent processes involved in learning through scientific investigation - meaning formation, process management, expression and reflection. Each type of process is challenging for learners.

With the support of expert teachers and network technology, young teachers write, implement, review and revise their own art criticism teaching plans based on the real classroom environment, and then express and reflect on the knowledge and thinking skills they use. This process not only aims to enhance the practical experience and metacognitive (self-monitoring/self-checking) abilities of young teachers, but also allows them to modify the conceptual models constructed in the first stage. When writing the teaching plans, the studio work method can help them handle complex and trivial tasks, thereby concentrating on learning. Through online interaction, studio interaction, expert teachers or classroom mentors provide guidance, feedback and suggestions for the performance of young teachers. When necessary, expert teachers can lead young teachers back to the previous stage and guide them to observe the cognitive

modeling of expert teachers again in the studio. Guidance and generalization stage. Through studio meetings and offline studio interactions, expert teachers guide young teachers to generalize the principles of teaching plans from the thinking skills and practical knowledge they have just learned. The purpose of this stage is to make the conceptual models of young teachers more flexible and useful than those constructed in the previous stages.

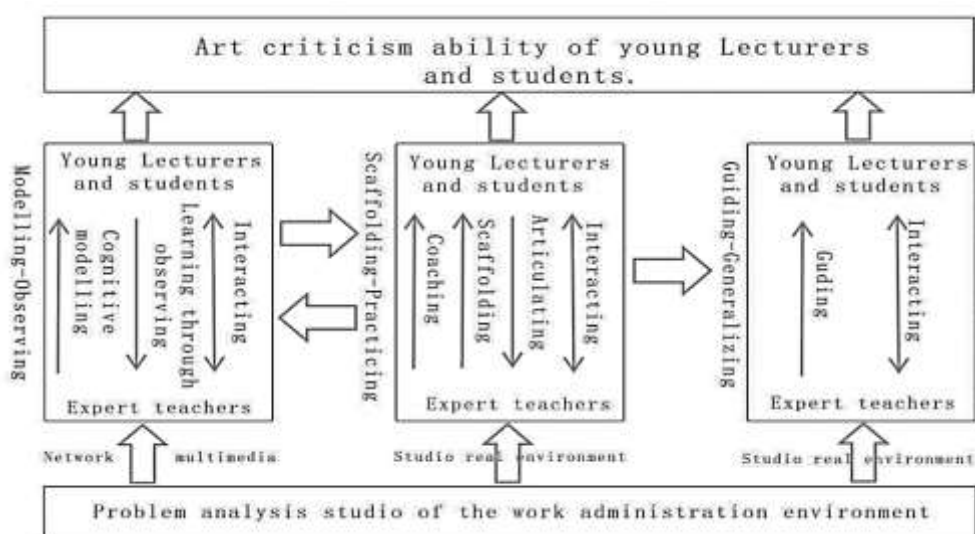

Figure 1. Studio-Web-based Cognitive Apprenticeship Model

2. Objective of the Research

This study aims to improve the teaching ability of young teachers based on the workshop-cognitive apprenticeship model.

3. Research Methodology

In this study, a field experiment was conducted in a real-world environment workshop. This study adopted a 2x2 mixed design, with "course" as the factor between the subjects (workshop cognitive apprenticeship model and traditional model), and "G measurement stage" (before and after the test) measuring their attitudes towards the art criticism theory teaching plan. The subjects were randomly assigned to the workshop-based model as the within-subject factor. The teaching plan outcomes of young teachers were evaluated and tested.

Regarding the development of the studio cognitive apprenticeship model, the first step was for expert teachers to provide systematic guidance and training to young teachers for 10 weeks. The courses based on the studio and cognitive apprenticeship model consisted of online courses and workshop practice courses. The details of the courses are shown in Table 1. This course also included three stages: modeling - observation (2 weeks), building - practice (4 weeks), and guidance - generalization (2 weeks). In addition to conducting teaching demonstrations in the expert teachers' workshops on the 9th week of the course, young teachers learned through online courses during the rest of the time. Moreover, there were two types of online discussions in each stage: asynchronous communication and synchronous communication. Asynchronous communication refers to the expert teachers posting discussion topic forums online and inviting them to participate in the discussion together. Synchronous communication refers to the expert teachers and young teachers having two-hour discussions in a chat room at a fixed time every week.

Table 1 Contents of the problem analysis studio Course

Phase	week	Assignment and Activity Contents
Modeling-	1	Assignment :
Observing	2	Four young teachers read the chapters of the designated art criticism theories in the textbooks assigned by the teachers. The young teachers observed the network multimedia through workshops, observed the teaching contents of the expert teachers, and expressed their reactions and thoughts on the forum. Learning activity: The expert teachers led the young teachers to discuss the network-based multimedia contents.
Scaffolding	3	Teaching Plan:
Pacticing	4	Assignment: Under the guidance of expert teachers,
	5	young teachers are required to design a teaching plan and implement it in the 6th, 7th and 8th weeks.

			Learning Activities: Expert teachers, in the real environment of the workshop, understand the teaching planning status of each young teacher; and use electronic conferences to guide young teachers to discuss and revise their teaching plans.
	6	Teaching Demonstration:	
	7	Young teachers conduct teaching demonstrations using	
	8	the revised teaching plans. Young teachers observe the actual teaching demonstrations of other expert teachers. Expert teachers observe the demonstrations made by young teachers and offer on-site suggestions.	
Guiding-	9	Assignment:	
Generalizing	10	Young teachers record their thoughts on the design and practice of teaching plans.	
			Learning activity: Expert teachers use electronic conferences to guide young teachers to summarize the reasons for teaching plans based on the thinking skills and practical knowledge they have acquired from the courses.

The courses offered by the traditional curriculum group are usually for teacher education and consist of four phases: preparation (2 weeks), design (3 weeks), implementation (3 weeks), and reflection (2 weeks). The detailed information of the traditional courses is shown in Table 2. In the preparation phase of this course, young teachers from the Design Department learn knowledge and skills related to learning and teaching planning. Besides, they also watch teaching demonstrations by expert teachers together in the classroom (once). In the design phase, young teachers plan their own teaching demonstrations. In the implementation phase, young teachers conduct actual teaching based on their written teaching plans. Finally, in the reflection phase, young teachers report their teaching plans. The expert teachers read the reports and offer suggestions. During each phase, if problems arise during the

trial process, young teachers can ask questions to the expert teachers through face-to-face discussions or emails.

Table 2 Contents of Traditional Course

Phase	week	Assignment and Activity Contents
Preparing	1	Assignment :
	2	Young teachers read the designated chapters in the textbooks assigned by qualified educators. After observing the teaching demonstrations of expert teachers, young teachers write reports. Learning activity: Young teachers (2 people) watch the teaching demonstrations of expert teachers and have discussions with them (2 hours)
Designing	3	Assignment :
	4	Young teachers will use computers to design
	5	teaching plans and implement them in the 6th, 7th and 8th weeks. Learning activities : Young teachers will ask questions to expert teachers through actual visits or emails and provide complete teaching plans. Expert teachers will offer suggestions on how young teachers should modify the teaching plans.
Implementing	6	Teaching Demonstration :
	7	Young teachers conduct demonstrations using the
	8	revised teaching plans. Young teachers observe the actual teaching demonstrations of other young teachers. Expert teachers observe the demonstrations of young teachers and offer on-site suggestions.
Reflecting	9	Assignment :
	10	Young teachers write reflections on their designed

---

teaching plans and demonstration results.

Learning activity:

Expert teachers read the responses from young teachers and offer suggestions.

Participants

Expert teachers are the main teaching supervisors for the workshop cognitive apprenticeship courses and traditional courses. They are teachers with rich experience and theoretical foundations in both the workshop cognitive apprenticeship theory and traditional teaching, as well as rich experience in guiding young teachers and in workshop teaching and online teaching.

Six young teachers from the Art Design Department of Guangxi University of Foreign Languages (G University) were selected and divided into two groups: one group of four was the experimental group, and the other group of two was the traditional teaching group.

Four classes of first-year students from the Art Design Department of G University were selected, totaling 140 students, and randomly divided into two groups. The workshop courses had two experimental classes of 70 students each, while the traditional course group also had two classes of 70 students each.

Before participating in the research, all the subjects had experience in writing teaching plans in other courses.

During the experiment, one expert teacher was responsible for using this scale to evaluate all the art criticism theory teaching plans designed by the subjects before and after the test. During the evaluation process, all the art criticism theory teaching plans used the same format, but the names of the designers were not included, so the raters did not know whether the teaching plans were designed by the workshop group or the traditional course group.

Other tools. The real environment of the workshop, the workshop course group and the traditional course group's emails were used to collect the interactive texts between young teachers and expert teachers or peers. These data were collected to explain the experimental results.

Preparation materials. Before the experiment, the researchers met with expert teachers regularly to discuss how to combine the workshop

network courses with traditional courses and make teaching materials; including multimedia and assignments.

Practice based on workshop network technology. One week before the experiment, participants of the 6-hour workshop network courses could get familiar with each network technology to be used in the experiment.

Pre-test. Before the experiment began, the students of the design department were tested on their art criticism ability according to the art criticism ability scale. In addition, the researchers also collected the teaching plans of the subjects of the participants before the experiment. The expert teachers rated these plans according to the scoring scale for the teaching planning performance. These scores were used as pre-test scores.

Process (intervention). Both the problem-solving workshop course and the traditional course were completed within 10 weeks.

The actual procedures and activities of these two courses are shown in Tables 1 and 2.

Post-test. At the end of the course (the 10th week), all the design department students' subjects answered the same art criticism ability scale again. In the following two weeks (the 11th and 12th weeks), young teachers wrote new teaching plans for each subject based on the art criticism ability scale. These plans were rated using the art criticism ability scale. These scores were used as post-test scores.

4. Research Results

The study's 10-week experiment comparing the Workshop-Cognitive Apprenticeship Model with traditional training revealed significant improvements in the teaching abilities of young teachers, particularly in art criticism theory. Quantitatively, the Workshop-Cognitive Apprenticeship Model group demonstrated superior performance, with their post-test average score (4.01 points) far exceeding that of the traditional group (2.53 points), despite both groups starting at comparable baseline levels (Workshop-Cognitive Apprenticeship Model: 1.57; traditional: 1.59). This improvement was reflected in the standardization of teaching design, depth of theoretical application, and classroom interactivity. Additionally, students taught by Workshop-Cognitive

Apprenticeship Model trained teachers showed higher scores in art criticism ability and critical thinking, further validating the model's effectiveness. Qualitatively, three key factors emerged as drivers of success: the "demonstration-guidance-reflection" closed-loop learning mechanism, which facilitated continuous feedback and refinement; the use of real task scenarios in workshops, enhancing knowledge transfer and reducing practical anxiety; and the collaborative support of expert teachers, which bolstered young teachers' confidence and problem-solving skills. The Workshop-Cognitive Apprenticeship Model's integration of cognitive apprenticeship principles with hands-on workshop practices proved more effective than traditional methods, addressing gaps in teacher training and fostering deeper engagement. These results highlight the value of combining structured mentorship, contextual learning, and technology-supported modeling to enhance professional development in education. (For visual details, see Figure 2 in the original document).

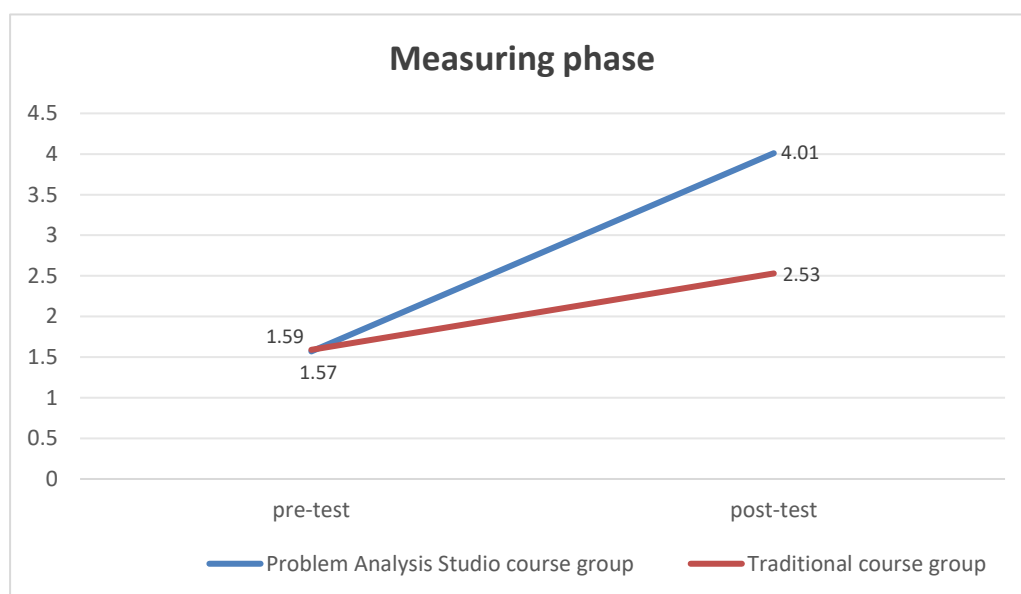

Figure 2. Interaction of “Group” and “Measuring Phase” on “Art criticism ability”

5. Discussion of Research Results

The study's findings substantiate the effectiveness of the Workshop-Cognitive Apprenticeship Model in enhancing young teachers' pedagogical competencies, particularly in art criticism instruction. The model's three-phase

structure modeling-observation, construction-practice, and guidance-generalization successfully operationalized Collins et al.'s (1989) cognitive apprenticeship principles, as evidenced by significant improvements in lesson plan standardization ($p < .01$), theoretical application depth ($p < .05$), and classroom interactivity ($p < .01$). These outcomes demonstrate how the Workshop-Cognitive Apprenticeship Model's integration of expert modeling, scaffolded practice, and reflective discourse addresses critical gaps in traditional teacher training by making tacit pedagogical knowledge explicit and actionable. The substantial gains in student art criticism performance (post-test $M = 4.01$ vs. 2.53) further validate the model's capacity to translate teacher development into measurable learning outcomes.

The Workshop-Cognitive Apprenticeship Model's success can be attributed to its synergistic alignment with established learning theories. The demonstration-guidance-reflection cycle embodied Vygotsky's (1978) concept of scaffolded learning within the Zone of Proximal Development, while the workshop environment provided authentic contexts that facilitated legitimate peripheral participation (Lave & Wenger, 1991). This dual emphasis on cognitive and social learning mechanisms effectively reduced novice teachers' practical anxiety a finding consistent with Farmer et al.'s (1992) research on apprenticeship models. Moreover, the use of multimedia for cognitive modeling extended Barnett et al.'s (2002) work on technology-enhanced learning, demonstrating how digital tools can amplify the benefits of apprenticeship when deliberately integrated into pedagogical design.

These results carry important implications for both theory and practice. The study expands cognitive apprenticeship theory by demonstrating its applicability to art education in higher education settings, addressing Ostovar-Namaghi et al.'s (2024) call for domain-specific adaptations. From a practical standpoint, the Workshop-Cognitive Apprenticeship Model provides a replicable framework for institutions seeking to modernize teacher training through mentor-led, technology-supported workshops. However, the limited sample size ($N=6$ teachers) suggests the need for broader validation studies to assess the model's generalizability across disciplines and cultural contexts. Future research should investigate longitudinal skill retention and explore

optimal ratios of synchronous to asynchronous guidance key factors that emerged as potential mediators of the model's efficacy in this study.

6. Suggestion

6.1 Suggestions for implementation

1. In optimizing teaching design based on actual course requirements, when promoting the cognitive apprenticeship model, it is necessary to integrate specific course content, emphasize the combination of practical operation and online interaction, and enhance teachers' ability to handle complex situations.

2. Establish a support system to promote teacher collaboration and technology application: Provide training and technical support, build an efficient online collaboration platform, facilitate communication and resource sharing among teachers, and promote continuous professional development.

6.2 Suggestions for future research

1. Expand the sample size to verify the model's applicability: Conduct large-scale research in different regions and educational environments to verify the universality and effectiveness of the cognitive apprenticeship model, and simultaneously explore its application potential in other teacher training scenarios.

2. Comprehensively analyze the multi-party relationships and explore the collaborative paths: Study the interactive relationships among expert teachers, young teachers, network technology and discussion activities, and explore possible models for multi-party cooperation and joint promotion of teaching effectiveness.

7. Knowledge Received

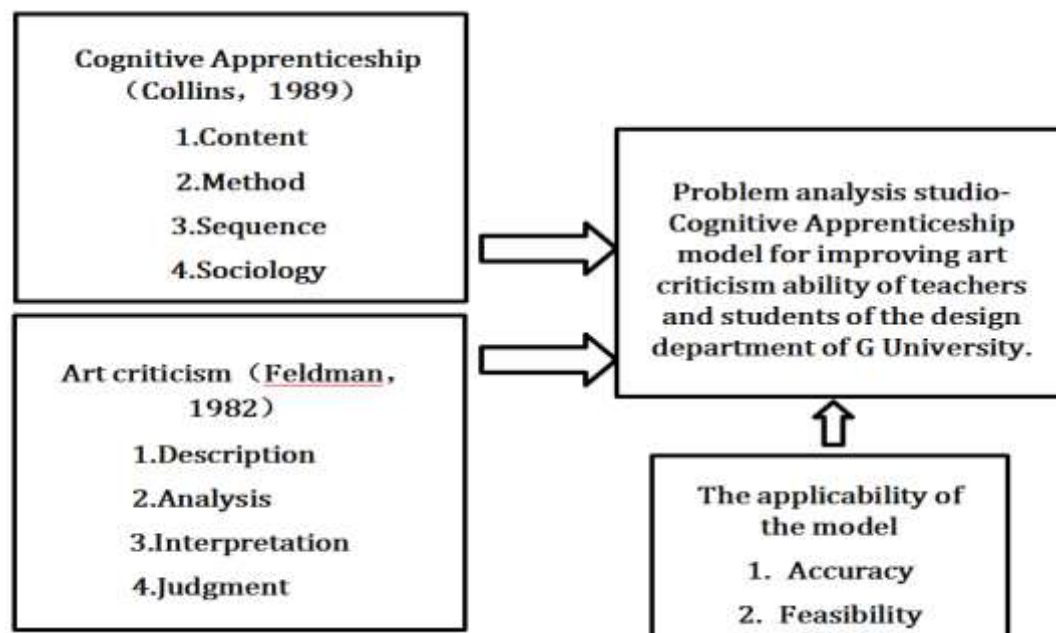

Figure 3. Workshop-Cognitive Apprenticeship Model Conceptual

The reasons why workshops and online courses are more effective in enhancing the teaching ability of young teachers in art criticism theory. The interactive nature of cognitive apprenticeship and the learner-centered nature promote active participation, autonomy and meaningful language use. The research results are of great significance for educators to create dynamic and learner-centered learning environments. (Ostovar-Namaghi, Moghaddam, & Veysmorady, 2024). The results indicated that learners who received cognitive apprenticeship guidance outperformed those who received traditional guidance in terms of the degree of professionalization of the guidance they received.

The online cognitive apprenticeship model has the following characteristics that enable young teachers to have a more positive attitude towards teaching plans: Young teachers have many opportunities to explore the reasons for the teaching plans made by expert teachers and compare the results with the actual implementation of teaching plans.

Among the various approaches aimed at strengthening the education of young teachers, some limitations have been overcome. This study combines

the cognitive apprenticeship theory, expert teachers, real-world environments of workshops, and network technologies to construct a cognitive apprenticeship model based on workshops for designing young teachers in the design department to learn art criticism theory. The experimental results show that the process based on this model is significantly more effective than the current school-based courses in improving the art criticism ability of young teachers in the design department. It also significantly improves the efficiency of students' learning art criticism ability.

Through discussions with expert teachers, young teachers in the design department can reconsider what should be noted when planning teaching and their motivations. With the progress guidance of expert teachers and the support of network technologies, young teachers in the design department can become more confident when writing teaching plans.

References

- Barnett, M., Keating, T., Harwood, W., & Saam, J. (2002). Using emerging technologies to help bridge the gap between university theory and classroom practice: Challenges and successes. *School Science and Mathematics*, 102(6), 299-313.
- Collins, A., Brown, J. S., & Newman, S. E. (1989). *Cognitive apprenticeship: teaching the crafts of reading, writing, and Mathematics*. In Resnick, L. B. (Ed.), *Knowing, learning, and instruction: Essays in honor of Robert Glaser*, Hillsdale, N. J.: Erlbaum, 453-494.
- Farmer, J. A., Jr., Buckmaster, A., & LeGrand, B. (1992). *Cognitive apprenticeship: Implications for continuing professional education*. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 55, 41-49.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991) *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511815355>
- LeGrand, B., Farmer, J. A., Jr., & Buckmaster, A. (1993). Cognitive apprenticeship approach to help adults learn. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 59, 69-78.
- Olson, S., & dan Loucks-Horsley, S. (2000). *Inquiry and the National Science*

Education Standards: A Guide for Teaching and Learning. Washington DC: National Academic Press. Retrieved from <https://doi.org/10.17226/9596>

Ostovar-Namaghi, S. A., Moghaddam, M. M., & Veysmorady, K. (2024). *Empowering English learners through cognitive apprenticeship training: A pathway to success in IELTS speaking proficiency. Language Teaching Research*. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/13621688241227896>

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wood, D. J., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The Role of Tutoring in Problem Solving. *Journal of Child Psychiatry and Psychology*, 17, 89-100.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชวาม่วงเจ็ดต้น เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์
สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล

Development of Learning Management Using Storyline Technique
Integrated with Local Wisdom on the Subject of Woven Fabrics
of Muang Chet Ton People to Promote Creative Skills for
Small Schools in Remote Areas

นงลักษณ์ ใจฉลาด, นันทนัชชา พวงศรี, นพรัตน์ เจริญศิลป์, ธนันทน์ เจริญศิลป์
และภาวิดา มหาวงค์

Nongluck Jaichalad, Nantanutch Phuangsri, Nopparat Charoensil,
Thananun Charoensil and Pavida Mahawong
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: nongluckj63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ประถมศึกษาตอนปลายก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์หลัง
ได้รับการจัดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
ที่มีต่อการใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว
ชวาม่วงเจ็ดต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 16 คน โรงเรียนบ้านน้ำลาดสามัคคี ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 12 สัปดาห์
เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอ ร้อยเรื่องราว ชวาม่วงเจ็ดต้น 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอจำนวน 20 ข้อ 3) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ 4) แบบ
วัดความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนเรียนและ
หลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ได้รับบทความ: 3 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2568

Received: June 3, 2025; Revised: June 27, 2025; Accepted: June 30, 2025

2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline, ทักษะความคิดสร้างสรรค์, โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the learning achievement of upper primary school students before and after the learning activities, 2) to assess creative thinking skills after participating in the instructional process, and 3) to study the satisfaction of upper primary school students toward the use of the storyline technique integrated with local wisdom on the topic “Woven Fabrics with hundreds of stories of Muang Chet Tonian” The sample group consisted of 16 upper primary school students from three classrooms at Ban Nam Lat Samakkhi School in the first semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The experimental period lasted for 12 weeks. The research instruments included: 1) A learning management plan using the Storyline technique integrated with local wisdom on the topic of woven cloth, 2) A 20-item learning achievement test, 3) A creative thinking skill assessment form, and 4) A 10-item student satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1. The post-learning achievement scores were significantly higher than the pre-learning scores at the .05 level.

2. The students’ creative thinking skills were rated at the highest level overall.

3. The students’ satisfaction with the use of the Storyline technique integrated with local wisdom was also at the highest level.

Keywords: Storyline-based Learning, Creative Thinking Skills, Small Schools in Remote Areas

1. บทนำ

การศึกษาและการเรียนรู้เป็นกระบวนการให้และการรับรู้ประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติการสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยมการถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หากประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย สภาพของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการจัดการศึกษาของประเทศก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยแนวทางในการจัดการศึกษาในแต่ละประเทศจึงแตกต่างกันตามความเชื่อแนวคิด และปรัชญาการจัดการศึกษา (สมหมาย ปะบุตร, 2558) ซึ่งแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันออกไปทำให้กลุ่มประเทศต่าง ๆ พยายามอย่างมากเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมั่นใจ

จากการศึกษาข้อมูลจาก กระทรวงศึกษาธิการ (2567) พบว่า ปัจจุบันมีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งสิ้นกว่า 56,100 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวเป็นโรงเรียนขนาดเล็กถึง 35,380 แห่ง และสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558) กล่าวโดยสรุปไว้ว่า สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่นอกเขตเมือง หรือในพื้นที่ห่างไกล นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน มีปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาจำนวนครูไม่เพียงพอ การเข้าถึงสารสนเทศของสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากขาดระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพ เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนบ้านน้ำลาดสามัคคี ตั้งอยู่ที่ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี เป็นหนึ่งในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล และทางโรงเรียนยังขาดการสอนที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนไม่สามารถประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์มาบูรณาในชีวิตประจำวันได้ ในการนี้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องให้นักเรียนได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรงกับผู้เรียน ดังนั้น การสอนแบบ Storyline จึงเป็นรูปแบบการสอนที่น่าสนใจ เป็นนวัตกรรมที่มีรูปแบบการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เหมาะสมแก่การจัดการเรียนการสอน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและพบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะ เป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่บูรณาการความรู้และประสบการณ์เข้าด้วยกัน เป็นการบูรณาการทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยผู้กระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ฉาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือปัญหาที่ต้องแก้ไข โดยผ่านการตั้งคำถามหลัก

(Key Question) เป็นตัวเปิดประเด็นและเชื่อมโยงไปสู่เส้นทางเดินเรื่อง ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่หลากหลาย เช่น การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การทำงานกลุ่ม การวางแผน การบันทึก การสรุป การเผชิญสถานการณ์ การตัดสินใจ การเชื่อมโยงความรู้ และการประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กัน (ทศนา แหมมณี, 2561) ตำบลม่วงเจ็ดต้นมีผ้าทอที่เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นภูมิปัญญาประจำตำบลที่โดดเด่น และเข้มแข็งสะท้อนให้เห็นถึงควมมีเอกลักษณ์ สามารถนำมาจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับประวัติศาสตร์ชุมชน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนวัตกรท้องถิ่น หาคำถาม ความรู้ในท้องถิ่น และสร้างนวัตกรรมจากสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดเป็นทักษะความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญความสามารถของนักเรียนที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลเกี่ยวกับทักษะความคิดสร้างสรรค์และวิธีการจัดการเรียนรู้ จึงเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน Storyline เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ เป็นนวัตกรรมที่มีรูปแบบการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนสามารถพัฒนาความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยมีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และพบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้
3. ความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำลัดสามัคคี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 จำนวน 42 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 16 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านน้ำลัดสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชวาม่วงเจ็ดต้น ที่มีการกำหนดสาระเชิงบูรณาการความรู้ในศาสตร์ ทั้ง 5 ศาสตร์ ได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปะ ประวัติศาสตร์และการงานอาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับผ้าทอ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย รวม 12 ชั่วโมง 20 คะแนน ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 หมู่บ้านของฉัน หน่วยที่ 2 หมู่บ้านของฉัน หน่วยที่ 3 ฉันคือผ้าทอ หน่วยที่ 4 วิถีชุมชนสู่ภูมิปัญญา หน่วยที่ 5 กลวิธีการทอผ้า และหน่วยที่ 6 ดอกไม้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบและประเมินคุณภาพความถูกต้องและเหมาะสมเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอ จำนวน 1 ฉบับ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งใช้ในการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เป็นแบบทดสอบชุดเดิม ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3. แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะเป็นเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ผ่านการประเมินความคิดสร้างสรรค์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00

4. แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เทคนิคการใช้เทคนิค storyline บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชวาม่วงเจ็ดต้น จำนวน 10 ข้อ ผ่านการแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการแก้ไขเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เรื่อง ผ้าทอล้ำค่า ภูมิปัญญา ม่วงเจ็ดต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชาวม่วงเจ็ดต้น เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในการทดลองกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย ใช้เวลา 12 ชั่วโมง (ไม่รวมทดสอบก่อนและหลังเรียน) โดยทำการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นรายบุคคลตามแบบประเมินที่กำหนดไว้

3. หลังการสอนครบทั้งหน่วยการเรียนรู้แล้ว ดำเนินการทดสอบหลังเรียน กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผ้าทอ ทั้งประเมิน ความคิดสร้างสรรค์ และนักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ นำคะแนนที่ได้จากการทำ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลจากการประเมินความคิดสร้างสรรค์ และผลจากการ ทำแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตอนก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้แบบทดสอบ โดยการหาค่า t-test (Dependent Samples) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การหาค่าความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชาวม่วงเจ็ดต้น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กใน พื้นที่ห่างไกล สรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ผ้าทอ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชาวม่วงเจ็ดต้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	10.00	2.83	8.95	0.00*
หลังเรียน	20	17.25	1.44		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านน้ำลาดสามัคคี จากการศึกษา เรื่อง ผ้าทอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอ

ประเด็นการประเมิน	ความคิดสร้างสรรค์		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. คิดริเริ่ม	3.50	0.50	มากที่สุด
2. ความคิดคล่อง	3.44	0.50	มากที่สุด
3. ความคิดยืดหยุ่น	3.38	0.48	มากที่สุด
4. ความคิดละเอียดลออ	3.44	0.50	มากที่สุด
รวม	3.44	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ความคิดริเริ่ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความคิดคล่องและความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่น อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชาม่วงเจ็ดต้น

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านรูปแบบ			
1. ขนาดตัวอักษรอ่านง่ายและชัดเจน	4.63	0.48	มากที่สุด
2. มีรูปภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา	4.69	0.46	มากที่สุด
รวมด้านรูปแบบ	4.66	0.47	มากที่สุด
ด้านเนื้อหา			
3. มีความน่าสนใจ	4.75	0.43	มากที่สุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
4. มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	4.69	0.46	มากที่สุด
5. ปริมาณแบบฝึกหัดเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.56	0.50	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหา	4.67	0.46	มากที่สุด

ด้านกิจกรรม			
6. กิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีความน่าสนใจ	4.75	0.43	มากที่สุด
7. กิจกรรมชั้นสอน มีความน่าสนใจและช่วยให้เข้าใจ	4.63	0.48	มากที่สุด
8. กิจกรรมชั้นสรุป มีปริมาณที่เหมาะสมและเชื่อมโยงดี	4.88	0.33	มากที่สุด
รวมด้านกิจกรรม	4.75	0.41	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
9. แบบฝึกหัดช่วยทำให้มีความสามารถทางการคิด สร้างสรรค์เพิ่มขึ้น	4.69	0.46	มากที่สุด
10. แบบฝึกหัดมีความน่าสนใจและช่วยให้นักเรียนมี แรงจูงใจในการคิดสร้างสรรค์มากขึ้น	4.50	0.50	มากที่สุด
รวมด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.60	0.48	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.68	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.68 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.75 รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.60

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขาวม่วงเจ็ดต้น เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ผ้าทอ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขาวม่วงเจ็ดต้น โดยภาพรวมมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังการเรียนรู้อยู่โดยใช้เทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขาวม่วงเจ็ดต้น สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการใช้เทคนิค Storyline ซึ่งประกอบด้วยรูปภาพที่มีความเหมือนจริง ใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุด มีข้อความประกอบรูปภาพ มีเส้นเวลาที่ชัดเจนซึ่งนักเรียนได้เห็นภาพอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ จันทรชลิ มาพุทธ (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการด้วย Storyline Approach เป็นวิธีจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย และผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

จิรวดี รอดสุด และคณะ (2562) ศึกษาเรื่องผลการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบสตอรี่ไลน์ เรื่องการวัดความยาวของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดความยาว โดยใช้วิธีการสอนแบบ Storyline หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60

5.2 ผลการศึกษาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขวาม่วงเจ็ดต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขวาม่วงเจ็ดต้น อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขวาม่วงเจ็ดต้น มีความน่าสนใจ นักเรียนได้คิดจินตนาการ สร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดของเบลล์ และไฟล์ด, (1998) อ้างถึงใน อุดมรัตน์ พจน์สุด (2553) กล่าวว่า การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยวิธีสตอรี่ไลน์ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้นั้นมีความซับซ้อนและมีหลายขั้นตอน ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากความรู้นี้ของผู้เรียนส่วนหนึ่งและประสบการณ์ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองส่วนหนึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่บูรณาการประสบการณ์ทักษะการคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์การจินตนาการการตัดสินใจตลอดจนการทำงานร่วมกันภายใต้แนวทางการดำเนินเรื่องที่ต่อเนื่องกันโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อทั้งนี้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันส กองฤกษ์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2567) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ร่วมกับเทคนิคจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ร่วมกับเทคนิคจิกซอว์ คิดเป็นร้อยละ 22.73 สูงกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขวาม่วงเจ็ดต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อเทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ขวาม่วงเจ็ดต้น อยู่ในระดับมาก เนื่องจากจากกิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีความน่าสนใจ มีเนื้อหาปริมาณที่เหมาะสมและเชื่อมโยงดี ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาณัฐพงศ์ คำมี

(2564) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความโดยใช้นิทานธรรมบท เสริมด้วยเทคนิคการสอนแบบ Storyline สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความ โดยใช้นิทานธรรมบทเสริมด้วยเทคนิคการสอนแบบ Storyline เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ทำงานกันเป็นแบบกลุ่ม มีการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลเพิ่มเติม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานอย่างเป็นระบบ จนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน พร้อมทั้งผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการ จัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานธรรมะ เสริมด้วยเทคนิคการสอนแบบ Storyline โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนยังคงให้ความสำคัญในเรื่องรูปแบบของบทเรียน การมีภาพประกอบที่เหมาะสมกับเนื้อหา สีสันสวยงาม เป็นอันดับแรกนั้น ครูผู้สอนควรให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวในการออกแบบสื่อการสอน ซึ่งจะสามารถช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี

2. เนื่องจากการเรียนด้วยเทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชาวม่วงเจ็ดต้น มีผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าความสามารถทางด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนสูงขึ้นหลังจากเรียนด้วยเทคนิค Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อยเรื่องราว ชาวม่วงเจ็ดต้น ดังนั้น ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้และอาจนำไปใช้ประกอบการสอนปกติหรือใช้ในการสอนซ่อมเสริม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้เนื้อหาหนังสือและแบบฝึกหัดในรูปแบบใบงาน ดังนั้นควรมีการพัฒนาเนื้อหาหนังสือและแบบฝึกหัดในรูปแบบของสื่อออนไลน์โดยใช้เทคโนโลยี เนื่องด้วยมีภาพประกอบสีสันสวยงามและมีเสียงประกอบการอ่าน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น ดังนั้นควรมีการวิจัยควบคู่กัน 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างการเรียนรู้ Storyline บุรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนอีกกลุ่มเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิคธรรมดาทั่วไป แล้วนำคะแนนความสามารถในการอ่านมาเปรียบเทียบว่ามีคะแนนแตกต่างกันหรือไม่

3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้เทคนิค Storyline บูรณาการ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อวัดความสามารถทักษะความคิดสร้างสรรค์เพียงด้านเดียว ดังนั้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายสัมพันธ์กันอาจเพิ่มการวิจัยควบคู่กัน 2 ทักษะ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การเรียนรู้ด้วยเทคนิค Storyline บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ผ้าทอร้อย เรืองราว ชาวม่วงเจ็ดต้น โรงเรียนบ้านน้ำลาดสามัคคี ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ทำให้พบองค์ความรู้จากการสอนด้วยเทคนิค Storyline บูรณาการกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Storyline เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการกิจกรรมแบบบูรณาการหลักสูตรและการเรียน การสอนเข้าด้วยกัน มีการกำหนดเส้นทางการเดินเรื่องโดยใช้คำถามหลัก (Key Questions) เป็นตัวกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และมีองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง ประกอบด้วย ฉาก ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และเหตุการณ์ที่ต้องแก้ไข

2. ความคิดริเริ่ม เป็นความสามารถภายในบุคคลในการเริ่มต้นคิดหรือกระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอคำสั่งหรือพึ่งพาผู้อื่น เป็นลักษณะของการกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบในการริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากกรอบ แนวปฏิบัติดั้งเดิม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ความคิดริเริ่มสะท้อนถึงระดับ พัฒนาการทางความคิดของบุคคล ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และ บริบทแวดล้อม เพื่อสร้างแนวทางหรือวิธีการใหม่อย่างมีจุดมุ่งหมายและมีเหตุผล

3. ความคิดคล่อง เป็นความสามารถของบุคคลในการคิด คาดคะเนหาคำตอบที่ หลากหลาย ภายในเวลาที่จำกัด ทั้งยังสามารถคิดได้รวดเร็ว ซึ่งแนวทางคำตอบที่มีมากยิ่งมี ความคิดคล่องแคล่วที่สูง อาจมีการใช้ข้อความถาม เช่น นักเรียนใช้ใบตอง ทำประโยชน์อะไรได้บ้าง

4. ความคิดละเอียดลออ เป็นความสามารถในการคิดตกแต่งเพิ่มรายละเอียดใน การคิดให้มีความสลับซับซ้อนที่มากกว่าเดิม หรือขยายความคิดหลักให้ใจความสมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น โดยสามารถจัดกิจกรรมเสริมทักษะ การลงมือประณีตทำวัสดุต่าง ๆ ด้วยความละเอียด เช่น ให้นักเรียนสังเกตโรงเรียนตัวเองตามจินตนาการของนักเรียน แล้วให้นักเรียนที่มีความ ละเอียดละออสูงจะวาดรูปโดยใช้รายละเอียดส่วนต่าง ๆ ทำให้ได้รูปที่สวยงามโดยการคิด รายละเอียดละเอียดขึ้นอยู่กับวัย เพศ ความคิดสร้างสรรค์ และความช่างสังเกต

(ที่มา : นางลักษณ ใจฉลาด และคณะ, 2567)
ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th>
- จันทร์ชลี มาพุทธ. (2545). การเรียนรู้แบบบูรณาการด้วย Storyline Approach. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 14(2), 1-10.
- จิรวดี รอดสุด, ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์ และต้องตา สมใจเพ็ง. (2562). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ เรื่องการวัดความยาวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 9(2), 70-79.
- ทิตนา แคมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาณัฐพงศ์ คำมี. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความโดยใช้นิทานธรรมบทเสริมด้วยเทคนิคการสอนแบบ Storyline ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมหมาย ปะบุตร. (2558). *การพัฒนาหลักสูตร*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุนันท์ กองฤกษ์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2567). การพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วิธีสอนแบบสตอรีไลน์ร่วมกับเทคนิคจิกซอร์ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พระนครศรีอยุธยาเขต 1. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 11(3), 76-88.

อุดมรัตน์ พจน์สุจริต. (2553). ผลการใช้รูปแบบการสอนแบบสอริไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรังสือวิทยา. (วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้ มะขามแสนพิเศษ
เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพีใต้
Integrated Learning Management: The 'Special Tamarind' Learning Unit
to Promote Teamwork among Grade 5 Students
at Ban Phee Tai School

นางลักษณ์ ใจฉลาด, จิตราณัฐ บุญเรือง, นพรัตน์ เจริญศิลป์, ธนันทน์ เจริญศิลป์
และจารุวรรณ นาดัน

Nongluck Jaichalad, Chittratanut Bunrueang, Nopparat Charoensil,
Thananun Charoensil and Jaruwat Natan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Nongluckj63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ 3) ศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านพีใต้ จำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.87/83.20
2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ได้รับบทความ: 4 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 2 กรกฎาคม 2568

Received: June 4, 2025; Revised: June 30, 2025; Accepted: July 2, 2025

4. นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, ทักษะการทำงานเป็นทีม, มะขามแสนพิเศษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the effectiveness of an instructional plan based on the integrated learning approach using the “Wonderful Tamarind” learning unit, 2) to study the learning achievement of Grade 5 primary students who participated in this integrated learning model, 3) to investigate their teamwork skills, and 4) to assess their satisfaction with the learning process. The sample consisted of 11 Grade 5 students from Ban Phee Tai School in the first semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included: an integrated learning instructional plan, a learning achievement test, a teamwork skill assessment form, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the dependent t-test.

The research results found that:

1. The instructional plan used in the integrated learning management of the "Wonderful Tamarind" learning unit demonstrated an effectiveness level of 81.87/83.20.
2. Students' post-learning academic achievement was significantly higher than their pre-learning achievement at the .05 level of statistical significance.
3. The students' overall teamwork skills were at the highest level.
4. The students' overall satisfaction was at the highest level.

Keywords: Integrated Learning Management, Teamwork Skills, Special Tamarind

1. บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความเท่าเทียมในสังคมและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและ

เทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันมากขึ้น ผู้คนจำนวนมาก หลากหลายเชื้อชาติ ย้ายข้ามประเทศ ข้ามภาษาและข้ามวัฒนธรรม มาอาศัยอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม โลกการทำงาน ปรับเปลี่ยนจากการทำงานที่ใช้บุคคลที่มีองค์ความรู้เดียวกัน ทักษะเดียวกันและทำงานในสายงานเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องจัดการศึกษาให้ทันกับสถานการณ์โลก ที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

การทำงานเป็นทีม ถือเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประการหนึ่ง ที่จำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชน การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม จะส่งผลให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลในสังคมได้ และเติบโตไปเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป (ทีศนา แคมมณี, 2554) การทำงานเป็นทีมนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกทักษะการสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก ทั้งการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียน เชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่มีความหมายหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งรู้จริงในสิ่งที่ศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (พัชรมน ผลประพฤติ และวิวัฒน์ เพชรศรี, 2561)

จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่ามะขามเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนบ้านพีใต้ เนื่องจากมีการปลูกอย่างแพร่หลายและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังขาดแนวทางในการแปรรูปผลผลิตมะขามอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มะขามจำนวนมากถูกจำหน่ายในราคาต่ำหรือเกิดของเสียจากการบริโภคไม่ทัน จึงก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจานและน้ำยาล้างมือจากวัตถุดิบธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ มะขาม ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สามารถหาได้ง่ายในชุมชนและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการทำความสะอาด ซึ่งจากการศึกษาของ ธนพร บุญประเสริฐ และคณะ (2564) กล่าวว่า การนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติเหล่านี้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไม่เพียงแต่จะลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย แต่ยังส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ สุธีรา สุนทรารักษ์ (2563) พบว่า น้ำยาล้างจานจากสารสกัดมะขามมีประสิทธิภาพในการกำจัดคราบไขมันและมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้ อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนให้กับชุมชน เนื่องจากวัตถุดิบเหล่านี้หาได้ง่ายในท้องถิ่น การศึกษายังมุ่งเน้นการสร้างความรู้และทักษะให้กับเด็กนักเรียนในด้านการประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวอย่างมีประสิทธิภาพ การทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้จึงเป็นการตอบโจทย์ของความต้องการในชุมชนและเสริมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ

ของสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กนักเรียนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณ วัฒนา (2564) ที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่นช่วยสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน การนำผลผลิตจากธรรมชาติมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจึงมีประโยชน์ทั้งต่อการเรียนรู้ของเด็ก การลดการใช้สารเคมี และการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (นภาพร นิลาภรณ์กุล, 2567)

จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนบ้านพีใต้ จึงเล็งเห็นความสำคัญของการบูรณาการการเรียนรู้กับการแก้ปัญหาชุมชน โดยส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนา “น้ายาล้างจานจากมะขาม” ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำคุณสมบัติของกรดอินทรีย์ในมะขามาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ
3. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้ มะขามแสนพิเศษ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพีใต้ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านพีใต้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 จำนวน 82 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านพีใต้ จำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีลักษณะ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนระดับประถมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น .87
3. แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00
4. แบบสอบถามความพึงพอใจ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามของความพึงพอใจ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านฟ้าใต้ เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย
2. ปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจง วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินการทดลอง
3. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ
4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ จำนวน 10 แผน ใช้เวลา ในการทดลอง 10 ชั่วโมง
5. ประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม
6. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน
7. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ
8. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ โดยวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ E_1/E_2 เกณฑ์ (80/80)
2. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
  - 1) วิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย(Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
  - 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)
3. การวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน โดยวิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน โดยวิเคราะห์คะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพีใต้ โดยหาประสิทธิภาพ, ค่า t-test, ค่าเฉลี่ย, ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ

การประเมิน	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ระหว่างเรียน	11	30	270.00	24.56	81.87	81.87/83.20
หลังเรียน		30	274.56	24.96	83.20	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 81.87 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 83.20 แสดงให้เห็นว่าแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพีใต้ จังหวัดน่าน มีประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	11	15	14.68	3.42	19.74*	0.00*
หลังเรียน		15	24.96	2.17		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.68 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.96 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะ
1. การวางแผนการทำงานร่วมกัน	4.52	0.58	มากที่สุด
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในทีม	4.60	0.50	มากที่สุด
3. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.48	0.51	มาก
4. การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม	4.72	0.46	มากที่สุด
5. การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม	4.36	0.64	มาก
ตาราง 3 (ต่อ)			
รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะ
6. การให้ความช่วยเหลือเพื่อนในทีม	4.56	0.51	มากที่สุด
7. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในทีม	4.32	0.63	มาก
8. การตัดสินใจร่วมกันในทีม	4.64	0.49	มากที่สุด
9. การทำงานอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม	4.68	0.48	มากที่สุด
10. ความรับผิดชอบต่อผลงานของทีม	4.56	0.51	มากที่สุด
รวม	4.54	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ มีทักษะการทำงานเป็นทีมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ทักษะการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.46) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ทักษะการทำงานอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.48) และทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งในทีม ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.63) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้			
1. เนื้อหาเกี่ยวกับมะขามสอดคล้องกับท้องถิ่นของนักเรียน	4.76	0.44	มากที่สุด
2. การบูรณาการเนื้อหาจากหลายวิชา ทำให้เข้าใจง่าย	4.68	0.48	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.72	0.46	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน	4.84	0.37	มากที่สุด
5. กิจกรรม การเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์	4.56	0.51	มากที่สุด
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้			
6. สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.64	0.49	มากที่สุด
7. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	4.80	0.41	มากที่สุด
8. วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้มีความเหมาะสม	4.60	0.50	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล			
9. วิธีการวัดและประเมินผล มีความหลากหลาย	4.48	0.51	มาก
10. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.52	0.51	มากที่สุด
11. นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับมะขามที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.88	0.33	มากที่สุด
12. นักเรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.76	0.44	มากที่สุด
13. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจร่วมกันได้	4.56	0.51	มากที่สุด
14. นักเรียนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.80	0.41	มากที่สุด
15. นักเรียนสนุกและมีความสุขในการเรียนรู้	4.92	0.28	มากที่สุด
รวม	4.70	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนสนุกและมีความสุขในการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.92, S.D. = 0.28) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับมะขามที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) และ วิธีการวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.51) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยได้ ตามลำดับดังนี้

5.1 ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ผลการวิจัยพบว่า แผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ "มะขามแสนพิเศษ" มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาหลายวิชาเข้าด้วยกัน ผ่านการใช้มะขามซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นเป็นแกนกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ และอรทัย มูลคำ (2564) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ วัชรพงศ์ ศรีวงษา (2566) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น พบว่า การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาหลายวิชาผ่านทรัพยากรในท้องถิ่น ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้แผนการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ "มะขามแสนพิเศษ" มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้การศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมั่นใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ดาสา (2563) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับประถมศึกษา พบว่า การบูรณาการเนื้อหาหลายวิชาเข้าด้วยกันผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมมณี (2567) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมาย และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ซึ่งเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ จิรัชพรรณ ชาญช่วง (2563)

กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม มองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละวิชา และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน เข้าไว้ด้วยกันอย่างมีความหมาย ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

5.3 ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ "มะขามแสนพิเศษ" โดยภาพรวมมีทักษะการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรธา เฉลิมชัย และคณะ (2563) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียน พบว่า คณะกรรมการสภานักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีการทำงานเป็นทีมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2563) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ปัญหา จะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ การใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงผ่านการศึกษามะขามซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนมีโอกาสนในการฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมในสถานการณ์ที่หลากหลาย

5.4 ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ "มะขามแสนพิเศษ" โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมีความน่าสนใจ และส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับมะขามที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2563) ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพบว่า การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2566) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง ทั้งนี้ การนำมะขามซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นมาใช้เป็นแกนกลางในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

จากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้ มะขามแสนพิเศษ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านฟ้าใต้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความราบรื่น
2. ควรมีการจัดให้นักเรียนได้สะท้อนคิดหลังการทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ หรือเจตคติต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน หรือการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้ มะขามแสนพิเศษ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านฟ้าใต้ พบองค์ความรู้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถพัฒนาผู้เรียนได้หลากหลายมิติ เสริมสร้างความเข้าใจและทักษะการคิดขั้นสูง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งโดยมองเห็นความเชื่อมโยงของศาสตร์ต่าง ๆ ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ และแก้ปัญหา ทั้งยังสร้างแรงจูงใจและเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง การบูรณาการผ่านโครงงานช่วยให้ผู้เรียน โดยรวมแล้ว การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้การศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมั่นใจ
2. การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม เป็นการแสดงออกถึงความคิดเห็น มุมมอง ทัศนคติ ความรู้สึก หรือข้อเสนอแนะของแต่ละบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน ความคิดเห็นเหล่านี้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ มวลความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ของแต่ละคน ที่มีต่อสิ่งที่ทีมกำลังทำร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวงานที่รับผิดชอบ กระบวนการทำงานร่วมกัน หรือเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นสามารถเป็นไปได้อย่างดีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีคุณค่า เพราะสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและความใส่ใจใน

ความสำเร็จของทีม ความคิดเห็นของสมาชิกในทีมเป็นคำพูดที่พูดออกมาเพื่อแสดงความคิดเห็นเท่านั้น แต่เป็นการสื่อสารที่ช่วยให้ทีมได้รับข้อมูลใหม่ ๆ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงาน หรือแม้แต่เตือนถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ความคิดเห็นเหล่านี้ยังแสดงถึงการมีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของในงานที่ทำ และความรับผิดชอบร่วมกันในการผลักดันให้ทีมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. การทำงานอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม เป็นการที่สมาชิกในทีมทุกคนแสดงออกถึงความตั้งใจจริง ความพยายามอย่างเต็มกำลัง และความทุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ และสติปัญญา เพื่อขับเคลื่อนการทำงานให้ทีมสามารถเดินหน้าไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จที่ตั้งไว้ร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม ความมุ่งมั่นในที่นี้มิใช่เพียงแค่การทำงานไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการทำงานด้วยความเอาใจใส่ การเฝ้าหาความสำเร็จของงานด้วยใจที่แน่วแน่ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างทาง พร้อมทั้งจะเผชิญกับความท้าทาย ปัญหา หรือความยากลำบากต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และยังคงรักษาความตั้งใจเดิมที่จะทำให้งานของทีมบรรลุผลสำเร็จให้ได้

(ที่มา : นางลักษณ ใจฉลาด และคณะ, 2567)

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา ดาสา. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(2), 78-94.
- จิรขพรรณ ชาญช่วง. (2563). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.คิดขั้นสูง: การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์*, 48(3), 78-89.
- ทิตินา แคมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.

- ทิตินา แคมมณี. (2567). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพร บุญประเสริฐ, วิภาวี เส้าหิน และนภาพร จันทร์ฉาย. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากวัตถุดิบท้องถิ่นและการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 13(3), 215-230.
- นภาพร นิลาภรณ์กุล. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจากสารสกัดธรรมชาติเพื่อทดแทนสารเคมีในชุมชน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 31(2), 145-159.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2566). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พัชรมน ผลประพุดติ และวิวัฒน์ เพชรศรี. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี*, 1(1), 37-54.
- วรรณา วัฒนา. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในครัวเรือนจากวัตถุดิบธรรมชาติ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 23(1), 121-136.
- วรรณษา เณลิ้มชัย, อุมารณ สุขารมณ, ภูริเดช พาหุยุทธ์ และศรีสมร สุริยาศศิน. (2563). ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียน. *วารสารรัชตภาคย์*, 14(37), 188-203.
- วัชรพงศ์ ศรีวงษา. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(2), 118-132.
- วิจารณ์ พานิช. (2563). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2563). การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 21(1), 85-98.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุธีรา สุนทรารักษ์. (2563). การพัฒนาน้ำยาล้างจานจากสารสกัดมะขามเพื่อลดการใช้สารเคมีในครัวเรือน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 22(2), 67-79.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2564). *19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิข และรุดนิก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Development of Learning Package with the Problem-Solving Process
of Krulik and Rudnick Model to Enhance the Ability to Solve Physics
Problems for Mattayomseuksa 5 Students

กาญจนา ทิมบำรุง, ลีริสวัช ทองก้านเหลือง และอัญชลี แสงอาวุธ
Kanjana Timbumrung, Sirisawas Thongkanluang and Anchalee Sangarwut
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: kaofang2427p@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิข และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ $80/80 \pm 2.50$ และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงทดลอง โดยสุ่ม 1 กลุ่ม ที่มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนท่าฉางวิทยาคาร จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 ชุด 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จำนวน 10 ข้อ และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพ ค่าดัชนีประสิทธิผล และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

- ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิข และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ $80.58/79.67$ และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.68 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ได้รับบทความ: 4 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 13 สิงหาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 15 สิงหาคม 2568

Received: June 4, 2025; Revised: August 13, 2025; Accepted: August 15, 2025

3. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุदनิก มีค่าเฉลี่ย 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, กระบวนการของครูลิขิตและรุदनิก, ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

Abstract

This research aims to 1) develop a learning activity set for physics lessons on static electricity using the process of Krulik and Rudnick with an efficiency (E_1/E_2) of $80/80 \pm 2.50$ and an efficiency index (E.I.) of 0.50 or higher according to the specified standard criteria, 2) compare students' academic achievement before and after the implementation of the aforementioned activity set, 3) compare students' ability to solve problems before and after the implementation of the aforementioned activity set, and 4) study students' satisfaction with the learning management in which the learning activity set was used. Selected by the cluster random sampling method, the sample group consisted of 20 secondary school students in the 2nd semester of the 2024 academic year at Thachangwitthayakhan School. The research instruments consisted of 1) 4 learning management plans, 2) 4 learning activity sets, 3) a 30-question achievement test, 4) a 10-question problem-solving test, and 5) a 15-question satisfaction questionnaire. Data were analyzed by finding the mean, percentage, standard deviation and efficiency, effectiveness index, and t-test.

The research results revealed that:

1. The learning activity set for physics lessons on static electricity using the process of Krulik and Rudnick has an efficiency (E_1/E_2) equal to 80.58/79.67 and an efficiency index (E.I.) equivalent to 0.68, which is in accordance with the standard criteria.

2. The academic achievement after the implementation of the aforementioned activity set is higher than that before the implementation with statistical significance at the .01 level.

3. The ability to solve problems in physics lessons after the implementation is higher than that before the implementation with statistical significance at the .01 level.

4. The students' satisfaction with the learning management in which the learning activity set with the process of Krulik and Rudnick was used has an average score of 4.58 at the highest level.

Keywords: Learning Package, Krulik Rudnick, Problem-Solving ability, Physics Achievement

1. บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ยิ่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวได้ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน วิทยาศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์ มีส่วนช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาระบบการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์และมีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถแข่งขันกับนานาประเทศและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 1)

ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์มีส่วนสำคัญซึ่งประกอบด้วย การทดลอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องทางฟิสิกส์ และการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ที่ต้องอาศัยการประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมสูง จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศค่อนข้างมาก (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564-2566) และเมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ พบว่า มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ไม่ถึงร้อยละ 60 ตามที่กำหนดไว้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ที่ผ่านมา พบว่า ผู้เรียนไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ได้ ผู้เรียนขาดทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาจึง จึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ต่ำ

รูปแบบการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจนำมาแก้ไขปัญหานักเรียนขาดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ คือกระบวนการแก้ปัญหาของครูลิกและรูดนิค (Krulik and Rudnick, 1996, pp. 5-6) ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาก็ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นการอ่านและการคิด 2) ขั้นการสำรวจและวางแผน 3) ขั้นคัดเลือกกลยุทธ์ 4) ขั้นหาคำตอบ และ 5) ขั้นการสะท้อนกลับและการขยายผล โดยขั้นตอนการแก้ปัญหาทั้ง 5 ขั้นตอนของครูลิก และรูดนิคจะเป็นรูปแบบที่มีความต่อเนื่องกันในทุกขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน กำกับการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียน

รู้สึกว่าการแก้ปัญหาให้สำเร็จได้ รู้ถึงการแก้ปัญหา แนวคิดสำคัญ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ นำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหานั้น ๆ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนมีปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2545, หน้า 78)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว การแก้ปัญหาลักษณะสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา จึงพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูฝึก และรูดนิค เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อได้ศึกษาค้นคว้า ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ที่ดีขึ้น และมีความพึงพอใจการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูฝึก และรูดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ $80/80 \pm 2.50$ และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูฝึก และรูดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูฝึก และรูดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูฝึก และรูดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในอำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน 80 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนท่าฉางวิทยาคาร จำนวนนักเรียน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้หน่วยเครือข่ายโรงเรียน เป็นหน่วยในการสุ่ม

3.2 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ชนิด ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ฟิสิกส์ 4 รหัสวิชา ว32202 หน่วยการเรียนรู้ 1 เรื่อง ไฟฟ้าสถิต
2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก เรื่อง ไฟฟ้าสถิต จำนวน 4 ชุดกิจกรรม
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ 4 รหัสวิชา ว32202 เรื่อง ไฟฟ้าสถิต แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจ รายวิชา ฟิสิกส์ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ จำนวน 15 ข้อ

3.4 วิธีดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครูศาสตร์ และนำไปส่งที่โรงเรียนท่าฉางวิทยาคาร เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้หน่วยเครือข่ายโรงเรียน เป็นหน่วยในการสุ่ม
3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก เรื่อง ไฟฟ้าสถิต และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา มาทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แล้วบันทึกคะแนน เป็นคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)
5. ดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ซึ่งใช้เวลาในการทดลอง 16 ชั่วโมง

6. เมื่อสิ้นสุดการทดลองตามกำหนดแล้วจึงทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิก และรุดนิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์

7. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด $80/80 \pm 2.50$ โดยการหาค่า (E_1/E_2) วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลัง การใช้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิก และรุดนิก เรื่อง ไฟฟ้าสถิต โดยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่ โดยใช้ t-test Dependent และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาระหว่างก่อนและหลัง การใช้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิก และรุดนิก เรื่อง ไฟฟ้าสถิต โดยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่ โดยใช้ t-test Dependent และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย

4. การวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการใช้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิก และรุดนิก เรื่อง ไฟฟ้าสถิต โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิก และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิก และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ $80/80 \pm 2.50$ และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	ร้อยละของ คะแนน
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	40	967	32.23	80.58
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2)	30	717	23.90	79.67

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิด และรุดนิต วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต เท่ากับ 80.58/79.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ± 2.50 และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.68 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 0.50 ขึ้นไป

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิด และรุดนิต วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	20	30	7.55	2.70	22.60**
หลังเรียน	20	30	23.75	1.55	

หมายเหตุ **p < .01

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิด และรุดนิต วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 23.75 คะแนน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.55 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการแก้โจทย์ปัญหา วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิด และรุดนิต วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	20	40	11.10	3.04	25.46**
หลังเรียน	20	40	31.70	2.43	

หมายเหตุ **p < .01

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถแก้โจทย์ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 31.70 คะแนน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 11.10 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต

รายการ	N = 20		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.67	0.46	มากที่สุด
2. ด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.52	0.56	มากที่สุด
3. ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้	4.55	0.56	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.58	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.58/79.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ± 2.50 และค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I.$) เท่ากับ 0.68 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 0.50 ขึ้นไป เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการของครูลิขิต และรุดนิกตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 เพื่อฝึกให้ผู้ได้เรียนรู้ ฝึกคิด และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งภายในชุดกิจกรรมมีคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมอย่างละเอียด ครบถ้วน ถูกต้อง และชัดเจน นักเรียน

สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีสื่อการเรียนรู้ที่ทำให้ ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ การเรียนรู้ ตามตัวชี้วัด และมีการวัดและประเมินผลที่ตรงและครอบคลุมตัวชี้วัด ส่งผลให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจในบทเรียน เกิดกระบวนการในทางความคิด ที่ทัศนคติ และค่านิยมในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, B. & Weil, M. (2009) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีปรัชญา และทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้าน จิตวิทยาการเรียนรู้ มีการตรวจสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการวิจัย เพื่อตรวจสอบทฤษฎีและหลักการพื้นฐาน และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ทรรศนพร อ่อนประทุม (2566) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสื่อประกอบในการ จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ พัฒนาทักษะและความคิด อย่างเป็นระบบโดยมีการฝึกทักษะ ทัศนคติ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

5.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลัง เรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิค มีช่วยพัฒนาทักษะ กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน มีความน่าสนใจ มีสื่อที่ หลากหลาย ผู้เรียนได้รู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา รู้จักพิจารณาได้ว่าข้อความส่วนใดที่เป็นแนวคิด สำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่หาความรู้ เพื่อนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ เริ่มต้นจากความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก และดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เป็น ระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร บาทบำรุง และธนรัตน์ แด้ววัฒนา (2565) ที่พัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต เพื่อเพิ่ม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

5.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิค วิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 31.70 คะแนน ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาตามเทคนิคของครูลิขิต และรุดนิค การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน การแก้โจทย์ปัญหาที่ให้ความสำคัญกับการคิดที่เป็นลำดับขั้นตอน และสร้างพื้นฐาน ประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของครูลิขิต และรุดนิค

ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นอ่านและคิด (Read and Think) ซึ่งเป็นการอ่านโจทย์ที่กำหนดมาให้ เพื่อทำความเข้าใจว่า โจทย์กำหนดสิ่งใดมาให้ และโจทย์ต้องการทราบสิ่งใด 2) ขั้นสำรวจและวางแผน (Explore and Plan) เป็นการเตรียมแก้โจทย์ปัญหา โดยมีการระบุ กฎ หลักการ หรือทฤษฎี ที่ควรนำมาใช้ รวมทั้งการหาตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมจากที่โจทย์ไม่ได้กำหนดมาให้ เพื่อให้สามารถหาคำตอบของโจทย์ปัญหาที่ต้องการได้ 3) ขั้นเลือกกลยุทธ์ (Select a Strategy) เป็นการคัดเลือกข้อมูลและเลือกใช้วิธีการที่ดีที่สุดในการแก้โจทย์ปัญหา โดยสรุปเป็นความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปสมการคณิตศาสตร์ 4) ขั้นหาคำตอบ (Find an Answer) เป็นการใช้ทักษะการคำนวณเพื่อหาคำตอบในสมการที่เลือกไว้ และ 5) ขั้นสะท้อนกลับและขยายผล (Reflect and Extend) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบโดยการแทนค่าตัวแปรที่โจทย์ต้องการในสมการและค้นหาว่ามีวิธีการหาคำตอบวิธีอื่น ๆ อีกหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิตยา สลิม เชษฐ ศิริสวัสดิ์ และศรัณย์ ภิบาลชนม์ (2563) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และศึกษาเจตคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ เรื่อง โมเมนตัมและการชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา พบว่า ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ของนักเรียนเป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลใช้ความรู้ ทักษะต่าง ๆ และความเข้าใจที่ได้เรียนมาก่อนหน้า เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย กระบวนการเริ่มต้นโดยการเผชิญปัญหา และเมื่อได้คำตอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ผู้เรียนต้องสังเคราะห์ความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับ สถานการณ์อื่น ๆ

5.4 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิข และรุดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.58 ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.53) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิข และรุดนิคเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศ และแรงจูงใจที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้ว่าสามารถแก้โจทย์ปัญหาให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เกิดเป็นการเรียนรู้ที่คงทนถาวร นักเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา รู้จักพิจารณาได้ว่าข้อความส่วนใดที่เป็นแนวคิดสำคัญ มีสื่อที่หลากหลายสนองความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ดี กิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสื่อที่เหมาะสม ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ มีความมั่นใจ และได้รับการเสริมแรงจากครู ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีพงศ์ ศรีสุวรรณ (2567) ที่พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง แสงเชิงคลื่น และเรื่อง แสงเชิงรังสี รหัส ว30203 วิชาฟิสิกส์ 3 (รายวิชาเพิ่มเติม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมควรมีการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ

ใบความรู้ มีเนื้อหาที่ชัดเจน ใบกิจกรรมมีความง่ายเหมาะสม นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ มีการปฏิบัติกิจกรรม ส่งเสริมให้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และทำงานเป็นทีม โดยมีครูคอยชี้แนะ ให้คำปรึกษา ผู้เรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการชี้แจงและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการของครูลิกและรูดนิค ในรายวิชาฟิสิกส์ เรื่องไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างชัดเจนและครบถ้วนก่อนการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจขั้นตอนและวิธีการใช้ชุดกิจกรรมอย่างละเอียด และลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอน

2. ครูควรติดตามสังเกตพฤติกรรมและการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนในทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด เพื่อสามารถกระตุ้นและส่งเสริมความสนใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนตลอดเวลา และเป็นข้อมูลในการอภิปรายการประเมินผล ให้คะแนนเป็นไปตามสภาพจริง

3. ในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน ทั้งด้านอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามชุดกิจกรรมที่จัดเตรียมไว้ รวมถึงควรจัดสรรเวลาให้เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีเวลาคิดค้น และค้นหาคำตอบอย่างเพียงพอ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำแนวความคิดพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของ ครูลิก และรูดนิค วิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไปขยายผล ในระดับชั้นและโรงเรียนที่หลากหลาย การเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิกและรูดนิค สามารถนำไปพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นบูรณาการในการแก้ปัญหาโจทย์ทางวิทยาศาสตร์ได้

2. ควรพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิกและรูดนิค ในหัวข้อฟิสิกส์อื่น เช่น คลื่น แสง หรือพลังงาน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาในเนื้อหาที่มีความแตกต่างกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์

“กระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก” สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลายในวิชาทางวิทยาศาสตร์ และมีผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วย

“ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการของครูลิขิต และรุดนิก” มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความพึงพอใจของผู้เรียน อีกทั้งยังส่งผลดีต่อบรรยากาศการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างครอบคลุมทั้งในด้านเนื้อหา การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอีกด้วย โดยครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทรศน์พร อ่อนประทุม. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่อง ดวงอาทิตย์ กับชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 11(2), 98-111.
- ทวีพงศ์ ศรีสุวรรณ. (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นบูรณาการ เรื่อง แสงเชิงคลื่น และเรื่อง แสงเชิงรังสี รหัส ว30203 วิชาฟิสิกส์ 3 (รายวิชาเพิ่มเติม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 2(2), 15-30.
- ทิตยา สลิ้น, เชษฐ ศิริสวัสดิ์ และศรัณย์ ภิบาลชนม์. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และศึกษาเจตคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ เรื่อง โมเมนตัมและการชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(1), 93-108.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ SR printing.
- เบญจพร บาทบำรุง และธนรัตน์ แต้วัฒนา. (2565). พัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา*, 16(1), 125-140.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564-2566). *ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. เข้าถึงได้จาก <https://newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Notice/FrBasicStat.aspx>
- Joyce, B.& Weil, M. (2009). *Model of Teaching*. (8th ed.). New York: Courtesy of Reece Galleries, Inc.
- Krulik, S. & Rudnick, J.A. (1996). *Reasoning and problem solving: a handbook for elementary school teachers*. Allyn and Bacon.

การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

People's Participation in Marine Debris Management in Chonburi Municipality, Chonburi Province

เบญจมาศ แสงตันชัย และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

Benjamas Sangtanchai and Chairat Wongkitrungruang

สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Social Development and Administration Program, Faculty of Social Sciences,

Kasetsart University

Corresponding Author, E-mail: benjamas.sangt@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล การรับรู้นโยบายหรือโครงการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 2) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความตระหนัก และการรับรู้นโยบายหรือโครงการกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 393 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยการทดสอบของ Scheffé และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะทะเลในระดับมาก ส่วนการรับรู้นโยบายหรือโครงการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ขณะที่เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และการใช้ทรัพยากรทางทะเลไม่พบความแตกต่าง

ได้รับบทความ: 5 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 7 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 19 กรกฎาคม 2568

Received: June 5, 2025; Revised: July 7, 2025; Accepted: July 19, 2025

3. ผลการหาความสัมพันธ์ พบว่า ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความตระหนักและการรับรู้นโยบายหรือโครงการมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ขยะทะเล, เทศบาลเมืองชลบุรี

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study personal factors, knowledge of marine debris, awareness of marine debris issues, perception of policies or programs and public participation in marine debris management among residents of Chonburi Municipality, Chonburi Province, 2) to compare participation levels based on personal characteristics, and 3) to examine the relationships between knowledge, awareness, and perception of policies or programs and public participation in marine debris management. A quantitative research design was employed. The sample consisted of 393 residents aged 15 years and older, selected through simple random sampling using a lottery technique. The research instrument was a questionnaire, with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of 0.95. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using the t-test and One-way ANOVA, with pairwise comparisons performed using Scheffé test. Relationships between variables were examined using Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, with the statistical significance level set at .05.

The research result found that:

1. The residents exhibited high levels of knowledge and awareness regarding marine debris, both overall and in all aspects. In contrast, their perception of related policies or programs and their participation in marine debris management were at moderate level.

2. The comparison of participation in marine debris management based on personal factors revealed statistically significant differences in participation by age, marital status, income, and group memberships, but not by gender, education, occupation, or marine resource use.

3. The correlation analysis indicated that knowledge was not significantly associated with participation at the 0.05 level, while awareness and policy perception were positively and significantly correlated with participation.

Keywords: Participation, Marine Debris, Chonburi Municipality

1. บทนำ

ปัญหาขยะทะเล ถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ความมั่นคงด้านอาหาร การท่องเที่ยว และสุขภาพมนุษย์ ขยะทะเลเป็นวัสดุที่ถูกทิ้งจากกระบวนการผลิตหรือกิจกรรมของมนุษย์ อาจเกิดจากเจตนาทิ้งหรือปล่อยปลະละเลย ซึ่งทำให้ขยะเหล่านี้ถูกพัดพาไปในระยะไกลด้วยกระแสน้ำและกระแสนลม ดังนั้น ขยะทะเลจึงพบได้ทุกทะเลทั่วโลก และสถานที่ห่างไกล เช่น บนเกาะกลางมหาสมุทรและขั้วโลกก็สามารถพบขยะทะเลลอยอยู่บริเวณผิวน้ำ กลางมวลน้ำ และจมลงสู่พื้นท้องทะเลที่ระดับความลึกแตกต่างกัน โดยต้นกำเนิดขยะทะเลมาจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ บนแผ่นดิน ได้แก่ หลุมฝังกลบขยะ ระบบการเก็บและขนย้ายขยะ การจัดการขยะที่ไม่เหมาะสม ส่วนขยะที่อยู่ในมหาสมุทร มาจากทั้งในทะเลและชายฝั่ง เช่น การขนส่งทางเรือ เรือสำราญและเรือท่องเที่ยว การประมงทะเลและชายฝั่ง แหล่งขุดเจาะน้ำมันและก๊าซ การท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่ง กิจกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น (คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2560)

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับขยะทะเลเมื่อปีพ.ศ. 2561 หลังจากขยะทะเลขนาดยาวกว่า 10 กิโลเมตร ในทะเลใกล้กับเกาะทะลุ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งขยะส่วนใหญ่เป็นพลาสติก ได้แก่ ขวดพลาสติก เศษโฟม และขวดแก้ว โดยปริมาณที่เก็บได้มากถึง 2 ตัน และต่อมาเกิดเหตุการณ์พบวาฬนาร่องศรีบั้งเกยตื้นและเสียชีวิตในเวลาต่อมาที่จังหวัดสงขลา ซึ่งมีสาเหตุมาจากการกลืนกินขยะพลาสติกเข้าไป (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561) โดยปีพ.ศ. 2558 ประเทศไทยถูกจัดอยู่ลำดับที่ 6 ของโลกในฐานะประเทศที่มีปริมาณขยะถูกทิ้งลงสู่ทะเลมากถึงร้อยละ 80 ซึ่งมาจากกิจกรรมบนบก ส่วนที่เหลือเกิดจากกิจกรรมในทะเล ทำให้ประเด็นขยะทะเลกลายเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันแก้ไข ในปัจจุบันยังขาดมาตรการการบริหารจัดการขยะทั้งทางบกและในทะเลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในปี 2564 ประเทศไทยจัดเก็บขยะที่ตกค้างจากชายฝั่งทะเล กว่า 443,987 กิโลกรัม หรือเป็นจำนวนชิ้นขยะกว่า 3,950,904 ชิ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกถึงร้อยละ 83 ได้แก่ ขวดพลาสติก ถุงพลาสติก เศษโฟม ขวดแก้ว หลอดพลาสติก และบรรจุภัณฑ์อาหารแบบใช้ครั้งเดียว (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2565)

จังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ด้วยแนวชายฝั่งยาวกว่า 170.17 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ 28 ตำบล รวมทั้งมีเกาะต่าง ๆ ถึง 66 เกาะ และเป็น

แหล่งรวมกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยว การประมง และอุตสาหกรรมริมฝั่งทะเล (จังหวัดชลบุรี, 2560) อย่างไรก็ตาม จังหวัดชลบุรียังเผชิญกับปัญหาขยะทะเลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขยะทะเลที่พบบ่อย ได้แก่ ถุงพลาสติก ฝา เชือก แห อวน หลอดพลาสติก บุหรี่ และก้นกรองบุหรี่ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2561)

เทศบาลเมืองชลบุรี ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย มีแนวชายฝั่งยาวประมาณ 1 กิโลเมตร และได้รับผลกระทบจากขยะทะเลอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงมรสุมที่กระแสน้ำและลมพัดพาขยะจากพื้นที่อื่นเข้าสู่ฝั่ง รวมถึงขยะจากภายในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยว และขยะของชุมชนที่ไม่ทิ้งให้เป็นที่ทาง (เทศบาลเมืองชลบุรี, 2566) ปัญหาขยะทะเลในจังหวัดชลบุรีสะท้อนถึงความล้มเหลวในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ทั้งจากครัวเรือน ชุมชน อุตสาหกรรม และการบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับความรู้ ความตระหนัก และการรับรู้นโยบายหรือโครงการที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการในการจัดการปัญหาขยะทะเลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 20,084 คน (เทศบาลเมืองชลบุรี, 2566) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95% โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 393 คน สำหรับการสุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้วิธีการสุ่มแบบตัวอย่างแบบง่าย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะทะเลในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด และเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดและเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่ จำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก 1 คะแนน และตอบผิด 0 คะแนน

ตอนที่ 3 ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดและเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย 1) ผลกระทบจากขยะทะเล 10 ข้อ และ 2) การจัดการขยะทะเล 10 ข้อ โดยในแต่ละด้านจะมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับคะแนน

ตอนที่ 4 การรับรู้นโยบายหรือโครงการในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดและเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย 1) การรับรู้นโยบายและโครงการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 10 ข้อ และ 2) การรับรู้นโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองชลบุรี 10 ข้อ โดยในแต่ละด้านจะมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับคะแนน

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะทะเลในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดและเลือกตอบ จำนวน 22 ข้อ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5 ข้อ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 7 ข้อ 3) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการจัดการขยะทะเล 5 ข้อ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5 ข้อ โดยในแต่ละระดับจะมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับคะแนน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของ Kuder-Richardson (KR-20) และหาความสัมพันธ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีรายละเอียด

ดังนี้ 1) ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล มีค่า KR-20 เท่ากับ .725 ซึ่งประกอบด้วย ความรู้เรื่องขยะทะเล และความรู้เรื่องการจัดการขยะทะเล มีค่า KR-20 เท่ากับ .567 และ .615 ตามลำดับ 2) ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .913 ประกอบด้วย ด้านผลกระทบจากขยะทะเลและ ด้านการจัดการขยะทะเล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .869 และ .887 ตามลำดับ 3) การรับรู้นโยบายหรือโครงการ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .955 ประกอบด้วย นโยบายและโครงการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และนโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองชลบุรี มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .958 และ .929 ตามลำดับ และ 4) การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .928 ประกอบด้วย ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์จากการจัดการขยะทะเล และด้านการประเมินผล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .980, .876, .918 และ .964 ตามลำดับ

2. ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยทำหนังสือถึงนายกเทศมนตรีเมืองชลบุรี เพื่อขออนุญาตเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล และประสานขอความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน โดยใช้ฟอร์มแบบสอบถามออนไลน์ และแบบกระดาษกรณีที่ประชาชนไม่มีโทรศัพท์มือถือ หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวัดระดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีตัวเลือกตอบ 5 ระดับ ในการอธิบายความหมายของช่วงค่าเฉลี่ยจะแบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ส่วนการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติอนุมาน คือ ค่า t-test สำหรับการหาความแตกต่างของตัวแปรต้นที่มีเพียง 2 กลุ่ม และความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับการหาความแตกต่างของตัวแปรต้นที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และเมื่อพบความแตกต่างจะใช้วิธีการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะทะเล			
ความรู้เรื่องขยะทะเล	.93	.094	มาก
ความรู้เรื่องการจัดการขยะทะเล	.82	.112	มาก
รวม	.88	.087	มาก
ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล			
ผลกระทบจากขยะทะเล	4.24	.423	มาก
การจัดการขยะทะเล	4.11	.408	มาก
รวม	4.17	.353	มาก
การรับรู้นโยบายหรือโครงการ			
การรับรู้ นโยบายและโครงการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	2.89	.540	ปานกลาง
การรับรู้ นโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองชลบุรี	3.43	.478	ปานกลาง
รวม	3.16	.439	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล			
ด้านการตัดสินใจ	2.44	.733	ปานกลาง
ด้านการดำเนินงาน	3.15	.593	ปานกลาง
ด้านการรับประโยชน์จากการจัดการขยะทะเล	4.19	.504	มาก
ด้านการประเมินผล	2.79	.781	ปานกลาง
รวม	3.14	.448	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 45 – 59 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001 – 30,000 บาท โดยส่วนมากไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลเพื่อการแปรรูปอาหารทะเล สำหรับด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะทะเล ทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้เรื่องขยะทะเล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรู้เรื่องการจัดการขยะทะเล ส่วนการรับรู้ นโยบายหรือโครงการ ทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านการรับรู้ นโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองชลบุรี มีค่าเฉลี่ยที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรับรู้

นโยบายและโครงการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับประโยชน์จากการจัดการขยะทะเล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการตัดสินใจ

4.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล				
	ด้านการตัดสินใจ	ด้านการดำเนินงาน	ด้านการรับประโยชน์	ด้านการประเมินผล	ภาพรวม
1. เพศ	-	-	-	-	-
2. อายุ	.012*	-	-	-	-
3. สถานภาพสมรส	.003**	-	-	-	-
4. ระดับการศึกษา	-	-	-	-	-
5. อาชีพ	-	-	-	-	-
6. รายได้ต่อเดือน	.004*	.008**	-	.043*	.003**
7. การเป็นสมาชิกกลุ่ม	-	.017*	-	-	.028*
8. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยรายได้ต่อเดือนมีนัยสำคัญสูงสุดที่ระดับ .01 ($p=.003$) และการเป็นสมาชิกกลุ่มมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=.028$) แต่ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการในการจัดการปัญหาขยะทะเลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการในการจัดการปัญหาขยะทะเลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี

ตัวแปร	การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล				
	ด้านการตัดสินใจ	ด้านการดำเนินงาน	ด้านการรับประโยชน์	ด้านการประเมินผล	ภาพรวม
1. ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล					
1.1 ความรู้เรื่องขยะทะเล	-	-	.004**	-	-
1.2 การจัดการขยะทะเล	.002**	-	.003**	.015*	-
2. ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล					
2.1 ผลกระทบจากขยะทะเล	-	.007**	.000***	-	.001**
2.2 การจัดการขยะทะเล	-	.000***	.000***	.000***	.000***
3. การรับรู้นโยบายหรือโครงการ					
3.1 การรับรู้นโยบายและโครงการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	.000***	.000***	.000***	.000***	.000***
3.2 การรับรู้นโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองชลบุรี	.000***	.000***	.000***	.000***	.000***

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล ได้แก่ ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล โดยด้านผลกระทบจากขยะทะเล มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($p=.001$) และด้านการจัดการขยะทะเล มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 ($p=.000$) รวมถึงตัวแปรการรับรู้นโยบายหรือโครงการ ทั้งด้านการรับรู้นโยบายและโครงการของกรมทรัพยากรทางทะเล

และชายฝั่ง และการรับรู้นโยบายและโครงการของเทศบาลเมืองชลบุรี ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p=.000$) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนตัวแปรด้านความรู้เกี่ยวกับขยะทะเลไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล การรับรู้นโยบายหรือโครงการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 45 – 59 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลเพื่อการแปรรูปอาหาร สะท้อนถึงบริบทของสังคมไทยที่เปิดโอกาสให้ทุกเพศมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะวัยกลางคนที่มียุทธศาสตร์ในครอบครัวและชุมชน อาศัยอยู่ในชุมชนมานานและดำเนินชีวิตแบบครอบครัวเป็นหลัก มีการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่พึ่งพาแรงงานในภาคบริการ การท่องเที่ยว และภาคอุตสาหกรรมเบาของเมืองชายฝั่ง ขณะที่ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งอาจสะท้อนแนวโน้มการดำเนินชีวิตแบบปัจเจกในสังคมเมือง สำหรับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลในการแปรรูปอาหารทะเลชี้ให้เห็นว่าทรัพยากรทางทะเลยังมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและเศรษฐกิจชุมชน

ส่วนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะทะเล และความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเลในระดับมาก เพราะประชาชนมีความเข้าใจในลักษณะของขยะทะเล แหล่งที่มา และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสัตว์ทะเล ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์และกระแสการรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มข้นทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเด็นขยะพลาสติกในทะเล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา พุฒตาล (2560) ที่พบว่าประชาชนในพื้นที่ชายฝั่งมีความรู้ด้านขยะต่อระบบนิเวศในระดับสูง และการได้รับอิทธิพลจากบริบทของพื้นที่ชายฝั่งที่เผชิญปัญหาโดยตรง การรณรงค์อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อ ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะในส่วนของการรับรู้ นโยบายหรือโครงการที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น อาจเกิดจากข้อจำกัดของช่องทางการประชาสัมพันธ์ แม้จะมีข้อมูลที่ทันสมัยและครบถ้วน แต่การนำเสนอที่เป็นทางการ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา พุฒตาล (2560) ที่ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น

ในระดับปานกลาง เนื่องจากรูปแบบการประชาสัมพันธ์ยังไม่เอื้อต่อการเข้าถึงอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และการสื่อสารที่ยังจำกัดอยู่ในรูปแบบทางการมากเกินไป

5.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ผู้มีสถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่มีครอบครัวมักให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและสมาชิกในครอบครัว โดยรายได้ก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมที่มักต้องการทั้งเวลา แรงกาย และทรัพยากรต่าง ๆ และยังชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับชุมชน ที่การรวมกลุ่ม มักมีผลต่อการให้ข้อมูล การสร้างความตระหนัก และการได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนมีความยากง่ายและการเข้าร่วมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เข้าร่วม จนสามารถส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในบางขั้นตอนอย่างชัดเจน

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับขยะทะเล ความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเล และการรับรู้นโยบายหรือโครงการในการจัดการปัญหาขยะทะเลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับขยะทะเลไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล ซึ่งสะท้อนว่าการมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติได้โดยตรง จำเป็นต้องมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย ตัวแปรความตระหนักต่อปัญหาขยะทะเลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล ทั้งด้านผลกระทบและการจัดการขยะทะเล แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นของขยะทะเลต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการขยะมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973, อ้างถึงใน ดวงฤดี กิตติจารุฑล, 2557) ที่อธิบายว่า ความตระหนักเป็นขั้นแรกของกระบวนการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ย่อมส่งผลให้ประชาชนสามารถประเมินสถานการณ์ ปัญหา และแนวทางการจัดการได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนตัวแปรการรับรู้นโยบายหรือโครงการมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเล แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้รับข้อมูลหรือมีความเข้าใจทั้งจากระดับนโยบายของกรมหรือระดับปฏิบัติการอย่างเทศบาลนครถวัลย์ ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในทุกมิติมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาและมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขอย่าง

รอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Sherry R. Arnstein (1969) ที่กล่าวว่า การที่ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับนโยบายจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจเข้าร่วมในกระบวนการจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิมัญญ์สรณ์ ชลายนนาวัน และ อัจฉรา ชลายนนาวัน (2564) ที่ระบุว่า การสื่อสารนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน และยังกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหา และมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานระดับท้องถิ่น เทศบาลเมืองชลบุรีควรมีบทบาทในการพัฒนา รูปแบบการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย หลากหลาย เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ตลอดจนมีการ สร้างประสบการณ์ร่วมที่กระตุ้นอารมณ์และจิตสำนึกของประชาชนให้เกิดการมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง
2. หน่วยงานระดับกรม ควรขับเคลื่อนการจัดการขยะทะเลอย่างเป็นระบบ สนับสนุนท้องถิ่นด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยี และส่งผู้เชี่ยวชาญลงพื้นที่
3. หน่วยงานระดับกระทรวง ควรมีบทบาทในการผลักดันกฎหมายควบคุม ขยะทะเล ส่งเสริมระบบภาษีหรือเงินอุดหนุนสำหรับธุรกิจสีเขียวที่มีการใช้บรรจุภัณฑ์ย่อย สลายหรือรีไซเคิลได้
4. รัฐบาลควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น ลดขยะจากแหล่งบนบก 50% ภายในปี 2575 เพิ่มพื้นที่ชายฝั่งสะอาด รีไซเคิลบรรจุภัณฑ์พลาสติกไม่ต่ำกว่า 70% และ ผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมถึงสนับสนุนนวัตกรรมและงานวิจัยเพื่อการจัดการ ขยะทะเลอย่างยั่งยืน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น แรงจูงใจ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทักษะคิด เป็นต้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลได้
2. เปรียบเทียบกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ชาวประมง ผู้ประกอบการ ร้านอาหารริมชายฝั่ง รวมถึงเปรียบเทียบพื้นที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่ทั่วไป เพื่อวิเคราะห์ความ แตกต่างด้านการมีส่วนร่วม หรือขยายพื้นที่ศึกษาไปยังเทศบาลใกล้เคียงที่ติดชายฝั่งทะเล เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมที่อาจแตกต่างกัน
3. ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาในชุมชน อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

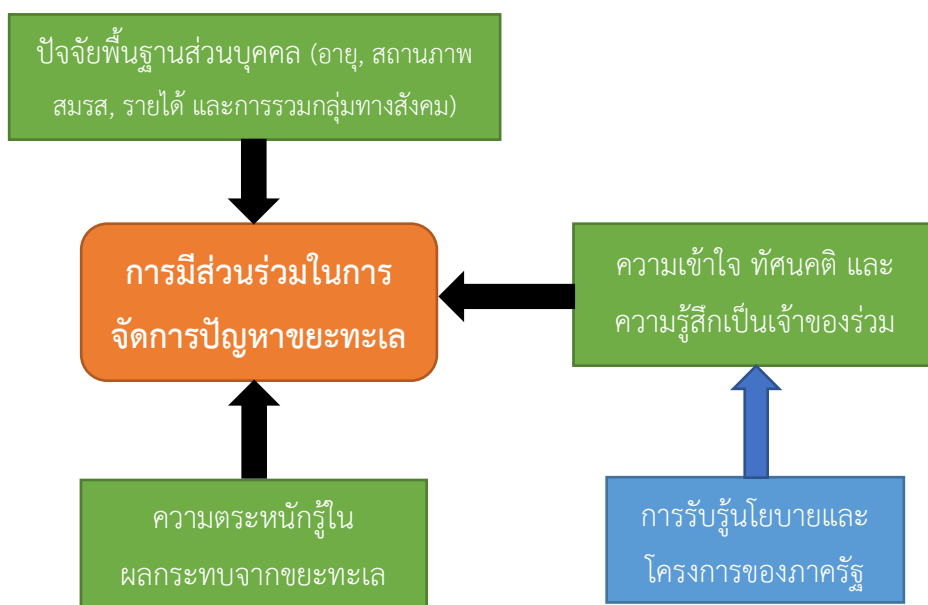
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะทะเลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเกิดจากปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะความตระหนักรู้ในผลกระทบจากขยะทะเล ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการลงมือปฏิบัติ

2. การรับรู้นโยบายและโครงการของภาครัฐ เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้าใจทัศนคติ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในปัญหา จนสามารถเปลี่ยนให้เกิดการมีส่วนร่วมได้

3. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น อายุ สถานภาพสมรส รายได้ และการรวมกลุ่มทางสังคม เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงเวทีการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2561). ข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดชลบุรี. เข้าถึงได้จาก <https://www.dmcr.go.th>

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2565). สถานภาพขยะทะเลปี 2564. เข้าถึงได้จาก <https://km.dmcr.go.th>

คลังความรู้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2560). ความหมายขยะทะเล. เข้าถึงได้จาก <https://projects.dmcr.go.th/miniprojects/198/news/369/detail/49685>

- จังหวัดชลบุรี. (2560). ประวัติความเป็นมาของจังหวัดชลบุรี. เข้าถึงได้จาก <https://www4.fisheries.go.th>
- ดวงฤดี กิตติจารุคุณ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตระหนักรู้ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยง กรณีศึกษา : บริษัทนำเข้าส่งออกแห่งหนึ่ง. (การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- เทศบาลเมืองชลบุรี. (2566). จำนวนประชากร. เข้าถึงได้จาก <https://chonburicity.go.th>
- ภิรมย์ภักดี ชลายนนาวัน และอัจฉรา ชลายนนาวัน. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการขยะทะเล กรณีศึกษาชุมชนชายฝั่ง จังหวัดชลบุรี. วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลพระนคร, 1(2), 30-45.
- สุชาดา พุ่มตาล. (2560). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษา เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม). คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Arnstein, Sherry R. (1969). *A ladder of citizen participation*. Vanderbilt Jean and Alexander Heard Libraries. January 26 2021. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/community.33127599>
- Cohen, J.M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development*. Seeking clarify through specificity. n.p. January 26 2021. Retrieved from <https://ideas.repec.org/a/eee/wdevel/v8y1980i3p213-235.html>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row. Retrieved from [https://www.scirp.org/\(S\(lz5mqp453edsnp55rrgjt55\)\)/reference](https://www.scirp.org/(S(lz5mqp453edsnp55rrgjt55))/reference)

ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋าตัง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร

Customers Satisfaction Towards Paotang Application of Krung Thai Bank Public Company Limited in Khan Na Yao Bangkok

ไพฑูรย์ บุญเรือง และกังสดาล เชาว์วัฒนกุล

Paitoon Boonruang and Kangsadan Chowathanakun

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

Corresponding Author, E-mail: paitoonptn22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน เป๋าตัง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และประเภทของบริการที่เกี่ยวข้องกับแอปพลิเคชัน และ 3) ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับความพึงพอใจในการใช้งาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน "เป๋าตัง" ผู้วิจัยทำการเก็บแบบสอบถาม 397 คนที่อาศัย อยู่ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร โดยทำการสุ่มแบบอย่างง่าย เก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และค่าความ เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์ สันโดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจในการใช้บริการลูกค้าที่ใช้ Application เป๋าตัง ของ ธนาคารกรุงไทยฯ ในเขตคันนายาว มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก โดยพอใจมากที่สุด ในด้านผู้ให้บริการและกระบวนการ เช่น ความรวดเร็ว ความพร้อมช่วยเหลือ และระบบที่ใช้ งานง่าย ขณะที่ด้าน การรับรู้สิทธิและสวัสดิการ ยังพึงพอใจน้อยกว่าด้านอื่น

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และประเภทบริการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน มากเป็นเพศชาย อายุ 30-39 ปี รายได้ 15,001-30,000 บาท สถานภาพโสด การศึกษา ระดับปริญญาตรี และ ทำงานในบริษัทเอกชน ลูกค้ามี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฟังก์ชัน ต่าง ๆ ของแอปฯ ในระดับมาก เช่น e-Wallet สลากกินแบ่ง กองทุน กยศ. และบริการ ธนาคาร ประเภทบริการที่ใช้บ่อยที่สุดคือซื้อสลากกินแบ่งและบริการธนาคาร ส่วนบริการที่ ใช้น้อยที่สุดคือด้านสุขภาพ (Health Wallet)

ได้รับบทความ: 7 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 7 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 19 กรกฎาคม 2568

Received: June 7, 2025; Revised: July 7, 2025; Accepted: July 19, 2025

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความพึงพอใจ ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจและประเภทการบริการ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับความพึงพอใจ โดยเฉพาะด้านกระบวนการ ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือ

คำสำคัญ: Application เป่าตัง, ความพึงพอใจในการใช้บริการ, เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร

Abstract

This study aimed to investigate 1) the satisfaction of users of the “Pao Tang” application by Krungthai Bank Public Company Limited in Khan Na Yao District, Bangkok; 2) the personal factors, knowledge, and types of services related to the application; and 3) the relationships between these factors and user satisfaction. This was a quantitative research study. The sample consisted of 397 users of the “Pao Tang” application residing in Khan Na Yao District, selected through simple random sampling. Data were collected using a questionnaire, which had a content validity index ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.85. Data analysis was performed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including Chi-Square and Pearson’s correlation coefficient, with a statistical significance level set at 0.05.

The results showed that:

1. This study found that overall customer satisfaction among users of the “Pao Tang” application of Krungthai Bank in Khan Na Yao District was at a high level. The highest satisfaction was in the areas of service providers and operational processes, including transaction speed, staff readiness to assist, and ease of system use. Satisfaction with awareness of rights and benefits was relatively lower than other aspects.

2. Regarding personal factors, knowledge, and types of services, most respondents were male, aged 30–39 years, single, held a bachelor’s degree, earned 15,001–30,000 baht per month, and worked in the private sector. Customers showed a high level of understanding of various app functions such as e-Wallet, lottery purchasing, student loan, and general banking services. The services used most frequently were lottery purchasing and banking services, while the Health Wallet was the least used.

3. The analysis of the relationship between factors and satisfaction revealed that personal factors including gender, age, marital status, education, occupation, and income had no significant relationship with satisfaction. In contrast, knowledge and types of services used showed a low-level correlation with satisfaction, especially in the areas of processes, security, and reliability.

Keywords: Pao Tang Application, Service Satisfaction, Khan Na Yao District, Bangkok

1. บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมทางการเงินของคนไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เร่งให้ประชาชนหันมาใช้บริการ Mobile Banking และระบบชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นกว่าที่เคย (Bank of Thailand, 2025) งานวิจัยเชิงประจักษ์พบว่า ความเชื่อมั่น (trust) และความเสี่ยงที่รับรู้ (perceived risk) เป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับ mobile banking ของคนรุ่นใหม่ในไทย (Sungsuwan & Suksawat, 2024) จึงไม่น่าแปลกที่ภาคธนาคารไทยจะเร่งพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อตอบสนองพฤติกรรมดังกล่าว

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในฐานะธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ได้นำร่องพัฒนา แอปพลิเคชัน “เปาตัง” (Pao Tang) ตั้งแต่ปี 2562 เพื่อนำเสนอบริการทางการเงินและสวัสดิการภาครัฐแบบครบวงจร ปัจจุบันมีผู้ใช้งานมากกว่า 34 ล้านราย (Brand Buffet, 2022) ส่งผลให้ “เปาตัง” ก้าวขึ้นเป็นซูเปอร์แอปภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไร้เงินสดของประเทศ ภาครัฐยังเลือกใช้ “เปาตัง” เป็นช่องทางหลักในโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจและสวัสดิการ เช่น โครงการ G-Wallet “คนละครึ่ง” (Associated Press, 2024) รวมถึงการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล ออนไลน์และการจองซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ผ่าน Wallet สบม. การรวมบริการเหล่านี้ทำให้ “เปาตัง” เป็นฐานข้อมูลสำคัญที่จะต่อยอดสู่ศูนย์รวมสวัสดิการดิจิทัลแห่งชาติ ตามแผน Digital Government Development ของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA, 2021) อย่างไรก็ตาม รายงานภาครัฐและสื่อมวลชนสะท้อนว่า ผู้สูงอายุและผู้มีทักษะดิจิทัลต่ำยังประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิผ่าน “เปาตัง” ส่งผลให้สูญเสียโอกาสได้รับสวัสดิการ ในขณะที่พื้นที่เขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร มีความหลากหลายของประชากร ทั้งนิคมอุตสาหกรรม โรงพยาบาล โรงเรียน ห้างสรรพสินค้า และสวนสนุก ทำให้มีผู้พักอาศัยหลายกลุ่มอายุ อาชีพ และระดับทักษะดิจิทัล จึงเป็น “สนามจริง” ที่สะท้อนภาพรวมความท้าทายของการใช้บริการดิจิทัลของรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบการศึกษาเชิงลึกที่วัด “ระดับความพึงพอใจต่อการใช้งานแอป เปาตัง” พร้อมกับ “การรับรู้และการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ” ของประชาชนในเขตคั่นนายาวอย่างเป็นระบบ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ เปาตังวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิ และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิง

นโยบายเพื่อปรับปรุงบริการดิจิทัลของรัฐให้ครอบคลุมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาจะช่วยสนับสนุนการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ของไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ท่ามกลางบริบทเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และยังเป็นประโยชน์ต่อธนาคารกรุงไทยในการรักษฐานลูกค้าเดิมและขยายฐานลูกค้าใหม่ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทนาว กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป่าตัง และประเภทการบริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทนาว กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และประเภทการบริการใน Application เป่าตังกับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทนาว กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการ ความรู้ความเข้าใจ และประเภทการบริการใน Application เป่าตังกับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทนาว กรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนที่ใช้บริการแอปพลิเคชัน “เป่าตัง” ในเขตคันทนาว กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 47,217 คน (สำนักงานเขตคันทนาว, 2566) กลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน ทำการสุ่มแบบอย่างง่ายและทำการเก็บแบบสอบถาม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพ 2 ด้าน ได้แก่

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าเหมาะสม

2. ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยทดลองกับกลุ่มนักร้อง 30 คน ในเขตบางกะปิ และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 (Hair et al., 2013) ก่อนนำไปใช้จริง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามโดยผ่านการตรวจสอบจากที่ปรึกษาโครงการ เพื่อความถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมจากนั้นขอความอนุเคราะห์ทางสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปยังธนาคารกรุงไทย สาขาแฟชั่นไอส์แลนด์ และสาขารามอินทรา กม.10 เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 397 รายในเขตคันนายาว

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลออนไลน์ เพื่อใช้ประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดและอ้างอิงในการเขียนงานวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้แจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และประเภทบริการในแอปพลิเคชัน “เป๋ตัง” ของธนาคารกรุงไทยฯ ในเขตคันนายาว

2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square) สำหรับตัวแปรนามบัญญัติ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) สำหรับตัวแปรอันดับภาคชั้น โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋ตัง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร สรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	237	59.70
หญิง	160	40.30
อายุ		
20 - 29 ปี	59	14.90

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
30 - 39 ปี	233	58.70
40 - 49 ปี	104	26.20
50 - 60 ปี	1	0.20
สถานภาพสมรส		
โสด	246	62.00
สมรส	150	37.80
หย่าร้าง	1	0.20
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	24	6.00
ปริญญาตรี	337	84.90
สูงกว่าปริญญาตรี	36	9.10
อาชีพ		
พนักงานบริษัทเอกชน	245	61.70
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	79	19.90
อื่น ๆ	73	18.40
รายได้ต่อเดือน (บาท)		
ต่ำกว่า 30,000 บาท	195	49.10
45,000 บาทขึ้นไป	202	50.90

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตคันทนาयर กรุงเทพมหานคร จำนวน 397 คนส่วนมากเป็นเพศชาย 59.7% มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี 58.7%สถานภาพสมรสส่วนใหญ่โสด 62.0%ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี 84.9% อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน 61.7% รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้ 45,000 บาทขึ้นไป 50.9%

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป้าตั้ง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป้าตั้ง

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป้าตั้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
ด้านสุขภาพ Health Wallet	0.78	0.41	มาก
ด้านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet)	0.98	0.13	มาก
ด้านการศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)	0.96	0.20	มาก
ด้านการลงทุนผ่านวอลเล็ต (Wallet)	0.98	0.14	มาก
ด้านสลากกินแบ่งรัฐบาล	0.99	0.12	มาก
ด้านบริการของธนาคารกรุงไทย	0.98	0.13	มาก
ด้านเป้าตั้งเปย์	0.98	0.14	มาก
รวม	0.95	0.18	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป้าตั้งโดยรวม ผลการศึกษา ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป้าตั้ง โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=0.95$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.18) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสลากกินแบ่งรัฐบาล มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x} = 0.99$) รองลงมาคือ ด้านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ด้านการลงทุนผ่านวอลเล็ต (Wallet) ด้านบริการของธนาคารกรุงไทย และ ด้านเป้าตั้งเปย์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 0.98$) ต่อมาคือ ด้านการศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ($\bar{x} = 0.96$) รองมาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสุขภาพ Health Wallet ($\bar{x} = 0.78$)

4.3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริการใน Application เป้าตั้ง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริการใน Application เป้าตั้ง

การเข้าใช้งานเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริการ Application ของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป้าตั้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการเข้าใช้งาน
ด้านสุขภาพ Health Wallet	1.41	0.89	น้อย
ด้านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet)	3.59	1.11	ปานกลาง

การเข้าใช้งานเกี่ยวกับประเภทการ บริการ Application ของลูกค้าที่ใช้ บริการ Application เป๋าตัง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การใช้งาน
ด้านการศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อ การศึกษา (กยศ.)	2.28	1.38	น้อย
ด้านการลงทุนผ่านวอลเลต (Wallet)	2.59	1.48	ปานกลาง
ด้านสลากกินแบ่งรัฐบาล	4.48	0.75	มาก
ด้านบริการของธนาคารกรุงไทย	3.60	1.09	ปานกลาง
ด้านเป๋าตังเปย์	3.35	1.15	ปานกลาง
รวม	3.04	1.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเข้าใช้งานเกี่ยวกับประเภทด้านการบริการ Application ของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋าตัง ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา การเข้าใช้งานเกี่ยวกับประเภทการบริการ Application ของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋าตัง ระดับการใช้งาน ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร โดยรวมลูกค้าในเขตคันทันยาวเข้าใช้บริการ Application เป๋าตัง อยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย = 3.04, S.D. = 1.12) บริการที่ใช้มากคือ ด้านสลากกินแบ่งรัฐบาล (เฉลี่ย = 4.48) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านบริการของธนาคารกรุงไทย (3.60), ด้านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) (3.59), ด้านเป๋าตังเปย์ (3.35) และด้านการลงทุนผ่านวอลเลต (Wallet) (2.59), และระดับการใช้งานที่น้อยคือ ด้านการศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) (2.28) และด้านสุขภาพ Health Wallet (1.41)

4.4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋าตัง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป๋าตัง
ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร

ความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป๋าตัง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	4.47	0.68	มาก
ด้านความปลอดภัย	4.48	0.61	มาก
ด้านความน่าเชื่อถือ	4.48	0.60	มาก

ด้านรูปแบบของ ของ Application (Design)	4.46	0.61	มาก
ด้านผู้ให้บริการ	4.52	0.59	มาก
ด้านกระบวนการ	4.50	0.60	มาก
ด้านการรับรู้สิทธิและสวัสดิการ	4.45	0.75	มาก
รวม	4.48	0.63	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้ง ของธนาคารกรุงไทยจำกัด (มหาชน) โดยภาพรวมการศึกษาพบว่า ลูกคามีความพึงพอใจต่อการใช้ Application เป้าตั้ง ในระดับ มาก (เฉลี่ย = 4.48, S.D. = 0.63) ด้านที่พึงพอใจมากที่สุดคือด้านผู้ให้บริการ (4.52) รองลงมาคือด้านกระบวนการ (4.50), ด้านความปลอดภัยและด้านความน่าเชื่อถือ (4.48), ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (4.47), ด้านรูปแบบของ ของ Application (Design) (4.46) ด้านที่พึงพอใจน้อยที่สุดด้านการรับรู้สิทธิและสวัสดิการ (4.45)

4.5 ผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพสมรส ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และ ด้านรายได้ต่อเดือนโดยประมาณ (บาท) ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร โดยรวม ความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร โดยรวมในระดับต่ำ เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ด้านกระบวนการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัย ต่อมาคือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านผู้ให้บริการ ด้านรูปแบบของ Application (Design) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ตามลำดับ ส่วนความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ด้านการรับรู้สิทธิและสวัสดิการ น้อยที่สุด ประสิทธิภาพการบริการใน Application เป้าตั้ง มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร โดยรวมในระดับต่ำ เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ประสิทธิภาพการบริการใน Application เป้าตั้ง มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป้าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ด้านการรับรู้สิทธิและสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความน่าเชื่อถือ ต่อมาคือ ด้านรูปแบบของ Application (Design) ด้านผู้ให้บริการ ด้านกระบวนการ ด้านความปลอดภัย ตามลำดับ ส่วนประสิทธิภาพการบริการใน Application

เป่าตั้งมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ น้อยที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป่าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

5.1 ความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร พบว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตั้ง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้ให้บริการ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ต่อมาคือ ด้านความปลอดภัย และ ด้านความน่าเชื่อถือ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านรูปแบบของ Application (Design) รองมาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการรับรู้สิทธิและสวัสดิการ ทั้งนี้เนื่องจาก พนักงานของธนาคารกรุงไทยที่ให้บริการผ่าน Application เป่าตั้ง มีความรู้ความสามารถและช่วยแก้ไขปัญหาของท่านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การสื่อสารและการแจ้งข้อมูลจากธนาคารกรุงไทยที่เกี่ยวข้องกับบริการใน Application เป่าตั้ง เช่น การแจ้งเตือนเกี่ยวกับโปรโมชั่นหรือการอัปเดตบริการต่าง ๆ และ การทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านแอปพลิเคชันอาจมีความรวดเร็ว ไม่เสียเวลา ทำให้ผู้ใช้รู้สึกพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ ปานรงค์ (2565) ที่พบว่า ความพึงพอใจและความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันเป่าตั้งอย่างต่อเนื่องโดยรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยความคาดหวังในประสิทธิภาพ และปัจจัยการรับรู้คุณค่ามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในแอปพลิเคชันเป่าตั้งและความพึงพอใจในแอปพลิเคชันเป่าตั้งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันเป่าตั้งอย่างต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ

5.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป่าตั้ง และประเภทการบริการ Application เป่าตั้งของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดเพศชาย (ร้อยละ 59.70) อายุ 30 - 39 ปี (ร้อยละ 58.70) กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดสถานภาพโสด (ร้อยละ 62.00) กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 84.90) กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 61.70) และกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดมีรายได้ 15,001 - 30,000 บาท (ร้อยละ 47.90) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Application เป่าตั้ง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ด้านสุขภาพ Health Wallet ด้านกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ด้านการศึกษากองทุนเงินให้

กัฏยัมเพื่อการศึกษา ด้านการลงทุน ผ่าน วอลเล็ท ด้านสลากกินแบ่งรัฐบาล ด้านบริการของ ธนาคารกรุงไทย และ ด้านเป่าตังเปย์ ระดับความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ การเข้าใช้งานเกี่ยวกับประเภทการบริการ Application ของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป่าตังบ๋อยที่สุด ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากธนาคารกรุงไทยมีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ใน Application เป่าตังอย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทำให้ผู้ใช้ได้รับทราบข้อมูลและเกิดความเข้าใจในการใช้บริการต่าง ๆ และออกแบบแอปพลิเคชันได้ดี แต่ระดับการเข้าใช้งานที่อยู่ในระดับปานกลางอาจสะท้อนถึงความแตกต่างในความต้องการ ความถนัดในการใช้งาน ความคุ้นเคย และการรับรู้ถึงประโยชน์ของแต่ละบริการของผู้ใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวณิชช์รัตน์ วงษ์ยะรา (2563) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ว่า E-Wallet ในแอปพลิเคชันช่วยให้การชำระเงินเพื่อซื้อสินค้าสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มีประโยชน์ต่อการชำระเงิน รวมถึงช่วยให้การชำระเงินเพื่อซื้อสินค้ารวดเร็วมากยิ่งขึ้น และมีการรับรู้ความง่ายของการใช้งานแอปพลิเคชันเป่าตังว่าสามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้วิธีการใช้งานแอปพลิเคชันเป่าตังได้ด้วยตัวเองมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้พัฒนาแอปพลิเคชันเป่าตัง ได้มีการออกแบบการใช้งานในส่วนต่อประสานกับผู้ใช้งาน หรือ User Interface (UI) ให้สามารถใช้งานได้ง่ายและเหมาะสมกับทุกช่วงวัย

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และประเภทการบริการใน Application เป่าตังกับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพสมรส ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านรายได้ต่อเดือนโดยประมาณ (บาท) ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร โดยรวม ปัจจัยความรู้ความเข้าใจ และ ประเภทการบริการใน Application เป่าตังมีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจในการใช้บริการ Application เป่าตังของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานครโดยรวมในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากความพึงพอใจโดยรวมของผู้ใช้ Application เป่าตังในเขตคั่นนายาว อาจได้รับอิทธิพลหลักมาจากปัจจัยพื้นฐาน เช่น ความสะดวกในการใช้งาน ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือ โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใช้ไม่ได้มีผลต่อความรู้สึกพึงพอใจมากนัก ในขณะที่ความรู้ความเข้าใจในการใช้งานและประเภทของบริการที่มี อาจมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในระดับที่ต่ำกว่า เนื่องจากผู้ใช้อาจเน้นที่ประสบการณ์การใช้งานโดยรวมและความสะดวกสบายเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรัชต์ วัชรปรีชากุล (2564) ที่พบว่า ผู้ใช้แอปพลิเคชันเป่าตังที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้และอาชีพต่างกันทำให้พฤติกรรม การใช้งานโดยภาพรวมไม่ต่างกัน ทั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐธินันท์ แสงประเสริฐ (2565)

ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ความเข้ากันได้ การรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป่าตังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังพบว่า การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความเข้ากันได้ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป่าตังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บริการในแอปฯ เป่าตังที่มีค่าเฉลี่ยการใช้งานต่ำที่สุดคือ Health Wallet ธนาคารกรุงไทยฯ ควรประชาสัมพันธ์วิธีใช้และประโยชน์ของบริการนี้ผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้และให้สิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจให้ทดลองและใช้งานต่อเนื่อง
2. ความพึงพอใจด้านการรับรู้สิทธิและสวัสดิการอยู่ในระดับต่ำ ธนาคารควรปรับปรุง UI/UX ให้ใช้งานง่าย เข้าถึงสิทธิได้สะดวก โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ไม่ถนัดเทคโนโลยี พร้อมเพิ่มช่องทางสอบถาม เช่น แชทบอท หรือเบอร์โทรศัพท์ และติดตามประเมินผลเพื่อนำมาปรับกลยุทธ์การสื่อสาร
3. พบว่าความรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแอปฯ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับความพึงพอใจโดยรวม ธนาคารควรเพิ่มช่องทางให้คำแนะนำที่รวดเร็ว เช่น แชทบอท หรือ Call Center ที่มีความเชี่ยวชาญ
4. ประสิทธิภาพการให้บริการในแอปฯ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับความพึงพอใจ ธนาคารควรพัฒนาบริการที่ได้รับความนิยมให้มีคุณภาพและตอบโจทย์ผู้ใช้งานมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มเติมการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับผู้ให้บริการ Application เป่าตัง โดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้าในเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร
2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่อาจส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ เพื่อให้สามารถพัฒนาบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่อาจมีผลต่อความพึงพอใจ เช่น ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี (Technology Readiness) คุณภาพการให้บริการ (Customer Service Quality) ความคาดหวังของผู้ใช้ (Expectation) การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) และความไว้วางใจในเทคโนโลยี (Trust in Technology)
4. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน Application เป่าตังอย่างละเอียด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชันให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน เป่าตัง ในเขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร พบว่า มีองค์ความรู้สำคัญที่สามารถสรุปออกมาเป็น 5 แกนหลัก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบแอปพลิเคชัน บริการภาครัฐ และการออกแบบนโยบายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับสูงผู้ใช้พึงพอใจด้านความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ การให้บริการ และขั้นตอนที่ชัดเจน 2. ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อความพึงพอใจความพึงพอใจไม่ขึ้นกับเพศ อายุ รายได้ อาชีพ หรือการศึกษา แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของแอป 3. ความเข้าใจในการใช้งานส่งผลต่อความพึงพอใจผู้ที่เข้าใจแอปดีและใช้บริการของรัฐมีความพึงพอใจสูง ควรเสริมสื่อคู่มือที่เข้าใจง่าย 4. จุดที่ควรปรับปรุงพบปัญหาในการติดตั้ง ยืนยันตัวตน และ UI ที่ยังไม่เหมาะกับบางกลุ่ม 5. ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาคือควรมีคู่มือใช้งานเพิ่มระบบแจ้งเตือนสิทธิ ช่องทางให้คำปรึกษา และระบบแนะนำแบบเฉพาะบุคคล

ภาพที่ 1 องค์ความรู้สำคัญ 5 แกนหลักต่อความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการ Application เป่าตัง ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตคันทนาเยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชรัชต์ วิภักษ์ปรีชากุล. (2564). การศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันเป๋าตังของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. เข้าถึงได้จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin-9/6214155039.pdf>
- ณัฐธินันท์ แสงประเสริฐ, ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และวราพรพรณ อภิสุทะโชค. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตัง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 9(4), 246–259.
- วลัญช์รัตน์ วงษ์ยะรา. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอปพลิเคชันรูปแบบซูเปอร์แอป: กรณีศึกษาแอปบิตไลน์เพย์และแกร็บเพย์. *วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ*, 6(3), 11–20.
- สรารุช ปานรงค์. (2565). ความพึงพอใจและความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันเป๋าตังอย่างต่อเนื่อง (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเขตคันนายาว. (2565). พื้นที่การปกครอง. เข้าถึงได้จาก <https://webportal.bangkok.go.th/khannayao/page/sub>
- Associated Press. (2024, January 18). นายกรัฐมนตรีไทยเผยรายละเอียดแผนแจกเงินดิจิทัลมูลค่า 13.7 พันล้านดอลลาร์. *AP News*. Retrieved from <https://apnews.com>
- Bank of Thailand. (2025). การใช้ Mobile Banking และ Internet Banking (รหัสเอกสาร: PS_PT_009_S2) ธนาคารแห่งประเทศไทย. Retrieved from <https://app.bot.or.th>
- Brand Buffet. (2022, August 5). เบื้องหลังแอปฯ “เป๋าตัง” ความสำเร็จ 2 ปี สู่ Super App ผู้ใช้งานกว่า 34 ล้านราย *BrandBuffet.in.th*. Retrieved from <https://brandbuffet.in.th>
- Digital Government Development Agency. (2021). แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (พ.ศ. 2566–2570). สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). สืบค้น 4 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.dga.or.th>
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2013). Partial least squares structural equation modeling: Rigorous applications, better results and higher acceptance. *Long Range Planning*, 46(1–2), 1–12.
- Sungsuwan, P., & Suksawat, S. (2024). ความเชื่อมั่นและความกังวลในการใช้ Mobile Banking ของคนรุ่น Z: กรณีหลังโควิด-19 ในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 13(4), 198.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1655260>

แนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

Guidelines for Creating Success in Fundraising for Small School
Education Under Bueng Kan Primary Educational
Service Area Office

วิรากร ภูมิพูน, พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และสุชาดา บุปผา

Wirakorn Phoomphuen, Patcharin Chompuwiset and Suchada Bubpha

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: wirakorn.am@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ออกแบบแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) ประเมินแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 261 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการระดมทุน 2) ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ 3) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการระดมทุน 4) ด้านการกำกับติดตาม การดำเนินงานการระดมทุนตามแผน และ 5) ด้านการทำความเข้าใจภาพรวมและกำหนดประเด็นในการระดมทุน

2. การออกแบบและประเมินแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของการระดมทุน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจภาพรวมและกำหนดประเด็นในการระดมทุน 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการระดมทุน 3) การวางแผนการระดมทุน 4) การนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ 5) การกำกับติดตาม การดำเนินงานการ

ได้รับบทความ: 10 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 17 กรกฎาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 21 กรกฎาคม 2568

Received: June 10, 2025; Revised: July 17, 2025; Accepted: July 21, 2025

ระดมทุนตามแผน ในด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ พบว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสมและค่าเฉลี่ยการประเมินความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การระดมทุนเพื่อการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก, ความต้องการจำเป็น

Abstract

This research aimed: 1) to study the current conditions, desired conditions, and needs for creating success in educational fundraising for small schools, 2) to design guidelines for achieving success in educational fundraising for small schools, and 3) to evaluate the proposed guidelines for successful educational fundraising in small schools. The sample consisted of 261 school administrators and teachers. The research instrument used was a paired-response questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, frequency, percentage, and needs analysis.

The research results found that:

1. The current and desired conditions for achieving success in educational fundraising for small schools were at the overall highest level. The aspects ranked from highest to lowest were: 1) fundraising planning, 2) implementation of plans and public relations, 3) leadership of school administrators in fundraising, 4) monitoring and supervising the implementation of fundraising plans, and 5) understanding the overall context and identifying fundraising issues.

2. Regarding the design and evaluation of guidelines for successful educational fundraising in small schools, the researcher synthesized five key components: 1) understanding the overall context and identifying fundraising issues, 2) leadership of school administrators in fundraising, 3) fundraising planning, 4) implementation of plans and public relations, and 5) monitoring and supervising the implementation of fundraising plans. The evaluation of appropriateness and feasibility of the guidelines revealed that the overall results were at the highest level.

Keywords: Educational Fundraising, Small Schools, Essential Needs

1. บทนำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) นโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการจัดการศึกษาที่เสมอภาคและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ โรงเรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในเขตชนบท ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรที่จำกัดทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน (กนกอร ยศไพบุลย์, 2546; บุญส่ง จอมหงษ์, 2563)

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2564 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน มีจำนวนมากถึง 14,958 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.56 ของโรงเรียนทั้งหมดในสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มของจำนวนเด็กในวัยเรียนที่ลดลง และความนิยมของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือในเมือง ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลกระทบต่อจัดสรรงบประมาณและโอกาสในการพัฒนา

โรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งประสบปัญหาการขาดแคลนผู้บริหาร ครู วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษา ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดใหญ่ แม้จะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ แต่ด้วยจำนวนผู้เรียนที่น้อยทำให้รายได้ต่อโรงเรียนไม่เพียงพอ ส่งผลให้การบริหารจัดการทรัพยากรยังคงมีข้อจำกัด และอาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามที่ตั้งไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

อย่างไรก็ตาม มีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่สามารถระดมทรัพยากรจากภายนอกองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรสนับสนุนต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของเงินทุน สิ่งของ และทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของผู้นำทางการศึกษาในการประสานความร่วมมือและขับเคลื่อนการระดมทุนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2559)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา แนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็น และพัฒนาแนวทางที่นำไปสู่แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) อันจะส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อออกแบบแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
3. เพื่อประเมินแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ที่มุ่งศึกษาแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งศึกษากับโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้ ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ระยะเวลาที่ 2 ออกแบบแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ระยะเวลาที่ 3 การประเมินแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 816 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตาราง เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 261 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual Response Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัด

2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

3. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และลิงก์แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย ไปยังโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายผ่านทางระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ใช้เทคนิค $PNI_{modified}$

4. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็น ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 79.31 ส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งครู จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 62.25 มีประสบการณ์ทำงานอยู่ระหว่าง ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 36.78

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 5 ด้าน คือ 1) ด้านการทำความเข้าใจภาพรวมและกำหนดประเด็นในการระดมทุน 2) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการระดมทุน 3) ด้านการวางแผนการระดมทุน 4) ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านการกำกับติดตาม การดำเนินงานการระดมทุนตามแผน แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

การสร้างความสำเร็จในการ ระดมทุนเพื่อการศึกษา สำหรับโรงเรียน ขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึง ประสงค์			ความ ต้องการ จำเป็น (PNI)	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล		
1. การทำความเข้าใจภาพรวม และกำหนดประเด็นในการ ระดมทุน	3.46	0.36	ปาน กลาง	4.59	0.47	มาก ที่สุด	0.327	5
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในการระดมทุน	3.44	0.34	ปาน กลาง	4.68	0.48	มาก ที่สุด	0.360	3
3. การวางแผนการระดมทุน	3.42	0.36	ปาน กลาง	4.71	0.45	มาก ที่สุด	0.377	1
4. การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประชาสัมพันธ์	3.46	0.48	ปาน กลาง	4.73	0.46	มาก ที่สุด	0.367	2
5. การกำกับติดตาม การ ดำเนินงานการระดมทุนตามแผน	3.52	0.41	มาก	4.74	0.46	มาก ที่สุด	0.347	4
โดยรวม	3.46	0.04	ปาน กลาง	4.69	0.06	มาก ที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม มีสภาพอยู่ปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ข้อ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการกำกับติดตาม การดำเนินงานการระดมทุนตามแผนด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ และด้านการทำความเข้าใจภาพรวม และกำหนดประเด็นในการระดมทุน ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ด้านการกำกับติดตาม การดำเนินงานการระดมทุนตามแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ และด้านการวางแผนการระดมทุน ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ลำดับความต้องการจำเป็นของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม สามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรกได้ดังนี้ ด้านการวางแผนการระดมทุน ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการระดมทุน ตามลำดับ

การประเมินแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประเมินด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในแต่ละองค์ประกอบ ผลที่ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในภาพรวม แนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

แนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการทำความเข้าใจภาพรวมและกำหนดประเด็นในการระดมทุน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการระดมทุน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ด้านการวางแผนการระดมทุน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ด้านการกำกับติดตาม การดำเนินงานการระดมทุนตามแผน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยการประเมินด้านความเหมาะสมของแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยการประเมิน

ด้านความเป็นไปได้ของทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

5.1 สภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์ที่เท่าเทียมกันคืออยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุด และสอดคล้องกับ บุญส่ง จอมหงษ์ (2563) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการระดมทุนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการระดมทุนสำหรับสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการระดมทุน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ การวางแผน และดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็นปัจจัยอีกอย่างในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า พัฒนาสภาพสิ่งแวดล้อมบริบทของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรในพื้นที่ในการดำเนินงานของโรงเรียน

5.2 สภาพปัจจุบันของการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในแต่ละแห่งจะมีบริบทที่แตกต่างกันออกไปชุมชนแต่ละแห่งแต่ละที่จะไม่เหมือนกัน เช่น บางแห่งคนส่วนใหญ่เป็นคนที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ บางชุมชนก็เป็นคนในถิ่นอยู่แล้ว ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องศึกษาบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อจะได้พัฒนาไปในทางที่เป็นไปได้มากที่สุด สะท้อนถึงบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการระดมทุน การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การระดมทุนเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของวันวิภา ทำประโยชน์ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

5.3 การออกแบบและประเมินแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของการระดมทุน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจภาพรวมและกำหนดประเด็นในการระดมทุน 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการระดมทุน 3) การวางแผนการระดมทุน 4) การนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ 5) การกำกับติดตาม การดำเนินงานการระดมทุนตามแผน ในด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ พบว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสมของแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยการประเมินความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้สอดคล้องกับ เบิร์กลีย์ (เบิร์กิลีย์, 1980, อ้างถึงใน ญัฐธัญญา รัตนประทุม, 2564) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนระดมทุนที่ดีเป็นผลมาจากการวิจัยที่ดี การวิจัยในที่นี้หมายถึง การระบุเป้าหมายและความต้องการของหน่วยงานทั้งปัจจุบันและอนาคตและแหล่งทุนที่จะสนับสนุนเป้าหมายเหล่านี้ การวางแผนเป็นกระบวนการที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน เป้าหมายของการพัฒนาหน่วยงานสามารถกำหนดได้ชัดเจนได้จากการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว ภาวะผู้นำและแหล่งทุนที่คาดว่าจะให้การสนับสนุน การวางแผนที่ดีขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ความสามารถของหน่วยงานที่จะดึงดูดผู้นำ ศักยภาพของผู้นำ ความคาดหวังที่จะได้รับความสนใจจากผู้บริหารและแหล่งเงินทุนสนับสนุนการวางแผนเพื่อระดมทุนนั้น ผู้ที่รับผิดชอบในการวางแผนจะต้องพิจารณาองค์ประกอบพื้นฐานต่อไปนี้ให้ครบถ้วน เพื่อให้แผนการระดมทุนนำไปสู่ความสำเร็จของการระดมทุนตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดทำแผนยุทธศาสตร์การระดมทุนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางการระดมทุน โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายและวิธีการระดมทุนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษา และเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีทุกภาคส่วน ผู้บริหารควรส่งเสริมความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน

และศิษย์เก่า เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางทรัพยากรอย่างหลากหลาย ทั้งในรูปแบบเงิน สิ่งของ และบริการ

3. พัฒนาภาวะผู้นำและสมรรถนะด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงความสามารถในการประชาสัมพันธ์ การเจรจาต่อรอง การระดมแหล่งทุน และการบริหารความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถพัฒนาได้ผ่านการอบรมหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนต้นแบบ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ควรมีการวิจัยปฏิบัติการเพื่อนำแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนี้ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ และศึกษาว่าแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนี้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

3. ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างหรือพัฒนาแนวทางการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาที่มีขนาดต่างกัน เพื่อให้ได้แนวทางการระดมทุนเพื่อการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทด้านขนาดของสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. การระดมทุนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กจากการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้ หากมีการระดมทุนอย่างมีระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการออกแบบแนวทางที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งกระบวนการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brakeley (1980) และ Steers, Ungson, & Mowday (1985) ที่เน้นการจัดการเชิงกลยุทธ์และการบริหารทรัพยากรเพื่อความสำเร็จขององค์กรการศึกษา

2. แนวทางการระดมทุนต้องอิงบริบทพื้นที่และการมีส่วนร่วมแนวทางที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก โดยต้องอิงจากบริบทของพื้นที่ สภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่น การมีภาวะผู้นำที่สร้างแรงจูงใจและเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง

3. ความต้องการจำเป็นที่สำคัญคือด้านการวางแผนและนำแผนสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความต้องการจำเป็นสูงสุดอยู่ที่ด้านการวางแผนการระดมทุนและ

การนำแผนสู่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งต้องมีการกำหนดเป้าหมาย วางงบประมาณ จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน รวมถึงการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินแนวทางควบคู่กับการนำไปใช้จริงแนวทางที่ได้รับการพัฒนา จะต้องผ่านการประเมินทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติงานจริง ซึ่งการออกแบบที่ผ่านการประเมินจะช่วยให้สามารถปรับใช้ได้จริงในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 แผนภาพการสร้างความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร ยศไพบูลย์. (2546). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. ขอนแก่น: ภาควิชาการบริหาร
การศึกษาและคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐธินิชา รัตนประทุม. (2564). *การวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวปฏิบัติความสำเร็จใน
การระดมทุนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- บุญส่ง จอมหงส์. (2563). *การพัฒนาแนวทางการระดมทุนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*

- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2559). *รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วันวิภา ทำประโยชน์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรีตราด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Brakeley, A. G. (1980). *Tested Ways to Successful Fund Raising*. New York: AMACOM.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. New York: Sage Publications.
- Steers, R. M., Ungson, G. R., & Mowday, R. T. (1985). *Managing effective rganizations: Anintrocuction*. Boston: Kent.

การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23
สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

A Study of Personnel Management of School Administrators
Network Group 23, School Bangkokkapi District Office, Bangkok

มัชรพงค์ โชติพัชรอนันต์ และนันทิยา น้อยจันทร์

Matcharapong Chotpatchara a-nan and Nuntiya Noichan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: S65561802028@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 181 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test independent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการอบรมพัฒนาทรัพยากรบุคคล รองลงมาได้แก่ ด้านการจ่ายค่าตอบแทน ด้านการวางแผนทรัพยากรบุคคล ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการสรรหาการคัดเลือกตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย ด้านการวางแผนทรัพยากรบุคคล ด้านการอบรมพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านการจ่ายค่าตอบแทน ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการสรรหาการคัดเลือกโดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ผู้บริหารสถานศึกษา, เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ได้รับบทความ: 20 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 15 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 21 กรกฎาคม 2568

Received: June 20, 2025; Revised: July 15, 2025; Accepted: July 21, 2025

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the level of personnel management of school administrators of the 23rd Network Schools group, Bang kapi District Office, Bangkok, and 2) to compare the level of personnel management of the 23rd network schools group, Bang kapi District Office, Bangkok, classified by gender, education level, and work experience. The research subjects were 181 teachers and educational personnel, Network Schools Group 23rd, Bang kapi District Office, Bangkok. The tool used in the study was a questionnaire of approximately five levels of statistical metrics used in data analysis: percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1. Personnel management of school administrators of the Network Schools Group 23, Bang kapi District Office, Bangkok, as a whole, is at a high level, with the highest average being human resource development training, followed by remuneration. Human resource planning, performance evaluation, and the areas with the lowest average values are recruitment and selection, respectively.
2. The results of the comparison of personnel management of the network schools group 23rd, Bang kapi District Office, Bangkok, which included human resource planning, human resource development training, remuneration, and performance assessment. The terms of recruitment by gender, education level, and work experience, both overall and in each area, are not different.

Keywords: Management, School Administrators, Bang Kapi District, Bangkok

1. บทนำ

ระบบโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาอิทธิพลต่อหลาย ๆ ประการในสังคมไม่ว่าแต่ระบบการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อก่อให้เกิดความทันสมัยในองค์ความรู้และสอดคล้องต่อผู้ศึกษาและยังมีส่วนช่วยดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาและนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อเกิดประโยชน์ต่อไป เราปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อสังคมโลกในปัจจุบันต่างคนต่างแสวงหาหลักสูตรสถาบัน หรือสถานที่สำคัญเกี่ยวกับความรู้นั้น ๆ อย่างจริงจัง และเป็นที่คาดหวังว่าจะค้นพบตัวตนได้จากการศึกษาในสาขาหรือหลักสูตรนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน (เอกกวีร์ พิทักษ์ธนชกุล, 2557) บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของ

พรบ. การศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ บริหารทั่วไป จัดตั้งรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณ พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติกำกับติดตาม ประเมินผลตามแผนงานโครงการระดมทรัพยากร ปกครองดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินฯ จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน สร้างความสัมพันธ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนับตั้งแต่การกำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคลจนถึงการทำให้บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มีคุณธรรมจริยธรรม ทำงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นพลเมือง สามารถเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสถานศึกษาได้ (ปทุมพร กาญจนอรรถ, 2561)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร และเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการปฏิบัติงาน การพัฒนาปรับปรุงทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 329 คน

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ (Krejcie and Morgam, 1970) โดยการสุ่มอย่างง่าย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแนวคิดของ (Likert's Rating scale)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

สร้างแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบข้อมูล เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งผู้วิจัยจะหาค่าความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) ที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน นำผลการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ติดต่อกันทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผู้วิจัยประสานส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร แจกแบบสอบถามเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่ได้ ตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความถูกต้องครบถ้วนมาจัดเรียงข้อมูลแยกข้อมูลและตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลรูปแบบตารางแสดงจำนวน และร้อยละประกอบการบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ใช้การทดสอบด้วยค่าที (t-test)

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน แบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

(n=181)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	83	45.86
- หญิง	98	54.14
รวม	181	100.00
2. ระดับการศึกษา		
- ปริญญาตรี	104	57.46
- สูงกว่าปริญญาตรี	77	42.54
รวม	181	100.00
3. ประสบการณ์การทำงาน		
- ตั้งแต่ 0 –10 ปี	178	80.54
- มากกว่า 10 ปี	43	19.46
รวม	221	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการศึกษาสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 181 จำแนกตามเพศพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากกว่าระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงานมีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 0 –10 ปี

4.2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการวิเคราะห์ การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงาน เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร (ภาพรวมรายด้าน)

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ
1. ด้านการวางแผนทรัพยากรบุคคล	4.29	0.42	มาก
2. ด้านการอบรมพัฒนาทรัพยากรบุคคล	4.39	0.49	มาก
3. ด้านการจ่ายค่าตอบแทน	4.37	0.48	มาก
4. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.26	0.39	มาก
5. ด้านการสรรหาการคัดเลือก	4.22	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	4.30	0.44	มาก

จากตารางที่ 2 การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการอบรมพัฒนาทรัพยากรบุคคล รองลงมาได้แก่ด้านการจ่ายค่าตอบแทน ด้านการวางแผนทรัพยากรบุคคล ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการสรรหาการคัดเลือก ตามลำดับ

4.3 สรุปผลการเปรียบเทียบการศึกษากาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการเปรียบเทียบการศึกษากาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน (ภาพรวมรายด้าน)

ด้านที่		1	2	3	4	5	รวม	
เพศ								
	ชาย	$\bar{X}$	4.25	4.34	4.37	4.31	4.23	4.30
		(S.D.)	0.23	0.37	0.34	0.32	0.22	0.17

หญิง	$\bar{X}$	4.27	4.39	4.35	4.27	4.22	4.30
	(S.D.)	0.27	0.37	0.36	0.25	0.27	0.23
	t	-0.47	-0.85	0.41	1.01	0.58	0.07
	SIG(2tailed)	0.32	0.39	0.68	0.32	0.79	0.95
ระดับการศึกษา							
ปริญญาตรี	$\bar{X}$	4.28	4.37	4.35	4.30	4.21	4.30
	(S.D.)	0.23	0.38	0.36	0.33	0.23	0.16
สูงกว่าปริญญาตรี	$\bar{X}$	4.25	4.35	4.37	4.27	4.24	4.30
	(S.D.)	0.28	0.36	0.34	0.22	0.20	0.27
	t	0.87	0.35	-0.45	0.76	-0.76	0.45
	SIG(2tailed)	0.40	0.72	0.66	0.45	0.45	0.79
ประสบการณ์การทำงาน							
ตั้งแต่ 0-10 ปี	$\bar{X}$	4.27	4.37	4.31	4.25	4.20	4.28
	(S.D.)	0.26	0.38	0.35	0.27	0.21	0.18
มากกว่า 10 ปี	$\bar{X}$	4.26	4.36	4.40	4.32	4.25	4.31
	(S.D.)	0.25	0.36	0.35	0.29	0.25	0.18
	t	0.37	0.26	-1.70	-1.44	-1.36	-1.24
	SIG(2tailed)	0.71	0.40	0.46	0.76	0.87	0.11

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการศึกษากาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่าผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่มีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 จากศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร สรุปได้ ดังนี้

ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครพบว่า ภาพรวมของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา สารมัย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล คนเสงี่ยม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 จากผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. จากผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกัน อาจมองไปในทิศทางเดียวกันว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถมีขวัญและกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิวรรณ ไชยกุล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ปีการศึกษา 2561 ที่มีเพศต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2. จากผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับ การศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน อาจมองไปในทิศทางเดียวกัน ว่าการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงาน เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจในหลักการแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สามารถประยุกต์และปรับใช้กับสถานการณ์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แวสือมาน หามะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัตตานี เขต 2 พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาของ โรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครจำแนกตาม ประสบการณ์ ทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน อาจมองไปใน ทิศทางเดียวกันว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญในทุก ๆ เนื่องจากเป็น งานที่คำนึงถึงการวางตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล มีการวางแผน ทรัพยากรบุคคล การอบรมและการพัฒนาบุคลากรในองค์กร การจ่ายค่าตอบแทนและการสร้าง แรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในองค์กร รวมไปถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานและ การคิดสรรบุคลากรเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาองค์กรให้มี ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธีรา โลมา และ มินมาส พรานป่า (2566) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต สายไหม ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลโดยเปรียบเทียบสภาพการ บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตสายไหม จำแนกตาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตาม สมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน ต่างก็เห็นว่า การบริหารงานบุคคลเป็นงานที่สำคัญเป็นกระบวนการดำเนินงานสรรหาบุคลากรที่ มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับงาน หรือตำแหน่งหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติมาร่วมปฏิบัติงานใน องค์กรอย่างเต็มศักยภาพกันซึ่งสอดคล้องกับงาน วิจัยของ แวสือมาน หามะ (2565) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัตตานี เขต 2 พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 2 เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวมและรายด้าน ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้บริหารควรมีการประชุมกำหนดตำแหน่งครูและ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อเป็นการวางตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถให้ตรงตามตำแหน่งและมีความเหมาะสมกับงานผู้บริหารควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรไปศึกษาหาความรู้ในสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชนผู้บริหารควรมีกฎเกณฑ์ในการประเมินและมีความยุติธรรมสอดส่องดูการทำงานอย่างทั่วถึงเพื่อให้การจ่ายค่าตอบแทนมีความยุติธรรมมากที่สุดผู้บริหารควรมีนโยบายและแผนงานในการสรรหาบุคลากร มีการใช้หลักในการสรรหาบุคคลในการเข้ามาทำงาน และมีการทดสอบเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการเข้ามาทำงาน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

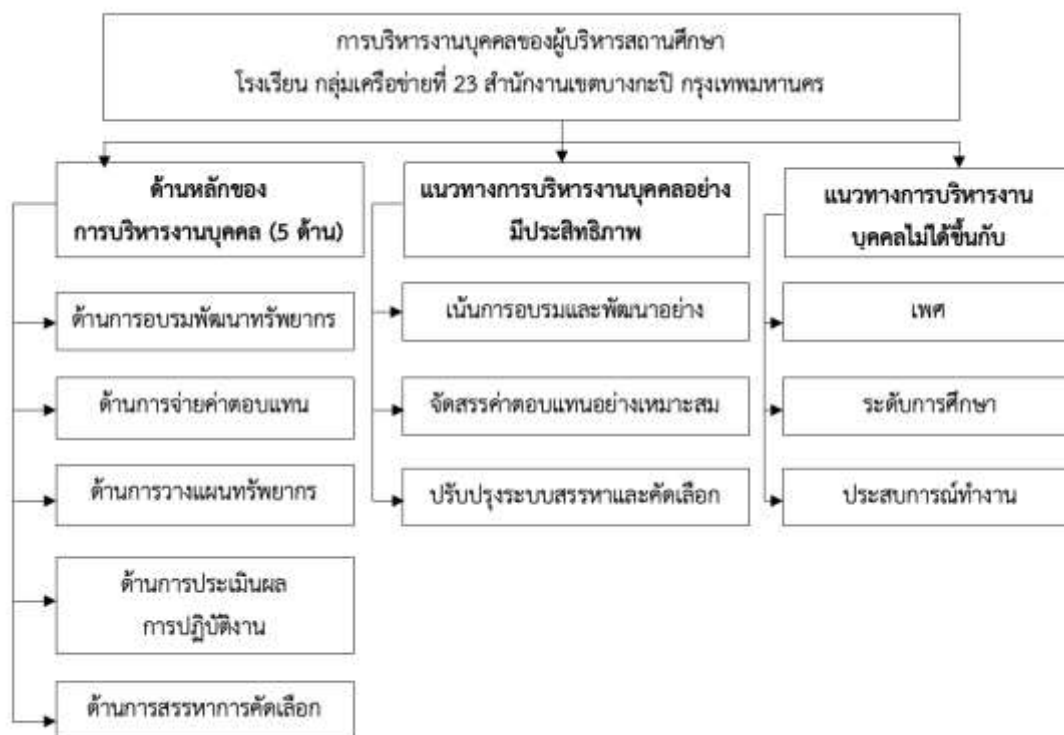
2. ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษาโดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์และ ประเมินผลการปฏิบัติงานการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารเชิงประจักษ์ เพื่อนำผลการประกอบการวางแผนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ ด้านการอบรมพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านการจ่ายค่าตอบแทน ด้านการวางแผนทรัพยากรบุคคล ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการสรรหาการคัดเลือก ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพบุคลากร การบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพควรเน้นการอบรมพัฒนา และค่าตอบแทนที่เหมาะสม ด้านการสรรหาและคัดเลือกควรได้รับการปรับปรุงเพิ่มเติม การบริหารที่มีคุณภาพไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับเพศ ระดับการศึกษา หรือประสบการณ์ การบริหารงานบุคคลผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารงานบุคคลทั้งในด้านการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การแต่งตั้ง การพัฒนา การประเมินผล และการ

สร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความผูกพันต่อองค์กรกระบวนการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 โมเดลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ 23 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- ปทุมพร กาญจนอรรถ. (2561). แนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พรธีรา โลมา และ มินมาส พรานป่า. (2566). การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลใน
สถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตสายไหม. วารสารวิชาการ
การจัดการภาครัฐและเอกชน, 5(2), 260.
- วิภาดา สารมัย. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
บริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดิบบุรี.

- แสสือมาน หามะ. (2565). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. (การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศศิวิมล คนเสียม. (2563). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สืวรรณ ไชยกุล. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3. (สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก http://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf
- เอกกวีร์ พิทักษ์ธนกุล. (2557). การศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน. เข้าถึงได้จาก <https://www.stou.ac.th/study/sumrit>.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research Activities*. Educational and Psychological Measurement.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

Innovative Leadership of School Administrators that Influences
Teachers' Innovativeness under the Affiliated Secondary Educational
Service Area Office Samutsakhon Samutsongkhram

จตุพร คำม่วง และนันทิยา น้อยจันทร์

Jatuporn Kummaung and Nuntiya Noichan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

Graduate School, Suansunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail.com: jatuporn.k@thawar.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับความเป็นนวัตกรรมของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครู และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการสื่อสาร
2. ระดับความเป็นนวัตกรรมของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านทักษะการทดลอง 2) ด้านทักษะการเชื่อมโยง 3) ด้านทักษะการสร้างเครือข่าย 4) ด้านทักษะการตั้งคำถาม และ 5) ด้านทักษะการสังเกต
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.680$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 17 กรกฎาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 19 กรกฎาคม 2568

Received: June 30, 2025; Revised: July 17, 2025; Accepted: July 19, 2025

4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อความเป็น นวัตกรรมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ตัว คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_4)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ความเป็นนวัตกรรมของครู

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the level of innovative leadership of school administrators 2) study the level of innovative leadership of teachers 3) study the relationship between the innovative leadership of school administrators and the innovativeness of teachers 4) study the innovative leadership of school administrators that affects the innovators of teachers. The sample consisted of 285 participants, including school administrators and teachers. The instrument used for data collection was a 5-point rating scale questionnaire with an IOC value between 0.67-1.00 and a reliability of .90. Data collection utilized questionnaires, and statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The research result found that:

1. The level of innovative leadership of school administrators is overall at a high level of all questions by arranging mean value from the highest to the lowest as follow: 1) vision, 2) creating an atmosphere for innovation development, 3) creativity, and 4) communication, respectively.

2. The level of teachers' innovativeness is at a high level of all questions by arranging mean value from the highest to the lowest as follow: 1) Experimental skills, 2) Linking skills, 3) Network building skills, 4) Questioning skills, and 5) Observation skills, respectively.

3. The relationship between the innovative leadership of school administrators and the innovativeness of teachers was overall in a high level of relationship ($r = 0.680$) and significantly at the .01 level.

4. The innovative leadership of school administrators that affects teachers' innovativeness under the affiliation of the secondary educational service area office Samut Sakhon and Samut Songkhram, the research was

found the best two predictive variables which effect on teachers' innovators and significantly high at the .01 level; vision (X_1) and creativity (X_4).

Keywords: Innovative Leadership, Administrators, Teachers' Innovativeness

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 65 กำหนดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนโดยอาศัยหลักธรรมาภิบาล และ ขับเคลื่อนด้วยทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 37) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน ทุกช่วงวัยให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเน้น 3Rs ได้แก่ การอ่าน การเขียน และ การคิดเลข และ 8Cs ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ ความเข้าใจวัฒนธรรม การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร เทคโนโลยี อาชีพ และคุณมีคุณธรรม (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2560 หน้า 107) การศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเสมอภาคใน สังคม โดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำ (OECD, 2016, p. 13) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 การจัดการศึกษาควรสอดคล้อง กับความถนัดของผู้เรียน ฝึกคิดและปฏิบัติจริง ส่งเสริมคุณธรรม และให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 หน้า 9)

สถานศึกษาควรพัฒนานักเรียนให้เป็นนวัตกรรมผ่านกระบวนการ C-IDEA ซึ่งครอบคลุมการบริหารจัดการของผู้บริหาร การจัดการเรียนรู้ของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้สร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ และ กระบวนการใหม่ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2564) ทั้งนี้สอดคล้องกับกิจกรรม ความถนัดเฉพาะทาง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งประเด็นจากสถานการณ์จริง การสร้างนวัตกรรม ตามหลัก STEM การปฏิบัติและปรับปรุงผลงาน และการนำเสนอผลงานในรูปแบบหลากหลาย (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558) โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม บริหารงานเชิงระบบ ใช้ข้อมูลวิจัยเป็นฐาน และส่งเสริมบรรยากาศแห่งความคิดสร้างสรรค์ พร้อม ทั้งพัฒนาครูให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2564) ภาวะผู้นำลักษณะนี้มีส่วนผลักดันองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงผ่านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Carmeli et al., 2010; กนกพิชญ์ สรรพศรี, 2564) เช่นเดียวกับ ผู้นำนวัตกรรมระดับโลกอย่าง Steve Jobs และ Jack Welch ที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ลึก และ คุณค่าร่วมที่ชัดเจน (Imaginationcomau, 2016) ขณะเดียวกัน ครูควรเป็นต้นแบบด้าน นวัตกรรม ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการเรียนรู้สร้างสรรค์ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2563; มยุรีย์ พิทยาเสนีย์ และพิชญภา ยวงสร้อย, 2564) ทั้งยังสอดคล้องกับพระราชกระแสในหลวง รัชกาลที่ 9 ที่เน้นให้ครูรักเด็ก

เด็กรักครู และจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามัคคี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) นวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น ปัญหาสังคม วัฒนธรรม สงคราม และโรคระบาด จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้เป็น “นวัตกรรม” ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นทักษะสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 (จารุกิตติ์ ชินนะราช, 2563) สถานศึกษาจึงต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาครูให้เป็น “ครูนวัตกรรม” ซึ่งมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ เช่น การเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ขั้นร่วมกับแนวคิด STEM (จารุกิตติ์ ชินนะราช, 2563) อย่างไรก็ตาม ระดับความเป็นนวัตกรรมของครูยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านทักษะการตั้งคำถาม (โกศล ภูศรี, 2564) ขณะที่ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (พสุ เข้มทองคำดี, 2563)

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยมุ่งสร้างจุดแข็ง ลดจุดอ่อน และต่อยอดคุณค่าใหม่สู่การเติบโตของเศรษฐกิจไทย ผ่านการพัฒนาครูต้นแบบที่มีทักษะการตั้งคำถาม สังเกต ทดลอง สร้างเครือข่าย และเชื่อมโยงความรู้ โดยมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ร่วม ผลักดันโรงเรียนให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์นวัตกรรม มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ การสื่อสารในทุกมิติ และส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน พัฒนาเป็นนวัตกรรมที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพสังคมได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ Asim Sen. (2012); Jack Z. & Joseph F. (2014); Henry Doss. (2015); Annah K. Kyoya. (2018); Indeed Editorial. (2021); อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์ (2553); พัทธ์ชัย ทิพย์วารี. (2558); จุฑาทิพย์ ชนะเคน (2559); นุชิตา สุวแพทย์ (2560); จิตินันท์ นันทะศรี (2563) 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม 3) การสื่อสาร และ 4) ความคิดสร้างสรรค์

2. องค์ประกอบความเป็นนวัตกรรมของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ Jeff Dyer and et al. (2009); Erica Gage (2011); Phuong Kieu (2017); Marina (2022); วสันต์ สุทธาวาส (2558); อรชร ปราจันท์ (2561); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562); โกศล ภูศรี (2564) ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) มีทักษะการตั้งคำถาม 2) ทักษะการสังเกต 3) ทักษะการทดลอง 4) ทักษะการสร้างเครือข่าย และ 5) ทักษะการเชื่อมโยง

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 โรงเรียน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,100 คน แบ่งออกเป็นครูผู้สอน จำนวน 1,041 คน และผู้บริหาร จำนวน 59 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของเครทซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 608-609) ได้จำนวน 285 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม 2) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากผู้บริหาร และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม 3) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปดำเนินการ

เก็บข้อมูลแบบออนไลน์ผ่าน QR Code ในโปรแกรม Google Form โดยจะทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถาม ให้ทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือเพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง 4) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบ แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient: r_{xy}) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การแปลความหมาย ขนาดความสัมพันธ์ของบาร์ทซ์ (Bartz, 1999 อ้างถึงใน สุภมาศ อังค์โชติ, 2556)

3) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามโดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	ระดับภาวะผู้นำ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1)	4.16	0.75	มาก	1
2) ด้านการสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม (X_2)	4.14	0.76	มาก	2
3) ด้านการสื่อสาร (X_3)	4.04	0.76	มาก	4
4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_4)	4.09	0.81	มาก	3
รวมเฉลี่ย	4.11	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) รองลงมา คือ ด้านการสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม (X_2) และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต่ำที่สุด คือ ด้านการสื่อสาร (X_3)

4.2 ผลการวิเคราะห์ความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน

ความเป็นนวัตกรรมของครู	ระดับภาวะผู้นำ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1) ด้านทักษะการตั้งคำถาม	4.18	0.65	มาก	6
2) ด้านทักษะการสังเกต	4.14	0.68	มาก	5
3) ด้านทักษะการทดลอง	4.37	0.62	มาก	1
4) ด้านทักษะการสร้างเครือข่าย	4.24	0.62	มาก	3
5) ด้านทักษะการเชื่อมโยง	4.26	0.70	มาก	2
รวมเฉลี่ย	4.24	0.58	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับความเป็นนวัตกรรมของครู ที่สูงสุด คือ ด้านทักษะการทดลอง รองลงมา คือ ด้านทักษะการเชื่อมโยง และระดับความเป็นนวัตกรรมของครู ที่ต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะการสังเกต

4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X _{tot}	Y
X ₁	1					
X ₂	.778**	1				
X ₃	.854**	.755**	1			
X ₄	.789**	.790**	.871**	1		
X _{tot}	.923**	.897**	.941**	.936**	1	
Y	.660**	.584**	.649**	.622**	.680**	1

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยภาพรวม (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.680 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกและมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมรายองค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficient	t	Sig.
	b	β		
ค่าคงที่ (Constant)	2.009	.152	13.218	<.001
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X ₁)	.347	.057	6.042	<.001
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X ₄)	.192	.053	3.617	<.001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 การสร้างสมการพยากรณ์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อความ

เป็นนวัตกรรมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ตัว คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_4)

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (2) ด้านการสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม (3) ด้านการสื่อสาร (4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาทุกสถานศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ การพัฒนาโดยการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน ในการเป็นผู้ริเริ่มประดิษฐ์นวัตกรรมต่าง ๆ ที่ตอบโจทย์และแก้ไขต่อปัญหาที่ทำนายของนักเรียนและพลโลกในปัจจุบัน ยิ่งเป็นสารกระตุ้นให้ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารยุคใหม่จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ต้องมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบและแนวทางที่สถานศึกษาสามารถปฏิบัติ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารควรมีความคิดสร้างสรรค์ กำหนดภาพฝันที่หลุดจากกรอบ แต่สามารถที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปให้ถึงภาพนั้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนเป็นสำคัญ สร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรมเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นองค์ประกอบในการพัฒนานวัตกรรมให้กับนักเรียน หมั่นสื่อสารวิสัยทัศน์ให้แก่ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันพัฒนาสถานศึกษาให้มีความสามารถในการผลิตนักเรียนนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยโชติ รัตทอง (2565) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 ความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเป็นเพราะในปัจจุบันหลาย ๆ หน่วยงานมุ่งเน้นปรับเปลี่ยน และปฏิรูปโครงสร้าง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาเป็นสำคัญ เปลี่ยนเป็นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการมีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สร้างนักเรียนให้เป็นนักประดิษฐ์ ตอบโจทย์ต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจก้าวหน้าที่สุดต่อการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ ครูผู้สอนในปัจจุบัน อาจได้มีการทดลองปรับเปลี่ยน และสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม เน้นการสร้างบทเรียนที่เน้นปัญหาและสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน แล้วนำไปทดลองกับนักเรียน นำผลที่ได้จากการทดลอง ไปสู่การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ สกัดกันจุดบกพร่อง ผ่านการตั้งคำถามและการสังเกตที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประโยชน์และพัฒนานักเรียนนวัตกรรมได้โดยแท้จริง ดังนั้นความเป็นนวัตกรรมของครู ต้องมีความสามารถในการทดลองนวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ โดยต้องระบุปัญหาหรือข้อสงสัยของตนเอง แล้วจึงนำปัญหามาออกแบบเป็นการทดลอง พร้อมทั้งปฏิบัติไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมีระบบ ตลอดจนพยายามและอดทนต่ออุปสรรคในการทดลอง ในขณะเดียวกัน ครูที่มีความเป็นนวัตกรรมต้องสามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งของเดิมและของใหม่ ทั้งศาสตร์เดียวกันและต่างศาสตร์กัน เพื่อให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ สร้างเครือข่าย พลังความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้ที่หลากหลาย เปิดกว้างและยอมรับความคิดที่แตกต่าง เพื่อปรับใช้ให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรตั้งคำถามเพื่อขยายความคิด ความเข้าใจ ให้กระจ่าง พร้อมทั้งสนใจและหลงใหลในการเรียนรู้ต่อสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือสิ่งที่สนใจ โดยสังเกต และเก็บรายละเอียดข้อมูลอย่างถี่ถ้วนและรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับ โกศล ภูศรี (2564) ได้วิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ทักษะการคิดริเริ่ม 5 ตัวบ่งชี้ (2) ทักษะการตั้งคำถาม 6 ตัวบ่งชี้ (3) ทักษะการสังเกต 6 ตัวบ่งชี้ (4) ทักษะการทดลอง 6 ตัวบ่งชี้ (5) ทักษะการสร้างเครือข่าย 5 ตัวบ่งชี้ ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาครสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะ การวางเป้าหมายที่ชัดเจน การสร้างบรรยากาศนวัตกรรมที่มีคุณภาพ การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ถ่ายทอด และขับเคลื่อนผ่านกลยุทธ์ แผนการปฏิบัติการประจำปี หรือการสร้างสังคมสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นตัวกระตุ้นให้ครูเกิดความเป็นนวัตกรรมได้มากขึ้น ในทางกลับกัน ความเป็นนวัตกรรมของครูที่อยู่ในระดับสูง ก็ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งสองจึงเป็นเสมือนแรงขับเคลื่อนซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญญวรรณ บุญณิ (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิง

นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมและการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากันและด้านการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ ด้านการเปิดกว้างทางความคิดและด้านการวิเคราะห์/วางแผนมีค่าเฉลี่ยเท่ากันและด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 2) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 3) การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และ 4) การคิดสร้างสรรค์

5.4 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) และด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_4) ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ คือ $\hat{Y} = .347 (X_1) + .192 (X_4) + 2.009$ และสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ คือ $\hat{Z} = .448 (Z_1) + .268 (Z_4)$ โดยปัจจัยที่ถูกตัดออก คือ การสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม และการสื่อสาร แม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ แต่อยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะการพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูต้องเริ่มต้นจากวิสัยทัศน์ แนวทางการบริหารสถานศึกษา นโยบายและกลยุทธ์ ตลอดจนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ที่จะเพิ่มเติมเสริมวิสัยทัศน์ให้มีคุณค่าและความหมายในเชิงอนาคตได้มากขึ้น ทั้งนี้ ในการสำรวจข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา ยังให้ค่าน้ำหนักของการสร้างบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม และการสื่อสารที่ไม่สามารถเป็นตัวแปรพยากรณ์ความเป็นนวัตกรรมของครูได้ อาจเป็นเพราะ ทั้งสองประเด็นที่กล่าวข้างต้นเป็นตัวแปรที่เกิดภายหลังจากการที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์ และการมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ วิวัฒน์ มีสุวรรณ (2560) พบว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างปัจจัยกับคุณลักษณะของครูนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าระหว่าง 0.391 - 0.637 และปัจจัยไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กันเองสูง หรือ Multi collinearity มีค่าสถิติ Tolerance ระหว่าง .628 - .796 3) ปัจจัยต่าง (มีความสัมพันธ์พหุคูณกับคุณลักษณะของครูนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เท่ากับ 0.818 และมีค่าอำนาจการพยากรณ์ 0.670 แสดงว่า ปัจจัยทั้งหมดร่วมกันพยากรณ์คุณลักษณะของครูนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษาได้ร้อยละ 67.00 และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของครูนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษามีจำนวน 6 ตัว ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษา, การถ่ายทอดเทคโนโลยีการศึกษา, คุณสมบัติของเทคโนโลยีการศึกษา, ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษา, การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และภาวะเศรษฐกิจ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยด้านวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านการสื่อสารมีค่าต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานควรส่งเสริมการอบรมด้านการสื่อสารและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้สูงขึ้นอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยพบว่าความเป็นนวัตกรรมของครู อยู่ในระดับมาก โดยทักษะการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และทักษะการสังเกตต่ำสุด ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้สถานการณ์ท้องถิ่นพัฒนาทักษะการสังเกตและการตั้งคำถาม เพื่อยกระดับความเป็นนวัตกรรมของครูอย่างยั่งยืน

3. ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับความเป็นนวัตกรรมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์และการสื่อสาร ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้ผู้บริหาร และพัฒนาทักษะความเป็นนวัตกรรมของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงนวัตกรรม สร้างครูและนักเรียนนวัตกรรมที่มีสมรรถนะสอดคล้องกับเศรษฐกิจเชิงเทคโนโลยี พร้อมทั้งผลักดันการปฏิรูปการศึกษาโดยลดการเน้นเนื้อหาและเพิ่มการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ให้ครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ และฝ่ายบริหารทั่วไป เพื่อส่งเสริมให้เกิดการนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไปปฏิบัติตามกรอบแนวความคิดและอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมของครู ภาวะผู้นำที่เน้น วิสัยทัศน์ และ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นนวัตกรรมของครูสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและสามารถคิดนอกกรอบ จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในหมู่ครูได้อย่างเป็นระบบ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับความเป็นนวัตกรรมของครูอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้นำทางการศึกษาในเชิงนวัตกรรมไม่ใช่เพียงการบริหารจัดการ แต่เป็นการกระตุ้นและขับเคลื่อนวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในโรงเรียน สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำยุคใหม่ที่เปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุม มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และผู้ส่งเสริม (Enabler)

3. ความเป็นนวัตกรรมของครูมีมิติหลากหลายและสามารถพัฒนาได้ มิติที่เด่นชัดที่สุด คือ ทักษะการทดลอง (Experimentation) และ การเชื่อมโยง (Association) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครูที่มีโอกาสและสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างในการทดลองนวัตกรรม จะสามารถพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้

4. สามารถพัฒนารูปแบบ (Model) หรือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแบบนวัตกรรมได้ ดังนี้ โมเดล “V-CI Innovation Leadership Model”

เอกสารอ้างอิง

- กนกพิชญ์ สรรพศรี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- โกศล ภูศรี. (2564). ความต้องการพัฒนาทักษะความเป็นนวัตกรรมของครูในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการครูศาสตร์, 25(1), 78–93.

- จารุกิตติ์ ชินนะราช. (2563). รูปแบบการพัฒนาผู้นำนวัตกรรมการเพื่อสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยโชติ รอดหลง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). ภาควิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญญวรรณ บุญมณี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. วารสาร มจร อุบลราชธานี, 7(2), 365 – 378.
- พสุ เข้มทองคำดี. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการพัฒนาองค์การแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 14(2), 112–128.
- มยุรีย์ พิทยาเสนีย์ และพิชญาภา ยวงสร้อย. (2564). การพัฒนาครุต้นแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านนวัตกรรม. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้, 6(1), 187–197.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของครูนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน เครื่องข่ายมหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(3), 50 – 62.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความถนัดเฉพาะทางของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2564ก). แนวทางการขับเคลื่อนการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). สรุปพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2564ข). แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมเรียนรู้. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูต้นแบบด้านนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนวัตกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 43(2), 203–210.
- Carmeli, A., Gelbard, R., & Reiter-Palmon, R. (2010). Leadership, creative problem-solving capacity, and creative performance: The importance of knowledge sharing. *Human Resource Management*, 49(1), 65–91. <https://doi.org/10.1002/hrm.20370>
- Imaginationcomau. (2016). *Innovation leadership: What makes great innovation leaders?* <https://www.imagination.com.au/articles/what-makes-great-innovation-leaders>
- OECD. (2016). *Innovating education and educating for innovation: The power of digital technologies and skills*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264265097-en>

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการ
เรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

The Academic Leadership of School Administrators Affecting
Teachers' Learning Management Efficiency in the 21st Century under
Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1

กมลชนก ธงทอง และนันทิยา น้อยจันทร์

Kamonchanok Thongtong and Nuntiya Noichan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

Graduate School, Suansunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail.com: s62561802041@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 335 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การพัฒนาวิชาชีพครู 3) การนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 4) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการหลักสูตร 6) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และ 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การใช้หลักสูตร 2) การใช้จิตวิทยา/การแก้ปัญหา 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี

ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 19 กรกฎาคม 2568

Received: June 30, 2025; Revised: July 16, 2025; Accepted: July 19, 2025

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ทางบวกในระดับสูง ($r = 0.61$ ถึง 0.80) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X_{tot}) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในศตวรรษที่ 21 (Y_{tot}) เขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบ คือ (Y_{tot}) $= 1.562 + 0.891 (X_{tot})$ และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ (Y_{tot}) $= 0.694 (X_{tot})$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้, ครูในศตวรรษที่ 21, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of academic leadership among school administrators; 2) to assess the efficiency of teachers' learning management in the 21st century; 3) to explore the relationship between academic leadership of school administrators and teachers' learning management efficiency in the 21st century; and 4) to study how academic leadership of school administrators affects teachers' learning management efficiency in the 21st century. The sample group used in the research was 335 school administrators and teachers. Data collection utilized questionnaires, and statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The research result found that:

1. Overall, the academic leadership of school administrators was at a high level across all dimensions, ranked in descending order of mean scores: 1) Vision, mission, and school goals setting, 2) Teacher professional development, 3) Supervision and evaluation of learning management, 4) Promoting learning environment, 5) Curriculum management, 6) Promoting and developing learning management, and 7) Networking and collaboration.

2. Teachers' learning management efficiency in the 21st century was also at a high level, ranked in descending order of mean scores: 1) Curriculum use, 2) Psychology/problem-solving application, 3) Learning assessment and evaluation, 4) Learning activity organization, and 5) Use of learning resources, media, and technology.

3. The relationship between the academic leadership of school administrators and teachers' learning management efficiency in the 21st century ($r = 0.694$) is statistically significant at the .01 level.

4. The academic leadership of school administrators (X_{tot}) significantly influenced teachers' learning management efficiency in the 21st century under Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1 (Y_{tot}), with an equation derived from unstandardized regression analysis: ($Y_{tot} = 1.562 + 0.891 (X_{tot})$) and standardized regression analysis: ($Y_{tot} = 0.694 (X_{tot})$), significant at the .05 level.

Keywords: The Academic Leadership, Learning Management Efficiency, Teachers' in the 21st Century, Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2545, 2553 และ 2562 ได้ระบุในมาตรา 22 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพของตน และในมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562, หน้า 13-30) ทั้งนี้ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งเน้นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติปี 2573 (Sustainable Development Goal: SDGs 2030) ที่ไทยได้ให้สัตยาบัน โดยเป้าหมายด้านการศึกษาคือการสร้างหลักประกันให้ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, หน้า 26-27)

สถานศึกษาต้องปรับการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร การพัฒนาการเรียนการสอนจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นเด็กดี เก่ง และมีความสุข โดยเป้าหมายคือการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถในการคิดและการเรียนรู้ที่ทัดเทียมนานาชาติ การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2565)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบริหารงานวิชาการต้องมียุทธศาสตร์ที่

เน้นภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างทางวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2564; เกียรติชัย ศรีระชัย, 2565) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปี 2565 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ ปัญหาด้านบุคลากรพบว่าขาดทักษะ ICT ขาดเทคนิคสอนที่หลากหลาย และขาดแรงจูงใจ ข้อเสนอสรุปว่าควรพัฒนาครูและบุคลากรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2566)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การศึกษาในยุคปัจจุบัน ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานวิชาการ และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู อันจะส่งผลไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 รวมทั้งสิ้น 2,566 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 335 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของเครทซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 608-609) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง มี 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) การกำหนดค่าคะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แต่ละระดับมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียด ต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์
4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
5. หาความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.971
7. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์แล้ว นำเสนอขอความเห็นชอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการวิจัยต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากผู้บริหาร และครูผู้สอน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 3) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ผ่าน QR Code ในโปรแกรม Google Form 4) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบ แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายระดับตัวแปรตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556, หน้า 121) ดังนี้

4.50 ถึง 5.00 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 ถึง 4.50 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก

2.51 ถึง 3.50 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 ถึง 2.50 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับน้อย

1.00 ถึง 1.50 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา/ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient : r_{xy}) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การแปลความหมาย ขนาดความสัมพันธ์ของบาร์ทซ์ (Bartz, 1999 อ้างถึงใน สุภมาศ อังศุโชติ, 2556) 4) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	ระดับภาวะผู้นำ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา	4.49	0.31	มาก	1
2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.35	0.43	มาก	5
3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้	4.34	0.44	มาก	6
4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	4.39	0.46	มาก	4
5) ด้านการนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้	4.42	0.47	มาก	3
6) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.28	0.43	มาก	7
7) ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู	4.44	0.43	มาก	2
รวม	4.39	0.37	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.37) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.31) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.43) และด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.43)

4.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 (Y_{tot})	ระดับประสิทธิภาพ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1) ด้านการใช้หลักสูตร (Y_1)	4.53	0.51	มากที่สุด	1
2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Y_2)	4.33	0.43	มาก	4
3) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Y_3)	4.38	0.41	มาก	3
4) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี (Y_4)	4.27	0.43	มาก	5
5) ด้านการใช้จิตวิทยา/การแก้ปัญหา (Y_5)	4.42	0.42	มาก	2
รวม	4.38	0.42	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุด คือ ด้านการใช้หลักสูตร (Y_1) ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.51) รองลงมา

คือ ด้านการใช้จิตวิทยา/การแก้ปัญหา (Y_5) ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.42) และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต่ำที่สุด คือ ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี (Y_4) ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.43)

4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_{tot}	Y_{tot}
X_1	1								
X_2	.811**	1							
X_3	.632**	.703**	1						
X_4	.662**	.729**	.835**	1					
X_5	.733**	.758**	.761**	.786**	1				
X_6	.788**	.873**	.755**	.807**	.762**	1			
X_7	.791**	.806**	.686**	.703**	.805**	.664**	1		
X_{tot}	.889**	.881**	.701**	.713**	.911**	.829**	.845**	1	
Y_{tot}	.612**	.607**	.442**	.481**	.632**	.579**	.576**	.694**	1

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวม (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.694 เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกและมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ตารางที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวม (Y_{tot})

ตัวแปรพยากรณ์	ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 (Y_{tot})				
	b	S.E.b	β	t	Sig
ด้านการนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (X_5)	0.479	0.093	0.431	5.135	<.001
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา (X_1)	0.322	0.108	0.318	2.992	.003
ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู (X_7)	0.219	0.083	0.222	2.648	.008
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ (X_4)	0.173	0.085	0.209	2.050	.041
$R = 0.683$ $R^2 = 0.467$ $Adj. R^2 = 0.455$ $S.E._{est} = 0.427$ $a = 1.424$					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสมการ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (X_5) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนายประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม (Y_{tot}) เท่ากับ 0.683 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square: R^2) เท่ากับ 0.467 หมายความว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม (X_{tot}) สามารถทำนายประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 46.70 ค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.455 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.427 แสดงว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (X_5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา (X_1), ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู (X_7) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ (X_4) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปแบบคะแนนดิบได้ดังนี้ (Y_{tot}) = $1.424 + 0.479 (X_5) + 0.322 (X_1) + 0.219 (X_7) + 0.173 (X_4)$ สามารถเขียน

เป็นสมการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ (Y_{tot}) = $0.431 (X_5) + 0.318 (X_1) + 0.222 (X_7) + 0.209 (X_4)$

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ เล็งเห็นการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษา ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เห็นว่าคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จและการทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา เพื่อผลักดันให้สถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อบรรยากาศสังคมในศตวรรษที่ 21 เป็นไปตามเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สอดคล้องกับ วิสวะ ผลกอง (2562) ที่พบว่า ผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการนำหลักสูตรมาบูรณาการ รองลงมาคือด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกทั้งการศึกษาโดย Quah Cheng Sim (2011) พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนในมาเลเซียเน้นบทบาท 4 ประการ คือ การกำหนดพันธกิจและเป้าประสงค์ของโรงเรียน การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งสะท้อนความสำคัญในการเป็นผู้นำทางวิชาการเพื่อนำไปสู่เป้าประสงค์การเรียนรู้

5.2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะของครูให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อาทิ การจัดอบรม การพัฒนาหลักสูตร การใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา การประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการให้ครูตระหนักถึงบทบาทใหม่ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Learning Facilitator) มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ความตื่นตัวทางการศึกษาและแนวโน้มของนโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุริพร มุลณี (2565) พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากการทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียน การใส่ใจในการสอน และการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการบริหารจัดการหลักสูตร การพัฒนาครูและนักเรียน รวมถึงการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ จะกระตุ้นให้ครูพัฒนาประสิทธิภาพการสอนตามแนวทางของผู้บริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา ถังเงิน (2560) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการทำงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและประสิทธิผลการทำงานของโรงเรียนมีความสัมพันธ์สูงมาก ($r = 0.862$) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ด้านการนิเทศและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ทั้งนี้ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งเน้นโครงการยกระดับคุณภาพครูรายบุคคล โดยมีการนิเทศและติดตามทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี มาตขาว (2560) ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์บวกกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ($r_{xy} = 0.740$) โดยปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน และการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการเรียนรู้ได้ 54.40% และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ $\pm .258$

6.1 ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ระดับของประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริม และผลักดันให้ครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มาช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ วางแผนจัดทำโครงการ ให้ความรู้ กระตุ้นให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้เกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีที่สามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสื่อและเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ

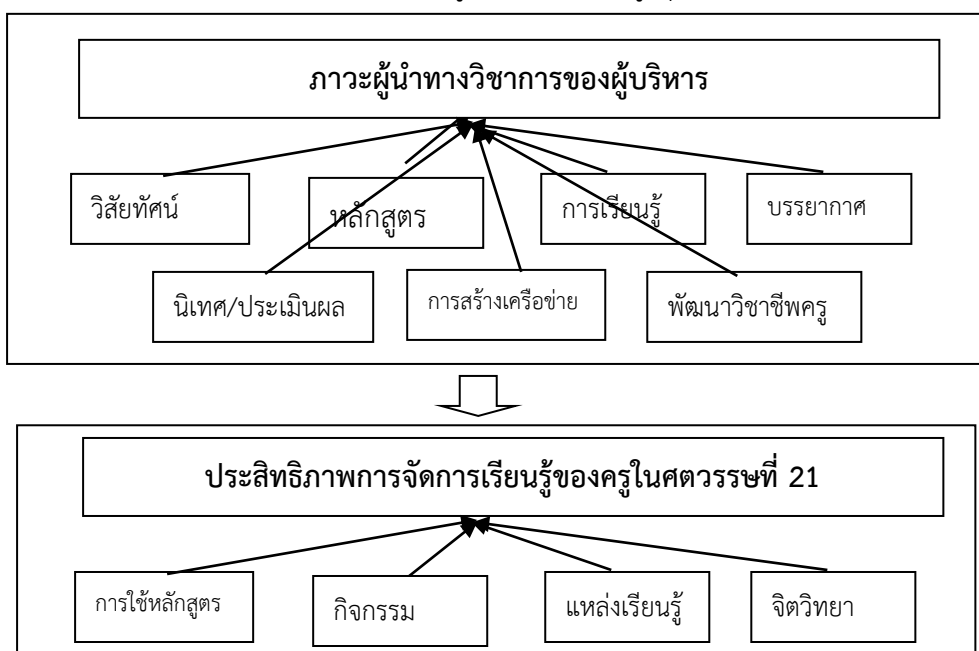

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาต่อไป
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
3. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการพัฒนาการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนด้านการเรียนรู้ยุคใหม่ เช่น ทักษะคิดวิเคราะห์และการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารควรสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ มีระบบประเมินผลอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติชัย ศรีระชัย. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- จตุพร มุณี. (2565). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกริก.
- เจษฎา ถังเงิน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการทำงานของ โรงเรียนในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิระ ผลทอง. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สาวิตรี มาตรขาว. (2560). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุภมาศ อังศุโชติ. (2556). ประมวลสารชุดวิชาการประเมินนโยบายแผนงานและโครงการ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. (2566). แผนพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 – 2570). ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2564). คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก. นนทบุรี: ประชุมช่าง.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Bartz, R. (1999). *Improving schools from within: Teachers, parents and principals can make a difference*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 608-609
- Quah Cheng Sim. (2011). Instructional Leadership among Principals of Secondary Schools in. Malaysia. *International Research Journals*, 2(12), 1784-1800.

การศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ โรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน

The Needs Study of Development in Debsirin School's Procurement Management Based on the Concept of Lean

วรวิทย์ อัจเดช และเพ็ญวรา ชูประวัตติ

Warrawoot Arjdach and Penvara Xupravati

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Education, Chulalongkorn University

Corresponding Author, E-mail: 6380151327@student.chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 5 คนและครูจำนวน 35 คน รวมจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน มีลำดับความต้องการจำเป็นจากสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุดคือด้านที่ 1 การวางแผนใช้พัสดุ มีองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุดและต่ำสุดคือ องค์ประกอบที่ 2 การรอคอย และองค์ประกอบที่ 5 พัสดุคงคลังมากเกินไป ด้านที่ 2 การจำหน่ายพัสดุ มีองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุดและต่ำสุดคือ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน และองค์ประกอบที่ 1 การจัดหาที่มากเกินไป ด้านที่ 3 การจัดหาพัสดุ มีองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุดและต่ำสุดคือ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน และองค์ประกอบที่ 7 การเคลื่อนไหวที่มากเกินไป ด้านที่ 4 การบำรุงรักษาพัสดุ มีองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุดและต่ำสุดคือ องค์ประกอบที่ 2 การรอคอย และองค์ประกอบที่ 6 ของเสีย ด้านที่ 5 การควบคุมพัสดุ มีองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุดและต่ำสุดคือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดหาที่มากเกินไป และองค์ประกอบที่ 4 กระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ, แนวคิดแบบลีน, การศึกษาความต้องการจำเป็น

ได้รับบทความ: 12 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 31 สิงหาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 3 กันยายน 2568

Received: July 12, 2025; Revised: August 31, 2025; Accepted: September 3, 2025

Abstract

The objective of this research was to study The Needs Development of Debsirin School's Procurement Management Based on the Concept of Lean is Descriptive Research. The population in this study was provided by the 5 school's administrator and 35 teachers, totaling 40 participants. The tool in the study is a questionnaire with 5 levels of answers for each question with a reliability coefficient of 0.989. The statistics used to analyst the data are frequency, percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index

The research results found that:

The finding indicate that needs of Debsirin School's procurement management based on the concept of lean can be arranged from highest to lowest in the following order: Category 1 , Demand Planning, with its 2nd Component, Waiting,as its highest ranked Component, and its 5th Component,Over Inventory,as its lowest ranked component, Category 2, Disposition,with its 4th Component,Over processing,as its highest ranked Component,and its 1st Component, Over production,as its lowest ranked component, Category 3, Procuring, with its 4th Component,Over processing,as its highest ranked Component and its 7th Component, Over Motion,as its lowest ranked component, Category 4, Maintenance, with its 2nd Component, Waiting ,as its highest ranked Component and its 6th Component, Defects,as its lowest ranked component, Category 5, Controlling, with its 1st Component, Over production,as its highest ranked Component, and its 4th Component,Over Inventory,as its lowest ranked component.

Keywords: Procurement Management, Concept of Lean, Needs Study

1. บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) มี 6 ยุทธศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ 6 ยุทธศาสตร์ หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และ ประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาท หน่วยงานของรัฐ ที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีขีดสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์ส่วนรวมมีความทันสมัยและ พร้อมทั้งจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่

ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้างเชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธ ไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักนิติธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การบริหารงานพัสดุในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ (Vision) ขององค์กร ทั้งในองค์กรขนาดเล็กจนถึงองค์กรขนาดใหญ่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ความสำคัญของพัสดุระดับประเทศนั้น รัฐได้ให้ความสำคัญโดยวางระเบียบเป็นแนวเดียวกันทั่วประเทศ โดยอาศัยระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐให้เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ, 2560) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานพัสดุ เพราะงานพัสดุเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุน การบริหารงานในด้านอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินงานไปด้วยความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารงานพัสดุเป็นระเบียบ กฎหมายที่ข้าราชการและผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะต้องถือปฏิบัติให้มีความถูกต้องครบถ้วนตามวิธีการที่กำหนดไว้ทุกประการถ้าหากมีการปฏิบัติผิดพลาดหรือผิดระเบียบกฎหมายแล้ว ผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะต้องโทษทั้งคดีอาญาคดีแพ่งและโทษทางวินัยแล้วแต่กรณีอีก (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2561)

กระบวนการบริหารงานพัสดุใน 6 ขั้นตอนนั้นจะมีความสัมพันธ์กันและจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องอาทิเช่นการวางแผนหรือการกำหนดความต้องการการจัดหา การแจกจ่าย การควบคุม การบำรุงรักษาและการจำหน่ายพัสดุในทุกขั้นตอนจำเป็นต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความละเอียดรอบคอบและความเชี่ยวชาญในระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้พัสดุที่มีคุณภาพดีมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามคุณลักษณะ ราคาเหมาะสมไว้ในกรปฏิบัติราชการ (วสันต์ สุทธาวาส, 2560)

แนวคิดแบบลีน (Lean Thinking) ได้มีกำเนิดและพัฒนาการจากอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ (Automotive Industry) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีการผลิตด้วยรูปแบบเกือบเป็นมาตรฐาน (Near-standard Item) ตามหลักการลีนจะมุ่งลดความสูญเปล่าและความผัน

แปรที่เกิดจากการดำเนินการ (Eliminate Waste & Variance) ด้วยแนวทางการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารและการดำเนินธุรกิจอื่น คือการออกแบบและการจัดการกระบวนการระบบ ทรัพยากร และมาตรการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมทำให้สามารถส่งมอบผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในครั้งแรกที่ดำเนินการ โดยพยายามให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด (Minimum Waste) ความสูญเปล่า (Waste หรือ Muda) หมายถึง องค์ประกอบใด ๆ ของกระบวนการผลิตที่เพิ่มค่าใช้จ่ายโดยปราศจากการเพิ่มคุณค่า (Value) ให้แก่ผลิตภัณฑ์ ความสูญเปล่าไม่ใช่เพียงแค่เงินที่ต้องสูญเสียไป แต่ยังหมายถึงการทำให้เวลานานในการผลิตผลิตภัณฑ์และการส่งมอบไปยังลูกค้าที่ยืดยาวออกไปอีก ความสูญเปล่า 9 ประการในการศึกษา ประกอบด้วย 1) สิ่งที่ทำให้เกิดความจำเป็น 2) ความสามารถพิเศษ 3) การเคลื่อนไหว 4) เวลา 5) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน 6) ทรัพย์สิน 7) สมรรถนะ 8) ความรู้ 9) ข้อบกพร่อง (Lean Education Enterprises, 2009 อ้างถึงใน จารุภัทร์ ไชยดิษฐ์, พวงรัตน์ เกษรแพทย์, จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์และบุญจันทร์ สีสันต์, 2560, หน้า 4) ปัจจุบันได้เกิดมีความหมายใหม่ของการจัดซื้อขึ้นอีกคือการจัดซื้อแบบลีน (Lean Purchasing) หรือการจัดการพัสดุแบบลีน (Lean Supply Chain Management) การจัดซื้อแบบลีนนั้นได้เริ่มนำมาใช้ก่อนในอุตสาหกรรมการผลิตสินค้า ซึ่งเป็นการนำเอากระบวนการผลิตแบบทันเวลา (JIT: Just In Time) และเทคนิคต่าง ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าในกระบวนการจัดซื้อจัดหาพัสดุ ลดระดับสินค้าคงคลัง และลดระยะเวลาระหว่างกระบวนการให้น้อยที่สุด การบ่งชี้สายธารคุณค่า (Value Stream) ถือเป็นขั้นตอนที่มีความจำเป็นในการดำเนินการตามแนวคิดแบบลีน โดยนิยามสายธารคุณค่าเป็นกลุ่มของการดำเนินการใด ๆ ที่ต้องการในการนำมาซึ่งสินค้า (Womack and Jones, 1996)

นภสรพี ปัญญาธนาวิช (2560) ทำการการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวคิดลีนในการปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักการตามแนวคิดแบบลีนในการปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในขั้นตอนการจัดซื้อ และเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ผลการวิเคราะห์จากการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังการปรับปรุงสามารถสรุปได้ดังนี้ ปัญหาและอุปสรรคในขั้นตอนการจัดซื้อ ส่วนใหญ่พบว่าเกิดจากการปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนการขนส่งมากเกินไปเนื่องจากลำดับขั้นตอนการอนุมัติที่ถูกกำหนดไว้ตามนโยบายของแผนกจัดซื้อ ทำให้เกิดขั้นตอนการอนุมัติหลายขั้นตอน การประยุกต์ใช้แนวคิดแบบลีนในการปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อ สามารถช่วยขจัดขั้นตอนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าและเกิดความสูญเปล่าภายในกระบวนการ อีกทั้งยังเป็นการรวบรวมขั้นตอนบางขั้นตอนเข้าด้วยกันหรือการจัดระบบการทำงานใหม่เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (นภสรพี ปัญญาธนาวิช, 2560)

โรงเรียนเทพศิรินทร์ เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติเพราะเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นการปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา มีการนำนวัตกรรมมาปรับใช้ให้ตอบสนองต่อผู้รับบริการ ที่สะดวกรวดเร็ว โปร่งใส ซึ่งได้ระบุเป็นหนึ่งในพันธกิจของโรงเรียนอีกด้วย (โรงเรียนเทพศิรินทร์, 2561) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญและสนใจการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการของงานพัสดุและการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบลีน ตลอดจนองค์กรอื่น ๆ ที่มีการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างหรืองานพัสดุดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา คือ โรงเรียนเทพศิรินทร์ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 5 คนและครูผู้รับผิดชอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานพัสดุ จำนวน 35 คน รวม 40 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน โดยผ่านการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความครอบคลุมของโครงสร้างเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการบริหาร การศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา เป็นผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ในปัจจุบันจำนวน 1 ฉบับแบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบสิ้น โดยแบ่งองค์ประกอบของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการบริหารงานพัสดุ ออกเป็น 5 ด้าน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่า IOC เท่ากับ 0.989

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบสิ้น มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามและติดตามการเก็บข้อมูลที่โรงเรียน ถึงผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด โดยเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบสิ้น และนัดหมายรับคืนเมื่อครบกำหนด การรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับจากผู้ให้ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบสิ้นด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบสิ้น ด้วยดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$)

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบเรียงแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบสิ้นและตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบสิ้นโดยมีผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบสิ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน ในภาพรวม

การบริหารงานพัสดุ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1.การวางแผนความต้องการพัสดุ	2.820	0.479	ปานกลาง	3.780	0.415	มาก	0.217	1
2.การจัดหาพัสดุ	3.332	0.430	ปานกลาง	3.945	0.276	มาก	0.132	3
3.การควบคุมพัสดุ	3.732	0.396	มาก	4.039	0.341	มาก	0.066	5
4.การบำรุงรักษาพัสดุ	3.637	0.424	มาก	4.096	0.337	มาก	0.096	4
5) การจำหน่ายพัสดุ	3.396	0.346	ปานกลาง	4.144	0.249	มาก	0.155	2
เฉลี่ยรวม	3.383	0.415	ปานกลาง	4.001	0.324	มาก	0.133	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

4.2 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบลีน เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ ในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุตามแนวคิดแบบลีน 5 ด้าน ผู้วิจัยจัดลำดับความต้องการจำเป็นแสดงได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ โรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีนในภาพรวม

		ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ ของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุตามแนวคิดแบบลีน					PNI Modified	ลำดับ
การบริหารงานพัสดุ	ประเด็น	1.การจัดหาที่มกเกินความจำเป็น (Over Production)	2.การรอคอย (Waiting)	3.การขนส่ง (Transportation)	4.กระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน (Over Processing)	5.พัสดุดังคลังมากเกินไป (Over Inventory)		
						6.ของเสีย (Defects)		
						7.การเคลื่อนไหวที่มากเกินไป (Over Motion)		

1. การวางแผนความต้องการพัสดุ	D	3.467	3.358	3.167	3.000	4.042	3.325	3.425		
	I	4.742	4.675	4.325	3.975	4.775	4.258	4.483	0.217	1
	PNI _{Modified}	0.269	0.282	0.268	0.245	0.154	0.219	0.236		
	ลำดับ	2	1	3	4	7	6	5		
2. การจัดหาพัสดุ	D	4.083	3.975	3.508	3.967	4.125	4.025	3.767		
	I	4.567	4.858	4.200	4.883	4.842	4.908	4.200	0.132	3
	PNI _{Modified}	0.106	0.182	0.165	0.188	0.148	0.180	0.103		
	ลำดับ	6	2	4	1	5	3	7		
3. การควบคุมพัสดุ	D	3.967	4.167	4.133	4.617	4.500	4.453	4.658		
	I	4.592	4.600	4.458	4.900	4.725	4.808	4.917	0.066	5
	PNI _{Modified}	0.136	0.094	0.073	0.058	0.048	0.047	0.053		
	ลำดับ	1	2	3	4	6	7	5		
4. การบำรุงรักษาพัสดุ	D	4.367	3.942	4.408	4.100	4.250	4.550	4.092		
	I	4.742	4.658	4.875	4.833	4.867	4.875	4.692	0.096	4
	PNI _{Modified}	0.079	0.154	0.096	0.152	0.127	0.067	0.128		
	ลำดับ	6	1	5	2	4	7	3		
5. การจำหน่ายพัสดุ	D	4.750	3.917	3.667	3.500	4.300	4.475	3.467		
	I	4.933	4.708	4.883	4.925	4.717	4.917	4.642	0.155	2
	PNI _{Modified}	0.037	0.168	0.249	0.289	0.088	0.090	0.253		
	ลำดับ	7	4	3	1	6	5	2		

หมายเหตุ:

D: Degree of success (สภาพปัจจุบัน), I: Importance (สภาพที่พึงประสงค์)

PNI_{Modified}: Modified Priority Needs Index (ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น)

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบลิ้น ได้ผลการวิเคราะห์ว่าการบริหารงานพัสดุด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และลำดับความต้องการจำเป็นเรียงจากสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ ด้านที่ 1 การวางแผนความต้องการใช้พัสดุ ด้านที่ 2 การจำหน่ายพัสดุ ด้านที่ 3 การจัดหาพัสดุ ด้านที่ 4 การบำรุงรักษาพัสดุ และด้านที่ 5 การควบคุมพัสดุ ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ด้านสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ตามแนวคิดแบบลิ้น จากผลวิจัยพบว่า

5.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์

ตามแนวคิดแบบลิ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการบริหารงานพัสดุรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้าน การควบคุมพัสดุจะเห็นได้ว่าการควบคุมพัสดุนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเทพศิรินทร์

เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และมีอัตราการแข่งขันสูง มีการบริหารงบประมาณที่มากเป็นพิเศษ ถือปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ในการจัดการศึกษาที่หลากหลายและสามารถควบคุมการใช้พัสดุได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ในทุกหน่วยบริการปฐมภูมิจะมีบุคลากรหนึ่งคนที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่พัสดุที่รับผิดชอบโดยตรง ในทางปฏิบัติจะต้องมีความรอบคอบ และมีหลักฐานเชิงประจักษ์ (กัญสพัฒน์ นบถิตตรงและนันทพร ศรีวิไล, 2561) แม้โรงเรียนจะไม่ได้แสวงผลกำไรอย่างการบริหารธุรกิจ แต่ก็มีจำเป็นต้องมีการควบคุมพัสดุที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนและงบประมาณรายจ่ายของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลิ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารงานพัสดุรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านที่ 5 การจำหน่ายพัสดุ จะเห็นได้ว่าโรงเรียนเทพศิรินทร์มีความต้องการในการจำหน่ายพัสดุอยู่ในระดับที่มากกว่าด้านอื่น ด้วยข้อมูลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ที่เป็นขนาดใหญ่พิเศษ มีกิจกรรมในการจัดการศึกษาที่หลากหลายอีกทั้งยังเป็นโรงเรียนที่มีการก่อตั้งมาอย่างยาวนาน มีอายุมากกว่า 130 ปี มีพัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีการเสื่อมสภาพจำนวนมาก การบริหารงานพัสดุในด้านการจำหน่ายพัสดุ จึงต้องจัดให้มีกระบวนการที่ตอบสนองต่อผู้รับบริการและเป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสรา สุตสระ (2564) ที่ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่าผู้ที่ถูกแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการดำเนินการจำหน่ายพัสดุ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงานพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 คณะกรรมการขาดทอดตลาดต้องปฏิบัติระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้านการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และต้องจัดทำรายงานผลการจำหน่ายพัสดุดต่อมหาวิทยาลัยโดยแสดงรายงานประกอบการ พิจารณา เจ้าหน้าที่พัสดุจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจำหน่ายพัสดุและจะต้องตรวจสอบเอกสารใบเสร็จรับเงิน ใบรายการก่อนการจ่ายครุภัณฑ์ควรประสานงานกับหน่วยรักษา ความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนย้ายครุภัณฑ์อย่างชัดเจน (อริสรา สุตสระ, 2564)

5.3 ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลิ้น ในภาพรวม พบว่า การบริหารงานพัสดุ 5 ด้าน ด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นจากสูงที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 1 การวางแผนความต้องการพัสดุ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการด้านการวางแผนความต้องการพัสดุ การจัดทำแผนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนเทพศิรินทร์เป็นขั้นตอนและเครื่องมือการบริหารที่สำคัญที่จะ

ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการบริหารงานพัสดุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้ดีที่สุด คณะผู้บริหารและครูโรงเรียนเทพศิรินทร์พึงเล็งเห็นความสำคัญของการวางแผนความต้องการพัสดุ ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบสามารถสรุปลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการรอกอย บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานพัสดุ อันมีผลมาจากการวางแผนความต้องการพัสดุนั้น เกิดการรอกอย ซึ่งเป็นการสูญเสียเปล่าในกระบวนการบริหารสถานศึกษา และอาจส่งผลต่อ การใช้งานพัสดุในกระบวนการจัดการศึกษา ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลของการดำเนินโครงการในสถานศึกษา การจัดการโครงการอย่างเป็นระบบจะทำให้ขอบเขตของโครงการมีความชัดเจน สามารถกำหนดกิจกรรมหรืองานที่ต้องดำเนินการได้ไม่ขาดไม่เกินจะเห็นได้ว่าการจัดการโครงการนั้นมีความจำเป็น เพราะหากไม่ได้บริหารโครงการอย่างเป็นระบบแล้วโครงการอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งก็จะทำให้เป้าประสงค์ขององค์กรเสียไปด้วยจึงจำเป็นต้องมีการจัดการโครงการ กล่าวคือ หากจัดการโครงการด้วยความเข้าใจว่าทำโครงการนี้ไปเพื่ออะไร มีเงื่อนไขอะไรบ้างที่ต้องทำให้สำเร็จจะทำให้กำหนดขอบเขตของงานที่จะต้องทำในโครงการเข้าใจเนื้องานสามารถนำเนื้องานที่ต้องทำไปประมาณการอย่างถูกต้อง หาขั้นตอนวิธีการ คนและของที่จะต้องใช้ในโครงการได้อย่างสมเหตุผลทำให้วางแผนงานทั้งแผนเวลา แผนค่าใช้จ่าย แผนคุณภาพ แผนความเสี่ยงได้และเมื่อมีแผนต่าง ๆ แล้วก็เสมือนรู้ล่วงหน้าแล้วว่าต้องทำอะไรบ้าง นำงานเหล่านั้นไปดำเนินการตามแผนงานและวัดผลความสำเร็จของโครงการได้ เพราะมีแผนงานที่ตั้งไว้เป็นบรรทัดฐาน ดังนั้นเหตุที่ต้องจัดการโครงการก็เพื่อให้มีกรอบการทำงานตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการควบคุมโครงการ ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ที่บรรลุผลสำเร็จของโครงการทั้งทางด้านเวลา ค่าใช้จ่าย คุณภาพ และส่งมอบคุณค่าให้กับองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะความสำเร็จของโครงการก็คือความสำเร็จ ความก้าวหน้า และการพัฒนาขององค์กร (พรชัย องค์กรวงศ์สกุล, 2563) สอดคล้องกับ Jake และคณะที่กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องวางแผนและจัดการโครงการเพื่อใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรที่มีประสบการณ์ในการจัดการโครงการ จะมีความได้เปรียบและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ภายใต้เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร และปัจจัยด้านเวลา ซึ่งเป็นข้อดีเมื่อเทียบกับองค์กรที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในด้านการจัดการโครงการมาก่อน (Jake, Jim & Rose, 2018) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญและมีความชัดเจนในกระบวนการวางแผนการความต้องการใช้พัสดุ โดยอาศัยการวางแผนงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือการบริหารเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการวางแผนความต้องการพัสดุไปดำเนินการเป็นอันดับแรก ด้วยการมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ที่มีการควบคุมพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ พ.ศ.2560 เพื่อลดการสูญเปล่า ส่งเสริมให้มีการวางแผนความต้องการพัสดุโดยใช้เวลาให้น้อยลงเพื่อลดการรอคอยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง กำหนดเส้นทางเอกสารการดำเนิน การจัดหาพัสดุที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบสถานะได้เพื่อลดการรอคอย อีกทั้งวางแผนความต้องการพัสดุให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการส่งมอบพัสดุและการประสานงานในการขนส่งพัสดุระหว่างฝ่ายภายในโรงเรียน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่พัสดุควรร่วมกันในการออกแบบกระบวนการ พัฒนาการบริหารงานพัสดุโดยลดกระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นระบบ ลดความสูญเปล่าในการบริหารงานพัสดุและวางแผนทางการจำหน่ายพัสดุอย่างเป็นระบบ

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการให้ความรู้ นิเทศ ติดตามการพัฒนาครู ผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการกำหนดไว้ในแผนงานโครงการของสถานศึกษา ให้สามารถวางแผนความต้องการใช้พัสดุ ทั้งด้านจำนวน งบประมาณ และระยะเวลาที่ต้องการใช้พัสดุอย่างเหมาะสม มีความชัดเจนในการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุโดยลดกระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นระบบ ลดความสูญเปล่าในการบริหารงานพัสดุ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา ด้วยแนวคิดแบบลีน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการกำจัดความสูญเปล่าในการใช้งบประมาณเพื่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และเป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาของประเทศต่อไป

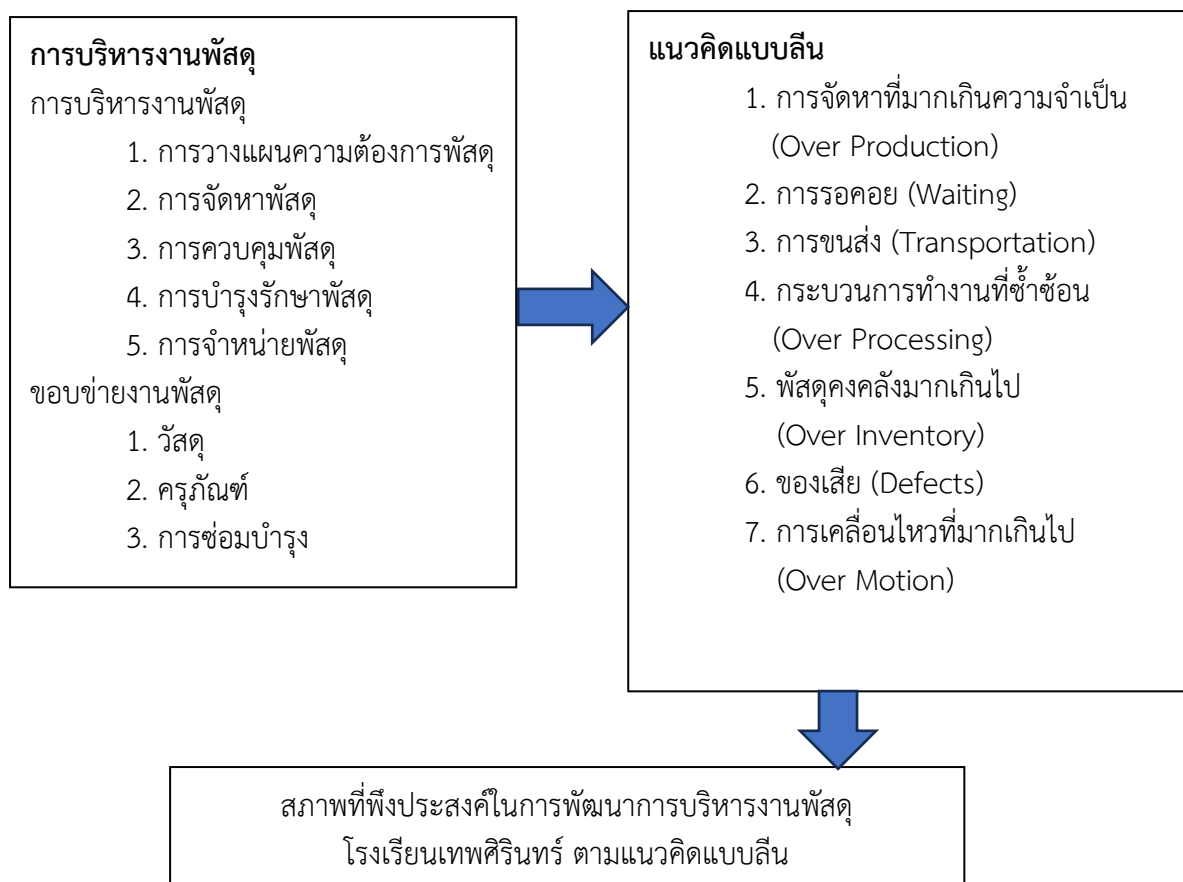
2. ควรมีการศึกษาผลของความการสูญเสียศักยภาพ หรือความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรสายการสอนที่ไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นในสถานศึกษา เช่นเจ้าหน้าที่ด้านการเงิน พัสดุ บัญชี เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่ลดความสูญเปล่าด้านบุคลากรในสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ต่อไป

3. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพและของการจัดซื้อจัดจ้างต่อผู้รับบริการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีนนั้นเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาประกอบไปด้วย 2 ด้านคือ ด้านขอบข่ายการบริหารงานพัสดุ และด้านแนวคิดแบบลีน ดังที่แสดงในภาพที่ 1 เพื่อพัฒนาสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ ให้สามารถลดความสูญเปล่าในกระบวนการบริหารงานพัสดุ ในทุกขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนความต้องการพัสดุ การจัดหาพัสดุ การควบคุมพัสดุ การบำรุงรักษาพัสดุ การจำหน่ายพัสดุ ทั้งในส่วนของวัสดุ ครุภัณฑ์ และการซ่อมบำรุง ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเอาแนวคิดแบบลีน อันได้แก่การลดความสูญเปล่าในด้าน การจัดหาที่มากเกินไป (Over Production) การรอคอย (Waiting) การขนส่ง (Transportation) กระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อน (Over Processing) พักตุงคลังมากเกินไป (Over Inventory) ของเสีย (Defects) การเคลื่อนไหวที่มากเกินไป (Over Motion) ไปพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนเทพศิรินทร์ ให้เกิดประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 กรอบการพัฒนาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนเทพศิรินทร์ตามแนวคิดแบบลีน

เอกสารอ้างอิง

- กัญสพัฒน์ นัถือตรง และนันทพร ศรีวิไล. (2561). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0" (Creative RMUT and Sustainable Innovation for Thailand 4.0), 105-115.
- จารุภัทร์ ไชยดิษฐ์, พงรัตน์ เกษรแพทย์, จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ และบุญจันทร์ สีสันต์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา เอกชนตาม แนวคิดแบบลิ้น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 5(1), 198-210.
- นภัสรพี ปัญญาธนาวิช. (2560). การประยุกต์ใช้แนวคิดแบบลิ้นในการปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์. (การค้นคว้าอิสระ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนางานอุตสาหกรรม ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม). คณะวิศวกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย องค์กร์สกุล. (2563). การบริหารโครงการอย่างมืออาชีพ (Professional Project Management). *วารสาร Engineering Today*, 18(175), 69-73.
- ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560, 23 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนพิเศษ 210 ง, หน้า 65 - 70.
- โรงเรียนเทพศิรินทร์. (2561). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (พ.ศ.2561-2565)*. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1.
- วสันต์ สุทธาวาส. (2560). *พัสดุภาครัฐ 2560 : พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง และระเบียบที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ. ฟ้ามืองไทย).
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2561). *กฎหมายพัสดุ : พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตอักษร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อริสรา สุดสระ. (2564). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงาน พัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 13(2), 14-31.
- Jack Gido; Jim Clements & Rose Baker. (2018). *Successful project management*. Boston, MA, USA: Cengage Learning.
- Womack, J. P., & Jones, D.T. (1996). *Lean Thinking: Banish Waste and Create Wealth in Your Corporation*. London: Simon & Schuster.

การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

Innovating and adding Value to Naga Sculptures Made from mixed Plaster Based on Buddhist art Principles of the OTOP Village to Promoting Local Identity in Nakhon Ratchasima Province

พระครูอัศวศิลาวิสุทธิ, พระครูภักตร์จิตตาภรณ์, พระครูใบฎีกาหัสดี ประกิจ,
มนัสพล ยังทะเล และเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี

Phrakhru Akarasilawisut, Phrakhruputtharajitthapom, PhrabaideekaHassadee Praking,
Manusphon Yungtalay and Benyapa Jitmunkongpakdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima campus

Corresponding Author, E-mail: pol4229@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการผสมปูนปั้นตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP ในจังหวัดนครราชสีมา 2) การออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP อัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) ศึกษาการเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างมี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน 2) กลุ่มประธานและคณะกรรมการหมู่บ้าน OTOP 3) กลุ่มผู้ประกอบการ 4) กลุ่มผู้บริโภค 5) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 ราย ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการผสมปูนปั้นตามหลักพุทธศิลป์ ต้องมีความชัดเจนและวัสดุที่นำมาใช้ เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเท่านั้น ซึ่งได้แก่ เหล็กเส้น ปูนซีเมนต์ ปูนขาว อิฐมอดูแดงทรายน้ำมันพืช น้ำมันละหุ่ง กระเจก/เซรามิค กาวอีพอกซี และสี ซึ่งที่ผ่านมามีพบว่าการใช้ปูนปั้นก็ยังไม่มีความมั่นคงทนและแตกง่าย คิดค้นสูตรผสมที่ลงตัว และผู้ประกอบการก็ไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะมีวัสดุ และราคาที่สูงขึ้น

2. การออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสม เน้นการใช้ฝีมือและลวดลายที่มีความเป็นศิลปะ การลงสี และการสร้างเกล็ดของพญานาคให้มีความเหมือนมากที่สุดจึงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคหรือลูกค้าได้รูปแบบที่สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความ

ได้รับบทความ: 3 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 17 กรกฎาคม 2568

Received: July 3, 2025; Revised: July 16, 2025; Accepted: July 17, 2025

เชื่อเรื่องพญานาคโดยการผสมกับปูนปั้นเพื่อให้เกิดความทันสมัยและวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น

3. การเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสม สอนความต้องการของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ ผู้ประกอบการคิดค้นรูปแบบที่ตรงตามหลักพุทธศิลป์และสร้างรายได้ รวมถึงเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์เพิ่มรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสร้างนวัตกรรม, พญานาค, หลักพุทธศิลป์, หมู่บ้าน OTOP

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the methods of mixing stucco in accordance with Buddhist art principles in OTOP villages in Nakhon Ratchasima Province; 2) to design innovative Naga products made from mixed stucco based on Buddhist art principles that reflect the local identity of OTOP villages in Nakhon Ratchasima; and 3) to explore ways to enhance the value of Naga products created from mixed stucco, in line with Buddhist art principles, to promote the local identity of Nakhon Ratchasima Province the sample group consisted of five subgroups: Community leaders Presidents and committee members of OTOP villages Entrepreneurs Consumers Government agency representatives a total of 40 participants were selected using purposive sampling. The research tool used for data collection was an interview form. Data were analyzed using content analysis and descriptive interpretation.

The research results found that:

1. The method of mixing stucco according to Buddhist art principles must be clearly defined, including the specific materials used in production. These materials include rebar, cement, lime, red brick, sand, vegetable oil, castor oil, glass/ceramic, epoxy adhesive, and paint. However, it has been found that traditional stucco often lacks durability and is prone to cracking although an optimal mixture formula has been developed, many local entrepreneurs are unable to continue production due to the rising costs and limited availability of the required materials.

2. The design of innovative Naga products made from mixed stucco emphasizes craftsmanship and artistic detailing, including painting and the realistic creation of Naga scales This meticulous attention to detail appeals to consumers and customers the designs are inspired by local wisdom and the

cultural belief in the Naga, blending traditional stucco techniques with modern elements and materials that are readily available in the local market.

3. The value enhancement of Naga products made from mixed stucco meets the demands of both domestic and international customers Entrepreneurs have developed designs that align with Buddhist art principles while generating income this not only helps preserve and promoting local identity but also contributes to sustainable income generation for the community.

Keywords: Innovation Development, Naga, Buddhist art Principles, OTOP Village

1. บทนำ

ความเชื่อดั้งเดิมของคนในสังคมไทยเกี่ยวกับพญานาค โดยส่วนใหญ่จะเชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์กึ่งเทพ มีอิทธิฤทธิ์ศักดิ์ดานภาพ สามารถเนรมิตร่างกายเป็นมนุษย์ชายและหญิงได้ ทั้งยังมีความเชื่อว่าพญานาคนั้นเป็นสัญลักษณ์แห่งสายน้ำ เป็นผู้พิทักษ์รักษาและเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ในด้านการสร้างความสามัคคีปรองดอง สงบสันติสุขในสังคม นอกจากนี้พญานาคมีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ (จิตรกร เอมพันธ์, 2545, หน้า 16) กล่าวคือ ด้านศิลปกรรม อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคกับงานศิลปกรรมจะมีปรากฏโดยทั่วไป โดยมีความเชื่อว่าพญานาคเป็นสัญลักษณ์ของความ มีพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อพบเห็นแล้วทำให้จิตใจสงบร่มเย็น ด้วยเหตุดังกล่าวได้เกิดการถ่ายทอดจากความเชื่อเข้าสู่งานศิลปกรรมไทยในแขนงต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม พญานาคเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมีคตินิยมที่ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ ทำให้ผู้พบเห็นได้รู้สึกสงบร่มเย็นทำให้เกิดความสุข เนื่องจากพญานาค หรือนาคเป็นสัตว์ทิพย์กึ่งเทพในทางพระพุทธศาสนานั้น ถือว่าพญานาคส่วนใหญ่เป็นพญานาคสัมมาทิฐิ นิสัยดี อยู่ในศีลธรรม มุ่งในการเจริญบำเพ็ญเพียรเพื่อให้หลุดพ้นจากภพภูมิของกามเณตนาถ ดังนั้นพญานาคจึงมีความสำคัญเกี่ยวข้องและส่งเสริมพระพุทธศาสนา (วิชญะ ยะโสภณ, 2567)

การสร้างนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การคิดค้นหรือพัฒนาสิ่งใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดคุณค่าและประโยชน์เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม โดยอาจเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) เช่น การออกแบบสินค้าใหม่ หรือปรับปรุงรูปลักษณ์และคุณสมบัติ นวัตกรรมกระบวนการ เช่น การใช้เทคนิคการผลิตที่รวดเร็วขึ้น ต้นทุนต่ำลง นวัตกรรมการตลาด เช่น การสร้างแบรนด์และการนำเสนอเรื่องราว นวัตกรรมด้านองค์กร/บริการ เช่น การสร้างระบบบริหารงานแบบใหม่ การเพิ่มมูลค่า พญานาคจากปูนปั้นผสม สำหรับงานพญานาคจากปูนปั้นผสม การสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า สามารถทำได้หลายแนวทาง เช่น ใช้หลักพุทธศิลป์ผสมผสานกับลวดลายร่วมสมัย ออกแบบให้มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ความศรัทธา

ความรู้เรื่อง ปกปักคุ้มครอง สร้างชุดคอลเลกชัน เช่น พญานาค 7 สี ตามตำนาน เชื่อมโยงกับความหมายมงคล เป็นต้น (จิราพร ศิริรักษ์, 2561 หน้า 11)

การทำอย่างไรในการสร้างนวัตกรรมเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสม ศึกษาและค้นคว้า เก็บข้อมูลเรื่องพญานาคในตำนานและความเชื่อ ศึกษารูปแบบศิลปะพญานาคในภาคอีสานและนครราชสีมา ใช้หลักพุทธศิลป์ผสมผสานกับความทันสมัย กำหนดรูปทรง ลวดลาย สี สัน และขนาด พัฒนาวัสดุและเทคนิคการผลิต ปรับสูตรปูนผสมให้แข็งแรงและทนทาน สร้างเรื่องราวและการตลาด ผูกเรื่องราวพญานาคกับประวัติชุมชน/วัด ทำสื่อออนไลน์และช่องทางขาย ขยายผล ส่งเสริมให้ชุมชนร่วมผลิตและต่อยอดสินค้า OTOP หลักพุทธศิลป์ คือ แนวทางการสร้างงานศิลปะที่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมและคติความเชื่อเป็นแกนหลักในการออกแบบ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความหมายเชิงธรรมะ เช่น สื่อถึงความสงบ ความเมตตา การหลุดพ้น สัตว์และรูปแบบตามแบบแผน เช่น ความสมมาตร ความอ่อนช้อย สัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น บัว ดอกไม้ เครื่องประกอบศิลป์ในพุทธสถาน ความศรัทธาและความงาม ที่ทำให้ผู้ชมเกิดความเลื่อมใส (ปรีชา พิณทอง, 2560 หน้า 21) อัตลักษณ์ท้องถิ่น คืออะไร? อัตลักษณ์ท้องถิ่น หมายถึง ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ ซึ่งสะท้อนถึง วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ที่สืบทอดต่อกันมา เช่น ลวดลายเฉพาะถิ่น เช่น ลายไทยพื้นบ้าน วัสดุที่หาได้ในพื้นที่ เช่น ดิน หิน ไม้ ความเชื่อหรือตำนานในท้องถิ่น เช่น เรื่องพญานาคแม่น้ำโขง เทคนิค รวมถึงฝีมือช่างที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน การสร้างสรรค์พญานาคจากปูนปั้นในยุคปัจจุบัน มิได้หยุดอยู่เพียงการถ่ายทอดฝีมือเชิงช่างดั้งเดิมเท่านั้น หากแต่เป็นการผสมผสานแนวคิดนวัตกรรม เอกลักษณ์ และหลักพุทธศิลป์ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลงานที่ทั้งงดงาม มีคุณค่า และร่วมสมัย ในด้าน นวัตกรรม การออกแบบพญานาคสามารถประยุกต์ใช้วัสดุผสมใหม่ เช่น ปูนปั้นผสมเส้นใยธรรมชาติ ปูนที่มีน้ำหนักเบา หรือวัสดุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชิ้นงานแข็งแรง ทนทาน และสะดวกต่อการขนย้าย อีกทั้งยังอาจนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการออกแบบ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์สามมิติ (3D Design) หรือการพิมพ์สามมิติ (3D Printing) เพื่อสร้างต้นแบบก่อนลงมือปั้นจริง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างคุณค่าใหม่ในงานหัตถกรรมดั้งเดิม ในด้านเอกลักษณ์ ผลงานพญานาคจากปูนปั้นต้องสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น เช่น การนำลวดลายดั้งเดิมของนครราชสีมา ไม่ว่าจะเป็นลายกนก ลายดอกไม้พื้นถิ่น หรือลายผ้าไหมโคราช มาผสมเข้ากับเกล็ดและลำตัวพญานาค รวมทั้งการเลือกใช้โทนสีที่สื่อถึงภูมิประเทศและวิถีชีวิตของผู้คน เพื่อให้ผลงานแตกต่างจากงานทั่วไปในท้องตลาด และยังทำให้ผู้พบเห็นรู้สึกถึงรากเหง้าและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในด้านหลักพุทธศิลป์ พญานาคที่สร้างขึ้นต้องคงความงดงามตามคติศิลป์ คือความสมดุล ความอ่อนช้อย และสัดส่วนที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังควรสื่อถึงคุณค่าทางธรรมะ เช่น พญานาคแทนพลังศรัทธาที่คอยปกปักรักษาพุทธศาสนา การประดับลวดลายบัวหรือธรรมจักรเพื่อสื่อถึงความบริสุทธิ์และปัญญา

ตลอดจนการจัดองค์ประกอบให้เกิดความสงบและศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ศิลปกรรมมิได้เป็นเพียงความงามทางสายตา แต่เป็น “ธรรมะที่จับต้องได้” การบูรณาการทั้งสามด้านเข้าด้วยกันทำให้พญานาคจากปูนปั้นไม่เพียงเป็นงานศิลป์ที่สืบทอดมรดกภูมิปัญญา แต่ยังเป็นนวัตกรรมร่วมสมัยที่สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้แก่ชุมชน สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่น และเป็นพุทธศิลป์ที่เชื่อมโยงศรัทธากับความงามอย่างลึกซึ้ง

จังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะอำเภอโชคชัยก็เป็นอำเภอหนึ่งที่สร้างชื่อเสียงที่รู้จักกันดี คือ เครื่องปั้นดินเผา จากเดิมที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาไว้ใช้สอยเอง ก็ปรับเปลี่ยนเมื่อเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาสามารถผลิตขายเป็นสินค้าสร้างรายได้ได้ ก็ทำให้มีผู้สนใจเรียนรู้และพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการจำหน่าย เพิ่มมากขึ้น และก็มีมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตงานปั้นรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาดตามสมัยนิยมมากยิ่งขึ้น ทำให้งานเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวมีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ลวดลายสีสันทันและกรรมวิธีการผลิต แต่ว่าก็ยังคงไว้ด้วยเอกลักษณ์และความสวยงามในแบบของเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยว นอกจากในตำบลด้านเกี่ยวแล้วยังมีสถานที่หมู่บ้าน OTOP ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้ประกอบธุรกิจกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาที่มีขนาดใหญ่ และมีการปั้นพญานาคจำนวนมาก เพราะเชื่อว่า จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ ถือเป็นสถานที่ผลิตที่ส่งออกทั่วประเทศอีกแห่งหนึ่งนอกจากในตำบลด้านเกี่ยว จากการลงพื้นที่พบว่า สาเหตุที่ผลิตพญานาคออกจำหน่าย เป็นความต้องการของชุมชนที่จะสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเชื่อในเรื่องของพญานาคมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้พิทักษ์ศรัทธาและเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ พญานาคมักถูกพรรณนาว่าเป็นพญานาคหรือนาคราช คอยปกป้องรักษาสมบัติและถวายอารักขาแด่พระพุทธเจ้าและบวรา นาคมีคติความเชื่อปรากฏในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนไทย สะท้อนถึงตำนานและความเชื่อตั้งแต่อดีต ผ่านทางขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และพิธีกรรมต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน เช่น เป็นผู้พิทักษ์ศาสนา เป็นบันไดเชื่อมระหว่างโลกและสวรรค์ บั้งไฟพญานาคในวันออกพรรษา และประเพณีไหลเรือไฟ เป็นสัญลักษณ์สะท้อนวัฒนธรรมของคนไทย

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินการวิจัยต่อเนื่องจากกลุ่ม และพื้นที่เป้าหมายเดิมได้แก่ หมู่บ้าน OTOP เครื่องปั้นดินเผาตำบลท่าอ่าง ในหัวข้องานวิจัย “การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้น สนองความต้องการของผู้บริโภค และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการผสมผสานตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP อัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีเป้าหมายเพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสม ให้มีมูลค่าเพิ่มตามหลักพุทธศิลป์และสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

3.2 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ศึกษา หมู่บ้าน OTOP หนองโสน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมาและเครือข่าย ที่มีการผลิตปูนปั้นในจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มให้ข้อมูล (Informants) ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชน 2) กลุ่มประธานและคณะกรรมการหมู่บ้าน OTOP 3) กลุ่มผู้ประกอบการ 4) กลุ่มผู้บริโภค 5) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสังเกตการณ์ (Observation Form) แบบประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบ กล้องถ่ายภาพและบันทึกเสียง

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องศึกษาหลักพุทธศิลป์ รูปแบบพญานาคในศิลปกรรมไทย-อีสาน ศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นนครราชสีมาและภูมิปัญญาการทำปูนปั้น ศึกษาตลาดและแนวโน้มการออกแบบผลิตภัณฑ์ OTOP

ขั้นที่ 2 เก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ช่างฝีมือและผู้รู้ สังเกตขั้นตอนการผลิตจริงในชุมชน เก็บภาพพลวดลาย สีส้น และเทคนิคการทำงาน

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ สรุปองค์ประกอบสำคัญของพุทธศิลป์และอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ขั้นที่ 4 ออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแบบร่าง (Sketch) สร้างต้นแบบ (Prototype) โดยใช้เทคนิคปูนผสมเสริมวัสดุ ตกแต่งลวดลายและสีเส้นตามหลักพุทธศิลป์

ขั้นที่ 5 ประเมินและปรับปรุง ทดลองนำเสนอแก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อประเมินความพึงพอใจ ปรับแบบให้เหมาะสมทั้งด้านความงามและการใช้งาน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาประเด็นหลัก จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามธีม (Thematic Analysis) เช่น ด้านศิลป์ ด้านวัสดุ ด้านตลาด นำเสนอผลในรูปแบบตาราง แผนภาพ และภาพประกอบ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการศึกษาวิธีการผสมปูนปั้นตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP ในจังหวัดนครราชสีมา การดำเนินงานของธุรกิจงานปูนปั้นพญานาคเป็นธุรกิจงานปูนปั้นพญานาคเป็นกิจการที่มีเจ้าของคนเดียว ซึ่งมีการนำเงินตัวเองมาลงทุน และการรวมกลุ่มกันทำเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะต้องมีร้านวางขายและการสร้างโรงเรือน ซื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต และเงินทุนสำรองเพื่อใช้สำหรับหมุนเวียนในกิจการการจัดซื้อวัสดุที่ใช้ในการผลิต พญานาค แต่เมื่อมีกลุ่มโอท็อปสิ่งสำคัญที่ตามมาคือการบริหารจัดการอย่างไรให้กลุ่มโอท็อปอยู่ได้ และปัญหาที่พบคือต้นทุนงานปูนปั้นพญานาคที่พัฒนา มีการปรับปรุงระบบบัญชีให้เกิดความสะดวกและเหมาะสม เช่น การปรับปรุงข้อบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ เป็นต้นรวมทั้งได้จัดเก็บข้อมูลการทำบัญชีของเจ้าของกิจการ ในการคำนวณต้นทุน อันนำไปสู่การสรุปผลการศึกษากำไรสุทธิต้นทุน เพื่อการพัฒนาพัฒนาระบบบัญชีที่เหมาะสม ให้ผู้ผลิตงานปูนปั้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งนี้ได้มีการจัดทำคู่มือระบบบัญชีเพื่อให้ผู้ผลิตได้นำไปศึกษาเพิ่มเติม หรือใช้เป็นคู่มือสำหรับการพัฒนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับงานปั้นรูปอื่น ๆ หรือสามารถถ่ายทอดแก่ผู้อื่นหรือชุมชนได้ ในส่วนนี้จะต้องมีความชัดเจนและวัสดุที่นำมาใช้ในปัจจุบันก็มีข้อจำกัดเพราะหายากขึ้น และวัสดุบางอย่างก็ต้องอาศัยจากที่อื่น เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเท่านั้น ซึ่งได้แก่ เหล็กเส้น ปูนซีเมนต์ ปูนขาว อิฐมอญแดงทราย น้ำมันพืช น้ำมันละหุ่ง กระจก/เซรามิค กาวอีพ็อกซี และสี ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าการใช้ปูนปั้นก็ยังไม่คงทนและแตกง่าย จึงต้องหาสูตรผสมที่ลงตัวและบางผู้ประกอบการก็ไม่สามารถที่จะทำต่อได้เพราะมีวัสดุและราคาที่สูงขึ้น ประกอบกับต้องมีการใช้ฝีมือและลวดลายที่มีความเป็นศิลปะ การลงสี และการสร้างเกล็ดของพญานาคให้มีความเหมือนมากที่สุดจึงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคหรือลูกค้าได้

4.2 ผลการออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP อัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา หากกล่าวถึงในเชิงพาณิชย์ก็จะเห็นว่ากลุ่มหมู่บ้าน OTOP เครื่องปั้นดินเผาตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดทำเกี่ยวกับพญานาคจากปูนปั้นเป็นจำนวนมาก และลวดลายที่หลากหลายด้วยความรู้ของภูมิปัญญาพื้นบ้านและปราชญ์ชุมชนเดิม เนื่องด้วยที่ผ่านมาดินที่ใช้ในการปั้นพญานาคมีจำนวนที่น้อยลงและไม่สามารถที่จะพยุงต้นทุนด้านวัตถุดิบได้ และใช้เวลาในการปั้นเป็นเวลานานและหาช่างฝีมือ การจำหน่ายในราคาที่สูงและขายยาก และปัจจุบันได้นำส่วนผสมของปูนมาปั้นพญานาคทำให้ง่ายและสะดวก แต่ปัญหาคือ ราคาถูกและไม่สามารถกำหนดราคาได้เพราะใช้ลวดลายและรูปแบบเดียวกัน หากมีการคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมแบบใหม่อาจจะส่งผลต่อการสร้างมูลค่าที่เพิ่มขึ้นได้ และส่วนหนึ่งจากการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับผู้ประกอบการผู้ปั้นพญานาคจากปูนปั้นมองว่าการคงไว้ ซึ่งพุทธศิลป์ดั้งเดิมตามคติชนในพระพุทธศาสนาจะเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนด้วยหลักพุทธศิลป์ รูปแบบที่หลากหลายที่เกี่ยวกับพญานาคและลวดลายปฏิมากรรมรูปทรงพญานาคที่สื่อถึงตามหลักพระพุทธศาสนาเพราะมีผลต่อการเคารพ และผู้นำไปสักการบูชาตามความเชื่อของตนก็ยิ่งเพิ่มความศรัทธามากขึ้น ดังนั้นจึงสะท้อนถึงปัญหาเรื่องความรู้ตามหลักพุทธศิลป์และแนวทางการสร้างพญานาคตามแบบของพุทธศิลป์ได้ โดยอาศัยช่างที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบซึ่งให้เป็นไปตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพราะส่วนหนึ่งของการออกแบบปูนปั้นพญานาคก็จะเป็นไปตามความต้องการของลูกค้าเป็นส่วนใหญ่ ลวดลายและรูปแบบที่ต่างกันออกไปไม่มากนัก อาจจะมีการเพิ่มสี ขนาดของพญานาค และหงอน เกสิด เพื่อให้เกิดความวาวแสงระยิบระยับ เมื่ออยู่ใต้แสงไฟ และรูปแบบที่สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชื่อเรื่องพญานาคโดยการผสมกับปูนปั้นเพื่อให้เกิดความทันสมัยและวัสดุที่หาง่ายในท้องตลาด จากผลการศึกษาการออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP อัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาได้มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม อธิบายว่าการนำนวัตกรรมมาใช้ในชุมชนมีขั้นตอนตั้งแต่ การรับรู้ ความสนใจ การประเมิน การทดลองใช้ การยอมรับ นวัตกรรมเชิงผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) การปรับปรุงหรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตอบสนองความต้องการของตลาด เช่น การผสมวัสดุใหม่ในปูนปั้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์การใช้ความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และอีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธ เน้นความงามที่ทำให้เกิดความสงบ ความเลื่อมใส และแรงบันดาลใจทางจิตวิญญาณ สัญลักษณ์พญานาคในพุทธศิลป์พญานาคเป็นผู้ปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาและเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ โดยการใช้ทฤษฎีห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain Theory: Porter, 1985) อธิบายว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มเกิดจากกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เช่น การออกแบบ การผลิต

การตลาด และการบริการ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์กับงานพญานาคจากปูนปั้น โดยเพิ่มคุณค่าในขั้นตอนการออกแบบด้วยนวัตกรรม การสื่อสารอัตลักษณ์ และการนำเสนอผ่านหลักพุทธศิลป์ มูลค่าเพิ่มไม่ได้ได้อยู่แค่ต้นทุน แต่เกิดจากการรับรู้ของผู้บริโภค เช่น ศรัทธา ความงดงาม และความศักดิ์สิทธิ์ของพญานาค ซึ่งการสอดแทรกพุทธศิลป์และเรื่องราวชุมชน จะช่วยยกระดับการรับรู้นี้ ทฤษฎีด้านเอกลักษณ์และวัฒนธรรม (Identity and Cultural Theory) ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity Theory) ผลงานศิลปะมีคุณค่าเมื่อสะท้อนรากเหง้าและเอกลักษณ์ท้องถิ่น เช่น การนำลายผ้าไหมโคราช ลวดลายดอกไม้ หรือคติพื้นบ้านมาผสมในพญานาค ทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Theory: Bourdieu, 1986) ศิลปะและความเชื่อถือเป็น “ทุน” ที่สามารถต่อยอดให้เกิดมูลค่า ทั้งเชิงสัญลักษณ์และเศรษฐกิจ

4.3 ผลการเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน OTOP ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้ประกอบธุรกิจกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาที่มีขนาดใหญ่ และมีการปั้นพญานาคจำนวนมาก เพราะเชื่อว่าจะตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ ถือเป็นสถานที่ผลิตที่ส่งออกทั่วประเทศอีกแห่งหนึ่ง สาเหตุที่ผลิตพญานาคออกจำหน่าย เป็นความต้องการของชุมชนที่จะสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเชื่อในเรื่องของพญานาคมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้พิทักษ์ศรัทธาและเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ พญานาคจึงถูกมองว่าเป็นผู้นำมาซึ่งความมั่งคั่งและความเจริญรุ่งเรือง ความสำคัญของการดำเนินการวิจัยต่อเนื่องจากกลุ่มและพื้นที่เป้าหมายเดิมได้แก่ หมู่บ้าน OTOP เครื่องปั้นดินเผาตำบลท่าอ่าง การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากหลังจากที่งานวิจัยได้ทำการสังเกต และวิเคราะห์ความต้องการของสมาชิกผู้ประกอบการและได้ไปศึกษาดูงานการผลิตพญานาค พบว่า สมาชิกผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนารูปแบบที่ตรงตามหลักพุทธศิลป์และสร้างรายได้ รวมถึงเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์เพิ่มรายได้เป็นอย่างดีในท้องถิ่นอย่างยาวนานต่อไป

สรุปได้ว่าวิธีการผสมปูนปั้น (สำหรับงานพญานาค) เป็นวิธีทั่วไปของช่างปูนปั้นพื้นบ้าน ปรับตามสูตรและประสบการณ์ของช่างในพื้นที่ ส่วนผสมพื้นฐาน ได้แก่ ปูนซีเมนต์ขาว หรือปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ ทรายละเอียดร่อนสะอาด กาวลาเท็กซ์ หรือกาวซีเมนต์ เพื่อเพิ่มการยึดเกาะ น้ำสะอาด เส้นใยแก้ว ขั้นตอน เตรียมพื้นผิว ผสมปูน เสริมวัสดุเพิ่มความแข็งแรง ขึ้นรูป ตกแต่งลวดลาย บ่มและเคลือบผิว หลักพุทธศิลป์ คือ แนวทางการสร้างงานศิลปะโดยยึดหลักธรรมพุทธศาสนา และความงามเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสื่อความศรัทธาและคุณค่าทางจิตวิญญาณ องค์ประกอบสำคัญ ความหมายเชิงธรรมะ เช่น พญานาคแทน

ผู้ปกครองศึกษาพระพุทธศาสนาและความอุดมสมบูรณ์ อัตลักษณ์ท้องถิ่น คือ ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่หรือชุมชน ที่สะท้อนวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ตัวอย่างในงานพญานาคปูนปั้น ลวดลายเฉพาะถิ่น เช่น ลายเกล็ดแบบอีสาน การใช้สีและเครื่องประดับตามความเชื่อท้องถิ่น การส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ด้านการออกแบบนำลวดลายและสีสันท้องถิ่นมาใช้ในผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด เล่าเรื่องราว (Storytelling) เชื่อมโยงตำนานพญานาคกับชุมชน ด้านชุมชน จัดอบรมถ่ายทอดทักษะปูนปั้นแก่คนรุ่นใหม่ ด้านนวัตกรรม: พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีฟังก์ชันใหม่ เช่น ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก ด้านการท่องเที่ยว ใช้ผลงานเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ 1) ศึกษา 2) การออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP อัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) ศึกษาการเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้านOTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

5.1 วิธีการผสมปูนปั้นตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP ในจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลต่อผู้ประกอบการ และลูกค้ามากพอสมควร เพราะยังยึดหลักความเชื่อความศรัทธาว่าเมื่อนาคนี้ไปอยู่ที่ใดก็จะมีแต่ความรุ่งเรือง ดังนั้นจึงต้องอาศัยช่างที่มีความชำนาญเป็นพิเศษเข้ามาออกแบบลวดลาย แต่ทั้งนี้ก็พบว่ายังไม่มีรูปแบบที่ตายตัวหรือคงที่ส่วนหนึ่งเป็นไปตามความนิยมและกระแส ช่างดั้งเดิมที่มีความรู้มีการถ่ายทอดแต่ก็มีไม่กี่คนที่จะสามารถทำตามได้ พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ที่นำไปสู่การส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น และที่เป็นนวัตกรรมนั้นมีความงดงามส่วนหนึ่งอยู่ที่ความเชื่อและศรัทธาสอดคล้องกับแนวคิดของนันทนา ขุนภักดี ความเชื่อ คือการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกผู้ทุกนามซึ่งมนุษย์ได้สัมผัสผ่านอายตนะทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ซึ่งอันเป็นต้นเหตุของความเชื่อเมื่อเกิดการบ่มเพาะความเชื่อ โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมที่ได้สัมผัสเป็นประจำ ช่วยให้ความเชื่อเจริญเติบโตเกิดเป็นรูปสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงก่อเกิด ความเชื่อทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม (นันทนา ขุนภักดี, 2530, หน้า 46)

5.2 การออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP อัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จึงต้องอาศัยการศึกษาเรื่องราวของพญานาคมาเป็นอย่างดี ก็ต้องมองสิ่งที่เขาประพาศปฏิบัติกันอยู่ ในชุมชนต่าง ๆ

ซึ่งสังคมมนุษย์ทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นสังคมใด ต่างก็ยังมีระบบความเชื่ออยู่เพียงแต่ในสังคมแต่ละสังคม ความเชื่อมีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นตอนความเชื่อวิญญาณในธรรมชาติ เป็นความเชื่อที่ว่าธรรมชาติเหล่านั้นมีตัวตน อำนาจพิเศษ และก่อเกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงได้เกรงกลัวและกราบไหว้ สอดคล้องกับแนวคิดของดนัย ไชยโยธา ที่กล่าวว่าความเชื่อในคติถือผี ผีสง เทวดาหรือวิญญาณนิยม เชื่อว่าในธรรมชาติทั้งหลายมีเจตภูตหรือ วิญญาณ ที่มีอำนาจทำให้เกิดความทุกข์อาจเป็นมารร้าย ผีสง ส่วนที่ทำให้เกิดสุขอาจเป็นเทวะ สร้างภาพเหล่านั้นขึ้นตามความนึกคิดของตนเอง เป็นเทพเจ้าหรือผีสงเทวดาแล้วนับถือในภาพนั้น ความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษ เชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว ยังคงปกป้องรักษาดูแลบุตรหลานของตนอยู่ ทำให้เกิดการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์หรือพหุเทวนิยม มีการสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตน ความเชื่อในพระเป็นเจ้าองค์หนึ่งของชนกลุ่มหนึ่งหรืออเทวนิยม เป็นการนับถือเทพเจ้า ตามกลุ่มชั้นวรรณะของตนไม่ปะปนกัน ความเชื่อในพระเป็นเจ้าองค์เดียวหรือเอกเทวนิยม เป็นความเชื่อว่ามีพระเจ้า สูงสุดอยู่เพียงองค์เดียว เป็นมหาเทพผู้สร้างสรรพสิ่ง ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เป็นวิบุรุษ (ดนัย ไชยโยธา, 2538, หน้า 49)

5.3 การเพิ่มมูลค่าพญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา การศึกษาการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์พญานาคจากปูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าการประยุกต์ใช้หลักพุทธศิลป์ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถยกระดับคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างชัดเจน ด้านการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ จากการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พญานาคโดยใช้เทคนิคผสมปูนปั้นเสริมวัสดุ เช่น เส้นใยแก้ว และการเคลือบผิวกันน้ำ สามารถทำให้ชิ้นงานมีความแข็งแรงและคงทนต่อสภาพอากาศ ทั้งยังเพิ่มมิติความงามด้วยการใช้สีมุก สีทอง และการลงลายละเอียดเกล็ดตามคติศิลป์ไทย ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ นวัตกรรมเชิงผลิตภัณฑ์ ที่ชี้ว่าการปรับปรุงวัสดุและรูปลักษณ์สามารถเพิ่มมูลค่าทางการตลาดได้ ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น การดัดแปลงลาย สีสัน และเรื่องราวตำนานพญานาคของท้องถิ่นนครราชสีมา มาประยุกต์ใช้ในงานปูนปั้น ทำให้ผลงานมีเอกลักษณ์และแตกต่างจากสินค้าภายนอกชุมชน ด้านการประยุกต์หลักพุทธศิลป์ การใช้ลวดลายพญานาคตามคติพุทธศิลป์ เช่น เกล็ดพญานาคที่มีความสมมาตร การจัดองค์ประกอบให้มีความสง่างาม และการสื่อความหมายเชิงธรรมะเรื่องการปกป้องรักษาพระพุทธศาสนา ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงมีความงามเชิงสุนทรียศาสตร์ แต่ยังมีมิติทางจิตวิญญาณ ผลนี้สอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธที่มุ่งให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสและศรัทธา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพัฒน์ เพชรทอง (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนากับพญานาค ศึกษาวิเคราะห์ พญานาคในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทใน

วัฒนธรรมอีสาน” ผลการวิจัยพบว่าสถานะของพญานาคใน คัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นเป็นสัตว์ที่มีชาติกำเนิดรูปร่างสมบัติที่เป็นไปตามกฎแห่งกรรมและ พญานาคมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนามีทั้งในแง่ของการส่งเสริมการขัดขวางแต่แท้ที่ที่สุด พญานาคก็จะถูกปราบและกลายมาเป็นผู้ปกป้องรักษาคุ้มครองพระพุทธศาสนา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.กระทรวงพาณิชย์ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า), กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานพัฒนาชุมชน, อปท. (เทศบาล/อบต.) และเครือข่ายชุมชน OTOP มีนโยบาย: จัดตั้ง ศูนย์นวัตกรรมหัตถศิลป์ท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงศิลป์ เช่น พญานาคผสมปูน โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์และการตลาด ยกย่อง OTOP สู่อันดับ Premium Product

2.กระทรวงวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม), สถาบันการศึกษาในพื้นที่, ครูช่างศิลป์ท้องถิ่น, วัด และองค์กรภาคประชาสังคม มีนโยบายให้การสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมช่างศิลป์มาตรฐาน ในชุมชน ถ่ายทอดภูมิปัญญาการปั้นพญานาคตามแนวพุทธศิลป์ และผลักดันให้มีการจดทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (ICH)

3.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนาชุมชน), ภาคธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่น และชุมชนผู้ผลิต OTOP มีนโยบาย: พัฒนาหมู่บ้าน OTOP เป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและงานช่าง” (Cultural Craft Tourism Village) เชื่อมโยงการผลิตพญานาคกับการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ พร้อมสร้าง เครือข่ายผู้ผลิตงานศิลป์พญานาคระดับจังหวัด

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้การสร้างพญานาคตามหลักพุทธศิลป์โดยเฉพาะแนวทางการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในช่างฝีมือท้องถิ่น เพื่อพัฒนาแนวทางอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ

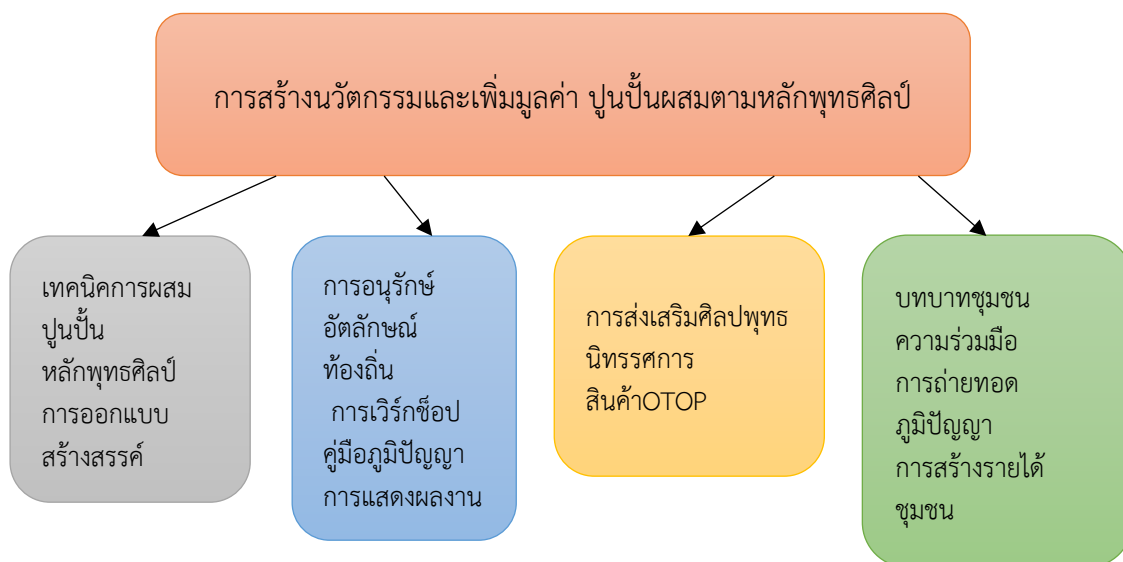
2. ควรวิจัยเชิงเปรียบเทียบรูปแบบพญานาคในศิลปะพุทธศาสนาภาคต่าง ๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และประเทศเพื่อนบ้าน (ลาว เขมร) เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงเปรียบเทียบทางศิลปะและอัตลักษณ์

3.ควรศึกษาความต้องการของตลาดในระดับประเทศและต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์พญานาค เพื่อให้การออกแบบผลิตภัณฑ์มีทิศทางที่ตอบสนองตลาดเชิงพาณิชย์ และสามารถขยายช่องทางจำหน่ายได้กว้างขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าพูนปั้นผสมตามหลักพุทธศิลป์ของหมู่บ้าน OTOP เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา สรุปลงเป็นแผนผัง ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพัฒน์ เพชรทอง. (2546). *ศึกษาวิเคราะห์พูนปั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับในวัฒนธรรมอีสาน*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอักษรศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิตรกร เอมพันธ์. (2545). *พูนปั้นเจ้าแห่งแม่น้ำโขง : พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร ศิริรักษ์. (2561). อัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*, 10(2), 45-58.
- ดนัย ไชโยธธา. (2538). *ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- นันทนา ขุนภักดี. (2530). *รายงานการวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ปรีชา พิณทอง. (2560). *พญานาคในคติความเชื่อไทยและลาว*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิษณุ ยะโสภณ. (2567). *ประวัติพญานาค*. เข้าถึงได้จาก <http://blogspot.com>

Porter, Michael E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). New York: Greenwood.

การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน
ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

Promoting the Four Noble Truths for the Development of the Quality
of Life in the Nang Yorn Community Kura Sub-District,
Kuraburi District, Phang Nga Province

พระใบฎีกาเดชเดชา เดชธมฺโม, พระครูโกศลธรรมาภิจ และพระครูวิจิตรศีลาจารย์
Phrabaideekadejdech Tejadhammo, Phrakhrukosolattthakit and Phrakhruwijitsilajarn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus
Corresponding Author, Email: dechdechate777@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน 2) ศึกษาหลักอริยสัจ 4 ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) ส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน นางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา การวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกลุ่มให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ผลการวิจัยนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในบริบทท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อนสะท้อนให้เห็นว่า การกระทำของมนุษย์ที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึก สามารถดำเนินตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การมีความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ) การใช้วาจาที่ถูกต้อง (สัมมาวาจา) และการกระทำที่ชอบ (สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ) โดยมีเป้าหมายเพื่อความเจริญของมนุษย์อย่างยั่งยืน
2. หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการแห่งการดับทุกข์อย่างแท้จริง ประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ การกำหนดรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น 2) สมุทัย คือ การค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ คือ ความเข้าใจเป้าหมายของการดับทุกข์อย่างชัดเจน และ 4) มรรค คือ แนวทางการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องผ่านหลักอริยมรรค
3. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน นางย่อน มุ่งเน้นการแก้ปัญหาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้าน การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี

2) ด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) ด้านเศรษฐกิจ และอาชีพของประชาชนในชุมชนโดยการนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักอริยสัจ 4, ชุมชนนางยอน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the concepts concerning the quality of life of the Nangyon community, 2) to examine the principles of the Four Noble Truths as presented in the Buddhist scriptures, and 3) to promote the application of the Four Noble Truths in enhancing the quality of life of the Nangyon community, Khura Sub-district, Khura Buri District, Phang Nga Province. This study employed a qualitative research design, utilizing both documentary analysis and in-depth interviews. The key informants included Buddhist monks, community leaders, and local residents. The findings were presented in a descriptive narrative form, aiming to reflect the interconnection between Buddhist principles and the development of community quality of life within the local context.

The research result found that:

1. The concept of the quality of life in the Nangyon community reflects that human actions aimed at conscious transformation can be carried out in accordance with the principles of Buddhism. These include right understanding and right thought (*samma-ditthi*, *samma-sankappa*), right speech (*samma-vaca*), and right conduct (*samma-kammanta*, *samma-ajiva*, *samma-sati*, *samma-samadhi*), with the ultimate goal of fostering sustainable human development.

2. The Four Noble Truths, as presented in the Buddhist scriptures, constitute a genuine process for the cessation of suffering. They comprise: 1) *Dukkha* the recognition of problems that arise, 2) *Samudaya* the identification of the causes of those problems, 3) *Nirodha* the clear understanding of the goal of extinguishing suffering, and 4) *Magga* the appropriate path for problem-solving through the principles of the Noble Eightfold Path.

3. The promotion of the Four Noble Truths for enhancing the quality of life in the Nangyon community emphasizes addressing three major aspects: 1) education, religion, culture, and tradition; 2) environment and natural resource management; and 3) economy and community livelihoods. The application of Buddhist principles as a guiding framework helps to promote systematic and sustainable solutions to these issues.

Keywords: Enhancement, Quality of Life Development, The Four Noble Truths, Nang Yon Community

1. บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากจะพัฒนาทางกายภาพแล้ว สิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นคือ ต้องพัฒนาไปที่ระบบจิตใจ ศีลธรรม และสติปัญญาควบคู่กันไป เพื่อให้มนุษย์มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาทั้งทางกายคือวัตถุและสภาพจิตใจได้ในระดับหนึ่งแล้ว นำไปสู่บุคคลในอุดมคติ ตามเป้าหมายที่พึงปรารถนาของสังคม เมื่อมองถึงแนวทางของพระพุทธศาสนาแล้ว พระบรมศาสดา ทรงเน้นไปที่การพัฒนามนุษย์ไปที่ด้านการศึกษา ผ่านหลักอริยสัจ ซึ่งเป็นความจริงอันประเสริฐมี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทุกขอริยสัจ คือ อาการไม่สุขสมใจในอารมณ์ต่าง ๆ 2) ทุกขสมุทัยอริยสัจ คือ ความอยากที่ร่วมด้วยความกำหนดยินดีในอารมณ์นั้น 3) ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ การละความอยากที่ร่วมด้วยความกำหนดยินดีในอารมณ์นั้น 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ การปฏิบัติศีลด้วยปัญญาอย่างตั้งมั่น เพื่อละความกำหนดในอารมณ์นั้น (เสริมศรี ขวานิสากุล, 2565) เพื่อให้สรรพสัตว์มีแนวคิดเจตนาที่ดี กล่าวคือ มีสัมมาทิฐิ เป็นตัวนำ เป็นบุญนิमितแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย (มรรค) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, อภ.ทสก-เอกาทสก. (ไทย) 24/121/275)

ชุมชนนางยอน ตำบลกระ อำเภอยะบุรี จังหวัดพังงา เดิมเรียกว่าชุมชน “บ้านนางยอน” ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณสองฝั่งคลองนางยอน ซึ่งแต่เดิมเป็นคลองขนาดใหญ่ ไหลลงมาจากเทือกเขาแม่มาย ปัจจุบันชุมชนนี้ใหญ่ขึ้นจนถูกยกฐานะให้เป็นอำเภอยะบุรี แต่ประชาชนยังเรียกติดปากกันว่า “นางยอน” จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า เมืองยะได้ปรากฏชื่ออยู่ในประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยในฐานะเป็นเมืองลูกของเมืองตะกั่วป่า โดยมีรายละเอียดว่า “เมืองตะกั่วป่ามีฐานะเป็นหัวเมืองขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีฐานะเป็นแคว้นหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งในสมัยนั้นเมืองตะกั่วป่าเป็นเมืองใหญ่ด้วยเหตุที่มีแร่ดีบุกเป็นสินค้าสำคัญ” โดยวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชุมชนบ้านนางยอน มีความโดดเด่นน่าสนใจ เพราะชาวบ้านในชุมชนตลอดแนวสองฝั่งคลองนางยอน ทำเกษตรกรรมเกือบทั้งหมด เพราะมีสภาพดินในพื้นที่ซึ่งมีความสมบูรณ์อย่างสูง ประกอบกับสภาพ

ภูมิอากาศที่มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี ทำให้ผลผลิตหลากหลายตลอดทั้งปี คือ ยางพารา ผลไม้ เช่น มังคุด ทุเรียน ลองกอง ลางสาด เป็นต้น (สามารถ สมจิตต์ และคณะ, 2547)

สภาพปัญหาทางสังคมของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมแล้วมีประเด็นปัญหาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณี ที่ยังขาดความสามัคคีในการร่วมกิจกรรมหรือประเพณีของชุมชน และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสียหรือมลภาวะเป็นพิษ เพราะประชาชนยังขาดความเอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดของระบบนิเวศอันเป็นพื้นที่ใช้สอยสาธารณะ ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ตลอดถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจ ที่ชาวชุมชนยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายและการดำรงชีพ เพราะประชาชนยังขาดทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดถึงยังขาดสวัสดิการที่ดีหรือตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนไม่ดีเท่าที่ควร

ด้วยปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา” เพื่อเตือนสติให้มนุษย์ในสังคมมีความตระหนักในความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ต่อสังคม และสร้างจิตสำนึกให้ตั้งอยู่บนรากฐานของศีลธรรมอันดี เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังประพาสติดตามแนวทางทางพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาหลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน

2. การศึกษาในภาคสนาม ศึกษารูปแบบการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะศึกษา โดยสำรวจ และศึกษาสภาพบริบทของวัด ศาสนาสถาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพปัญหาของชุมชนนางย่อน เป็นต้น

2) ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วยพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์ด้านการปกครอง ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 รูป/คน ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน

3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 ชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอดุสิต จังหวัดพังงา

4) ถอดองค์ความรู้การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอดุสิต จังหวัดพังงา

5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย ครอบคลุม ชุมชน วัด และระดับสังคม

3.2 พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. พื้นที่ดำเนินการวิจัย ได้แก่ ชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอดุสิต จังหวัดพังงา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย

- 1) พระสงฆ์ จำนวน 4 รูป
- 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน
- 3) ตัวแทนประชาชน จำนวน 14 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 ของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอดุสิต จังหวัดพังงา โดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้หลักอริยสัจ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน เพื่อการแก้ปัญหาทางการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และด้านเศรษฐกิจ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2) ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
- 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 ชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
- 5) ดำเนินการวิเคราะห์การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 ชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา
- 6) ถอดองค์ความรู้จากการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 ชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุป และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาเนื้อความ

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

แนวคิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของชาวชุมชนให้มีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหา ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ทำให้ชาวชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยองค์ประกอบของการพัฒนา 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย ชาวชุมชนรู้จักดูแลสุขภาพ เพราะเข้าใจในความเป็นทุกข์ทรมานของสังขาร ทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่ค่อยมีโรคภัย สามารถประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านจิตใจ ชาวชุมชนโดยส่วนใหญ่มีจิตใจแจ่มใส โอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณา ดำเนินชีวิตอย่างสงบ เพราะไม่หลงไปกับสภาวะทุกข์ที่บีบคั้นมากจนเกินไป รู้เท่าทันความทะยานอยากของกิเลสตัณหาตามเหตุปัจจัยของชีวิต 3) ด้านสังคม ชาวชุมชน ส่งเสริมเรื่องการมีระเบียบมารยาทรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เพราะเข้าใจสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความทุกข์ ทำให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และ 4) ด้วยปัญญา ชาวชุมชนสามารถนำหลักอริยสัจ 4 และหลักอริยมรรคมาใช้เพื่อเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

4.2 หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

คำว่า อริยสัจ แปลว่า “ความจริงอันประเสริฐ” มี 4 ประการ เป็นความจริงสากลที่ทุกคนต้องประสบ และเป็นหลักทฤษฎีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการตรัสรู้และสอนสาวก เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาชีวิต โดยถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางการแก้ปัญหาชีวิต มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทุกข์ (ปัญหา/สภาพความจริง) ความไม่สมบูรณ์ของชีวิต เช่น ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความพลัดพราก ความผิดหวัง ในเชิงทฤษฎี ถือว่า “การยอมรับปัญหา” คือก้าวแรกของการพัฒนา 2) สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ส่วนใหญ่คือ ตัณหา (ความอยากไม่รู้จักพอ), อวิชชา (ความไม่รู้ความจริง) ในเชิงทฤษฎีเปรียบเสมือน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ (ความดับทุกข์/สภาพเป้าหมาย) การดับเหตุแห่งทุกข์ ทำให้จิตหลุดพ้น มีความสงบเย็น (นิพพาน) ในเชิงทฤษฎีคือ การกำหนดเป้าหมายชีวิตที่ติงาม ปราศจากความทุกข์ และ 4) มรรค (แนวทางปฏิบัติ) เป็นวิธีการเพื่อให้ถึงนิโรธ เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ, สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ, สัมมาวายามะ, สัมมาสติ, สัมมาสมาธิ ในเชิงทฤษฎีคือ วิธีการแก้ปัญหาและการปฏิบัติแท้จริงของมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน กระบวนการอริยสัจ 4 ประการนี้มีคุณค่าทางทฤษฎี เป็นทฤษฎีสากล ใช้ได้ทั้งด้านจิตใจ สังคม การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นวิธีคิดเชิงเหตุผล ไม่ใช่ความเชื่อที่มโนง่าย เป็นกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งการรู้ปัญหา การวิเคราะห์ การตั้งเป้าหมาย และการลงมือปฏิบัติ สามารถอธิบายเป็น “ทฤษฎีการแก้ปัญหา” ดังนี้ 1) ทุกข์ คือ การระบุปัญหา 2) สมุทัย คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุ 3) นิโรธ คือ การกำหนดเป้าหมายหรือสภาพที่พึงประสงค์ 4) มรรค การวางแผนและปฏิบัติแก้ปัญหา ฉะนั้น หลักอริยสัจ 4 คือ กรอบคิดเชิงระบบที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบในการแก้ทุกข์ของมนุษย์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในทางธรรม (เพื่อความพ้นทุกข์) และทางโลก (เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม)

4.3 การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลกระ อำเภอบัวชุม จังหวัดพิจิตร

1. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อนด้านการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี ให้สมาชิกในชุมชนนางย่อนได้รู้จักการช่วยเหลือต่อกันสมาชิกในชุมชนสอดส่องดูแลเรื่องการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมตลอดถึงประเพณี ให้ความสนใจแนะนำทุกคนได้ และมีความรักสามัคคี ทำให้ไม่มีความแตกแยกในชุมชน เพราะได้รู้จักเหตุผลที่อยู่ด้วยกันอย่างทอ้งแท้ ทำให้เข้าใจเหตุผลต่อกันระหว่างคนในชุมชน ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง เมื่อสมาชิกในชุมชนทุกคนมีความรู้หลักพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติแล้ว ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติมาก็มีการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นต่อไป

2. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ทำให้สามารถแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้ โดยเฉพาะเรื่องการตัดต้นไม้ทำลายป่า การทิ้งขยะลงในแม่น้ำทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย หรือการปล่อยมลพิษทางอากาศ ที่จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและย้อนกลับมาสู่คุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยการป้องกันการทิ้งสิ่งปฏิกูลปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องการรักษาสีวแวดล้อม เช่น การรณรงค์ไม่ให้มีการเผาขยะ การปลูกป่าทดแทน หรือการส่งเสริมให้เยาวชนร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรค หรือมัชฌิมาปฏิปทา ทำให้ชุมชน มีระบบนิเวศที่น่าอยู่อาศัย และประชาชนก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน สามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ หรือการเพิ่มรายได้ให้เพียงพอกับรายจ่ายอย่างยั่งยืน ด้วยการฝึกฝนของตนเอง โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ผ่านแนวทางอริยมรรคข้อสัมมาวายามะ สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ตลอดถึงละเว้นอบายมุข อันเป็นทางแห่งความเสื่อม ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างมั่นคง เป็นเครื่องสนับสนุนการเพิ่มค่าครองชีพของคนในชุมชนและไม่ต้องพึ่งพาโชคกลางหรือดวงชะตา โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นองค์ธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิตเพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เกิดความสุข โดยมีองค์ประกอบคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และอริยมรรค 8

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของชาวชุมชนให้มีความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหา ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ทำให้ชาวชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา บุญมาสุข ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายที่สำคัญของผู้คน โดยมากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับความสนใจยิ่งคือ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทุกข์ เป็นการมีอยู่ของทุกข์ คือการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง 2) สมุทัย เป็นเหตุแห่งทุกข์ คือการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร 3) นิโรธ เป็นความดับทุกข์ คือการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ 4) มรรค เป็นหนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและความทุกข์ พัฒนาทักษะในการจัดการอารมณ์และความคิด การเสริมสร้างปัญญาในการแก้ปัญหา การสร้างสมดุลและสุขภาวะที่ดีในชีวิต

ด้วยการฝึกฝนตามมรรคมีองค์ 8 (พระอุดมรัต อุตตโม (ร่มจันทร์) และพระธนพล ธนปาโล (ศรีบุรินทร์), 2568)

5.2 หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

หลักอริยสัจ หรือจตุราริยสัจ หรืออริยสัจ 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย, อภ.วิ. (ไทย) 35/189/163) คือ การเข้าใจความทุกข์ที่เป็นเหตุให้สรรพสัตว์รู้เท่าทันกิเลสเครื่องเศร้าหมอง เป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสถึงหลักความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยบุคคล มีอยู่ 4 ประการ คือ

1) ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น
2) สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ทางกามารมณ์ ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยภวทิฏฐิหรือสัสสตทิฏฐิ และวิภวตัณหา ความทะยานอยากในความปราศจากภพ ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่

3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ กล่าวคือ ดับตัณหาทั้ง 3 ประการได้อย่างสิ้นเชิง

4) มรรค คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบ อยู่แปดประการ คือ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ พยายามชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และสัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเศกศักดิ์ จันทวิโส ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การบรรลุธรรมของพระองค์คุณสิริมาเถระ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในแนวทางอริยมรรคของบุคคลนั้น สามารถ จัดตามคุณลักษณะการประพฤติดังต่อไปนี้ ได้ดังนี้ 1) คิทธิ คือ สัมมาทิฏฐิ และสัมมาสังกัปปะ 2) พุทธิ คือ สัมมาวาจา และ 3) ทำดี คือ สัมมาอาชีวะ สัมมากัมมันตะ และ สัมมาวายามะ (พระมหาเศกศักดิ์ จันทวิโส และคณะ, 2566)

5.3 การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลกระ อำเภอบัวชุม จังหวัดพิจิตร

1. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อนด้านการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี ทำให้สมาชิกในชุมชนนางย่อนได้เข้าใจถึงความเสื่อม และไม่คงทนถาวรของกระบวนการทางธรรมชาติ อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ แม้แต่ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี หรือศาสนา ก็มีวันที่จะเสื่อมสลายได้ ฉะนั้น การป้องกันไม่ให้วัฒนธรรมประเพณี หรือศาสนาเสื่อมสูญ สมาชิกในชุมชนทุกคนควรควรรู้หลักพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติมาอย่างเข้าใจและรู้คุณค่า ตามแนวทางที่ถูกต้อง คือ เดินตามทางอริยมรรค 8 ประการ ได้แก่

สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ (ชนิดาภา พรหมิ, 2566)

2. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน สามารถแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการตระหนักรู้ถึงระบบกลไกความเป็นไปของธรรมชาติ ซึ่งตั้งอยู่ในความทุกข์ ไม่คงทนถาวรอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติเอง หรือการกระทำของมนุษย์ โดยใช้หลักทางสายกลาง มีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทางการดับหรือระงับความทุกข์ มีสัมมาสติ ด้วยการไม่ตัดต้นไม้ทำลายป่า ไม่ทิ้งสิ่งของปฏิกูลลงในแม่น้ำ ลำคลองและลดปริมาณการปล่อยของเสียสู่ชั้นบรรยากาศ จนนำไปสู่ความสงบสุข คือ สัมมาสมาธิ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกาญจน์ วิชาชาติ จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาภาวะโลกร้อนได้ คือ หลักอริยสัจ 4 สภาวะโลกร้อนส่งผลกระทบต่อทุกระบบองค์รวมของชีวิต และวิธีแก้ปัญหาภาวะโลกร้อนได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน คือ หลักอริยสัจ 4 เพราะมีระบบการประยุกต์ที่ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดรู้ตามสภาพจริง (ทุกข์), การกำจัดสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาวะโลกร้อน (ทุกข์สมุทัย), การทำให้ประจักษ์ชัดแจ้งถึงปัญหาสภาวะโลกร้อนหมดไป (ทุกข์นิโรธ) และการแก้ปัญหาภาวะโลกร้อนได้โดยใช้ระบบทางสายกลางหรือมีขณิมาปฏิบัติ (ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา) (ศุภกาญจน์ วิชาชาติ, 2561)

3. การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน สามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้วยการฝึกฝนอบรมของตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ผ่านแนวทางอริยมรรค ข้อสัมมาวายามะ สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ คือการประกอบสัมมาอาชีพ ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เป็นเครื่องสนับสนุนในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดความสุขอย่างถาวร สอดคล้องกับงานวิจัยของ แม้นเหมือน สิทธิศักดิ์ พบว่า หลักของอริยสัจ 4 มีสาระสำคัญคือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เราจะต้องรู้ว่าปัญหานั้นอยู่ที่ใด หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้พบ แล้วหยุดสร้างเหตุขึ้นเสีย ตั้งปณิธานที่จะแก้ปัญหานั้นให้สำเร็จ นำวิธีการแก้ปัญหาปฏิบัติให้ได้ผล (แม้นเหมือน สิทธิศักดิ์, 2561)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัวว่าควรทำหน้าที่นี้ตั้งแต่ยังเด็ก การศึกษาองค์ความรู้จากการวิจัยนี้จะทำให้พ่อแม่และลูก หรือสมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี

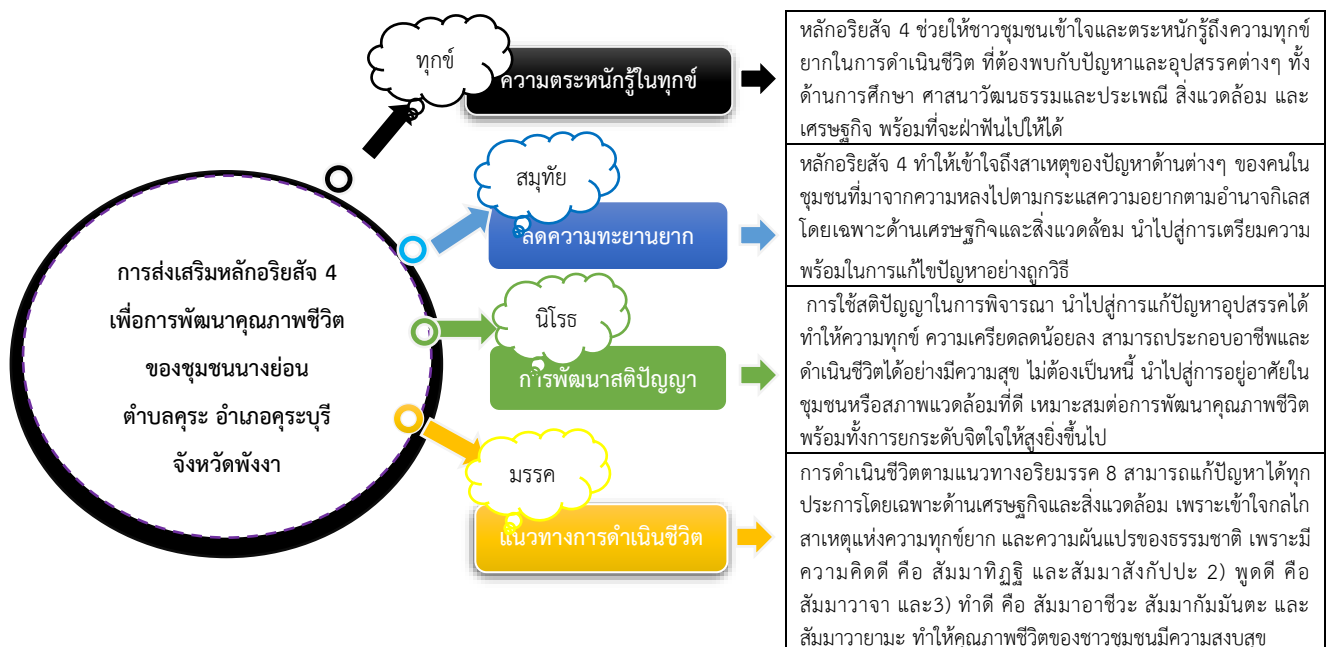
2. ควรสร้างค่านิยมเรื่องการนำมาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ และอบรมลูกหลานในฐานะเป็นผู้ปกครองแนะนำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ และเป็นต้นแบบการในเรื่องการพัฒนาคุณภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาสัมมาอาชีวะ
2. ศึกษาคุณค่าหลักพุทธธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนในยุคปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา สามารถช่วยให้ชาวชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต นำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางการศึกษา ประเพณี เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพราะเข้าใจจัดการกับความทุกข์ยาก และความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ผ่านการสร้างกรอบแนวคิดและทักษะการดำเนินชีวิตตามแนวทางอริยมรรค 8 ทั้งมีกระบวนการคิด พุด และทำที่ถูกต้อง คือ มีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ ประกอบอาชีพสุจริต มีความเพียรที่ชอบ ทำให้คุณภาพชีวิตของชาวชุมชนนางย่อน มีความสงบสุขทั้งในปัจจุบัน และอนาคตอย่างยั่งยืน และมีระบบโครงสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ดังรูปแบบโมเดล

ภาพที่ 1 : การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านนางย่อน
ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดาภา พรหมิ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4. *วารสารบรรณสารศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์*, 4(1), 38-45.
- พระมหาเศกศักดิ์ จันทวิโส และคณะ. (2566). *การวิเคราะห์การบรรลุธรรมของพระองค์คุณสิริมาเถระ. วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 10(7), 110-118.
- พระอุดมรัตน์ อุตตโม (ร่มจันทน์) และพระชนพล ธนปาโล (ศรีบุรินทร์). (2568). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต. *วารสารสันติสุข*, 1(1), 1-13.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่นเหมือน สิริศักดิ์. (2561). การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 สำหรับการพัฒนาตนและพัฒนางาน. *วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 1(1), 54-66.
- ศุภกาญจน์ วิชานาติ. (2561). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 2(1), 12-35.
- สามารถ สมจิตต์ และคณะ. (2547). *โครงการแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา (ระยะที่ 1)*. (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- เสริมศรี ขวานิสกุล. (2565). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในชีวิตประจำวันตามแนวแพทย์วิถีธรรม*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด
ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความสามารถใน
การคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Learning Management by using Cooperative Learning STAD
Technique together with Mind Mapping towards Reading
Comprehension and Analytical Thinking Abilities of
Prathomsuksa 6 Students

พรรณธิดา เนืองภา, เบญจพร วรรณูปถัมภ์ และกระพัน ศรีงาน

Panthida Nuangpa, Benchaporn Wannupatam and Krapan Sri-ngarn

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: 630426024006@bru.ac.th,

benjaphorn.wn@bru.ac.th, krapan.sr@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ก่อนและหลังเรียน ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียน ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหิน อำเภอนโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 22 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.87 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.87 และแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน โดยการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ได้รับบทความ: 13 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 15 กันยายน 2568

Received: August 13, 2025; Revised: September 6, 2025; Accepted: September 15, 2025

2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การคิดวิเคราะห์, การอ่านจับใจความ, แผนผังความคิด, STAD

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the reading comprehension abilities of students before and after instruction using cooperative learning through the STAD technique together with mind mapping, 2) to compare the analytical thinking abilities of students before and after instruction using cooperative learning through the STAD technique together with mind mapping, and 3) to study students satisfaction with the cooperative learning approach using the STAD technique together with mind mapping. The samples of the study were 22 students of Primary Grade 6 studying in the first semester of academic year 2024 at Ban Klong Hin school, Non Din Daeng district, Buriram Province, under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 3, obtained through cluster random sampling. The tools used in the research were a lesson plans, a reading comprehension ability test, an analytical thinking ability test and a satisfaction questionnaire. The statistics employed to analyze the data were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research results found that:

1. The reading comprehension ability of students after receiving instruction through the cooperative learning approach using the STAD technique combined with mind mapping was higher than before the instruction statistical significance of .01 level.

2. The analytical thinking ability of students after receiving instruction through the cooperative learning approach using the STAD technique combined with mind mapping was higher than before the instruction statistical significance of .01 level.

3. The satisfaction of students towards with the cooperative learning approach using the STAD technique combined with mind mapping a highest level of overall.

Keywords: Analytical Thinking, Reading Comprehension, Mind Mapping, STAD

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 25) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้กำหนด คุณภาพของผู้เรียน ด้านความเข้าใจในการอ่านไว้ในทุกช่วงชั้น ทั้งนี้ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) อ่านแล้วจับประเด็นสำคัญ แยกข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ดีความ สรุปรวมได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 7)

การอ่านจับใจความ คือ การอ่านในใจ ที่มุ่งค้นหาสาระสำคัญของเรื่อง ใจความหลัก เพื่อให้ทราบว่าเป็นเรื่องอะไร ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม และมีใจความรองหรือใจความขยาย ซึ่งเป็นรายละเอียดเพื่อสนับสนุนใจความหลักให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (สายใจ ทองเนียม, 2560, หน้า 100) โดยเริ่มอ่าน ตั้งแต่ระดับประโยค ต่อมาคือระดับย่อหน้า และระดับเนื้อเรื่องตามลำดับ

การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะ เพื่อหาส่วนย่อยของเนื้อหา เหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ หาเหตุและผล เป็นการตีความจากข้อมูลหลักไปยังองค์ประกอบย่อย ทำความเข้าใจว่ามีโครงสร้างเป็นอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ (Boom, 1956, หน้า 74) การคิดวิเคราะห์ ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ การดำเนินชีวิต และการคิดทั้งหมด ซึ่งเป็นทักษะที่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ และเป็นทักษะหนึ่งของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

จากการสำรวจการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนพบว่า ปัญหาที่สำคัญด้านการอ่านของผู้เรียน คือ ไม่สามารถสรุปประเด็นหรือจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ รวมทั้งไม่สามารถแยกแยะ ความรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทำให้การอ่านนั้นไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหลักการและเหตุผลพบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ โดยต้องเลือกเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งระดับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นครูควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักสรุปความ และขยายความ จะทำให้ผู้เรียนรู้จักใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจำแนกแยกแยะ ระบุเหตุผล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล และใช้เทคนิคการตั้งคำถามประกอบทุกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบในขณะที่อ่านได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 5)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ โดยการสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD นั้นจะจัดกลุ่มผู้เรียนที่มีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน โดยไม่คำนึงถึงความสามารถทางการเรียนและเพศ โดยที่ครูจะทำการสอน หรือเสนอเนื้อหาสาระให้นักเรียนทั้งชั้นก่อนและมอบหมายให้ทั้งกลุ่มทำงานที่ได้รับมอบหมายตามวัตถุประสงค์ในแผนการสอน เมื่อสมาชิกกลุ่มช่วยกันปฏิบัติ และทำแบบฝึกหัด หรือทบทวนเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายเสร็จแล้ว ครูจะให้นักเรียนทำแบบทดสอบประมาณ 10-15 นาที คะแนนที่ได้จากการทดสอบจะถูกแปลงเป็นคะแนนของกลุ่ม ซึ่งเรียกว่ากลุ่มสัมฤทธิ์ (Achievement Division) (วีชรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560, หน้า 157) โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) ชื่อนำเสนอบทเรียน ครูสอนเนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียน 2) ขั้นตอนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ ปรีกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 3) ขั้นตอนการทดสอบย่อยทำแบบทดสอบท้ายบท 4) ขั้นตอนหาคะแนนในการพัฒนาการตนเอง เพื่อปรับปรุงให้ผลการเรียนดีขึ้น 5) ขั้นได้รับการยกย่อง เป็นการเสริมแรงให้กับนักเรียน (Slavin, 1995, p. 54)

นอกจากนี้ยังมีวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งที่สามารถส่งเสริม พัฒนาความสามารถในการอ่านและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นการนำเสนอที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทุกส่วนของความคิดรวบยอดหลัก และความคิดรวบยอดรองลงไปหรือเป็นความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่อง ที่มีการโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน โดยนำเสนอเป็นภาพหรือเป็นผังสามารถนำเสนอได้หลายลักษณะ ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการเข้าใจในการอ่านหรือการศึกษา เพิ่มความคงทนในการเรียนรู้และช่วยพัฒนาในด้านการจำอีกด้วย ดังนั้นแผนผังความคิดจึงมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการคิด การวางแผน การนำเสนอตลอดจนช่วยในด้านความจำ การทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2557, หน้า 36) ซึ่งแผนผังความคิด สามารถช่วยให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ สรุปประเด็นที่เป็นใจความสำคัญ และนำมาเขียนจัดเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ซึ่งใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นตัวตั้งและได้นำแผนผังความคิดไปใช้ในขั้นที่ 2 ขั้นตอนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อให้นักเรียนสามารถสรุปความรู้ ความคิด จากการอ่านสามารถแยกแยะ เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ ซึ่งนำไปใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเลือกใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะความสามารถในการอ่านจับใจความและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ให้มีความ

เข้าใจในการอ่านจับใจความรู้เทคนิค วิธีการและขั้นตอน ของการอ่านจับใจความอย่างถูกต้อง รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบ สามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง แล้วนำเสนอออกมาในรูปแบบแผนผังความคิดได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกลุ่มโรงเรียนโนนดินแดง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 100 คน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหิน อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 22 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน 2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ 3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน

3.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยดำเนินการ โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดวิธีการ ทฤษฎี และหลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด จากนั้นเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน

นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม โดยสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินในภาพรวมระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) จากนั้นแก้ไข ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยศึกษาหลักการ ทฤษฎี วิธีการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากนั้นสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้อง โดยมีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ใช้ได้ จำนวน 33 ข้อ และข้อสอบที่ควรปรับปรุง จำนวน 7 ข้อ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 นำแบบทดสอบที่ผ่านเกณฑ์ไป (Try-Out) เพื่อหาความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r_{pb}) เป็นรายข้อ ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่า (P) 0.47-0.73 และ ค่า (r_{pb}) ตั้งแต่ 0.33-0.60 นำไปคำนวณค่าความเชื่อมั่น = 0.87 แล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดลองต่อไป

3. การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยศึกษาเอกสารหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของบลูม (Bloom) 3 ด้าน คือ ด้านวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้านวิเคราะห์ความสำคัญ และด้านวิเคราะห์หลักการ สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ นำมาใช้จริง 20 ข้อ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้อง ผลปรากฏว่า ข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ใช้ได้ จำนวน 31 ข้อ และข้อสอบที่ควรปรับปรุง จำนวน 9 ข้อ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่ผ่านเกณฑ์ IOC ทั้งหมดไป (Try-Out) เพื่อหาความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r_{pb}) เป็นรายข้อ ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่า (P) ตั้งแต่ 0.53-0.67 และ ค่า (r_{pb}) ตั้งแต่ 0.40-0.60 นำไปคำนวณค่าความเชื่อมั่น = 0.86 แล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดลองต่อไป

4. การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ และวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทแบบสอบถาม กำหนดรายการสอบถามและสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจตามโครงสร้างของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้อง ผลปรากฏว่า แบบสอบถามความพึงพอใจผ่านเกณฑ์นำมาใช้ได้ จำนวน 15 ข้อ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 จัดพิมพ์ฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง
3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ตามลำดับ จนครบจำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง
4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เมื่อสิ้นสุดการทดลองจัดการเรียนรู้แล้ว โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความฉบับเดิม
5. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เมื่อสิ้นสุดการทดลองจัดการเรียนรู้แล้ว โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ฉบับเดิม
6. ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ t-test (Dependent Samples) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01
2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ t-test (Dependent Samples) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01
3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้คำนวณ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์แปลผลความพึงพอใจที่กำหนด

4. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P-value
ก่อนเรียน	22	20	11.18	2.32	21	19.89**	<.001
หลังเรียน	22	20	16.82	2.22			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียน มีความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P-value
ก่อนเรียน	22	20	8.14	2.40	21	18.09**	<.001
หลังเรียน	22	.000	13.55	2.30			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียน หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ			
		$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ความหมาย
1	ครูผู้สอนชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย	4.50	0.50	90.00	มาก
2	ครูผู้สอนมีการจัดเรียงเนื้อหา เริ่มจากเรื่องง่ายไปยาก	4.59	0.58	91.82	มากที่สุด

3	นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.73	0.45	94.55	มากที่สุด
4	นักเรียนมีความสุขกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด	4.68	0.55	93.64	มากที่สุด
5	นักเรียนชอบในการทำงานกลุ่ม	4.55	0.50	90.91	มากที่สุด
6	นักเรียนสนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	4.64	0.57	92.73	มากที่สุด
7	นักเรียนมีความสุขที่ได้วาดภาพและระบายสีผลงานกลุ่ม	4.55	0.58	90.91	มากที่สุด
8	นักเรียนสนุกที่ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.55	0.58	90.91	มากที่สุด
9	นักเรียนมีความกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงาน	4.55	0.48	90.91	มากที่สุด
10	นักเรียนสนุกสนานที่ได้ทำงานกลุ่มและได้รับรางวัล	4.68	0.47	93.64	มากที่สุด
11	นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่าน จับใจความและการคิดวิเคราะห์จากกิจกรรม การเรียนรู้	4.55	0.66	90.91	มากที่สุด
12	นักเรียนสนุกกับเนื้อหาการอ่านจับใจความและ การคิดวิเคราะห์ที่ได้เรียน ประกอบด้วย นิทาน เรื่องสั้น บทความ ข่าว และสารคดี	4.68	0.55	93.64	มากที่สุด
13	นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนุกกับการทำ แบบทดสอบย่อยท้ายบท	4.59	0.58	91.82	มากที่สุด
14	นักเรียนได้รับความรู้ใหม่จากการทำกิจกรรมและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น	4.45	0.72	89.09	มาก
15	นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.64	0.57	92.73	มากที่สุด
รวม		4.59	0.53	91.88	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.59)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากที่ได้เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะรูปแบบการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด เป็นรูปแบบที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างเรียนร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ฝึกการอ่านจับใจความสำคัญด้วยการใช้แผนผังความคิด โดยการใช้รูปภาพ คำสัญลักษณ์ และสีเส้นต่าง ๆ ได้ฝึกการลากเส้น ระบายสี ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและสนุกสนาน เกิดการระดมความคิด ช่วยกันหาคำตอบ ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการอ่านจับใจความในภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยภัทร สมเพชร (2554, หน้า 100) ได้ศึกษา ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านวังผา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD โรงเรียนบ้านวังผา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรภัทรา นาคำ (2563 หน้า 84) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD บูรณาการร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากที่ได้เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะรูปแบบการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยนักเรียนได้เรียนรู้จากแผนผังความคิดในการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้อื่น นักเรียนจึงได้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์สามารถเชื่อมโยงเนื้อหา แยกความคิดหลัก ความคิดรอง โดยการนำเสนอในรูปแบบแผนผังความคิด จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกทักษะจากการเรียนแบบร่วมมือประกอบกับแผนผังความคิด ทำให้นักเรียนเกิดความรู้และมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ซึ่งในแต่ละแผนการเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของ Bloom (1956 หน้า 201-207)

คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ โดยจะเน้นการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือ ประกอบการใช้แผนผังความคิดและใช้กิจกรรมกระตุ้นความสนใจ เช่น การตั้งคำถาม การอภิปราย หรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถ การคิดวิเคราะห์และใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย ซึ่งนักเรียนทุกคนจะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และได้ฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างเต็มที่

จากผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของสุปรียา วิจิต (2559, หน้า 123) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคแบบร่วมมือ ประกอบแผนผังความคิด พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคแบบร่วมมือประกอบแผนผังความคิดก่อนเรียนกับหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวรารณ พันตา (2563, หน้า 91) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการสอนเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการสอนเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึก มีคะแนนทดสอบความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.59) ทั้งนี้เพราะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน มีการตัดสินใจร่วมกันในกลุ่ม มีการร่วมมือและช่วยกันออกแบบผลงาน มีการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น นักเรียนยังได้นำความรู้ที่ได้ไปสรุปองค์ความรู้ในรูปแบบแผนผังความคิด และนำเสนอผลงานที่นักเรียนได้ช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้น จากรูปแบบการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ไม่เครียด ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิลลาร์ด สุนทรโรจน์ (2557, หน้า 10-15) กล่าวว่าสาเหตุที่วิธีการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ได้ผล คือนักเรียนได้ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น เนื่องจากเป็นบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นกันเอง และได้ฝึกทักษะทางสังคมมีเพื่อนร่วมกลุ่มและเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก เมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานอันแท้จริงซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานหรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา บุรินทร์รัตน์ (2559, หน้า 94) ได้ศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค

KWL plus พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค KWL plus ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร รื่นนาค (2564, หน้า 143) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.66)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ครูผู้สอนควรชี้แจงวิธีการเรียน และชี้แจงจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างละเอียด รวมถึงแนวทางในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ไปสู่ความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพ
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ครูควรเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาได้ตรงตามหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. ในขณะทำกิจกรรม ครูผู้สอนคอยสังเกต ให้คำแนะนำและกระตุ้นนักเรียนให้มีการทำกิจกรรมอยู่ในเวลาที่กำหนด เพื่อความต่อเนื่องในการทำกระบวนการให้ครบถ้วน

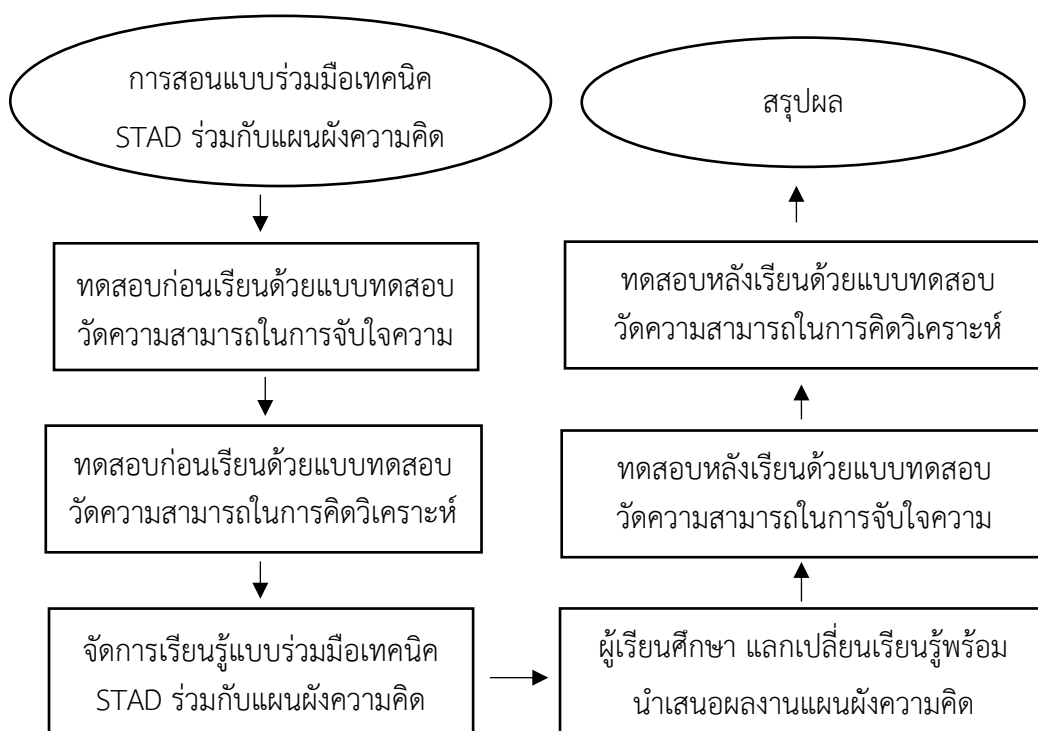
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาความคงทนในการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. ควรใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคอื่น ๆ เช่น รูปแบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw) รูปแบบ ที.เอ.ไอ. (TAI) รูปแบบที.จี.ที. (TGT) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ทั้งนี้ต้องพิจารณาความเหมาะสมของผู้เรียน และเนื้อหาที่ใช้ในการออกแบบกิจกรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนมีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหิน หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างเรียนร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ฝึกการอ่านจับใจความสำคัญด้วยการใช้แผนผังความคิด ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและสนุกสนาน เกิดการระดมความคิด ช่วยกันหาคำตอบ ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม เมื่อใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สามารถเชื่อมโยงเนื้อหา แยกความคิดหลัก ความคิดรอง โดยการนำเสนอในรูปแบบแผนผังความคิด จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิดในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทิตินา แคมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยภัทร สมเพชร. (2554). *ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านวังผา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พัชรี รื่นนาค. (2564). *การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรภัทรา นาคำ. (2563). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD บูรณาการร่วมกับแผนผังความคิด*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรัญญา บุรินทร์รัตน์. (2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค KWL plus*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรารณณ์ พันตา. (2563). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการสอนเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: บริษัท เพชรเกษมพรินติ้ง กรู๊ป จำกัด.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2557). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบ Backward Design*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาสารคาม: กากะเยี่ยสำนักพิมพ์.

- สายใจ ทองเนียม. (2560). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุปรียา วิจิต. (2559). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคแบบร่วมมือประกอบแผนผังความคิด*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Bloom, B. A. (1956). *Taxonomy of Education Objective Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David Mc Kay Company.
- Slavin, R.E. (1995). *Cooperative Learning: Theory, research and practices*. (2nd ed). Boston: Allyn & Bacon.

แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระจบ

Guidelines for the Administration of Student Affairs to
Development Life Skills for Student Base on Four Noble Truths
of Plaiprayawittayakom School under the Trang-Krabi Secondary
Educational Service Area Office

ศรัณยู รัตนบุรี

Saranyu Rattanaburee

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: saranyu.rattanaburee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระจบ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียน และ 3) นำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านสภาพ จำนวน 15 คน ร่างแนวทางผู้เกี่ยวข้อง 5 คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงวุฒิ 7 คน นำเสนอผลแบบอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม ยังขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ขาดความต่อเนื่องในการวางแผน ขาดการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย รวมทั้งนำข้อมูลจากการติดตามประเมินผลมาพัฒนางาน จึงไม่ทราบปัญหาแท้จริง แก้ไขไม่ตรงสภาพจริง

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียน มี 6 ขั้นตอน 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การส่งเสริมพัฒนาวิสัยคุณธรรม จริยธรรม 4) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งเสริมประชาธิปไตย และ 6) การประเมินผล โดยนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ ประกอบด้วย ทุกข์ (การระบุปัญหา) สมุทัย (การหาสาเหตุ) นิโรธ (การกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์) และมรรค (การแก้ปัญหา) ปฏิบัติจริงติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าใน

ได้รับบทความ: 20 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 11 สิงหาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2568

Received: July 20, 2025; Revised: August 11, 2025; Accepted: August 13, 2025

ตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น

3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า มีความเป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนให้เป็นรูปธรรมและเป็นระบบ

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน, การพัฒนาทักษะชีวิต, หลักอริยสัจ 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the state of the Administration of Student Affairs at Plaiprayawittayakom School, under the Trang- Krabi Secondary Educational Service Area Office, 2) to study the guidelines for the Administration of Student Affairs to develop students' life skills according to the Four Noble Truths, and 3) to present guidelines for the Administration of Student Affairs to develop students' life skills according to the Four Noble Truths. This research uses a qualitative research design. In-depth interviews were used as the research tool. There were 15 key informants in the state. 5 experts drafted the guidelines, and 7 experts participated in group discussions, and presented the results using an inductive method.

The research results showed that:

1. The state of Administration of Student Affairs at Plaiprayawittayakom School still lacks systematic work development, lacks continuity in planning, lacks participation in analyzing strengths and weaknesses, including using data from monitoring and evaluation to develop work, therefore not knowing the real problems, and making solutions that do not reflect the real state.

2. The guidelines for the administration of student affairs to develop students' life skills according to the Four Noble Truths consist of 6 steps: 1) planning, 2) operation, 3) promotion of discipline, morality, and ethics, 4) student care and support system, 5) promotion of democracy, and 6) evaluation by applying the principles of the Four Noble Truths, including *Dukkha* (problem identification), *Samudaya* (finding the causes), *Nirodha* (goal setting and results), and *Magga* (problem solving) through real practice, monitoring, and evaluation to develop 4 life skills, including 1) self-awareness and valuing oneself and others, 2) critical thinking for decision-making, and

creative problem-solving, 3) emotional and stress management, and 4) building good relationships with others.

3. In presenting guidelines for the administration of student affairs to develop students' life skills according to the Four Noble Truths, the experts expressed that the guidelines are achievable, appropriate, and beneficial. A relationship exists in the administration of student affairs according to the Four Noble Truths to develop students' life skills tangibly and systematically.

Keywords: Administration of Student Affairs, Development of Life Skills, The Four Noble Truths

1. บทนำ

การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติ ทั้งความรู้ ทักษะ คุณธรรม และจริยธรรม สังคมโลกในปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุกมิติ ทำให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับตัวของบุคคลให้เท่าทันกับข้อมูล และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ประเทศไทยได้ยึดหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ เน้นการพัฒนาประชาชนให้มีคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง มีวินัย ใฝ่รู้ และรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในมิติของการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ที่เน้นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) การบริหารกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมเรื่องดังกล่าวเหล่านั้น มีบทบาทหลักในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียนอย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้ครูสามารถเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการวางแผนและการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน รวมถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ผู้เรียนและผู้สอนต้องปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลทั้งในด้านการเรียน การสอน และชีวิตประจำวัน นอกจากการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแล้ว การบริหารกิจการนักเรียนยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม และจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน เพื่อสนับสนุนให้กระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนเกิดความสมบูรณ์

มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) หนึ่งในแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตคือ การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ หลักอริยสัจ 4 อันเป็นหัวใจสำคัญของคำสอนทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าใจปัญหา (ทุกข์) หาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) มองเห็นเป้าหมายของการดับทุกข์ (นิโรธ) และมีแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ (มรรค) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อภิ.วิ. (ไทย) 35/173/206)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ได้กำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความซื่อสัตย์ วินัย และความพอเพียง ควบคู่กับความรู้และทักษะชีวิต ผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม และสามารถดำรงตนในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่, 2565) โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ เป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยมีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจากการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่านักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม ควรจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความพอเพียง ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีความรับผิดชอบโรงเรียนจึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดกับผู้เรียนให้บรรลุตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และให้บรรลุเป้าหมายตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และยกระดับคุณภาพให้ได้รับการรับรองคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพ เพื่อให้เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ นี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการมีแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีแนวทางที่ชัดเจน สามารถยกระดับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลัก อริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาต่ง กระจบ

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลัก อริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาต่ง กระจบ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับ แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียน โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระจบ

3.1 รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนปลายพระยา วิทยาคม ได้กำหนดดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ร่างแบบการสัมภาษณ์ เชิงลึก และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม ได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้ 1) ร่างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ

3. ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม ได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้ 1) นำเสนอแบบการสนทนากลุ่ม 2) ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสนทนากลุ่ม

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียน ปลายพระยาวิทยาคม ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการ เลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อนเพื่อที่จะได้ ตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุด โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตัวอย่างที่เลือกนั้นมีลักษณะเป็น “Information-rich case” คือมีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มาก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) หัวหน้างานบริหารงานกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน 2) หัวหน้าระดับจำนวน 6 คน 3) รองหัวหน้าระดับ จำนวน 6 คน และ 4) ครูฝ่าย บริหารงานกิจการนักเรียนจำนวน 2 คน

3.2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อจัดทำร่างแนวทาง ในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญนั้น

ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาในอำเภอปลายพระยา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม จำนวน 1 คน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม จำนวน 3 คน และ 3) เจ้าคณะอำเภอปลายพระยา จำนวน 1 รูป

3.2.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้ร่วมประชุมกลุ่มสนทนาให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informants) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นผู้รับผิดชอบด้านการบริหารกิจการนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการบริหารกิจการนักเรียน และผู้อำนวยการโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม ดังนี้ 1) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา จำนวน 1 คน 3) นักวิชาการศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา จำนวน 1 คน 4) ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จำนวน 1 คน และ 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม จำนวน 1 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพในการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1.1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1.2) กำหนดประเด็นการร่างแบบที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ 1.3) นำร่างแบบที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับร่างแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม มีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และ 2) นำแบบร่างการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 3) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3. ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำแบบร่างแนวที่ได้มาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตาม

ข้อเสนอแนะ แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูล 5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้ร่างแบบแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสม และสามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ ตลอดจนความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง (2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน (3) ขึ้นแนะนำตัว กำหนดวันเวลาสัมภาษณ์ เป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over Role) (4) สัมภาษณ์รายบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) และมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ หรือสื่อออนไลน์ ในกรณีของการศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และมีการรวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษานโยบายการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสม มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ และสามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา ตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก 3) ขึ้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ เป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over Role) 4) สัมภาษณ์รายบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในกรณีของการศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูล ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น การรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยการ สัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3. ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ในการจัดประชุมกลุ่ม เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะมีกระบวนการ ดังนี้ 1) ขั้นเลือกและแต่งตั้งผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่เหมาะสม สามารถ

ตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้ 2) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทราบพร้อมด้วย
ร่างแนวทาง เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 3) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาตาม
กำหนด 4) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้น นำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ หากประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นเหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มา วิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนปลายพระยา วิทยาคม พบว่า ดำเนินการโดยเริ่มจากการวางแผนการบริหารงานที่มีการประชุมวิเคราะห์แผนงาน จัดทำฐานข้อมูล แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ และจัดทำคู่มือครู (วิชาญ แพทย์ประสงค์, การสัมภาษณ์, 12 มกราคม 2567) พร้อมติดตามประเมินผลตามระยะเวลาที่กำหนด แม้จะเผชิญปัญหาบุคลากร จำนวนน้อยและภาระงานครูที่มาก ทำให้เกิดความล่าช้าในการวางแผน การบริหารงานกิจการ นักเรียนดำเนินการอย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การประชุมวางแผนโครงการและกิจกรรม การจัดบุคลากรให้เหมาะสม การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และการสรุปประเมินผล ส่งผลให้นักเรียน ได้รับการพัฒนาทั้งความรู้และคุณธรรม มีโครงสร้างการแบ่งฝ่ายงานที่ชัดเจน ครูสามารถเข้าถึง ข้อมูลนักเรียนได้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันด้านการส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนจัด กิจกรรมในรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ค่ายคุณธรรม และกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม แต่ยังพบนักเรียนบางส่วนที่ขาดพฤติกรรม เหล่านี้ เนื่องจากกิจกรรมยังไม่ครอบคลุมกับยุคปัจจุบันและมีเวลาในการอบรมน้อย (สาคร แป้น นวล, การสัมภาษณ์, 15 มกราคม 2567) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใช้วงจรคุณภาพ PDCA มีการ วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล การเยี่ยมบ้าน การติดตามประเมินผล และความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ส่งผลให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีคุณธรรม เสียสละ สุจริต และมีมารยาทที่งาม ข้อเสนอแนะ สำคัญคือการพัฒนาบุคลากรผ่านการอบรม การศึกษาดูงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อลด ภาระงาน การปรับปรุงกิจกรรมให้ทันสมัยและครอบคลุมกับสังคมปัจจุบัน (ศุภวิชญ์ สร้อย สุวรรณ, การสัมภาษณ์, 15 มกราคม 2567) การกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน และการส่งเสริมความ ร่วมมือจากชุมชน วัด และองค์กรต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนปลายพระยา

วิทยาคม พบว่า ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงานกิจการนักเรียน สร้างระบบดูแลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการพัฒนาความรับผิดชอบ ด้านกระบวนการ อริยสัจ 4 ทุกข์ ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียน สมุทัย รวบรวมระเบียบ แนวปฏิบัติ จัดทำคู่มือครู-นักเรียน นิโรธ จัดทำแผนงาน กิจกรรม โครงการ เน้นสร้างความรับผิดชอบ มรรค นำข้อมูลไปใช้ประเมินติดตาม พัฒนาต่อยอด (ลัดดาวัลย์ ทองแดง, การสัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567) ขั้นตอนที่ 2 ด้านบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กำหนดขอบข่ายงานตามบริบทสถานศึกษา มุ่งเน้นความรับผิดชอบ ประสานงานทุกฝ่าย โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานภายนอก วางแผนส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วม จัดทำคำสั่ง แบบฟอร์ม ระบบข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมพัฒนานิเวศ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อ พัฒนาความประพฤติ ระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัย (ตรงเวลา ความสะอาด การแต่งกาย) จัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ จัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ยกย่องนักเรียนที่มีความประพฤติดี มอบรางวัล บันทึกเกียรติประวัติ (วุฒิชัย ชูปลอด, การสัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2567) ขั้นตอนที่ 4 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จัดระบบดูแลช่วยเหลือ แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดทำแผนงานรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (SDQ) ให้ครูที่ปรึกษารับผิดชอบ คัดกรองนักเรียน จัดทำเครื่องมือ อบรมแก้ไขปัญหายาเสพติด และความรับผิดชอบ ติดตามแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ขั้นตอนที่ 5 การส่งเสริมประชาธิปไตย เพื่อ สร้างบรรยากาศประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ การอยู่ร่วมกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย คณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมวันสำคัญ ชุมชน กีฬา เสริมสร้างจิตใจประชาธิปไตย จัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพลังบวก ส่งเสริมครูสอดแทรกประชาธิปไตยในการเรียนการสอนส่งเสริมนักเรียนรู้จักปกครองตนเอง แสดงความคิดเห็น ยอมรับฟังผู้อื่น ประเมินกิจกรรมเป็นระยะเพื่อพัฒนาต่อยอด (ธนศักดิ์ พยัณเฑศ, การสัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2567) ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน เพื่อประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ นำผลไปพัฒนาปรับปรุง จัดทำประเมินผลงานกิจการนักเรียนโดยมีหลักฐานตรวจสอบได้ ประเมินผลระดับห้องเรียน ชั้นเรียน และช่วงชั้น ประเมินผลในรูปแบบคณะกรรมการ วิเคราะห์ผลการประเมิน นำผลวิเคราะห์ไปปรับปรุงพัฒนางานกิจการนักเรียน มุ่งเน้นระเบียบวินัยด้านความรับผิดชอบ มีกฎกติกาชัดเจน เพื่อให้นักเรียนรู้หน้าที่ ต่อตนเองและผู้อื่น ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข (จิระภา สมศรีพงษ์, การสัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2567) ดังนั้น 6 ขั้นตอนดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางที่จะไปช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม ที่ยังขาดการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ขาดความต่อเนื่องในการวางแผน ขาดการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย รวมทั้งการนำข้อมูลจากการติดตามประเมินผลมาพัฒนางาน ให้ตรงตามสภาพจริง

4.3 ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนปลายพระยา

วิทยาคม จากการศึกษาสภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และการศึกษาเพื่อร่างแนวทางตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มาสู่การสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทาง พบว่า ความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ และได้มีการปรับรายละเอียดแนวทางให้ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนตามคำแนะนำ ดังนี้ ทุกด้านใช้หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์-สมุทัย-นิโรธ-มรรค) เป็นกระบวนการดำเนินงาน เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตด้านความรับผิดชอบ การคิดวิเคราะห์ การจัดการอารมณ์ และการสร้างสัมพันธภาพ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงานกิจการนักเรียน สร้างระบบดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล เน้นความรับผิดชอบ โดยการศึกษาสภาพปัญหา รวบรวมข้อมูล จัดทำแผนงาน ดำเนินการตามแผน ใช้หลักอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานกิจการนักเรียน จัดระบบบริหารงานกิจการนักเรียนให้เป็นระบบ โดยกำหนดขอบข่ายงาน ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ วางแผน กิจกรรม จัดทำฐานข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมพัฒนานิย คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย กิจกรรมคุณธรรม กิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคม ยกย่องนักเรียนดี ขั้นตอนที่ 4 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยจัดระบบดูแล รู้จักนักเรียนรายบุคคล คัดกรองนักเรียน ป้องกัน แก้ไขปัญหา ส่งเสริมพัฒนา ส่งต่อนักเรียน ขั้นตอนที่ 5 การส่งเสริมประชาธิปไตย เพื่อปลูกฝังจิตใจประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ การอยู่ร่วมกัน โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย สร้างแนวคิดประชาธิปไตย สอดแทรกการเรียนการสอน ส่งเสริมการปกครองตนเอง ประเมินผลต่อเนื่อง ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน เพื่อการปรับปรุง โดยประเมินผลในระดับห้อง/ชั้น/ช่วงชั้น จัดทำคณะกรรมการ วิเคราะห์ผล นำผลไปปรับปรุงพัฒนา

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ศึกษาสภาพ การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนปลายพระยา

วิทยาคม พบว่า สถานศึกษาได้จัดให้มีการประชุมวิเคราะห์แผนงาน จัดทำฐานข้อมูล และจัดทำแผนการปฏิบัติงาน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ การจัดทำระเบียบข้อบังคับและคู่มือครู ดำเนินการตามแผน ประเมินผลตามระยะเวลาที่กำหนด แต่กลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม มีข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีน้อย ทำให้ครูแต่ละคนต้องรับภาระงานเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสถานศึกษาขาดการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่มีการนำปัญหาหรือข้อเสนอแนะมาพัฒนาให้ดีขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารกิจการนักเรียนยังขาดการดำเนินการอย่างเป็นระบบขั้นตอนวงจรคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับ สุปัญญา ปักสังคะณย์ (2564) ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนประจำ ตามแนวคิดทักษะทางพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า การจัดระบบการบริหารกิจการนักเรียนยังขาดการทำงานที่เป็นระบบและมีการวางแผน จะส่งผลให้การจัดระบบการบริหารกิจการนักเรียนยังขาดความชัดเจน สอดคล้องกับ อรสา ทรงศรี (2561) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการ

บริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบหลักของการบริหารกิจการนักเรียน 3 องค์ประกอบ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการนักเรียน ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน และ กระบวนการบริหารกิจการนักเรียนการแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบความถูกต้อง ยิงขาดการตรวจสอบติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาระบบการบริหาร

5.2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตาม หลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตวัน ระเบียบ พบว่า มีการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา 6 ขั้นตอน ในทุกขั้นตอนใช้ หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วยทุกข์ (สภาพปัญหา) สมุทัย (เหตุแห่ง ปัญหา) นิโรธ (กำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการ) มรรค (การดำเนินการแก้ปัญหาและ รายงานผล) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน ซึ่งมีแนวทาง ดำเนินการดังนี้ 1) ทุกข์ : ศึกษาสภาพปัญหา โดยประชุมคณะครูบุคลากรในฝ่ายกิจการ นักเรียน ร่วมกันวิเคราะห์ภารกิจงานกิจการ เป็นไปตามนโยบายของต้นสังกัดอย่างชัดเจน 2) สมุทัย : รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการ นักเรียนที่เป็นปัจจุบัน แล้วนำมาจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติ คู่มือครู คู่มือนักเรียนขึ้นใช้ใน โรงเรียน เผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ นำมาซึ่งการติดตามนักเรียน ได้อย่างสะดวกและชัดเจน มากที่สุด 3) นิโรธ : จัดทำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน มีแผนงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีกิจกรรมหรือโครงการ มีผู้รับผิดชอบ ดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผล จุดที่จะพัฒนานักเรียนมากที่สุดก็คือในด้านของความรับผิดชอบ 4) มรรค : นำข้อมูลในส่วน ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ และเมื่อดำเนินงานให้มีการประเมิน ติดตามผลเป็นระยะ จุดที่ต้องดำเนินการแก้ไขและพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น 2) การดำเนินงาน กิจการนักเรียน ซึ่งมีแนวทางดำเนินการดังนี้ (1) กำหนดขอบข่ายงานกิจการนักเรียนตาม บริบทของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นในเรื่องของความรับผิดชอบของนักเรียน และทั้งนี้อาจนำ นโยบายเรียนดี มีความสุขของกระทรวง ศึกษาธิการ มาปรับประยุกต์ใช้ (2) ประสานงาน ภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ เยาวชนอย่างต่อเนื่อง ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (3) วางแผนกำหนดแนวทางการ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน (4) จัดทำ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง ออกแบบ/จัดทำแบบจัดเก็บข้อมูล รวบรวมเป็นสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน จัดทำแบบฟอร์มการทำงานที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปตามระเบียบและนโยบายของโรงเรียน เพื่อจะได้มีข้อมูลติดตามความรับผิดชอบของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิชาส ทธสพฐ (2561) วิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาชั้น พื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่าการดำเนินงานกิจการ นักเรียนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรู้

เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างวินัยนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อ กิจกรรม การประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ทำความดี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศโดยการออกแบบ จัดทำคำสั่งและแบบเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน การส่งเสริมพัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักอริยสัจ 4 คือ การศึกษาปัญหา หาแนวทางแก้ไข กำหนดเป้าหมาย และดำเนินการ แก้ปัญหา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการจัดระบบ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ การเสริมสร้างจิตใจ ประชาธิปไตย การสอดแทรกในการเรียนการสอน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักปกครอง ตนเอง และการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบโดยมีคณะกรรมการ ประเมินทุกภาคเรียน วิเคราะห์ผลและนำไปปรับปรุงงาน รูปแบบดังกล่าวมีความครบถ้วนและ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาวินัยและคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ จรูญรัตน์ ปานชลธิ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารบทบาทการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนใน โรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า การจัดระบบข้อมูล นักเรียน สถานศึกษาควรมีการวางแผน กำหนดแนวปฏิบัติวิธีการหรือรูปแบบในการรวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม และมีการจัดระบบหรือให้ความรู้แก่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการ เก็บรวบรวมข้อมูล ควรกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่องและมีการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติ บุคลากรทุกฝ่ายมีการเก็บข้อมูล ส่งเสริมการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล อย่างเป็นระบบตามโครงสร้างการบริหาร

5.3 การนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่ พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็น ประโยชน์ มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาซึ่งดำเนินการ อย่างเป็นระบบขั้นตอนตามหลักอริยสัจ 4 ทำให้การบริหารงานกิจการนักเรียนมีแนวทางที่ ชัดเจนและเป็นระบบในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน ดังนี้ คือทุกข์ (การระบุปัญหา) ทำให้ สามารถระบุปัญหาและความต้องการของนักเรียนได้อย่างชัดเจน โดยการศึกษาสภาพปัญหา และรวบรวมข้อมูล ทำให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สมุทัย (การหาสาเหตุของปัญหา) ช่วยวิเคราะห์และเข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานักเรียน ทำให้สามารถวางแผนการ แก้ไขได้อย่างตรงจุด นิโรธ (การกำหนดเป้าหมาย) กำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการ อย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินการมีทิศทางที่ชัดและมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงขึ้น และ มรรค (การดำเนินการแก้ปัญหาและรายงานผล) นำแนวทางแก้ไขไปปฏิบัติจริง พร้อมติดตาม และประเมินผล ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารกิจการนักเรียนอย่าง

ต่อเนื่อง หลักอริยสัจ 4 จึงช่วยให้การบริหารงานมีโครงสร้างชัดเจน สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับ Rusanda Vasilescu (2022) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พันธกิจของฝ่ายกิจการนักเรียนสอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียน พบว่า การวางแผน การปฏิบัติและการปฏิบัติตามแผนของฝ่ายกิจการนักเรียนโดยคณะกรรมการบริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนต่างต้องการให้โรงเรียนมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาตนเองเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษา การรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ หาแนวทางแก้ไข และกำกับติดตามและรายงานผล สอดคล้องกับพระมหาพิชิต ธรรมวิชิโต (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการวางแผนการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของ ผู้เรียนด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัด สพม.ตรัง กระบี่ ควรบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารให้คำแนะนำและติดตามผลอย่างใกล้ชิด ตามหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

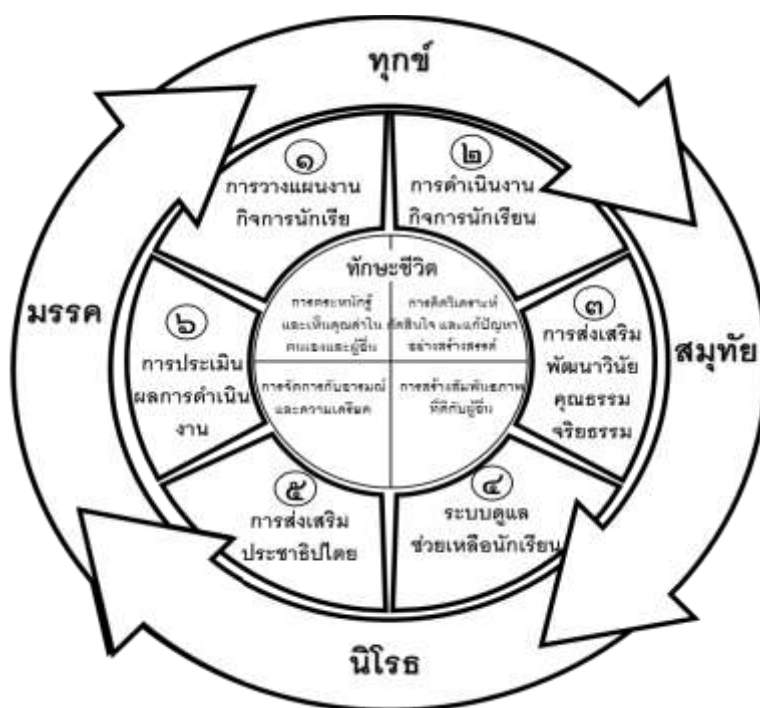
1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามหลักอริยสัจ 4
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการประเมินการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามหลักอริยสัจ 4

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยพัฒนาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยใช้หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) เป็นเครื่องมือบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การบริหาร การส่งเสริมวินัยและคุณธรรม ระบบดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริมประชาธิปไตย และการประเมินผลในการวางแผนงาน สถานศึกษาแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่มีความสามารถ ศึกษาสภาพปัญหา (ทุกข์) วิเคราะห์สาเหตุ (สมุทัย) วางแผนติดตามประเมินผล (นิโรธ) และดำเนินการพัฒนา (มรรค) การดำเนินงานเน้นการกำหนดนโยบาย จัดขอบข่ายงาน

แต่งตั้งคณะกรรมการ และประสานงานกับทุกฝ่าย หลักอริยสัจ 4 ทำให้การบริหารงานมีความเป็นระบบชัดเจน เพราะมีการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และแก้ไขปัญหาย่อยๆ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ในคุณค่า การคิดวิเคราะห์ การจัดการอารมณ์ และการสร้างสัมพันธภาพ ช่วยให้งานเป็นวัฏจักรการพัฒนาต่อเนื่อง มีการรายงานผลและนำผลไปพัฒนางานในวาระถัดไป มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ภาพที่ 2 แนวทางการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนโรงเรียนปลายพระยาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรางุ กระบี่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จรูญรัตน์ ปานขลิบ. (2564). *แนวทางการบริหารบทบาทการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิชิต ธมฺมวิจิโต. (2564). *การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์

- พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภาส ทองสุทธิ. (2561). *รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน*. สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่. (2565). *จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ปีงบประมาณ 2565*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุปัญญา ปักสังคะณย์. (2564). *แนวทางพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนประจำตามแนวคิดทักษะทางพฤติกรรม*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Vasilescu, R. (2022). *The mission of the student affairs division aligns with the mission of the school*. (Research report). American College Personnel Association.

การพัฒนาการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะเขตภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์

The Development Learning Management Public Apace

Phu Khao Fai Kradong in Buriram Province

อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์ และวิภาต อภิบาลกุลดำรง

Isarapong Kraisin, and Wipart Apipalakuldumrong

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: Kraisin1986@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงตามแนวปฏิรูปในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) สร้างเครือข่ายส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า
  - 1) กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่อุทยานเขากระโดงยังไม่เชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติและโบราณสถานที่สำคัญ เช่น ปากปล่องภูเขาไฟ และวัดพระพุทธรบาทเขากระโดง ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง
  - 2) การจัดการพื้นที่ยังไม่รองรับผู้เรียนที่หลากหลายกลุ่ม เช่น นักเรียนนักท่องเที่ยวเชิงศึกษา และชุมชนท้องถิ่น
  - 3) การประสานงานระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่ดูแลอุทยานยังไม่เป็นระบบ ทำให้กิจกรรมขาดทิศทางและความต่อเนื่อง
2. การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงตามแนวปฏิรูปในศตวรรษที่ 21 พบว่าส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เชื่อมโยงธรรมชาติ ประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมเข้ากับชุมชน มุ่งพัฒนาทักษะการตัดสินใจ การทำงานร่วมกัน และการสร้างความสามัคคีในสังคม ผ่านกิจกรรมและประเพณีท้องถิ่น
3. สร้างเครือข่ายส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ศักยภาพ

ได้รับบทความ: 31 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 11 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 14 กันยายน 2568

Received: July 31, 2025; Revised: September 11, 2025; Accepted: September 14, 2025

ของทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาทางออก และปฏิบัติจริง มีการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้แหล่งทุนในชุมชนเพื่อต่อยอดเป็นแผนชุมชน เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัด และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การพัฒนาการเรียนรู้, พื้นที่สาธารณะ, ภูเขาไฟกระโดง, เครือข่าย

Abstract

This study aimed: 1) to examine the current context and problems of learning management processes in the public space of Khao Kradong Volcano, Buriram Province, 2) to develop learning management processes for the Khao Kradong public space based on 21st century educational reform, and 3) to establish sustainable networks to promote learning management processes in the Khao Kradong public space. The research employed a Research and Development (R&D) design, integrating Action Research as a core component.

The findings revealed that:

1. The current context and problems of the learning management process in the Khao Kradong Volcano area public space, Buriram Province,

1) Learning activities in Khao Kradong Park were not sufficiently connected to its natural resources and cultural heritage, such as the volcanic crater and Wat Phra Phutthabat Khao Kradong resulting in learners' limited understanding of the natural and cultural values.

2) The management of the area did not adequately support diverse groups of learners, including students, educational tourists, and local communities.

3) Collaboration among schools, universities, local organizations, and park authorities was not systematic, leading to a lack of direction and continuity in learning activities.

2. The development of the learning management process in the Khao Kradong Volcano area public space based on 21st-century educational reform the study emphasized integrated learning, connecting nature, traditions, religion, and culture with the community. The process aimed to enhance decision-making, collaboration, and social cohesion through community-based activities and traditional practices.

3. Establish a network to promote sustainable learning processes for the Kradong Volcano Public Area The results highlighted the importance of continuous

community-based learning processes that leverage local resources, wisdom, lifestyles, and culture. The community engaged in problem analysis, solution-seeking, and practical implementation. Knowledge exchange, study visits, and the use of community funding were employed to extend development into community plans that link with local, provincial, and strategic development plans.

Keywords: Learning Development, Public Space, Khao Kradong Volcano, System

1. บทนำ

ปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ที่เป็นพื้นที่สาธารณะได้ถูกพัฒนาอย่างกว้างขวางและมีการต่อยอดในการพัฒนาอย่างมากมาย ซึ่งการดำรงอยู่ของแหล่งเรียนรู้ชุมชนในแต่ละที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานที่การเรียนรู้กล่าวคือ ในอดีตแหล่งเรียนรู้พื้นที่สาธารณะเน้นการถ่ายทอดความรู้ที่เชื่อมโยงกับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา หรือมีฉันทะเป็นคติความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ก็จะเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นเป็นด้านหลัก และการดำรงอยู่ของแหล่งเรียนรู้ชุมชนในอดีตก็มักเป็นไปในลักษณะของระบบอุปถัมภ์ ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนในยุคปัจจุบันซึ่งส่วนใหญ่ไม่อาจปฏิเสธการครอบงำของระบบทุนนิยมที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการพัฒนาและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ได้

กาญจนา แสงลิมสุวรรณ (2555, หน้า 236) ได้กล่าวว่า ผลของการครอบงำจากลัทธิทุนนิยมนี้มักจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นสูญเสียอัตลักษณ์ของตน สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษา แนวทางการนำนโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ชุมชนตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เพื่อสร้างกระบวนการการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในการศึกษาแหล่งธรรมชาติที่ควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนาต่อไปโดยมักถูกช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดจากองค์กรภายนอกที่เข้ามาออกทุน และใช้อำนาจจากการให้ทุนเป็นข้อต่อรองในการกำหนดรูปแบบของการพัฒนาและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางที่องค์กรที่ให้ทุนนั้นกำหนด กระบวนการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้มักไม่มีความยั่งยืน เนื่องจากไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นแนวคิด วิธีการ เรื่องของการขาดประสบการณ์ ความรู้ในการพัฒนา และมีปัญหาเรื่องของความยั่งยืน ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมชุมชนโดยเน้นการพึ่งตนเอง (ชุติมา ถวัลย์ปรีดา และคณะ, 2564, หน้า 98)

อุทยานภูเขาไฟเขากระโดงถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ฝ่ายการจัดการเรียนรู้มากมายในส่วนงานของราชการ แต่ยังขาดการขับเคลื่อนหลายประการ ทำให้ที่มีความเคลื่อนไหวในลักษณะที่ยังเป็นหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นแม่ข่ายในการจัดการเรียน

โดยทั่วไปแล้วในการพัฒนาชุมชน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ต้องได้รับความช่วยเหลือหรือการพัฒนาจากองค์กรพัฒนา ภายนอกชุมชน และการพัฒนาที่เริ่มต้นโดยชาวชุมชนเอง ในด้านการพัฒนาตนเองนั้น ชุมชนพยายามขับเคลื่อน กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในลักษณะชุมชนพึ่งตนเองโดยพยายามเชื่อมโยง เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อที่จะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งหรือชุมชนพึ่งตนเองได้ เพราะวิถีชีวิตในบริเวณนี้มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน อาทิเช่น การนัดหมายพูดคุย การใช้เป็นสถานที่ทำงาน อ่านหนังสือ รวมทั้งการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยจากการสังเกตพฤติกรรมการเข้ามาในพื้นที่นั้น ยังเห็นชุมชนใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 2-3 ชั่วโมงขึ้นไป ซึ่งเป็นจำนวนหลายครั้งต่อสัปดาห์ ทั้งนี้การเลือกใช้พื้นที่สาธารณะยังบ่งบอกถึงสถานะทางสังคม ค่านิยม และวัฒนธรรม (ชมพูนุท คงพูนพิน, 2561, หน้า 135)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในบริเวณอุทยานเขากระโดง ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังจากการวิจัยชุมชน เห็นคุณค่าของการพัฒนารวมถึงได้สั่งสมและสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยให้ความสำคัญในการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่บริเวณอุทยานเขากระโดง ที่มีงานวิชาการรองรับพร้อมยังพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ไปสู่เมืองน่าอยู่ต่อไปในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงตามแนวปฏิรูปในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อสร้างเครือข่ายส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัย เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้

กระบวนการตามวงจรเดมมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนจากสถานศึกษาเป็นอาจารย์ที่สอนในคณะจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบประกอบด้วย สำนักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์และหัวหน้ากรมอุทยานในจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างในระดับบุคคลได้แก่ นักวิชาการ หัวหน้าอุทยาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดและหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อุทยานภูเขาไฟกระโดง คือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 100 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการจัดทำเครื่องมือการวิจัยได้เลือกเครื่องมือวิจัยดังนี้

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่มีลักษณะเป็นองค์กรภาคประชาชน ภาครัฐ เฉพาะหัวหน้าหรือผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนประชาชน เพื่อให้เกิดการกระจายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในหลายมิติตอบโจทย์การวิจัยทุกประเด็น

- การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะดำเนินการในช่วงหลังจากที่สัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้วมีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากตัวแทนคณะสงฆ์ จำนวน 5 รูป หน่วยงานราชการ สถานศึกษา จำนวน 10 คน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 คน องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนประชาชน จำนวน 15 คน โดยดำเนินการจัดทำกระบวนการกลุ่ม 3 ครั้ง ประกอบด้วย ศาลากลางประจำหมู่บ้าน วัดพระพุทธบาทเขากระโดง และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในแต่ละประเด็นในการสนทนาและสัมภาษณ์ รวมถึงการลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง จำนวน 3 ครั้ง

- การจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์การสื่อสารผ่านภาษาถิ่นให้มีคุณภาพ

- สร้างกติการ่วมกันผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงประเด็นสรุป สังเคราะห์ และเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้พื้นที่สาธารณะ
2. การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ โดยการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนของแต่ละคนลงในรหัส (Coding Form)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ โดยวิเคราะห์จากเอกสารเนื้อหา สารประเด็นสำคัญแล้วนำมาเสนอเขียนแบบพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 บริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พื้นที่อุทยานเขากระโดงมีทรัพยากรธรรมชาติและโบราณสถานที่สำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ ทำให้ผู้เรียนไม่มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยว ขาดการเชื่อมโยงกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ อุทยานเขากระโดงมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น การบริหารจัดการพื้นที่ไม่รองรับการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยังไม่ได้ออกแบบให้ตอบสนองต่อผู้เรียนในทุกกลุ่มอายุหรือกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นระบบ ทำให้การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายที่เน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมถึงการนำเทคโนโลยีและการออกแบบการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้พื้นที่อุทยานเขากระโดงสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าอย่างยั่งยืน

4.2 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงตามแนวปฏิรูปในศตวรรษที่ 21 พบว่า

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่มีพระพุทธรูปสุภัทรบพิตรที่เชื่อมโยงทั้งความเชื่อในด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เช่น ผู้เรียนได้กราบไหว้บูชา จตุรูประยัญได้ฟังคำบอกเล่าประวัติพระพุทธรูปสุภัทรบพิตรให้เกิดความศรัทธาและความสงบใจ ขณะสวดมนต์แผ่เมตตา
2. การบูรณาการวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยสร้างกิจกรรมวาดภาพบันทึก ทำสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับภูเขาไฟกระโดง

3. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมเรียนรู้กับชุมชน โดยฟังเรื่องเล่าจากผู้มีประสบการณ์โดยนักปราชญ์ วิทยากร และสรุปเหตุการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูเขาไฟ โดยเปิดพื้นที่เวทีนำเสนอผ่านชุมชนและสถานศึกษา

4.3 สร้างเครือข่ายส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอโดยการมีส่วนร่วมแต่ละภาคีมีบทบาทเฉพาะสนับสนุนกันตามความเหมาะสม ควบคุมการเรียนรู้เศรษฐกิจท้องถิ่นและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อใช้พื้นที่สาธารณะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้สำหรับทุกคนโดยหน่วยงานสนับสนุนคือ

1. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยหลักสูตรครุศาสตร์ โดยพระนิสิต/นักศึกษา ลงพื้นที่เรียนรู้และบริการวิชาการแก่ชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและการบูรณาการกับสังคม

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด สนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมประสานงานกับ หน่วยงานและชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่เขากระโดง

3. กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนดมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ป่าในเขากระโดงจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้จัดโดยมีเจ้าหน้าที่อุทยานเป็นวิทยากรด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลให้การจัดกิจกรรมเรียนรู้

4. วัดพระพุทธบาทเขากระโดงจัดให้เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในการทำบุญ เช่น การปฏิบัติธรรม การบรรยายธรรมถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณผ่านพระสงฆ์และพิธีกรรมในมิตินาถา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 บริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พื้นที่อุทยานเขากระโดงมีทรัพยากรธรรมชาติและโบราณสถานที่สำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ ทำให้ผู้เรียนไม่มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวขาดการเชื่อมโยงกับบริบทเฉพาะของพื้นที่อุทยานเขากระโดงมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น การบริหารจัดการพื้นที่ไม่รองรับการเรียนรู้ที่หลากหลายยังไม่ได้ออกแบบให้ตอบสนองต่อผู้เรียนในทุกกลุ่มอายุหรือกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544, หน้า 135) กล่าวว่า การบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถ้าไม่เป็นระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การ

สนับสนุนจากภาคีเครือข่ายที่ส่วนใหญ่เน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ก็จะขาดการเชื่อมโยงประเด็นสำคัญ จำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนและชุมชนสามารถใช้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนโดยผ่านการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักการที่มีลักษณะสำคัญคือเป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งต่อความต้องการในอนาคตมองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ควรจึงยึดหลักความรอบคอบและค่อยเป็นค่อยไปการพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุท คงพูนพิน (2561, หน้า ก) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสรรค์สร้างพื้นที่สาธารณะชุมชนเมืองเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์เชิงสังคมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่สาธารณะเมืองของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประเภทที่มีบริบทที่ตั้งแตกต่างกันซึ่งส่งผลต่อบทบาทและการใช้งานของพื้นที่ คือ 1) พื้นที่สาธารณะในย่านเมือง มีลักษณะที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองซึ่งมีลักษณะเด่นในด้านการเข้าถึงและความสะดวกสบาย สามารถรองรับกิจกรรมและกลุ่มผู้ใช้งานที่หลากหลาย 2) พื้นที่สาธารณะในศูนย์กลางชุมชน 3) พื้นที่สาธารณะในย่านเมืองเก่า มีที่ตั้งอยู่ในย่านเมืองเก่าอันเป็นพื้นที่ริเริ่มการตั้งถิ่นฐานของชุมชนและเป็นศูนย์กลางเมืองในอดีต 4) พื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่โล่ง เป็นพื้นที่ของรัฐที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่กระจายอยู่ในชุมชน

5.2 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขไฟกระโดงตามแนวปฏิรูปในศตวรรษที่ 21 พบว่า นำเสนอองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงประเด็นสำคัญเป็นการเชื่อมโยงชุมชนเข้ากับกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่ดี ออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนและชุมชนสามารถใช้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนโดยผ่านการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น นำผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดประสบการณ์การเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชนเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ในเขตอุทยานให้มีความอุดมสมบูรณ์สถานศึกษาในเขตใกล้เคียงเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายในมิติทุกมุมเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนการจัดประเพณีช่วยให้คนในชุมชนมีโอกาสร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2559, หน้า 52) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่สำหรับทุกคน โดยทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงได้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและจัดการ รูปแบบการใช้งาน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้งาน โดยปรากฏอยู่ในการศึกษาทั้งมุมมองทางรัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา การสื่อสารมวลชน

และนิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และมุมมองทางด้านผังเมืองและสถาปัตยกรรมสอดคล้องกับระบบของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561) การสร้างกระบวนการแบบมีส่วนร่วมจากเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ครู และผู้ปกครอง ในการวางแผน ออกแบบ สะท้อนคิด และการประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ สนธิยา พลศรี (2553, หน้า 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ การได้ร่วมลงมือปฏิบัติจริง ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนชุมชน มีผลทั้งต่อการเรียนรู้และทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ขนิษฐา กาดัง (2561, หน้า 132) กล่าวว่า การเชื่อมโยงบทเรียนร่วมกับสถานศึกษาในชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนควบคู่กันอย่างเป็นระบบ มีผู้ประสานงานและพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีผ่านเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในพื้นที่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับกลุ่มเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ ภาคเอกชน ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ การร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

5.3 สร้างเครือข่ายส่งเสริมกระบวนการจัด การเรียนรู้พื้นที่สาธารณะภูเขาไฟกระโดงอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีเครือข่ายการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน พัฒนาความต้องการของชุมชนให้เป็นแผนชุมชนไปเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์จังหวัด และแผนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยและคณะได้ประชุมวางแผนร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัญจกร นิลกาญจน์ (2563, หน้า ก-ข) การเชื่อมโยงเครือข่ายพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันสอดคล้องกับแนวคิดของ วิสันต์ พงษ์วงษ์ (2560, หน้า 40) การมีส่วนร่วมกัน ในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้คนในชุมชน เจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ สถานศึกษา และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความไว้วางใจเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานเกิดกระบวนการทำงานเป็นทีมและมีความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วม การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติและการถอดองค์ความรู้ภายในพื้นที่ จะสามารถใช้ศักยภาพพื้นที่การเรียนรู้ได้อย่างคุ้มค่าเชื่อมโยงกับแนวคิดของ สุทธิพงษ์ สาขารุ่ง (2553, หน้า 49) กล่าวว่าควรส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการพื้นที่การเรียนรู้ตามคุณลักษณะของนวัตกรรมที่ดี คือ หมั่นเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม รู้จักสังเกต มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเองเชื่อมโยงกับแนวคิดของ พระชานี โกสโล (2560, หน้า 79) กล่าวว่า การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดของ ตนเองและเอื้อต่อการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนให้ครบทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาสื่อ การเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มและสามารถสร้าง นิเวศการเรียนรู้ร่วมกับภาคีธุรกิจโดยรอบ เช่น ร้านอาหาร ตลาด วัดริมคลองเพื่อเป็นความสะดวกต่อผู้ปกครองที่พาบุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรม ใช้เป็นพื้นที่ในการพักผ่อนระหว่างการเดินทาง

ทำกิจกรรมและเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนอย่างไรก็ตามการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ตามแนวทางที่ออกแบบไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ริมคลองในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการศึกษาและประเมินศักยภาพการเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะในการสร้างฐานความเข้าใจและบูรณาการการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงองค์ประกอบของการศึกษาในพื้นที่สาธารณะ

2. หน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษา ควรมีแบบสอบถามหรือให้ความร่วมมือกับกรมอุทยานเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้การต่อเนื่องและสร้างความร่วมมือกับชุมชนภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงกัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษา แนวทางการนำนโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ชุมชน ตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เพื่อสร้างกระบวนการการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในการศึกษาแหล่งธรรมชาติที่ควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะในเขตอุทยานภูเขาคีรีทอง ซึ่งถือว่าเป็นภูมิประเทศที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน ผ่านการมีส่วนร่วม โดยแบ่งองค์ประกอบขององค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยได้ดังนี้

1. พื้นที่สาธารณะเชิงเรียนรู้ พื้นที่ธรรมชาติสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วม เช่น จุดชมวิวกว้างป่าภูเขาคีรีทอง เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ หรือฐานเรียนรู้วัฒนธรรมเขมรพื้นถิ่น

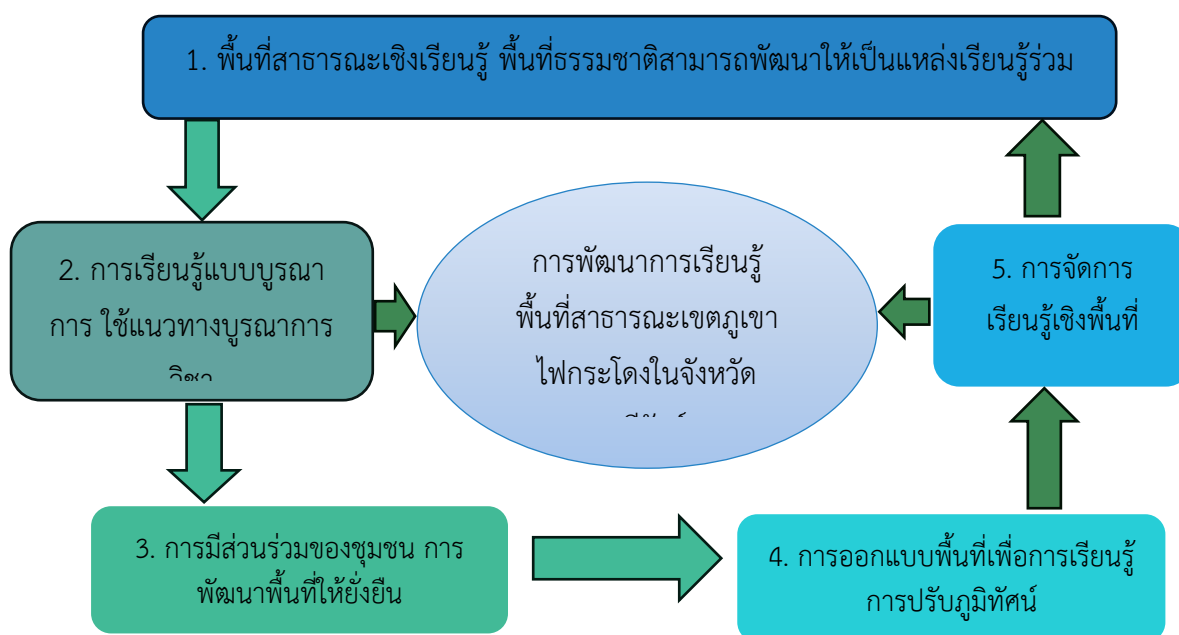
2. การเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้แนวทางบูรณาการวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ (ธรณีวิทยา) ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ทักษะศิลป์ และท้องถิ่นศึกษา เพื่อสร้างกิจกรรมเรียนรู้นอกห้องเรียน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาพื้นที่ให้ยั่งยืนต้องมีการรับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชน ชาวบ้าน เด็กและเยาวชนได้ร่วมออกแบบกิจกรรม และร่วมเป็นเจ้าของพื้นที่

4. การออกแบบพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ การปรับภูมิทัศน์และจัดวางองค์ประกอบของพื้นที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ป้ายให้ความรู้แบบอินโฟกราฟิก เส้นทางเดินศึกษาจุดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน

5. การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ จัดทำกิจกรรม/หลักสูตรที่ยึดบริบทของพื้นที่ เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาแร่ธาตุภูเขาไฟ การฟังนิทานพื้นบ้านเรื่อง “พญากระโดง” หรือการสร้างนิทรรศการจากวัสดุท้องถิ่น

ภาพประกอบองค์ความรู้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 13(2), 236-248.
- ชนิษฐา กาทั้ง. (2561). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชมพูนุท คงพูนพิน. (2561). การสรรค์สร้างพื้นที่สาธารณะชุมชนเมืองเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์เชิงสังคมอย่างยั่งยืน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สหวิทยาการสภาพแวดล้อมสรรค์สร้างสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุดิมา ถวัลย์ปรีดา และคณะ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชน. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 1(2), 97-111.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2559). *กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พระธานี โกสโล และคณะ. (2560). การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านหนองนาคำ ตำบลหนองระเวียงอำเภอฟินมาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กร ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 69-78.
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2563). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนบ้านเขาเหล็ก หมู่ที่ 2 ตำบลนพพิทา อำเภอนพพิทา จังหวัดนครศรีธรรมราช. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วิสันต์ พยุงวงศ์. (2560). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนกรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(2), 171-183.
- สนธยา พลศรี. (2553). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ศูนย์เรียนรู้ชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <https://chiangrai.cdd.go.th/services/learningcenter>
- สุทธิพงษ์ สาชะรุ่ง. (2553). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนดานใหญ่ ตำบลผาสุก อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน*. มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์.

ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

The Success of the Propagation of Buddhism by the
Dhammayuttika Nikaya in Mueang Surin District, Surin Province

พระวิมล คุณยุตโต (วนเกิด), ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และพระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโธ

Phra Vidol Khunnayutto (Wonkerd), Thawisak Thongthip

and Phra Khru Bai Dika Wiang Kittiwanno

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Master of Buddhism Buddhist Studies,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

Corresponding Author, E-mail: shell999bullus@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย 2) ศึกษางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และ 3) ศึกษาผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 35 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านสภาพปัจจุบัน คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์มีวัด 150 วัด (พระอารามหลวง 1 วัด และ 149 เป็นวัดราษฎร์) โดยในอำเภอเมืองสุรินทร์มีวัด 30 วัด และที่พักสงฆ์ 150 แห่ง วัดสำคัญ เช่น วัดบูรพาราม เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองสุรินทร์มีการพัฒนาการต่อเนื่องโดยเฉพาะหลังจากเปลี่ยนจากมหานิกายมาเป็นธรรมยุตในปี พ.ศ. 2476 วัดป่าโยธาประสิทธิ์ มีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งที่ 2 ซึ่งพุทธศาสนิกชนเข้ารับบริการเป็นจำนวนมากอีกทั้งเป็นวัดดีเด่นและวัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดสุทธิธรรมาราม ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ด้านงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดำเนินงานหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านงานพระธรรมทูตในประเทศ การเทศน์ บรรยายธรรม สอนสมาธิ และจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา 2) ด้านงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทั้งสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน 3) ด้านงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ไม่มีการดำเนินงานในคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย

ได้รับบทความ: 1 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 5 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 กันยายน 2568

Received: August 1, 2025; Revised: September 5, 2025; Accepted: September 8, 2025

3. ด้านผลสำเร็จ 1) ด้านงานพระธรรมทูตเผยแผ่ในประเทศ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนามีผลสำเร็จ 100% การนำฝึกสมาธิ 80% การเทศน์/บรรยายธรรม 62.86% 2) ด้านงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มิได้มีการดำเนินงาน จึงไม่มีผลสำเร็จ 3) ด้านงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด กิจกรรมปฏิบัติธรรมมีผลสำเร็จ 91.43% การมีบุคลากรเป็นกัลยาณมิตร 80% สุขอนามัย 82.86%

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเน้นการปรับรูปแบบการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: ผลสำเร็จ, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย

Abstract

This study aimed: 1) to examine the current conditions of the Dhammayuttika Sect Sangha, 2) to investigate its Buddhist propagation activities, and 3) to evaluate the outcomes of such activities in Mueang Surin District, Surin Province, Thailand. A qualitative research design was employed, utilizing participant observation, in-depth interviews, and interviews with 35 key informants comprising both monastics and laypersons.

The findings can be summarized as follows:

1. Current conditions: The Dhammayuttika Sect in Surin Province comprises 150 temples (one royal monastery and 149 community temples). In Mueang Surin District, there are 30 temples and 150 monastic residences. Notable temples include Burapharam temple, a historic temple central to Surin's cultural identity, which has undergone continuous development since its transition from the Mahanikaya Sect to the Dhammayuttika Sect in 1933; Yothaprasit forest temple, which serves as the province's second meditation center and a model temple attracting a large number of practitioners; and Sutthidhamaram temple, which functions as a central venue for Buddhist activities.

2. Propagation of Buddhism: Activities are organized in three main areas 1) Dhamma missionary work within the country, including preaching, Dhamma lectures, meditation instruction, and Buddhist promotion programs; 2) the provincial meditation center, which offers both *samatha* (concentration) and *vipassanā* (insight) meditation training; and 3) the Sub-District People's Training Unit (A.P.T.), which is not implemented under the Dhammayuttika Sect Sangha.

3. Outcomes 1) Dhamma missionary activities within the country: Buddhist promotional programs achieved a 100% success rate, meditation training 80%, and preaching/Dhamma lectures 62.86%. 2) Sub-district People's Training Unit (A.P.T.) This program was not implemented within the Dhammayuttika Sect Sangha, and therefore no outcomes were reported. 3) Provincial meditation center: Meditation practice activities yielded a 91.43% success rate, fostering *kalyāṇamitta* (spiritual companionship) 80%, and health and hygiene 82.86%.

Overall, the study underscores the pivotal role of the Dhammayuttika Sect Sangha in disseminating Buddhism, highlighting the importance of adapting propagation strategies to contemporary social contexts.

Keywords: Effectiveness, Buddhist Propagation, Dhammayuttika Sect

1. บทนำ

ในสังคมปัจจุบันได้มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์และสังคมตลอดจนถึงระบบเศรษฐกิจการเมืองการปกครองอย่างมาก และสังคมปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชน ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน สถานการณ์ปัจจุบัน การดำรงชีวิตต้องมืองค์กรแข่งขันต่อสู้กันมากขึ้น เนื่องจากเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่เป็นระบบทางโครงสร้างของสังคมและชุมชนมีความสลับซับซ้อนกันมากขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหาให้ทันกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบัน

ครั้งอดีตที่ผ่านมา วัดได้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและสังคมวัดถือเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาพร้อมทั้งเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม ปัจจุบันได้มีองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมายทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบริการสังคมและชุมชนแม้แต่การเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาพระสงฆ์ได้มีบทบาทและความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบและวิธีการเผยแผ่เพื่อให้เกิดประโยชน์ในยุคปัจจุบันโดยเน้นไปที่บุคคลากรที่จะนำมาเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความสลับซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัทนอกจากจะมีการฝึกฝนอบรมตามหลักพระธรรมวินัยแล้วยังมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันบทบาทหน้าที่และหลักการที่พระสงฆ์จะต้องแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์อันเป็นไปเพื่อความผาสุกของชาวพุทธทั่วโลกตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานพุทธโอวาทแก่เหล่าพระอริยสาวกในคราวส่งพระสงฆ์เพื่อประกาศพระพุทธศาสนารุ่นแรกมีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า มุตตาหิ ภิกขเว สพพปาเสหิ เย ทิพพา เย จ มานุสา ตุมहेปิ ภิกขเว...ธมมํ อาทิกถยาณํ มชฺเฌกถยาณํ ปรีโยสานกถยาณํ

สาตถิ สพฺพญฺชนํ เกวลํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธิํ พรหมจิริยํ ปกาเสถ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535: วิ.ม. (บาลี) 4/32/27)

ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งของทิพย์และของมนุษย์ พวกเธอก็พ้นแล้วเช่นกัน ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์แก่คนจำนวนมาก เพื่อความสุขแก่คนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เธออย่าไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามท่ามกลาง และงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ (การดำเนินชีวิตประเสริฐ) ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ทั้งอรรถะ (ความ) และพยัญชนะ (คำ) ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิ.ม. (ไทย) 4/32/40)

พุทธโอวาทของพระพุทธเจ้าได้ทรงประทานแก่เหล่าพระสาวกในรุ่นแรกนั้นถือเป็นบทยืนยันและเป็นปฐมบทที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อชาวโลก พระพุทธองค์พร้อมด้วยเหล่าสาวกได้ดำเนินการเผยแผ่พระธรรมคำสอน (พุทธธรรม) ให้มีการแพร่หลายและกว้างขวางในดินแดนชมพูทวีป (อินเดีย) และได้รับการยอมรับอย่างมากระลอกเป็นยุคความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปหลังจากพระพุทธองค์ทรงดับขันธปรินิพพานเหล่าพระสงฆ์ได้มีการสานต่อเจตนารมณ์และสานต่อพุทธปณิธานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่อยมาตามยุคตามสมัยจวบจนอดีตถึงปัจจุบันจากการรับรู้ยุคสมัยที่รุ่งเรืองและเป็นที่รู้จัก คือ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นพระราชาอุปถัมภ์ในการทำตติยสังคายนาและมีบทบาทอย่างมากต่อการส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศเป็นจำนวน 9 สายโดยเฉพาะสายที่ 8 นำโดยพระโสณะมหาเถระ พระอุตรมหาเถระได้เดินทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนสุวรรณภูมิในพุทธศักราช 218 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2520, หน้า 143) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยจึงมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วก็นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมะหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสังคมไทยมาช้านาน โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการทำงานของคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่ยึดมั่นในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและมีส่วนสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาในภูมิภาคนี้ ในยุคปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พระสงฆ์ต้องปรับรูปแบบการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ให้ทันยุคสมัยในปัจจุบัน

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาเรื่อง ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยทำการศึกษาเฉพาะประเด็น ได้แก่ สภาพปัจจุบันคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย งานเผยแผ่คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และผลสำเร็จงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับดังกล่าวจึงได้ทำวิจัยในเรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. ศึกษางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
3. ศึกษาผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Field Research Methodology) โดยมีขั้นตอนดังนี้ ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช 2539, และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 35 รูป/คน แบ่งเป็น 1) พระสงฆ์ 7 รูป 2) วิทยากร 9 รูป/คน 3) นักวิชาการผู้ทรงคุณ 1 คน 4) ผู้นำชุมชน 3 คน และ 5) ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม 15 คน

3.2 เครื่องมือวิจัย เครื่องมือวิจัยมีอยู่ 1 แบบ โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นเอง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย 2 แบบได้แก่ 1) แบบบันทึกการสังเกต 2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์มีโครงสร้าง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือ จากบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยขอข้อมูลตามพื้นที่ที่ได้ระบุไว้ เพื่อลงเก็บข้อมูล ภาคนามและสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 35 รูป/คน

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพื้นที่วัดในการปกครองของคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยเลือกมาศึกษาเฉพาะวัดที่ได้รับการพัฒนาเป็นตัวอย่างและดีเด่น คือ 1) วัดป่าโยธาประสิทธิ์ 148 หมู่ที่ 15 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 2) วัดบูรพาราม (พระอารามหลวงเฉลิมพระเกียรติ) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และ 3) วัดสุทธธรรมาราม 492 หมู่ที่ 18 บ้านสุขสนาม ซอยศรีณรงค์ 9 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพภาคนาม ดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพภาคนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบเชิงพรรณนา เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัจจุบันของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จังหวัดสุรินทร์ มีวัด 150 วัด และที่พักสงฆ์ 150 แห่ง (พระอารามหลวง 1 วัด และวัดราษฎร์ 149 วัด) ในอำเภอเมือง สุรินทร์มีวัด 30 วัด วัดที่สำคัญได้แก่ (1) วัดบูรพาราม (พระอารามหลวง) ทำหน้าที่ศูนย์กลาง กิจกรรมระดับอำเภอและจังหวัด (2) วัดป่าโยธาประสิทธิ์ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ 2 มีความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) วัดสุทธธรรมาราม ให้บริการสถานที่จัดงานเพื่อสนองงานแก่คณะสงฆ์

4.2 งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายได้ดำเนินงานเผยแผ่ 3 ด้านหลัก 1) ด้านงานพระธรรมทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ 2) ด้านงานสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยมีงานอยู่หนึ่งด้านที่มีได้ปฏิบัติงาน ได้แก่ 3) ด้านงานหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) พบว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะ สงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ เคยมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ร่วมกับทางฝ่ายคณะสงฆ์มหานิกายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงก่อน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยงานที่ดำเนินการครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) ด้านสุขภาพอนามัย 3) ด้านสัมมาชีพ 4) ด้านความสันติสุข 5) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม 8) ด้านสามัคคี หลังจากเกิดการระบาดของโควิด-19 งานของ (อ.ป.ต.) บางส่วนได้ยุติบทบาทลง ดังนั้นคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จึงน่าจะมีความจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุน และวางแนวทางฟื้นฟูหน่วยอบรมให้กลับมาเป็นกลไกหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับตำบลอย่างยั่งยืนต่อไป

4.3 ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจ ดังนี้ 1) ด้านงานพระธรรมทูต การเทศน์/บรรยายธรรม 62.86% การนำฝึกสมาธิ 80% ด้านการนำเสนอแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 74.29% ด้านการออกเยี่ยมเยียนและให้กำลังใจ การนำชุมชนพัฒนาท้องถิ่น 85.71% ด้านการสัทธิและทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 74.29% การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา 100% 2) ด้านงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ด้านการปฏิบัติธรรม สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร 85.71% ด้านสถานที่มีความสะอาด สงบร่มรื่น 77.14% กิจกรรมปฏิบัติธรรม 91.43% บุคลากรมีความรู้ดีเป็นกัลยาณมิตร 80% ด้านสุขอนามัยปลอดโรคติดต่อ 82.86% ตัวเลขเหล่านี้ได้มาจากสัดส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละด้านเทียบออกมาเป็นค่าร้อยละ ซึ่งปรากฏดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาวิจัย สภาพปัจจุบันของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมในอำเภอเมืองสุรินทร์ วัดโดยส่วนใหญ่มีความร่มรื่นมีความเป็นธรรมชาติที่มีต้นไม้หลากหลายสายพันธุ์นานาชนิดซึ่งคงความเป็นป่าไว้เป็นเอกลักษณ์ในเขตเมืองได้มากที่สุด เนื่องจากมีสิ่งก่อสร้างที่เป็นสาธารณูปการเข้ามาจำนวนมากจึงทำให้ความเป็นป่าในเมืองลดน้อยลงไป จึงอนุรักษ์ต้นไม้เอาไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของประชาชนและเด็กเยาวชนทั่วไปให้มีความศรัทธาใกล้ชิดกับความเป็นธรรมชาติให้มากขึ้น มีสถานภาพจิตใจดีและบรรยากาศที่ร่มเย็นได้สัมผัสอากาศอันบริสุทธิ์เพราะทรัพยากรไม้เป็นส่วนหนึ่งทำให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาได้ แม้กระทั่งพระพุทธองค์ก็ทรงอาศัยร่มไม้โพธิ์พฤษปะท้านั่งตรัสรู้ธรรม ปัจจุบันการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี โท และเอก รวมถึงบางรูปที่สำเร็จเปรียญธรรมถึง 7 ประโยค นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์ผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ 76 รูป และเป็นพระอุปัชฌาย์ใหม่อีกหลายรูป ประจวบการเรียนทางสายสามัญ ปริญญาตรี - โท - เอก แสดงถึงความมั่นคงทางวิชาการของคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นรากฐานในการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีคุณภาพ โดยผู้ปกครองทางคณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับเยาวชนในสถาบันการศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และมอบโอกาสให้แก่เด็กนักเรียนได้รับทุนเป็นประจำทุกปี ที่เป็น

เช่นนี้เพราะว่าหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้จึงทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ, 2540, หน้า 144) อธิบายว่า 1) อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ 2) อบรมการทำวัตร สวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย 3) หาอุบายวิธีให้ได้ได้ยินได้ฟังโอวาทคำสั่งสอน หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ 4) แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจพิธีและการปฏิบัติ 5) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรม และให้ได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง 6) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป 7) ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรมมีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น 8) ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่อง ได้อ่าน ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส 9) ขวนขวายการจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถม ขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขาดสนใจใฝ่เรียน เป็นต้น พระพุทธศาสนาจะยั่งยืนได้ด้วยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันหลาย ๆ ฝ่าย มิใช่ใครคนใดคนหนึ่งแม้จะไม่มีตำแหน่งหน้าที่ก็ตามก็จงช่วยกันไปตามความสามารถ ให้เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สั่งตาม

5.2 งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

1. ด้านงานพระธรรมทูต การปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในประเทศ ควรส่งเสริมให้พระธรรมทูตและบุคลากรทางศาสนทายาท ได้รับการอบรมจากสำนักแม่แบบ ศูนย์ฝึกอบรมของมหาเถรสมาคม ส่งเสริมให้พระธรรมทูตมีความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก เพื่อสามารถตอบโจทย์ญาติโยมได้ทุกเพศทุกวัยให้ความสำคัญกับจริยวัตรและวัตรปฏิบัติงานของพระธรรมทูต เพราะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็นและมาปฏิบัติธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่างานทุกด้านเป็นงานเผยแผ่ทั้งสิ้น พระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ได้ตื่นตัวในการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ให้ทันกับเหตุการณ์มากขึ้นจึงทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2543, หน้า 16-17) กล่าวว่า การทำงานของพระธรรมทูตก็เช่นเดียวกับการเผยแผ่พระศาสนา ซึ่งเป็นการให้การศึกษาเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ถ้าเราไปในถิ่นไหน ก็ต้องรู้ถิ่นนั้น รู้สถานการณ์ความเป็นไป สภาพความต้องการจิตใจอะไรต่ออะไรต่าง ๆ ของเขาแล้วเราก็สรุปประเมินว่า ในถิ่นนี้เทศะนี้ ในกาลยุคสมัยนี้ เราควรจะเน้นเช่นว่า มีเป้าหมายอะไรเป็นการเผยแผ่อะไร จะย้ำใน

หลักธรรมข้อไหน เป็นต้น คิดว่าถ้าเอางานอย่างนี้จะเป็นการทำงานที่เรียกว่า มีเป้าหมายที่เด่นชัด พระธรรมทูตมีคุณสมบัติที่เป็นหลักอยู่ 3 ประการ คือ 1) พระธรรมทูตจะต้องมีความมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา 2) พระธรรมทูตจะต้องมีความประพฤติที่ดีงามอันชวนให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบเห็น 3) พระธรรมทูตจะต้องมีความหนักแน่น คือ เมื่อไปอยู่ในประเทศที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกับสังคมไทย พระธรรมทูตจะต้องมีความหนักแน่นในพระธรรมวินัยไม่หวั่นไหวไปตามสภาพแวดล้อม เป็นต้น

2. ด้านงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) การปฏิบัติงานด้านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ธรรมยุติ มิได้มีงานในด้านนี้เนื่องจากมิได้มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) การขาดการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นช่องว่างที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง ปัจจุบันกำลังดำเนินการเรื่องการจัดตั้ง เพื่อให้ครบกระบวนการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างครบวงจร

3. ด้านงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด การปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมีอยู่จำนวนน้อย ไม่พอเพียงกับความต้องการของชุมชนในอำเภอเมือง คณะสงฆ์อำเภอเมืองยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์นักเผยแผ่ได้เข้าศึกษาอบรมความรู้เกี่ยวกับภาระงานของสำนักปฏิบัติธรรม เช่น 1) ด้านการปฏิบัติธรรม คือ สมถและวิปัสสนากรรมฐานตามหลักหลักมหาสติปัฏฐานสูตร 2) ด้านสถานที่มีความ สะอาด สงบ ร่มรื่น 3) ด้านกิจกรรมปฏิบัติธรรม 4) ด้านบุคคลากร คือ มีความรู้ดี เป็นกัลยาณมิตร 5) ด้านสุขอนามัย คือ ปลอดภัยติดต่อ ผลคือทำให้งานที่ปฏิบัติอยู่ขาดคุณภาพและประสิทธิภาพไปบ้างเนื่องจากไม่เป็นไปตามภาระงานที่กำหนดไว้ในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ให้มีการสำรวจวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมซึ่งมีความตามเกณฑ์ตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดเพื่อดำเนินการขออนุญาตให้ผู้มีอำนาจได้แต่งตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น ก็จะเป็นแนวทางหรือวิธีการนำสู่การแก้ปัญหาในด้านสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีอยู่จำนวนน้อยได้ สำนักปฏิบัติธรรมควรมีหลักสูตรรองรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น หลักสูตรเข้มข้นสำหรับผู้แสวงหาธรรมขั้นลึก หลักสูตรเบื้องต้นสำหรับประชาชนทั่วไป ค่ายคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หลักสูตรปรับพฤติกรรมสำหรับผู้กระทำผิด (ร่วมกับเรือนจำ/สถานพินิจ) เนื้อหาควรมีทั้งภาคทฤษฎี (ธรรมบรรยาย) และภาคปฏิบัติ (สมาธิ วิปัสสนา เติบจงกรม) นำพาปฏิบัติงานก่อสร้างเป็นงานอดิเรกปรับปรุงภูมิทัศน์ (ศาลาปฏิบัติวิหารที่ชำรุดและสร้างขึ้นใหม่) สอดคล้องกับ (พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, 2547, หน้า 111) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีสีโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ได้พบว่า ในการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข

โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนวัดโนนเมืองที่พระครูศีลวราภรณ์เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจการชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนทำให้ดึงดูดคนเข้ามาสู่กระบวนการของการพัฒนาได้อย่างมาก เป็นการนำชุมชนให้เกิดความสงบในด้านจิตใจ ด้วยการกระตุ้นปลูกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและศาสนาสามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนได้

5.3 ผลการศึกษาผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จัดกิจกรรมอบรมเยาวชนเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม และโครงการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ยังพบว่า วัดมีการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ธรรมะตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบัน มีระบบการดำเนินงานที่ต่อเนื่องชัดเจน และหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านศาสนพิธี การฝึกอบรม การพัฒนาเยาวชนและชุมชน ตลอดจนการใช้สื่อร่วมสมัยในการสื่อสารธรรมะ ส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยรวมสร้างคุณค่าให้องค์กรแก่คณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัย (พระมหาปัญญา สุขสงค์, 2541, หน้า 32) พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเผยแผ่ธรรมะ การศึกษา และการพัฒนาชุมชน การวิจัยนี้ยืนยันว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะได้ผลดีเมื่อพระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จุดเด่นของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในอำเภอเมืองสุรินทร์ คือการเน้นการปฏิบัติธรรมและการมีสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้มาตรฐานเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนอย่างมาก บริบททางสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ควรกำหนดนโยบายด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการอบรมพระธรรมทูตในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการเผยแผ่ธรรมในระดับชุมชน รวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์

2. ควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้เป็นทางการของทางฝ่ายคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์เป็นแห่งแรก เพื่อพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการเผยแผ่อย่างเป็นระบบ

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้นำแนวทางการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน เช่น กิจกรรมอบรมศีลธรรม การปฏิบัติธรรม และ

การบูรณาการงานเผยแผ่กับกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ไปประยุกต์ใช้ในวัดและพื้นที่อื่น ๆ ของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย โดยเฉพาะในเขตชนบทหรือชุมชนที่ยังขาดโครงสร้างการเผยแผ่ที่เข้มแข็ง

2. ควรส่งเสริมการจัดอบรมเชิงลึกแก่พระธรรมทูตและพระวิทยากรในเขตพื้นที่ โดยเน้นทักษะการสื่อสารยุคใหม่ การเข้าใจสื่อ และการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งแนวทางการแสดงธรรมอย่างเป็นระบบความมีจิตอาสาที่แท้จริงอิงหลักพุทธธรรม ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการให้ธรรมะเป็นธรรมทาน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายกับมหานิกาย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี
2. ควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยังอำเภออื่นในจังหวัดสุรินทร์ หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อศึกษาความแตกต่างของบริบทและปัจจัยความสำเร็จ
3. ควรศึกษาผลลัพธ์เชิงคุณภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเผยแผ่ธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางศีลธรรม หรือระดับสติปัญญาหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของผลการประเมิน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1) จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ความมั่นคงในพระธรรมวินัยเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคีในหมู่คณะ งานเผยแผ่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด 2) งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีภาระงาน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านงานพระธรรมทูต การใช้ภาษาและการสื่อสารเข้าใจง่าย การใช้เทคโนโลยีได้ค่อนข้างน้อย บุคลากรมีจำนวนน้อย ควรมีแนวทางเชิญชวนให้พระธรรมทูตมีการศึกษาขั้นสูงขึ้น ทุนสนับสนุนจากรัฐเพิ่มโควตาในประเทศให้มากขึ้นและจัดตั้งฝ่ายตรวจสอบสื่อก่อนนำเผยแพร่ (2) ด้านงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ปัจจุบันกำลังดำเนินเรื่องการจัดตั้ง เพื่อให้ครบกระบวนการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างครบวงจร (3) ด้านงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่ผ่านมาการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ได้รับความพึงพอใจจากพุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมากและเป็นที่น่าพึงพอใจแก่ผู้รับบริการอย่างมากแต่ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ คือบุคลากรนักเผยแผ่และการใช้สื่อออนไลน์มีจำนวนน้อย สื่อเทคโนโลยีเผยแผ่ทางออนไลน์ เครื่องเสียงขาดความทันสมัย และทุนสนับสนุนบุคลากรนักเผยแผ่ 3) ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำไปเผยแผ่ เช่น พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4, การสอนสมาธิ และการรักษาศีล 5 เป็นต้น อีกทั้งโครงการอบรมคุณธรรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปให้

เข้าใจหลักธรรมมากขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนเข้าใจหลักธรรม และเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้นสร้างความสามัคคีปรองดองระหว่างคณะสงฆ์และประชาชนซึ่งเป็นผลดีทั้งสองฝ่าย สามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนรู้จักแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2520). *พุทธศาสนาในเอเชีย*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2543). *พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 6*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. (2547). *บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนา ชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีโล)*. (วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชุมชน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาปัญญา สุขสงค์. (2541). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาลังคม ศึกษาเฉพาะกรณี: พระพิศาลธรรมพาที (พระอาจารย์พะยอม กลฺยาโณ)*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ). (2540). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตาม
ผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน
โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

Student Care and Support System Management Model Using Coaching
and Follow-up Processes with Teacher and Parent Participation
for Learning Disabilities Students, Rachanuban School,
Nan Primary Educational Service Area Office 1

ฐานันท์ ตายอด

Thananun Thayod

โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

Rachanuban School, Nan Primary Educational

Service Area Office 1

Corresponding Author, E-mail: looktonkla.a080348@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทาง เพื่อสร้าง เพื่อทดลองใช้ และเพื่อประเมินรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหาร โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน 3) การทดลองใช้รูปแบบ 4) การประเมินรูปแบบโดยผู้บริหาร 1 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 48 คน ผู้ปกครองนักเรียน 71 คน รวม 117 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดูแลนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน พบว่า นักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดเลขเป็นมีจำนวนเพิ่มขึ้น มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ และสมาธิสั้น แนวทาง คือ ควรใช้หลักการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน หลักการชี้แนะและติดตามผล และหลักการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง
2. รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก กระบวนการ ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

ได้รับบทความ: 1 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 18 สิงหาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 27 กันยายน 2568

Received: August 1, 2025; Revised: August 18, 2025; Accepted: September 27, 2025

3. นักเรียนได้รับดูแลช่วยเหลือ 71 คน มีผลการเรียนตามแผนสามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 70 มีผลการเรียนรู้ในรายวิชาหลักผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 และมีผลการประเมินทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ครูมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและสื่อการสอน 71 รายการ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมเปรียบเทียบพฤติกรรมทั่วไปและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้น สามารถปรับตัวดี และผู้ปกครองให้การยอมรับถึงความบกพร่องของนักเรียนในปกครอง

4. รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, กระบวนการชี้แนะและติดตามผล, การมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง, ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน

Abstract

This research aimed to study condition and guidelines, to create, to implement and to evaluate a student care and support system management model using coaching and follow-up processes with teacher and parent participation for learning disabilities students at Rachanuban School. The study employed a 4-stage research and development methodology: 1) studying current conditions and management approaches through interviews with administrators and teachers from 3 model schools, 2) creating and validating the model quality by 7 experts, 3) implementing the model trial, and 4) evaluating the model by administrators, teachers, educational personnel, and parents totaling 117 participants. Research instruments included interview forms and evaluation forms. Data analysis involved content analysis, descriptive statistics, means, and standard deviations.

Research findings revealed:

1. Current conditions of caring for learning disabilities students showed increasing numbers of students who cannot read, write, or perform mathematics, with behavioral, emotional, and attention deficit problems. The approach should utilize principles of caring for learning disabilities students, coaching and follow-up principles, and teacher-parent participation principles through systematic and continuous care processes.

2. The model comprises 6 components: principles, objectives, systems and mechanisms, processes, outcomes, and success conditions, demonstrating highest levels of appropriateness and feasibility.

3. Among 71 students receiving care, 70% could follow individualized education plans, 50% passed core subject assessments, and demonstrated moderate life skills. Teachers developed 71 individualized education plans and teaching materials. Parent participation in comparing students' general and learning behaviors showed improved student development, better adaptation, and increased parental acceptance of their children's learning disabilities.

4. The model demonstrated highest levels of utility in feasibility, appropriateness, and accuracy aspects.

Keywords: Student Care and Support System, Coaching and Follow-up Processes, Teacher and Parent Participation, Learning Disabilities Students

1. บทนำ

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนหรือเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ บำบัดฟื้นฟูและให้การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะความจำเป็นและความต้องการของเด็กแต่ละคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ประเทศไทยตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ซึ่งออกในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 โดยแบ่งคนพิการออกเป็น 9 ประเภท (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556) ซึ่งนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน เป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา” ซึ่งส่วนใหญ่พบในเด็กวัยเรียนประมาณร้อยละ 5-15 โดยมีอย่างน้อย 1 ใน 6 อากาโร ได้แก่ อ่านช้าหรืออ่านไม่ถูกต้อง ยากลำบากในการทำควมเข้าใจ ความหมายของสิ่งที่อ่าน การสะกดคำ การเขียน การจัดการกับจำนวน ตัวเลข และการคำนวณ เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ส่วนนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด เช่น โรคสมาธิสั้น โรคซึมเศร้า โรคจิตเภท เป็นต้น หากได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสมสามารถเข้าสังคมกับเพื่อนได้ ประกอบอาชีพได้ (ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2561)

ปัญหาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนของโรงเรียนราชานุบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากการประเมินและคัดกรองนักเรียนเพื่อประเมินจุดที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนา และปรับการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการป้การศึกษา 2565 โดยใช้แบบคัดกรองนักเรียน ข้อมูลจากครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ปกครอง แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า เด็กมีปัญหาการอ่าน จำนวน 10 คน ปัญหาด้านการเขียนสะกดคำ จำนวน 10 คน ปัญหาด้านการคำนวณหรือคณิตศาสตร์ จำนวน 6 คน ปัญหาสมาธิสั้น จำนวน 36 คน และปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 92 คน

ดังนั้นโรงเรียนจึงมีแนวทาง คือ 1) จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายบุคคล ปรับเนื้อหา วิธีสอน เวลา หรือการประเมินผลให้เหมาะสม 2) ปรับวิธีการสอนให้หลากหลายโดยใช้ภาพ เสียง และกิจกรรม เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น ใช้การสอนซ้ำ สอนแบบทีละขั้นตอน และจัดกิจกรรมสอนเสริม 3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แบบฝึกหัด บัตรคำ เกมจับคู่ ภาพประกอบ 4) ให้การเสริมแรงทางบวกและกำลังใจขึ้นชมความพยายาม ไม่เน้นผลลัพธ์เพียงอย่างเดียวมอบหมายงานที่ประสบความสำเร็จได้จริง เพื่อเสริมความมั่นใจ 5) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เป็นมิตรและปลอดภัย หลีกเลี่ยงการตำหนิหรือเปรียบเทียบกับเพื่อน ส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มเพื่อลดความรู้สึกลดเดี่ยว 6) ประสานงานกับผู้ปกครองและบุคลากรอื่น ๆ สื่อสารกับครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันส่งเสริมพฤติกรรมและพัฒนาการ ทำงานร่วมกับครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา หรือครูพี่เลี้ยง (โรงเรียนราชานุบาล, 2566)

นอกจากนี้ในการดำเนินงานต้องปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนรับฟังความคิดเห็นจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน และข้อเสนอแนะเพื่อวางแผนพัฒนาต่อไป 2) พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดอบรม/สัมมนา/แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเรียนรวมส่งเสริมให้ครูเข้าใจเรื่องความแตกต่างของผู้เรียน และการใช้แผน IEP สนับสนุนบทบาทครูพี่เลี้ยงอย่างมีระบบ 3) ปรับปรุงสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนา จัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 4) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำงานร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา องค์กรสนับสนุนเด็กพิการ 5) พัฒนาแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเท่าเทียมลดอคติและสร้างทัศนคติที่ดีของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง 6) ส่งเสริมระบบติดตามและให้คำปรึกษา มีระบบติดตามการพัฒนาของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ประสานทีมสหวิชาชีพให้คำปรึกษาและสนับสนุนการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล (โรงเรียนราชานุบาล, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการโรงเรียนราชานุบาลรับผิดชอบปฏิบัติงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลงานฝ่ายบริหารงานวิชาการ จึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 โดยบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนอย่างเป็นระบบ เน้นการคัดกรอง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ได้แก่ นักเรียนมีความบกพร่องด้านการอ่าน การเขียนสะกดคำ การคำนวณหรือคณิตศาสตร์ สมาธิสั้น และนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สถาบันราชานุกูล, 2555) และนำ

กระบวนการชี้แนะและติดตามผลมาใช้ร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมความต่อเนื่องและความแม่นยำในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านพฤติกรรม การเรียนรู้ และทักษะชีวิต ผ่านการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล การให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ และการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการชี้แนะเป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารและการนิเทศ ที่นำมาใช้มาเป็นเครื่องมือพัฒนาบุคลากรให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น มีหลักการที่เน้นให้ผู้รับการชี้แนะหรือครูเป็นผู้ชี้แนะตนเองหรือเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการสอนด้วยการนำตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชี้แนะและผู้รับการชี้แนะเพื่อเป็นสื่อกลางให้เกิดการคิด การพัฒนา และนำไปสู่การสร้างความรู้ให้เกิดภายในตนเอง (Maskey, 2009) การชี้แนะจึงเป็นการเรียนรู้และพัฒนาในวิชาชีพจากสถานการณ์จริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรองสะท้อนคิด การให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ และการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนได้รับการส่งเสริม พัฒนา และช่วยเหลืออย่างทั่วถึง เรียนรู้อย่างมีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง

สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชานุบาล จำนวน 48 คน ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนของโรงเรียนราชานุบาล ประจำปีการศึกษา 2565 และการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง โดยสัมภาษณ์ บุคลากรหลัก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์การบริหารระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โรงเรียนอนุบาลแพร่ และโรงเรียนวัดเมธังกราวาส(เทศรัฐราษฎร์นุกูล) ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสรุปข้อมูล แบบบันทึกการประชุม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ โดยการนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบและยกร่างรูปแบบและร่างคู่มือการใช้รูปแบบ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบกโดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจริงที่ดำเนินงานตามกระบวนการของรูปแบบ ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร (ทีมนำ) ครูและบุคลากรทางการศึกษา (ทีมประสาน และทีมทำ) จำนวน 48 คน ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน จำนวน 71 คน และกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวมจำนวน 71 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปผลการดำเนินงานตามกระบวนการของรูปแบบ แบบสรุปคุณภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผลการเรียนรู้ในรายวิชาหลัก ผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ โดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจริงที่ดำเนินงานตามกระบวนการของรูปแบบ ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย ผู้บริหาร (ทีมนำ) ครูและบุคลากรทางการศึกษา (ทีมประสาน และทีมทำ) จำนวน 48 คน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน จำนวน 71 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และแบบบันทึกการสรุปบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและ
ผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน สรุปได้ว่า 1) สภาพการบริหาร
 ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน พบว่า **ด้านนักเรียน** พบว่า นักเรียนที่
 มีความบกพร่องทางการเรียนไม่ได้รับการดูแลด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง จำนวนนักเรียนอ่าน
 ไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดเลขเป็นมีจำนวนเพิ่มขึ้น ปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ เช่น
 พฤติกรรมก้าวร้าว ขอบรังแกเพื่อน ลักษณะ ทำลายของส่วนรวม ไม่มีระเบียบวินัย
 ขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้น มีอารมณ์ที่รุนแรง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์
 ของตนเองได้จนเกิดการทะเลาะวิวาทกับเพื่อนร่วมชั้นและต่างชั้น ไม่ทำงานการเรียนที่ได้รับ
 มอบหมายให้เสร็จ(ไม่กลัวครูฟ้องผู้ปกครอง) ข้อมูลนักเรียนไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่แจ้ง
 ข้อมูลข่าวสารจากครูถึงผู้ปกครองหรือจากผู้ปกครองถึงครู ผู้ปกครองไม่ยอมรับพฤติกรรม
 ด้านลบของลูก และไม่ให้ข้อมูลเท็จจริงกับครู **ด้านครู** พบว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ และ
 ประสบการณ์ในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ทำให้
 การรู้จักนักเรียนรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียนต้องใช้เวลาพอสมควร ส่งผลให้การแก้ไข
 ปัญหาของนักเรียนรายบุคคลอาจทำได้ช้า หรือไม่ทันการณ์ รวมถึงขาดเทคนิควิธีการจัดการ
 ปัญหาของนักเรียนและการสื่อสารกับผู้ปกครองให้เกิดความเข้าใจ จนบางรายครูจึงเลือก
 วิธีการปล่อยปละละเลยมากกว่าการส่งต่อนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าครูไม่นำข้อมูลจากการ
 ดำเนินงานตามกระบวนการของระบบการดูแลมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนและการ
 ปฏิบัติงานของครู เป็นลักษณะการดำเนินงานตามหน้าที่ แต่ยังไม่ใช้ประโยชน์จากการ
 ดำเนินงานเท่าที่ควร **ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง** พบว่า ผู้ปกครองไม่ยอมรับสภาพ
 ความเป็นจริงของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน ผู้ปกครองบางส่วนไม่ค่อยมีเวลา ทำให้ไม่
 เห็นความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือรับรู้แต่ไม่สามารถดำเนินการแก้ไข
 พฤติกรรมของนักเรียนได้ และผู้ปกครองบางส่วนให้ความไว้วางใจครูมากเกินไป จึงมอบ
 ภาระการแก้ไขปัญหานักเรียนไว้ที่ครู โดยผู้ปกครองก็ยังคงดูแลบุตรหลานด้วยวิธีการเดิม ๆ

2) แนวทางการบริหาร คือ ควรใช้หลักการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการ
 เรียน หลักการชี้แนะและติดตามผล และหลักการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็น
 กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง **ด้านนักเรียน**
 ควรได้รับการส่งเสริมและดูแลอย่างตนเองตามสภาพปัญหาของนักเรียนละคน ให้นักเรียน
 เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีทักษะในการดำเนินชีวิต **ด้านครูผู้สอน** ควรสร้างความตระหนัก
 และให้ความสำคัญเด็กที่บกพร่องทางการเรียนมากขึ้น มีความรู้ด้านการสังเกตนักเรียนเพื่อ
 ประเมินสภาพปัญหาของนักเรียน จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) กำหนด
 กิจกรรมการแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเหมาะสม และครูสามารถวินิจฉัยและส่งต่อนักเรียน
 เพื่อให้ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง **ด้านผู้ปกครองนักเรียน** ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมใน

การกำหนดแนวทางการดูแลนักเรียนร่วมกับทางโรงเรียน ทำความเข้าใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับทางโรงเรียน ติดต่อบริการซึ่งกันและกัน

4.2 รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า รูปแบบการบริหารมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.26) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.37)

4.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 1) คุณภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน มีดังนี้ 1.1) จำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนที่ได้รับดูแลช่วยเหลือด้านการเรียนรู้และด้านจิตใจและพฤติกรรม มีทั้งหมด 71 คน ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โดยพบว่า มีความบกพร่องด้านการอ่าน จำนวน 6 คน ความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ จำนวน 5 คน ความบกพร่องด้านการคิดคำนวณ จำนวน 5 คน สมาธิสั้น จำนวน 27 คน และปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ จำนวน 28 คน 1.2) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนมีผลการเรียนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและสามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 70 ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 1.3) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนมีผลการเรียนรู้ในรายวิชาหลัก ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย การคิดคำนวณ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ ภาษาอังกฤษ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ที่กำหนดไว้ 1.4) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนมีผลการประเมินทักษะชีวิต ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น อยู่ในระดับปานกลาง **2) ครูมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล** จำนวน 71 แผน และสื่อการสอนที่ใช้ร่วมกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จำนวน 71 รายการ **3) การมีส่วนร่วมผู้ปกครองนักเรียน** ผู้ปกครองได้เปรียบเทียบพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนขณะอยู่ที่บ้านและโรงเรียน การเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่บ้านกับโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนด้านการอ่าน การเขียน และการคำนวณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น สามารถแก้ปัญหา สามารถตัดสินใจ มีการสื่อสาร และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยมีพัฒนาการดีขึ้น สามารถปรับตัวดี ผู้ปกครองให้การยอมรับถึงความบกพร่องของนักเรียนในปกครอง ยอมให้ได้รับการพัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง แต่ไม่ยินดีให้นักเรียนในปกครองเข้ารับการตรวจ แต่พบปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้ปกครองบางคนต้องทำงานทำให้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนน้อย จึงไม่สามารถจัดการแก้ปัญหานักเรียนได้

4.4 ผลการประเมินรูปแบบ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.15)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 สภาพการบริหารดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน
พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนไม่ได้รับการดูแลด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง จำนวนนักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดเลขเป็นมีจำนวนเพิ่มขึ้น ปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ขอบรังแกเพื่อน ลักขโมย ทำลายของส่วนรวม ไม่มีระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้น มีอารมณ์ที่รุนแรง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้จนเกิดการทะเลาะวิวาทกับเพื่อนร่วมชั้นและต่างชั้น ไม่ทำงานการเรียนที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ (ไม่กลัวครูฟ้องผู้ปกครอง) ข้อมูลนักเรียนไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่แจ้งข้อมูลข่าวสารจากครูถึงผู้ปกครองหรือจากผู้ปกครองถึงครู ผู้ปกครองไม่ยอมรับพฤติกรรมด้านลบของลูก และไม่ให้อะไรเท็จจริงกับครู สอดคล้องกับผลการศึกษาของงานจิตวิทยาคลินิก กลุ่มงานจิตเวชและวัยรุ่น สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี ที่พบว่าเด็กมีปัญหาอารมณ์และพฤติกรรม ปัญหาทางการเรียน ซึ่งถูกพบมากในชั้นประถมศึกษา โดยแสดงอาการทั้งหมดหรือแสดงอาการส่วนใหญ่ให้เห็น เช่น มีความสนใจต่ำ มีปัญหาเรื่องการจดจำหรือสนใจ มีการตีความสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่คืนนึกมีความเป็นเหตุเป็นผลต่ำ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมเสี่ยงส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลต่อการเรียนเด็กในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นครูและผู้ปกครองของเด็กต้องเฝ้าระวังสังเกตติดตามและหาทางช่วยเหลือในระยะเริ่มต้น (จิณณพัฑ ยอดไกรศรี (2566) สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ ส่วนหนึ่งมาจากเด็กที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ซึ่งมีจำนวน 40 คน จากนักเรียนทั้งหมด 216 คน (นิวตัน สารจันทร์, 2565)

แนวทางการบริหารควรใช้หลักการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน หลักการชี้แนะและติดตามผล และหลักการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง เป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับครอบครัวเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียน จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของกระทรวงศึกษาธิการ (2552ก) ที่ระบุว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาและ

สิทธิขั้นพื้นฐาน และแนวคิดของ ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา (2561) กล่าวว่า แนวทางการดูแลรักษานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนแตกต่างกันโดยควรให้ความช่วยเหลือแบบบูรณาการ มองปัญหาอย่างรอบด้าน โดยอาศัยความร่วมมือแบบไตรภาคี คือ ทั้งทางครอบครัว แพทย์ และทางการศึกษา

5.2 รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมและระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยกระบวนการและวิธีการบริหารการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียน ได้แก่ การคัดกรองนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการส่งต่อเพื่อวินิจฉัยและดูแลต่อเนื่อง แต่ละขั้นตอนใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผล 4 ขั้นตอน ได้แก่ **ขั้นตรวจสอบสภาพจริง ขั้นวางแผนและระบุเป้าหมาย ขั้นดำเนินการชี้แนะ ขั้นติดตามและประเมินผล** ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทั้งนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้เกิดขึ้นจากการศึกษาและสังเคราะห์สภาพและแนวทางการบริหาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมผู้บริหาร ครูและบุคลากรโรงเรียนราชานุบาล การสัมภาษณ์สถานศึกษาต้นแบบด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนั้นกระบวนการของรูปแบบจึงมีจุดเด่น คือ ในแต่ละกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมและได้รับการชี้แนะและติดตามผลเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะชีวิตนักเรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Knight (2015) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานตามหลักการชี้แนะ คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การได้แสดงความคิดเห็น สนทนาร่วมกัน เป็นการสร้างให้ผู้รับการชี้แนะเกิดการเรียนรู้จากภายในตนเอง มีภาวะตื่นตัว มีความเข้าใจ ใช้ความคิดของตนเองเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีณีย์ เปรมสุข (2566) ที่พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีผลการตรวจสอบความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลงานวิจัยของภูษณิศา คารวพงศ์ (2567) พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีระดับความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 1) คุณภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารและครูประจำชั้นได้ดำเนินงานตามกระบวนการของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การคัดกรอง การดูแลช่วยเหลือ การส่งต่อเพื่อการวินิจฉัยและดูแลต่อเนื่อง รวมถึงการชี้แนะและติดตามผล และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่บ้านและให้ข้อมูลกับครูเพื่อพัฒนาการของนักเรียนดีขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนด การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดปี

การศึกษาจึงทำให้คุณภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำให้โรงเรียนราชานุบาลบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ (2559) และภูษณิศรา รวพงศ์ (2567) ที่พบว่า บทบาทของผู้บริหาร สมรรถนะของครู บรรยากาศการทำงาน/วัฒนธรรมในองค์กร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จ 2) ครูมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และสื่อการสอนที่ใช้ร่วมกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จำนวน 71 รายการ ทั้งนี้เพราะการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นร่วมกับครูพี่เลี้ยงร่วมกันและผู้ปกครองนักเรียนในการออกแบบแผนและให้ความเห็นชอบกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลก่อนการนำไปใช้ รวมถึงการชี้แนะจากผู้บริหารซึ่งเป็นทีมนำและครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นทีมประสานในการพิจารณารายละเอียดแต่ละองค์ประกอบของแผนและการแก้ไขปรับปรุงอย่างเหมาะสมและสอดคล้องสภาพปัญหา ทำให้เมื่อนำได้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้พัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จึงเป็นแผนการสอนที่มีคุณภาพและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของครูผู้สอน จึงจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพมากขึ้น 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการร่วมเปรียบเทียบพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนขณะอยู่ที่บ้านและโรงเรียน การเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่บ้านกับโรงเรียน แต่พบปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้ปกครองบางคนต้องทำงานทำให้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนน้อย จึงไม่สามารถจัดการแก้ปัญหาเด็กนักเรียนได้ ทั้งนี้เพราะการดูแลช่วยเหลือจากครอบครัวในการดูแลช่วยเหลือด้านการเรียน ด้านพฤติกรรม ด้านสภาพจิตใจและอารมณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น มีความสามารถในการปรับตัวได้ดีขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ภูฟ้า เสวกพันธ์ (2562) ที่พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในฐานะผู้ตัดสินใจ การดูแลผู้เรียนให้มีความสามารถหลากหลาย การสนับสนุนผู้เรียน การร่วมสอนที่บ้านและการทบทวนการเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น

5.4 ผลการประเมินรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะรูปแบบที่นำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ซึ่งมีกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการชี้แนะและติดตามผล และการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองอย่างชัดเจนและต่อเนื่องในทุกขั้นตอน มีคู่มือการใช้รูปแบบและกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งการจัดการศึกษาเฉพาะรายบุคคล (IEP) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ทำให้โรงเรียนบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับข้อสรุปบทเรียนของผู้บริหาร

ครูและบุคลากรโรงเรียนราชานุบาลที่กล่าวว่า กระบวนการของรูปแบบเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนเป็นรายบุคคลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีการดำเนินการชี้แนะและติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาของสถาบันราชานุบาล (2555) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายทั้งโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ทั้งการสร้างทัศนคติและเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน การอบรมให้ความรู้ จัดทำแผนการเรียนรายบุคคลให้สอดคล้องกับระดับความบกพร่องของเด็กแต่ละด้าน ปรับวิธีการประเมินผลให้เหมาะสมกับตัวเด็ก และส่งเสริมทักษะด้านอื่น ๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะชีวิตนักเรียน

2. สถานศึกษาควรกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลคุณภาพนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหาจริง และมีความหลากหลาย โดยเน้นไปที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากนักเรียนเป็นสำคัญ

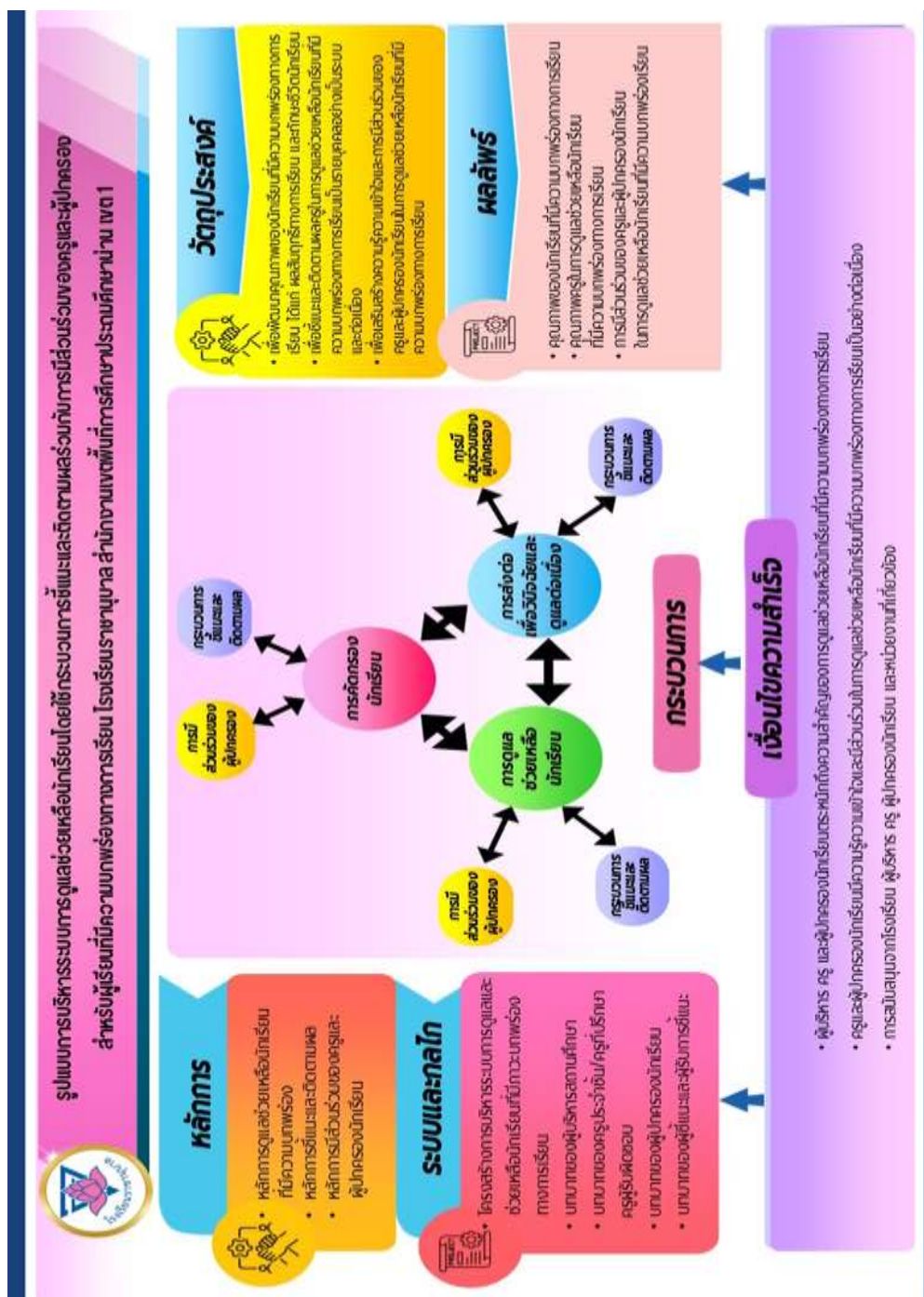
6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองไปใช้ เช่น กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาเป็นเลิศหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กยากจนและด้อยโอกาส เป็นต้น เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานสาธารณสุขในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนอย่างยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า รูปแบบการบริหารมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

ภาพแสดง รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชี้แนะและติดตามผลร่วมกับการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง (7 มิถุนายน 2552), หน้า 45.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552ก). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จริยา ทะรักษา. (2558). เด็กพิเศษ ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เล่มที่ 49. เข้าถึงได้จาก <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/article/view/5533>
- จิณณพัฒน์ ยอดไกรศรี. (2566). เด็กที่มีปัญหาการเรียน. เข้าถึงได้จาก <https://www.childrenhospital.go.th/wp-content/uploads/2023/04/บทความเด็กที่มีปัญหาการเรียน.pdf>
- ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2561). คู่มือการดูแลคุณภาพจิตเด็กกลุ่มปัญหาการเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พรอสเพอริสพลัส.
- นิวัฒน์ สาระพันธ์. (2565). การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียน. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร, 7(2), 409-418.
- ภูฟ้า เสวกพันธ์. (2562). การศึกษาแบบเรียนร่วม: ปฏิบัติการขั้นสูงในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูษณิศา คารวพงศ์. (2567). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- โรงเรียนราชานุบาล. (2566). ข้อมูลนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนของโรงเรียนราชานุบาล ปีการศึกษา 2565-2566. น่าน: โรงเรียนราชานุบาล.
- ศรัณย์ เปรมสุข. (2566). การพัฒนารูปแบบบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันราชานุกูล. (2555). คู่มือระบบการดูแลนักเรียนกลุ่มพิเศษที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์ ฟัลลิสซิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. เข้าถึงได้จาก <https://omhc.dmh.go.th/law/files/พรบ.สงเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ-พ.ศ.2550.pdf>
- อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ. (2559). รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

- Knight, J. et al. (2015). 3 Steps to Great Coaching: A Simple but Powerful Instructional Coaching Cycle Nets Results. *JSD: The Learning Forward Journal*, 36(1), 10-18.
- Maskey, C. L. (2009). Cognitive coaching has an exciting place in nursing education. *Teaching and Learning in Nursing*, 4(2), 63–65.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Development of Learning Activity Packages to Promote
Emocratic Citizenship Characteristics for Undergraduate Students
of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พิพัฒน์ แก้วใส

Pipat Kaewsai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: 2526pipat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) พัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) ทดลองใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 4) ประเมินผลและนำเสนอชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) คือ การวิจัยเชิงปริมาณจากการสอบถามนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 รูป/คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน การวิจัยเชิงทดลองโดยการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบ Google Classroom กับนิสิตจำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.54$, $S.D.=0.64$)

ได้รับบทความ: 1 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 22 สิงหาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 สิงหาคม 2568

Received: August 1, 2025; Revised: August 22, 2025; Accepted: August 24, 2025

2. การพัฒนาและการทดลองชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $E1/E2 = 82.00/82.89$ และมีผลการประเมินความรู้ความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิต ทั้งหมด 4 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$, $S.D.=0.34$)

คำสำคัญ: การพัฒนา, พลเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study of the problems and needs in organizing learning to promote democratic citizenship characteristics for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) to Develop a learning activity package to promote democratic citizenship characteristics for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 3) to experimental use of learning management activity packages to promote democratic citizenship characteristics for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 4) to evaluate and present a learning activity package to promote democratic citizenship characteristics for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The study employed the Research and Development (R&D) process, comprising: (1) quantitative research through a survey of 280 undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2) qualitative research through in- depth interviews with eight experts; and (3) experimental research by implementing the learning management activities via Google Classroom with a group of 15 undergraduate students. The research instrument was the developed learning activity set. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, standard error, t-test, and content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall condition and needs for learning management to promote democratic citizenship were at a very high level ($\bar{X} = 4.54$, $S.D. = 0.64$).

2. The development and trial of the learning management activity set met the efficiency criteria, with an E1/E2 score of 82.00/82.89. Post-test scores of knowledge and understanding were significantly higher than pre-test scores at the .05 level.

3. The evaluation of the effectiveness of the learning management for promoting democratic citizenship, based on students' opinions across four aspects, indicated that the overall opinions were at the highest level ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.34).

Keywords: Development, Citizenship, Democratic

1. บทนำ

ในสังคมประชาธิปไตย การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีถือเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากการมีพลเมืองที่มีจิตสำนึกในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเคารพในความหลากหลาย จะช่วยสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งนิสิตนักศึกษา กำลังจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติ การส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวจึงควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน

การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2554) การจัดการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539) ที่กล่าวว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นสื่อประสมที่ได้จากการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับหน่วย หัวเรื่องและจุดประสงค์ เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการเรียนรู้และสามารถจัดระบบความรู้โดยใช้แผนผังกราฟฟิกส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและกระบวนการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน การนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้มาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย (ทศนา แชนนี, 2560) ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ผ่านการแสดงวิสัยทัศน์ การแสดงความคิดเห็นด้วยมีเหตุผล เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันที่มุ่งเน้นการพัฒนานิสิตให้เป็นผู้มีจริยธรรมและจิตสาธารณะ การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี

ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยและเป็นการปลูกฝังหลักวิถีประชาธิปไตยให้นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนให้เกิดการเรียนรู้หลักวิถีประชาธิปไตยเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมในสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2 เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3 เพื่อทดลองใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4 เพื่อประเมินผลและนำเสนอชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยเก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytics) เป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ประกอบการสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การทดลอง และการประเมินชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง

1 ประชากรที่ใช้ในเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ส่วนกลาง จำนวน 501 รูป/คน ผู้ลงทะเบียนเรียนประจำปีการศึกษา 2667

2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ส่วนกลาง จำนวน 280 รูป/คน

3. กลุ่มทดลองชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผ่านระบบ google classroom ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 15 รูป/คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน 8 ท่าน ทั้งหมด 4 ด้าน ๆ ละ 2 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์, ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความพึงพอใจ ตรวจสอบความถูกต้องโดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.95 ขึ้นไป

2. ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หาค่าความเชื่อมั่น อยู่ในระหว่าง 0.47 – 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 -0.70 สามารถนำไปใช้ได้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

2. แบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms โดยการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 280 รูป/คน และจัดส่งแบบสอบถามผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line)

3. การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 4 ด้าน ๆ ละ 2 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

4. ทดลองใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ไปใช้กลุ่มทดลองกับนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 รูป/คน การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ผ่าน google classroom

5. วัดประเมินผลความพึงพอใจในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยกับนิสิตกลุ่มทดลอง จำนวน 15 รูป/คน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ตามเกณฑ์มาตรฐาน $80/80$ $E_1/E_2 = 80/80$) และการวิเคราะห์ความยาก-ง่ายของข้อสอบ (P) และ อำนาจจำแนก (r) และวิเคราะห์เปรียบเทียบชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test independent)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนิสิตที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ทั้งหมด 4 ด้าน

ด้านที่	ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านหลักสูตรการเรียนรู้	4.56	0.63	มากที่สุด
2	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.55	0.59	มากที่สุด
3	ด้านสื่อการเรียนรู้	4.41	0.73	มาก
4	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.64	0.49	มากที่สุด
รวม		4.54	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สรุประดับความคิดเห็นของนิสิตที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.64)

4.2 ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการสัมภาษณ์พบว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาเชิงพุทธและพัฒนาสังคมไทยตามหลักพุทธธรรม โดยมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการรับใช้สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยสามารถเป็นพื้นที่ในการออกแบบ ทดลอง การคิดวิเคราะห์ และการแสดงออกอย่างเสรีบนพื้นฐานของหลักธรรมและประชาธิปไตย เพื่อสร้างนิสิตที่มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง และการบูรณาการคุณธรรมจากพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดประชาธิปไตย เช่น ความเมตตา การไม่เบียดเบียน ความเสียสละ การยอมรับความแตกต่าง ซึ่งช่วยหล่อหลอม “พลเมืองประชาธิปไตย” ที่มีรากฐานจากศีลธรรมอันดี ด้วยกระบวนการ 4 ด้าน

1. ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตทางการศึกษาของสังคมนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือชี้แนวทางในการจัดการความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีมาตรฐานเดียวกัน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ต้องมีการบูรณาการในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งระดับสถาบัน ระดับคณะ/วิทยาลัย ระดับหลักสูตร และระดับอาจารย์ที่ปรึกษา โดยต้องยึดตามทิศทางของสถาบันและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละหน่วยงานมหาวิทยาลัยต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษา ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

3. ด้านสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน ต้องเป็นสื่อที่เป็นประโยชน์และเกิดคุณค่าต่อการสร้างความเป็นพลเมือง มีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากสื่อมีการใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเป็นเครื่องมือ โดยเฉพาะความคิดเห็นทางด้านการเมือง ที่สื่อเป็น “ตัวชี้นำ” ดังนั้นหนทางที่เราทุกคนจะไม่ตกไปเป็นเหยื่อของสื่อเหล่านี้ คือ การฝึกฝนตนเองในด้าน “ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะในการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและไม่มีอคติหรือความลำเอียงจนกลายเป็นตัวสร้างความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยเพิ่มเข้าไปอีก

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือไปจากการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอน

สามารถดำเนินการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ได้ตั้งแต่ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลแต่ละครั้ง

4.3 การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ หมายถึง ขั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักต่อปัญหาทางสังคม โดยการนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านสื่อการสอนเช่น การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ หรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการร่วมมือทั้งกับผู้สอน เพื่อน และชุมชน โดยขั้นนี้จะให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถกำหนดประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรมในการบริการสังคม และการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ได้กระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง โดยการลงพื้นที่ชุมชนในการทำกิจกรรม มาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการออกแบบกิจกรรม และสรุปผลกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน หมายถึง ขั้นการแสดงผลงานของผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยผลงานที่เป็นรายงานกิจกรรมบริการสังคมในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินผลงานร่วมกัน และผู้สอนอาจจะให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับผลงานที่ผู้เรียนได้ทำจนสำเร็จร่วมกับผู้อื่น ชุมชน และสังคม

4.4 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ $E1/E2=82.00/82.89$ สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

4.5 ผลทดลองใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบสถิติที่การทดสอบใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของนิสิตกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้

	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	15	30	18.07	1.19	16.95	0.00
หลังเรียน	15	30	24.40	1.76		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นิสิตได้ใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีผลการทดสอบก่อนเรียน ($\bar{X}=18.07$, S.D.=1.19) การผลการทดสอบหลังเรียน ($\bar{X}=24.40$, S.D.=1.76) และมีผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.6 ผลการประเมินความพึงพอใจของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิตที่เกี่ยวกับประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมด 4 ด้านได้แก่ 1) หลักสูตรการเรียนรู้ 2) ด้านเนื้อหา 3) ด้านระยะเวลาและ 4) ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเนื้อหา ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.34) ด้านระยะเวลา ($\bar{X}=4.7$, S.D.=0.35) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.42) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.36)

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นิสิตมีความเข้าใจและสนใจเรื่องความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และนิสิตมีความเข้าใจและสนใจเรื่องการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับใดมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่านิสิตให้ความสำคัญกับโครงสร้างการเมืองและการมีส่วนร่วม แม้จะไม่เข้มข้นเชิงทฤษฎีเท่าประเด็นพลเมือง แต่ก็สะท้อนความพร้อมในการเรียนรู้และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมในแนวทางประชาธิปไตยอย่างชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธิดา ดวงแก้ว (2564) พบว่า 1) ความคิดเห็นของครูผู้สอนในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ซึ่งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับ มากที่สุด 2) ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน ประกอบไปด้วยทั้งหมด 6 มีค่าเฉลี่ย 2.56 อยู่ในระดับดี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 ซึ่งสูงกว่าก่อนทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.2 ผลการพัฒนาและการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ $E1/E2 = 82.00/82.89$ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุดกิจกรรมมีคุณภาพสูงและผ่านเกณฑ์มาตรฐาน สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี มณีโกศล (2561) ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่สร้างขึ้นเป็นชุดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ที่เรียนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 ความรักความเมตตา ชุดที่ 2 ความรับผิดชอบชุดที่ 3 ความซื่อสัตย์ และชุดที่ 4 การเป็นต้นแบบที่ดี โดยมีค่าประสิทธิภาพ ($E1/E2$) เท่ากับ $95.33/83.23$ และผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูด้านคุณธรรม จริยธรรมก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลการเปรียบเทียบสถิติที่การทดสอบชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของนิสิตกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า นิสิตได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่

พัฒนาขึ้น มีผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว (2559) ผลการวิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 18 คะแนน จาก 30 คะแนน) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.62)

5.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิตที่เกี่ยวกับเกี่ยวกับประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้รู้ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมด 4 ด้านได้แก่ 1) หลักสูตรการเรียนรู้ 2) ด้านเนื้อหา 3) ด้านระยะเวลาและ 4) ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุดกิจกรรมดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการทางการเรียนรู้ได้อย่างรอบด้านทั้งในด้านหลักสูตร เนื้อหา ระยะเวลา และการประเมินผล อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก และสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อพิชา ช้างขวัญยืน (2564) ผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตปริญญาตรีตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า 1) ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการประเมินตนเองด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นิสิตมีผลการประเมินผลงานกลุ่มอยู่ในระดับดีมาก 4) นิสิตมีการสะท้อนคิดและตระหนักถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัลมากขึ้น และ 5) นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดนโยบายการสร้างความเป็นพลเมือง ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงาน จัดโครงการ และกิจกรรมให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย

2. ส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอน นิสิตและผู้ที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัย มีการนำนโยบาย ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น จัดหลักสูตรพลเมือง จัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องจัดทำโครงการและกิจกรรมที่เน้นด้าน ความเป็นประชาธิปไตยและการสร้างความเป็นพลเมือง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย สำหรับนิสิตปริญญาตรีเฉพาะด้าน ได้แก่ คุณลักษณะการมีจิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนอดกลั้น เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของบัณฑิตในทุกระดับการศึกษา เช่น ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมือง เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน เน้นการสอนและการฝึกปฏิบัติเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควรจะปรับและทบทวนเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมืองที่เน้นความรู้ในเรื่องรัฐธรรมนูญ และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้ง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนเน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาและเชื่อมโยงตนเองกับปัญหาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นคำนึงถึงส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อนตนเองต่อผู้อื่น และต่อสังคม ผ่านการลงมือทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสม ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการสอนด้วยวิธีการบรรยายประกอบการใช้สื่อ การให้ผู้เรียนศึกษาความรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล และการให้ผู้เรียนศึกษาความรู้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2554). *ความสำคัญของพลเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2539). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาการสอน*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาติรี มณีโกศล. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูด้านคุณธรรม จริยธรรม*. (รายงานวิจัย). ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ณัฐธิดา ดวงแก้ว. (2564). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 32(2), 117 -131.
- ทิตินา ขมณี. (2560). *รูปแบบการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว. (2559). *ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(2), 89-112.
- อพัชชา ช่างขวัญยืน. (2564). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตปริญญาตรีตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อ
ความสามารถในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Effects of Learning Management by Using Cooperative Learning LT
Technique with Graphic Organizer Towards Reading Abilities and
Analytical Thinking Abilities of Prathomsuksa 2 Students

ปานรวี พ่วงงามพันธ, เบญจพร วรณูปถัมภ์ และกระพัน ศรีงาน

Panrawee Phuangsarnpan, Benchaporn Wannupatam and Krapan Sri-ngarn

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: 630426024004@bru.ac.th,

benjaphorn.wn@bru.ac.th, krapan.sr@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเสกกอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ Dependent Samples t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ได้รับบทความ: 4 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 3 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 กันยายน 2568

Received: August 4, 2025; Revised: September 3, 2025; Accepted: September 8, 2025

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจที่ได้เรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT, ผังกราฟิก, ความสามารถในการอ่าน, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the reading abilities of students before and after learning by using cooperative learning LT technique with graphic organizer for primary students grade 2, 2) to compare the analytical thinking abilities of students before and after learning by using cooperative learning LT technique with graphic organizer for primary students grade 2, and 3) to study the satisfaction of students towards learning management by using cooperative learning LT technique with graphic Organizer for primary students grade 2. Then samples of this research consisted of 20 primary students grade 2 of Ban Sekkong School, studying in first semester of 2025 academic year, obtained through cluster random sampling. The instruments used in this study were: 1) lesson plans; 2) reading abilities test; 3) analytical thinking abilities test and 4) a satisfaction questionnaire. The statistics for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The hypotheses were tested by using the dependent sample t - test.

The research results found that:

1. The students' reading abilities after learning through learning management by using cooperative learning LT technique with graphic organizer for primary students grade 2 was higher than before learning with statistically significant difference at the level of .01.

2. The students' analytical thinking abilities after learning through learning management by using cooperative learning LT technique with graphic organizer for primary students grade 2 was higher than before learning with statistically significant difference at the level of .01.

3. Primary students grade 2 were satisfaction towards learning management by using cooperative learning LT technique with graphic organizer as a whole was at a high level.

Keywords: Learning Management by Using Cooperative Learning LT Technique, Graphic Organizer, Reading Abilities, Analytical Thinking Abilities

1. บทนำ

โลกแห่งการศึกษาได้ก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักเรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาหาความรู้ที่ครูควรส่งเสริมให้นักเรียน คือ ทักษะการอ่าน การจับประเด็นสำคัญ ดังที่ สถาบันภาษาไทย (2562) ได้กล่าวถึงการอ่านและการรู้หนังสือ (Reading & Literacy) เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ การดำเนินชีวิต การอ่านและการรู้หนังสือทำให้เกิดความสามารถ ส่งเสริมให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก พร้อมทั้งเป็นพื้นฐานที่นักเรียนจะนำไปใช้ในการแสวงหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น

ทักษะพื้นฐานสำคัญอีกหนึ่งประการที่ควรส่งเสริม และพัฒนาให้นักเรียน คือ การคิดวิเคราะห์ เนื่องจากการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดขั้นสูง เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาผ่านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ มุ่งให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เข้มแข็งและสามารถคิดในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2562) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ Bloom (1956) โดยลักษณะการคิดวิเคราะห์ 3 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์หลักการในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลักการ โดยสามารถอ่านเรื่องแล้วแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ แล้วสรุปเป็นคำตอบได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ความสำคัญและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการวิจัยครั้งนี้

จากการรายงานผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (National Test : NT) ปีการศึกษา 2565 ระดับประเทศมีค่าเฉลี่ยความสามารถด้านภาษาวิชาภาษาไทย เท่ากับ 56.14 ลดลงจากปีการศึกษา 2564 ร้อยละ 0.28 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2565 มีค่าเฉลี่ยความสามารถด้านภาษา เท่ากับ 51.64 ลดลงจากปีการศึกษา 2564 ร้อยละ 1.46 และโรงเรียนบ้านเสกทอง มีค่าเฉลี่ยความสามารถด้านภาษา เท่ากับ 45.02 ลดลงจากปีการศึกษา 2564 ร้อยละ 4.38 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบทั้งระดับประเทศ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน มีคะแนนเฉลี่ยลดลง ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนไม่สามารถตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ ไม่สามารถลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุเหตุผลประกอบ และไม่สามารถสรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการวางรากฐานที่มั่นคงเรื่อง ความสามารถในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2

และเพื่อเตรียมความพร้อมในการทดสอบระดับชาติ (National Test : NT) ตลอดจนการพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาภาษาไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยคำนึงถึงเป็นอันดับแรก ผู้วิจัยจึงสนใจนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT (Learning Together) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนที่มีลำดับขั้นตอนแน่นอน นักเรียนทำงานร่วมกันภายในกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างเด่นชัด เพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานของกลุ่ม (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2551) นอกจากนี้การนำผังกราฟิกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบัน เพราะผังกราฟิกเป็นเครื่องมือช่วยแสดงความคิดที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่สามารถเห็นได้ชัดเจน โดยแสดงในลักษณะของผังรูปแบบต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนสามารถนำข้อมูลที่อยู่มาจัดให้เป็นระเบียบ ทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำความรู้เนื้อหาสาระนั้น ๆ ได้ง่ายและยาวนาน (ทิศนา แคมมณี, 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาเรื่อง การอ่านและการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่าน การวิเคราะห์เรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดลองก่อนและหลังเรียน (One Group Pre - test Post - test Design) มุ่งศึกษาความสามารถในการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มเครือข่ายจัดการศึกษาปราชญ์ 6 อำเภอปราชญ์ จังหวัดสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านก้อล โรงเรียนบ้านสำโรง (บางมด 2514) โรงเรียนบ้านปลัด และโรงเรียนบ้านเสกทอง รวมจำนวนนักเรียน 83 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเสกทอง อำเภอปราชญ์ จังหวัดสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

3.4 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เกี่ยวกับหลักการ จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด

1.2 ศึกษารายละเอียด หลักการ แนวคิดและเทคนิคในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ด้านภาษา เนื้อหา โดยใช้เกณฑ์การประเมินความเหมาะสม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

1.6 นำผลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

จากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.7 จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเสกทอง

2. การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน

2.2 วิเคราะห์สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เนื้อหา วิธีวัดผล และประเมินผล กำหนดลักษณะแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านที่จะสร้างขึ้น

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ต้องการใช้จริง 20 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านที่สร้างเสร็จแล้ว นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบแต่ละข้อกับตัวชี้วัด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นวัดตรงตามตัวชี้วัด

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นวัดตรงตามตัวชี้วัด

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นวัดไม่ตรงตามตัวชี้วัด

2.6 หลังจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องแล้ว นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบแต่ละข้อกับตัวชี้วัด แล้วคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์ 30 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านที่ได้รับการปรับปรุงสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเสกทอง จำนวน 30 คน เพื่อหาความยากง่าย (P) เป็นรายข้อ และหาค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยคัดเลือกข้อที่มีความยากง่ายตั้งแต่ .20 ถึง .80 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 ถึง 1.00 ได้ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ 20 ข้อ โดยมีค่า (P) ตั้งแต่ .40 ถึง .67 และค่า (r) ตั้งแต่ .20 ถึง .43

2.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านที่ผ่านการวิเคราะห์รายข้อ มาหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson Method) KR - 20 ผลปรากฏว่า มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91

2.9 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

3. การสร้างและการหาคุณภาพแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของบลูม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ นำมาใช้จริง 10 ข้อ ตามแนวคิดของบลูม คือ ด้านการวิเคราะห์ความสำคัญ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

3.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่สร้างเสร็จแล้ว นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน + 1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน - 1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบนั้นวัดไม่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3.5 หลังจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องแล้ว นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์ แล้วคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์ 20 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00

3.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ได้รับการปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเสกทอง จำนวน 30 คน เพื่อหาความยากง่าย (P) เป็นรายข้อ และหาค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อโดยคัดเลือกข้อที่มีความยากง่ายตั้งแต่ .20 ถึง .80 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่

.20 ถึง 1.00 ไว้ ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ 10 ข้อ โดยมีค่า (P) ตั้งแต่ .40 ถึง .67 และค่า (r) ตั้งแต่ .27 ถึง .40

3.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านการวิเคราะห์รายข้อ มาหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson Method) KR - 20 ผลปรากฏว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

3.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และเกณฑ์การแปลผล

4.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียน ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยประยุกต์มาจากเกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert) มีระดับความพึงพอใจทั้ง 3 ระดับความหมาย ดังนี้

คะแนน 3 ความพึงพอใจมาก

คะแนน 2 ความพึงพอใจปานกลาง

คะแนน 1 ความพึงพอใจน้อย

กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย ดังนี้

2.51 – 3.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

1.00 – 1.51 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย

4.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ประเมินความสอดคล้องด้านเนื้อหา ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์ 10 ข้อ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00

4.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ใช้เวลาในการทดสอบจำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลไว้

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เวลาเรียน 4 สัปดาห์ รวม 16 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังการทดลองสิ้นสุด โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ฉบับเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

4. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples t-test)

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples t-test)

3. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ดังตารางที่ 1

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	20	20	6.65	1.53	19	57.77**	.000
หลังเรียน	20	20	14.90	1.76			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการอ่านของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก ดังตารางที่ 2

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	20	10	3.50	0.87	19	19.68**	.000
หลังเรียน	20	10	7.35	1.56			

** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนมีต่อ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 ดังตารางที่ 3

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	สื่อการสอนมีเนื้อหาเข้าใจง่าย	2.65	0.49	มีความพึงพอใจมาก
2	เนื้อเรื่องมีความน่าสนใจ	2.65	0.49	มีความพึงพอใจมาก
3	นักเรียนสามารถอ่านได้ดียิ่งขึ้น	2.85	0.36	มีความพึงพอใจมาก
4	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน	2.60	0.50	มีความพึงพอใจมาก
5	นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์มากขึ้น	2.75	0.44	มีความพึงพอใจมาก
6	นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้	2.60	0.50	มีความพึงพอใจมาก
7	นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน	2.75	0.44	มีความพึงพอใจมาก
8	นักเรียนชอบเรียน โดยใช้การจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก	2.70	0.47	มีความพึงพอใจมาก

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
9	นักเรียนมีความสุขในการเรียน	2.70	0.47	มีความพึงพอใจมาก
10	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	2.65	0.49	มีความพึงพอใจมาก
รวมเฉลี่ย		2.69	0.47	มีความพึงพอใจมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้เรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ ($\bar{X}$ = 2.69, S.D. = 0.47) ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3 นักเรียนสามารถอ่านได้ดียิ่งขึ้น ($\bar{X}$ = 2.85, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ ข้อ 5 นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์มากขึ้น ข้อ 7 นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}$ = 2.75, S.D. = 0.44) ลำดับที่ 3 คือ ข้อ 8 นักเรียนชอบเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก และข้อ 9 นักเรียนมีความสุขในการเรียน ($\bar{X}$ = 2.70, S.D. = 0.47)

5. อภิปรายผลการวิจัย

วิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 จากการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสามารถในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในทุกขั้นตอนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยนักเรียนยังได้ฝึกทักษะการอ่านร่วมกับเพื่อนในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านดีขึ้น สามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป ดังที่ สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT สรุปได้ว่า เป็นเทคนิคที่นักเรียนช่วยกันทำงานหรือแบบฝึกหัด โดยมีการแบ่งหน้าที่กันคนละอย่าง ซึ่งแตกต่างกันและหมุนเวียนกันทำหน้าที่จนครบทุกหน้าที่

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ของ รินดา รังดิษฐ์ (2560) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบรรพตริ ศรีหะมงคล (2565) พบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียน

คำภาษาไทยที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค LT ร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านของตนเองให้ดียิ่งขึ้น สามารถสรุปใจความสำคัญจากเรื่องได้ถูกต้อง รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอีกด้วย

5.2 จากการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ผังกราฟิก ทั้ง 4 ผัง ได้แก่ ผังความคิด ผังโยงแฉก ผังลำดับขั้นตอน และผังวงกลมซ้อน ช่วยให้นักเรียนสามารถจำแนกองค์ประกอบย่อย ๆ ของเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้ง่ายแก่การจดจำ เนื่องจากผังกราฟิก เป็นเครื่องมือที่ประโยชน์สำหรับการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ความสำคัญและการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ตามแนวคิดของบลูม ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2563) ได้กล่าวถึง ผังกราฟิก สรุปไว้ว่า เป็นผังที่แสดงให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ การใช้แผนผังกราฟิกจึงเป็นเทคนิคที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผังกราฟิกของ แชไข จันทรรบ (2561) พบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก วิชาภาษาไทย สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีคะแนนความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และเกศรินทร์ กระมลเลิศ (2562) พบว่า ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ระบบนิเวศ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่า ผังกราฟิกช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา รวมทั้งจัดระเบียบข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิตอีกด้วย

5.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.47) ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3 นักเรียนสามารถอ่านได้ดียิ่งขึ้น ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ ข้อ 5 นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์มากขึ้น ข้อ 7 นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.44) ลำดับ ที่ 3 คือ ข้อ 8 นักเรียนชอบเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับ ผังกราฟิก และข้อ 9 นักเรียนมีความสุขในการเรียน ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 0.47) เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้

ออกแบบทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม ได้ฝึกทักษะการทำงาน รวมทั้งผังกราฟิกช่วยให้นักเรียนเห็นภาพความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ เอื้อต่อการจดจำ ตลอดจนสื่อประกอบการเรียนมีความน่าสนใจ ส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ศิริวรรณ เพียรการ (2561) พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่าน จับใจความและการเรียน โดยใช้เทคนิค Learning Together (LT) ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ และการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค Learning Together (LT) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ขวัญเรือน ลำเลิศ (2566) พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนอ่าน SQ4R ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT และผังกราฟิก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถการอ่านและคิดวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

2. ครูผู้สอนควรอธิบายขั้นตอนการเขียนผังกราฟิกรูปแบบต่าง ๆ ก่อนปฏิบัติกิจกรรม

3. ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เสร็จทันเวลา

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT และ ผังกราฟิก ในการพัฒนาทักษะการเขียน เช่น การเขียนสรุปความ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิกในตัวแปรอื่น เช่น ความคิดรวบยอด การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

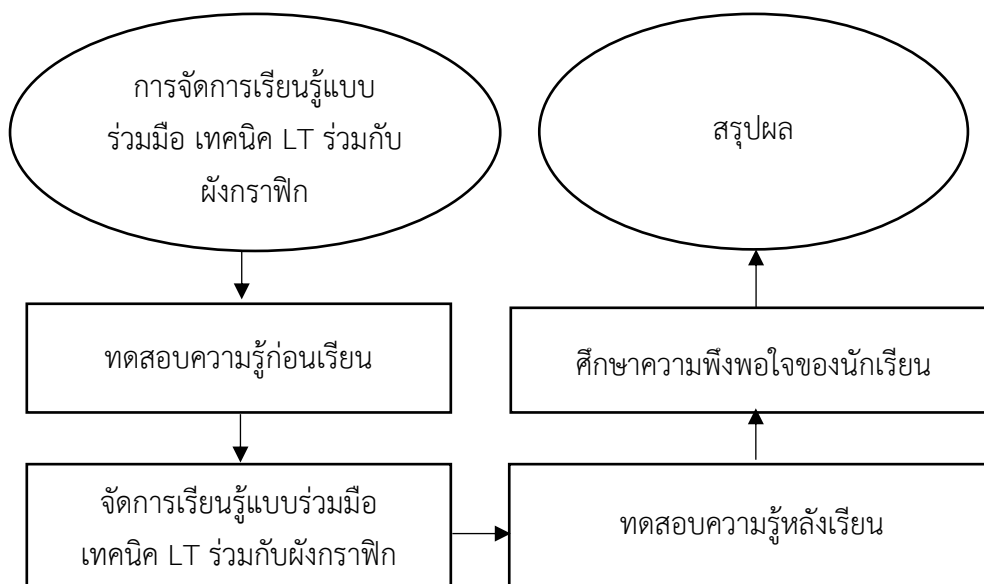
3. ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับ ผังกราฟิกไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ร่วมกับผังกราฟิก ส่งผลให้นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการอ่านและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมร่วมกันในทุกขั้นตอนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมทั้งผังกราฟิก ทั้ง 4 ผัง ได้แก่ ผังความคิด ผังโยงแถมมุม ผังลำดับขั้นตอน และผังวงกลมซ้อน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเห็นภาพและเชื่อมโยงเรื่องราวที่อ่านได้อย่างถูกต้อง สามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่อง เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และส่งผลนักเรียนมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ

เอกสารอ้างอิง

- เกศรินทร์ กระมลเลิศ. (2562). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ระบบนิเวศ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ขวัญเรือน ถ้ำเลิศ. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบการสอนอ่าน SQ4R ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ไขไซ จันทรรบ. (2561). การพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ทิตินา แคมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บรรพตริ ศรีหมงคล. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนคำภาษาไทยที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รินดา รังดิษฐ์. (2560). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ศิริวรรณ เพียรการ. (2556). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค Learning Together (LT) เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันภาษาไทย. (2562). *คู่มือการเรียนการสอนการอ่านคิดวิเคราะห์สู่การพัฒนา การอ่านตามแนวทาง PISA*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ. (2554). *วิธีการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรรถัย มูลคำ. (2551). *21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- Bloom, B.A. (1956). *Taxonomy of Education Objective Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David Mc Kay Company.

กติกาสุมชน : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขต
พื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

Community Rules : Community Management for Shared Natural
Resource Utilization in Bueng Lahan Wetland, Chaiyaphum Province

สุนทร ธนศิลป์พิชิต และไพฑูรย์ มาเมือง

Sunait Tanasinlapaphichit and Phaithoon Mamuang

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Faculty of Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Chaiyaphum Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: turee8888888@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาการพัฒนากติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และ 3) ศึกษาเครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบการวิจัยแบบปฏิบัติการ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนา กลุ่ม จากกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มนักปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และการออกแบบการวิจัยและพัฒนา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งชุมชนมีการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน มีการจัดการพื้นที่ขององค์กรและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. การพัฒนากติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1) การออกแบบกติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ 2) กำหนดหัวข้อร่าง กติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนทุ่งบัวแดง ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย ข้อ 1 วัตถุประสงค์ ข้อ 2 กติกาสุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ข้อ 3 การรับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อ 4 การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ได้รับบทความ: 12 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 27 กันยายน 2568

Received: August 12, 2025; Revised: September 23, 2025; Accepted: September 27, 2025

ข้อ 5 การติดตาม ทบสวนและประเมินผล และข้อ 6 ข้อตกลงอื่น ๆ 3) การปรับปรุงและประเมินความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้กติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหานจังหวัดชัยภูมิ

3. เครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหานจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กติกาชุมชน, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the situation of community-based management for the utilization of common natural resources in the wetland area of Bueng Lahan, Chaiyaphum Province; 2) to study the development of community regulations for the utilization of common natural resources in the wetland area of Bueng Lahan, Chaiyaphum Province; and 3) to study the network for the utilization of common natural resources in the wetland area of Bueng Lahan, Chaiyaphum Province. This study employed an action research approach, incorporating qualitative research through content analysis and synthesis based on in-depth interviews and focus group discussions. Participants included 30 individuals from various groups: academics, local administrators, local scholars, community enterprises, and community leaders. The collected data were analyzed, summarized, and presented descriptively. The research also applied research and development design, with data analyzed through content analysis.

The findings revealed that:

1. The situation of community-based management for the utilization of common natural resources in Bueng Lahan wetland indicated that communities utilized the wetland area while management was also carried out by relevant organizations and agencies.

2. The community management process for the utilization of common natural resources in Bueng Lahan wetland consisted of: 1) Designing community regulations for resource utilization; 2) Drafting community regulations for resource utilization in relation to the Bueng Lahan, Tong Boa Dang Tourism Area, Ban Kok Sub district, Chaturat District, Chaiyaphum Province, which included: (a) Objectives; (b) Community regulations; (c) Awareness and participation of community

members; (d) Practical implementation; (e) Monitoring, reviewing, and evaluation; and (f) Other agreements; and 3) Developing community regulations for the sustainable use of natural resources in Bueng Lahan wetland.

3. The network for the utilization of common natural resources in Bueng Lahan wetland involved collaboration among relevant organizations to strengthen linkages in resource management, thereby fostering sustainable development.

Keywords: Community Regulations, Natural Resource Conservation, Community Participation

1. บทนำ

การจัดการชุมชน นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในอดีตการจัดการชุมชน หากมองในมิติของภาครัฐ จะทำให้เห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทย่อมมาจากหน่วยงานราชการ เช่น หน่วยงานราชการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัดการที่เกิดจากนโยบายจากส่วนกลางสู่ชุมชน ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐผ่านผู้นำชุมชน ซึ่งผลการปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรมย่อมเกิดเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไม่มีความยั่งยืน ซึ่งต่อมาเมื่อเริ่มมีนโยบายการกระจายอำนาจ เป็นไปตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มิติของภาคพลเมือง เริ่มมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะกลไกเพื่อให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น ทำให้ชุมชนเริ่มเข้าใจบทบาทในการปฏิบัติตนในชุมชนมากขึ้น นอกจากนั้นประชาชนเริ่มเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเพิ่มมากขึ้น จากอดีตที่เป็นเพียงผู้ตาม แต่ในปัจจุบันชุมชนเริ่มมีบทบาทในการจัดการชุมชนของตน อีกทั้งสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป จากการรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากนานาประเทศ ทำให้สภาพสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย นอกจากนั้นบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการจัดการท้องถิ่นของตนอีกด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการชุมชนของตนตามสภาพปัญหาและความต้องการในแต่ละบริบทพื้นที่ย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน ส่วนหนึ่งเกิดจากใช้ประโยชน์จากทรัพยากร รวมถึงการดูแล รักษา อนุรักษ์คุ้มครอง และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนั้น รัฐต้องปกป้องคุ้มครองอย่างเต็มที่ มิเช่นนั้นอาจสูญสิ้นไปโดยไม่สามารถทดแทนหวนกลับมาได้ ดังนั้น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐอยู่บนพื้นฐานที่มีความเชื่อว่า หากปล่อยให้ ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้ไปโดยไม่มีการควบคุมจากรัฐ หรือมีการมอมกรรมสิทธิ์เหนือ ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เอกชน ทรัพยากรธรรมชาติจะถูกใช้จนหมดสิ้น เพราะมีความคิดว่าตัวเอง ไม่ใช่เจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้ไม่สนใจการ

บริหารจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่อยู่อย่างจำกัด ซึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างผู้ใช้กับธรรมชาติที่ยังคงเหลืออยู่ และไม่สามารถเกิดความยั่งยืนถึงคนรุ่นต่อไป จึงเกิดเป็นโศกนาฏกรรมของการใช้สาธารณสมบัติของส่วนรวม เมื่อสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำอย่างไรจะทำให้เกิดความสมดุล คือ ความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐต้องมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของส่วนรวม ซึ่งถือเป็นประโยชน์สาธารณะ แต่ในขณะเดียวกันรัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้นั้นให้เกิดดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักนิติรัฐ คือ ระหว่างการรักษาประโยชน์สาธารณะกับคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและ ชุมชนในสิทธิชุมชนจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดดุลยภาพกัน (อรทัย อินตะไชยวงศ์, 2560, หน้า 6)

จะเห็นได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งมนุษย์ สัตว์ รวมถึงพืชชนิดต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีการอาศัยระบบนิเวศในธรรมชาติ เพื่อช่วยหล่อเลี้ยงให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางกายภาพ เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างสิ้นเปลือง ทั้งทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำทั้งจากแหล่งน้ำธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรดิน เป็นต้น ซึ่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ทำให้เสียสมดุลทางธรรมชาติ ก็จะทำให้เกิดการถูกทำลายของระบบนิเวศเช่นเดียวกัน ฉะนั้นแล้ว ในปัจจุบันจึงเกิดการรณรงค์และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ รวมถึงสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อีกด้วย เช่นเดียวกับเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน ซึ่งนับว่าเป็นบึงขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และดำรงชีวิตทั้งมนุษย์ สัตว์ พืช ฯลฯ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงละหาน, 2568, หน้า 1-4) ดังนั้น การใช้พื้นที่ในแหล่งทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างกติกาชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ในสถานการณ์ปัจจุบันบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน มีหน่วยงานที่ดูแล คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงละหาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561, หน้า 11) ซึ่งในบริเวณดังกล่าวมีนกนานาชนิดอาศัยอยู่บนจำนวนมาก รวมทั้งการใช้พื้นที่ของชุมชนในการจับสัตว์น้ำซึ่งเป็นอาชีพประมงในการดำเนินชีวิต ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นการใช้พื้นที่ทั้งในการสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภค แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาการลักลอบหาปลาในฤดูกาลที่มีการห้ามจับปลา สัตว์น้ำหรือฤดูวางไข่ การใช้พื้นที่ในการประกอบกิจกรรมชุมชน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างกติกาชุมชนเพื่อป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน

ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติรักษาระบบนิเวศน์ให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “กตिकाชุมชน : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อทราบสถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ รวมถึงการพัฒนากตिकाชุมชนแบบมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กตिकाในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และเกิดเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาการพัฒนากตिकाชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาเครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบการวิจัยแบบปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนา กลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และการออกแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาและ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบใน การศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) ที่มาของแนวคิด 2) ความหมาย 3) หลักการสำคัญ 4) กระบวนการ/วิธีการ 5) ประโยชน์ และ 6) แนวทางในการการพัฒนากตिकाชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนากตिकाชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมใน

เขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และการสร้างกลไกเครือข่ายเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

2) ลงพื้นที่สำรวจชุมชนที่อาศัยและใช้พื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ
เพื่อสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น พระสงฆ์และปราชญ์
ท้องถิ่น, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มผู้นำ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการพัฒนาการศึกษาชุมชนเพื่อ
การใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และการสร้างกลไก
เครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

3) สัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวกับประเด็นการวิจัย 5 ด้าน คือ นักวิชาการ
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน, นักวิชาการด้านการ
อนุรักษ์พื้นที่เขตห้ามล่า, นักวิชาการด้านแผนงาน และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์

4) นำข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์สรุปอุปนิสัย และวิเคราะห์
ส่วนประกอบ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อนำไปพัฒนาการศึกษาชุมชนเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

3. การวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยการลงพื้นที่สำรวจชุมชนพื้นที่ชุ่มน้ำ
บึงละหาน เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
ร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และการสร้างเครือข่ายเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ แล้วนำไปดำเนินการวิจัย
แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการจัดการชุมชนเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ (R1: Research ครั้งที่ 1)

ขั้นที่ 2 ออกแบบการสร้างกติกาศักยภาพชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วม
ในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และการสร้างกลไกเครือข่ายเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ (D1: Development ครั้งที่ 1)

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้กติกาศักยภาพชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมใน
เขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ(R2)

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงกติกาศักยภาพชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมใน
เขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และการสร้างกลไกเครือข่ายเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ (D2)

ขั้นที่ 5 ประเมินความคิดเห็นของประชาชนต่อกติกาศักยภาพชุมชนเพื่อการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 6,761 คน จาก 6,761 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก, 2565 หน้า 7)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 400 คน ที่มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (1967) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

3. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ จำนวน 40 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย นักวิชาการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน, นักวิชาการด้านการอนุรักษ์พื้นที่เขตห้ามล่า, นักวิชาการด้านแผนงาน และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น 3) กลุ่มนักปราชญ์ท้องถิ่น เช่น พระสงฆ์, นักปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 5) กลุ่มผู้นำชุมชน

3.2 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ 3 การออกแบบกติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ และตอนที่ 4 กลไกเครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) และ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ การใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) เช่น หนังสือ เอกสารวิชาการ งานวิจัย เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้

ข้อมูลสำคัญและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์การสรุปรูปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation)

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กติกาชุมชน : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

4.1 สถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

สภาพพื้นที่บึงละหานเป็นพื้นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ฉบับเลขที่ ขย 1347 ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2542 ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน (บึงละหานสาธารณประโยชน์) ตั้งอยู่ที่บ้านละหาน ท้องที่ตำบลละหาน ตำบลหนองบัวบาน ตำบลหนองบัวใหญ่ และตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ 17,586 ไร่ สภาพพื้นที่และเขตท้องที่ที่บึงละหานตั้งอยู่นั้น มีประชากรและชุมชนอาศัยอยู่รอบพื้นที่เป็นจำนวนมากและตั้งถิ่นฐานรอบพื้นที่บึงละหานมาเป็นระยะเวลายาวนานในอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้บึงละหานมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชน ทั้งด้านวัฒนธรรมและประเพณี ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาและสังคม ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู และด้านอื่น ๆ ซึ่งสถานการณ์การจัดการชุมชนพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่มีความหลากหลายในหลายมิติ กล่าวคือ (1) เป็นแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์เพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค (2) เป็นแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ในการเกษตร (3) เป็นแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ ซึ่งชุมชนสามารถมีรายได้เป็นอาชีพหลัก โดยการใช้เรือประมงออกหาปลา (4) เป็นแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของชุมชน (5) เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

4.2 การพัฒนากติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้ 1) การออกแบบกติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ขอบเขตพื้นที่ การจัดพื้นที่บึงละหาน การกำหนดกติการ่วมกัน การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี สร้างความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรร่วม การอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมได้อย่างยั่งยืน 2) การกำหนดประเด็นกติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ร่วมในเขตพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ 3) การปรับปรุงและประเมินความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้กติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

4.3 เครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน มีหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องหลัก ๆ ดังนี้ 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการดูแล รักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานพัฒนาท้องถิ่นในตำบล โดยเฉพาะดูแลสิ่งแวดล้อม จึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการประสานงานต่าง ๆ ภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ การส่งเสริมให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชน การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทุ่งบัวแดง และองค์การบริหารส่วนตำบลมีการประสานงานระหว่างส่วนราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ภาคราชการในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมตามภารกิจหลายหน่วยงาน จึงจำเป็นต้องมีการสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน 3) สถาบันการศึกษา มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กติกาชุมชน : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 สถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ในการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน ซึ่งสถานการณ์ชุมชนในการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ชุมน้ำบึงละหาน ซึ่งพื้นที่บึงละหาน มีอาณาเขตติดต่อกัน 4 ตำบล คือ ตำบลละหาน ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลบ้านกอก ตำบลหนองบัวบาน การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่มีความหลากหลายในหลายมิติ กล่าวคือ 1) เป็นแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์เพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะเป็นแหล่งน้ำเพื่อใช้ผลิตน้ำประปาเพื่อหล่อเลี้ยงภายในอำเภอและอำเภอใกล้เคียง 2) เป็นแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ในการเกษตร บึงละหานเป็นพื้นที่แหล่งน้ำขนาดใหญ่ มีการจัดสรรน้ำไปตามลำน้ำต่าง ๆ ภายในอำเภอและพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี 3) เป็นแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ ซึ่งชุมชนสามารถมีรายได้เป็นอาชีพหลัก โดยการใช้เรือประมงออกไปหาปลา และมีอุปกรณ์หาปลาตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งคนในชุมชนมีการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร เช่น ปลาต้ม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของชุมชน 4) เป็นแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเลี้ยงสัตว์ของชุมชน ซึ่งชุมชนจะมีวิถีชีวิตดั้งเดิมทั้งเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโค ยังมีให้พบเห็นเป็นวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม 5) การใช้พื้นที่บึงละหานเพื่อเป็นแหล่งน้ำใน

การอุปโภคบริโภค ในแหล่งน้ำยังมีพืชชนิดต่าง ๆ ที่คนในชุมชนมีการเก็บพืชผักเพื่อเลี้ยงชีพ และจำหน่าย โดยเฉพาะดอกบัวแดง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในบึงละหาน 6) พื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน มีความหลากหลายทางพันธุกรรม โดยเฉพาะสัตว์น้ำ พืชชนิดต่าง ๆ รวมถึงดอกบัวแดง ดอกบัวหลวง ยังมีความหลากหลายของนกชนิดต่าง ๆ มากกว่า 150 ชนิด ทั้งที่เป็นนกท้องถิ่นและนกอพยพ จึงเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในเข้าชมธรรมชาติ จึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาชมสถานที่อยู่เป็นประจำ ทำให้มีเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย 7) จากแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน จึงเกิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการสร้างอาชีพ มีรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก และจำหน่ายอาหารและสินค้า ทำให้ชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยว 8) หน่วยงานต่าง ๆ เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในหลายภาคส่วน ทั้งส่วนราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนตลอดทั้งชุมชน เพื่อส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน นั้น ทำให้เห็นว่า พื้นที่บึงละหานมีความสำคัญต่อสรรพชีวิต ทั้งมนุษย์ สัตว์ต่าง ๆ แม้กระทั่งพันธุ์พืช ต่างได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำบึงละหาน ทำให้จะต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย อินตะไชยวงศ์ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน : ศึกษาความเหมาะสมของการใช้ ทฤษฎีของ Elinor Ostrom ในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า หลักการสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญของไทยตั้งอยู่บนฐานความคิดว่าชุมชนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่มีตัวตนทางกายภาพตามข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นผลจากพัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ และความมีอยู่ของชุมชนเป็นข้อเท็จจริงที่รับรู้ได้โดยทั่วไปแม้ไม่ได้รับการรับรองไว้ในกฎหมายเป็นการเฉพาะ ดังนั้น “ชุมชน” จึงมีสถานะเป็นนิติบุคคลโดยสภาพ (Real Corporation Theory) ชุมชนย่อมมีสิทธิและอำนาจหน้าที่ได้ตามสภาพความเป็นจริง (อรทัย อินตะไชยวงศ์, 2560)

5.2 การพัฒนากติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ คือ

1. การออกแบบกติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ
2. กำหนดหัวข้อร่าง กติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนทุ่งบัวแดง ตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย ข้อ 1 วัตถุประสงค์ ข้อ 2 กติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ข้อ 3 การรับรู้และการมี

ส่วนร่วมของชุมชน ข้อ 4 การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ข้อ 5 การติดตาม ทบทวนและประเมินผล และข้อ 6 ข้อตกลงอื่น ๆ

3. การปรับปรุงและประเมินความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้กติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหานจังหวัดชัยภูมิ

ทำให้เห็นได้ว่า การใช้กติกาชุมชนในการจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ บึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ จะต้องอาศัยการระดมความคิดเห็นจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่โดยตรง ในที่นี้การจัดทำคู่มือกติกาชุมชนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวสะพานไม้ทุ่งบัวแดง ซึ่งจะมีกลุ่มที่รับผิดชอบดูแลร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงละหานและกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวทุ่งบัวแดง ซึ่งเป็นความร่วมมือเพื่อให้มีการจัดการพื้นที่และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนารัตน์ มาศมมาตล (2560) ได้ทำการวิจัย การถอดบทเรียนการพัฒนากติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วม เพื่อความยั่งยืน : ศึกษากรณีเครือข่ายโครงการรักษ์ป่าโคกหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหม่อน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาการออกแบบกติกาชุมชนและผล ที่เกิดขึ้นจากการใช้กติกาในด้านทรัพยากรร่วมให้สามารถบังคับตั้งเช่นกฎหมายทั่วไป ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ และการถอดแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้าง บูรณาการกรอบกติการะดับชุมชนกับโครงการในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วม ในท้องถิ่น เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการบูรณาการกติการะดับชุมชนกับกติการะดับที่เหนือกว่า ผลการศึกษาพบว่าในอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทยมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยภาครัฐในลักษณะเหมือนการผูกขาดทางการตลาด (หมายถึงการผูกขาดด้านการดำเนินงาน) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ทรัพยากรถูกทำลายมากขึ้น หากให้ชุมชนบริหารจัดการทรัพยากรร่วมด้วยตัวเอง ด้วยการออก “กติการะดับปฏิบัติการหรือระดับชุมชน” ย่อมมีแนวโน้มให้เกิดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อถอดบทเรียนการพัฒนากติกาของชุมชนในตำบลสวนหม่อน พบว่าเกิดแนวปฏิบัติที่ดีในการบูรณาการกิจกรรมควบคู่ไปกับกติการะดับชุมชนและกติการะดับท้องถิ่น จึงนำไปสู่แนวปฏิบัติในการออกกติกาในระดับชุมชนที่ประกอบด้วยส่วนประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อกำหนดความประพฤติ ส่วนที่ 2 ข้อกำหนดโทษของการฝ่าฝืน นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า กระบวนการในการสร้างกติกาในระดับปฏิบัติการหรือระดับชุมชน จัดแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การรวมตัวเพื่อลงมติ 2) การสร้างกติกา 3) การสร้างองค์กรเพื่อกำกับดูแลกติกาที่ชุมชนสร้างขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ภาครัฐควรจัดทำมาตรการทางกฎหมาย เฉพาะเพื่อบริหารจัดการ ทรัพยากรร่วมของประเทศไทย ในรูปแบบของกติการะดับประเทศ ซึ่งได้แก่ “พระราชบัญญัติการบริหาร จัดการทรัพยากรร่วม พ.ศ. ...” และ ประชาสัมพันธ์ให้

คนไทยมีมุมมองในด้านสิทธิการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรร่วมในรูปแบบของสินค้า สาธารณะที่ต้องควบคู่กับการเคารพกติกาของชุมชนท้องถิ่นที่สร้างขึ้น เพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรร่วม พร้อมทั้งเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำการสำรวจความต้องการ ของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำมาจัดทำ “กติกา” สร้างขีดความสามารถ (Capacity-Building) ให้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้หน่วยงานระดับจังหวัดควรวาง “แผนยุทธศาสตร์ ระดับจังหวัด” ว่าด้วยความ ร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมในเขตพื้นที่ระหว่าง หน่วยงานในเขตจังหวัดเดียวกันและพื้นที่ข้างเคียง

5.3 เครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการพื้นที่ สถาบันการศึกษาและชุมชน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติเกิดความ ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (2556) ได้ศึกษา เรื่อง ศึกษา กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ผลวิจัยวัฒนธรรมองค์กรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมของ วัฒนธรรมองค์กรชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กระบวนการจัดการในองค์กร ชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การยึดมั่นในอุดมการณ์ การวางแผนการทำงาน การเปิดโอกาสในการ แสดงความคิดเห็น การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การถ่ายทอดแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะการมีส่วนร่วมได้แก่ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้จากประสบการณ์กับกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งร่วมกันหาทางออกในการจัดการกับปัญหา ด้วยความเข้าใจในระบบนิเวศแนวทางการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด อุบลราชธานีคือ การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพสมาชิกในองค์กรเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารงานภายในองค์กรการเรียนรู้และการเปิดรับวัฒนธรรมองค์กรการ เสริมแรงพฤติกรรมซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมใน จังหวัดอุบลราชธานีได้อย่างยั่งยืนสืบไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ระหว่างชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในพื้นที่ชุ่มน้ำบึง ละหาน ควรมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนต่อไป

3. หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการส่งเสริมในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาช่วยให้คำแนะนำ เพื่อให้การบริหารกลุ่มมีประสิทธิภาพและเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น

4. หน่วยงานภาครัฐ ควรมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เรือกู้ภัย เสื้อชูชีพ เป็นต้น เพื่อดูแลทางด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

5. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการการท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายและแผนผังบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่มาเกิดความสะดวกในการเข้าชมมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาครัฐและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน

2. บทบาทของหน่วยงานภาครัฐต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง “กติกาสหประชาชาติ : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ” คณะผู้ศึกษาสามารถสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้

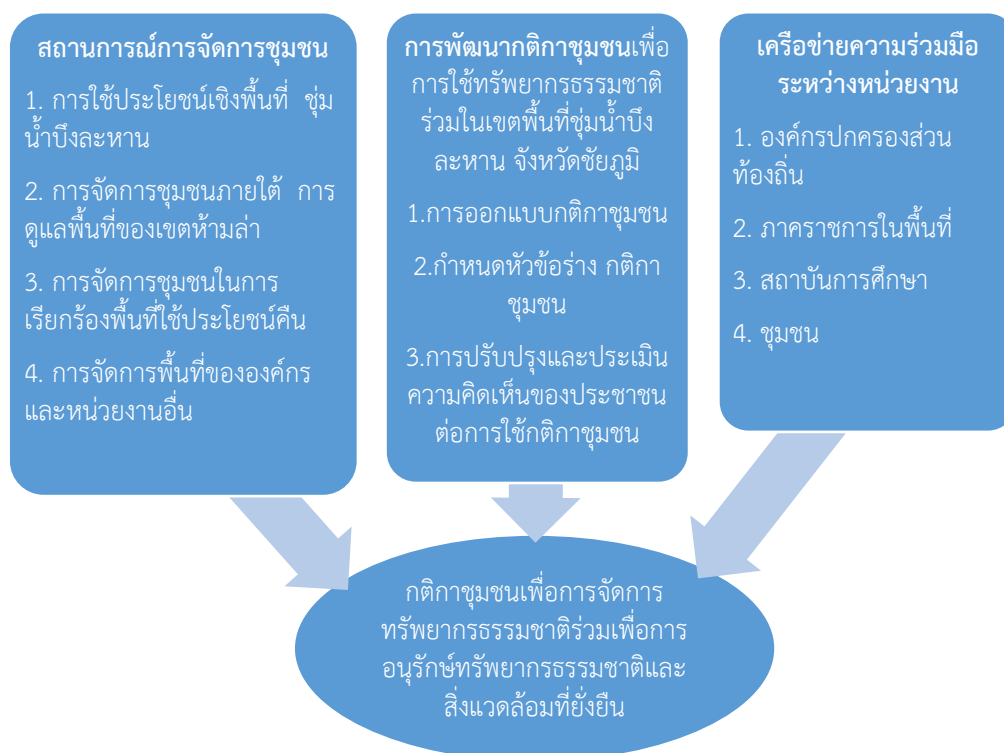
1. สถานการณ์การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ สถานการณ์ชุมชนในการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน ซึ่งพื้นที่บึงละหาน มีอาณาเขตติดต่อกัน 4 ตำบล คือ ตำบลละหาน ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลบ้านกอก ตำบลหนองบัวบาน การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่มีความหลากหลายในหลายมิติ ทั้งเป็นแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์เพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค การเกษตร เป็นแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีหลายหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน

2. การพัฒนาการกติกาสหประชาชาติเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ การออกแบบกติกาสหประชาชาติเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ การกำหนดหัวข้อร่าง กติกาสหประชาชาติเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนทุ่งบัวแดง ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ การปรับปรุงและประเมินความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้กติกาสหประชาชาติเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ

3. เครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ เครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ มีทั้งส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคราชการในพื้นที่ ตลอดจนทั้งชุมชนต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง “กติกาสุมชน : การจัดการชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงละหาน จังหวัดชัยภูมิ” สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงละหาน. (2568). *ข้อมูลทั่วไป*. ชัยภูมิ: เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงละหาน.

พนารัตน์ มาศมงคล. (2560). การถอดบทเรียนการพัฒนากติกาชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วม เพื่อความยั่งยืน : ศึกษากรณีเครือข่ายโครงการรักษ้ำโคกหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหม่อน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 15(3), 61-85

- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2556). *ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.
- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561, 24 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 135 ตอนพิเศษ 17 ง, หน้า 11.
- อรรถัย อินตะไชยวงศ์. (2560). *สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน: ศึกษาความเหมาะสมของการใช้ ทฤษฎีของ Elinor Ostrom ในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Yamane Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น : กระบวนการสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสาน
ของชุมชนารวมเมืองชุมแพเพื่อยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

Isan Rak Tin Model Community : Process of Perceiving Isan
People of Na Ruam Muang Community Chumphae
to Elevate the Local Identity

ไพฑูรย์ มาเมือง, สุเนตร ธนศิลป์พิชิต, พระศรีสัจญาณมุนี และวินัย ภูมิสุข

Phaitoon Mamuang, Sunait Tanasinlapaphichit,

Phrasisatchayanamune and Winai Pumsukh

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Faculty of Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Chaiyaphum Buddhist Gollege

Corresponding Author E-mail: phaitoon.mamuang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษากระบวนการสร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และ 3) ศึกษาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่เนื้อหาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนารวม อำเภอเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่สามารถเกิดชุมชนที่เข้มแข็งมีด้วยกันหลายปัจจัย โดยเฉพาะการเรียนรู้และเข้าใจชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง จนสามารถรวมกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้

2. กระบวนการสร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกระบวนการรับรู้จะเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในชุมชน ต้องใช้ระยะเวลาในการหล่อหลอมความเป็นชุมชน การรวมตัวกันโดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการมีบ้านเป็นของตนเอง มีความมั่นคงในชีวิต และร่วมกันลงขันซื้อ

ได้รับบทความ: 12 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 27 กันยายน 2568

Received: August 12, 2025; Revised: September 23, 2025; Accepted: September 27, 2025

“นารวม” เพื่อให้ทุกคนมีแหล่งอาหาร สามารถเข้าทำกินในที่ดินร่วมกัน มีธุรกิจชุมชน สร้างผู้นำและปลูกฝังเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้ทำให้ความรักถิ่นฐานและร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

3. การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันอย่างมีระบบแบบแผน มีกฎ ระเบียบ คนในชุมชนต่างเข้าใจหน้าที่ของตน เกิดความหวงแหนและมีความเป็นเจ้าของชุมชน เกิดการเรียนรู้ สำนึกรักบ้านเกิด และสืบทอดไปยังรุ่นต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ท้องถิ่น, ชุมชนต้นแบบ, การมีส่วนร่วม

Abstract

This study aims: 1) to investigate the historical background, spatial context, and potential of the Na-ruam community Muang Chumphae in Khon Kaen Province; 2) to examine the participatory process of fostering a sense of Isan identity within the community; and 3) to analyze the development of local identity that enables the community to serve as a model for Isan people who cherish their homeland. A mixed-methods approach was employed, combining qualitative research through content analysis of documents and previous studies, in-depth interviews, and focus group discussions with participatory action research (PAR) conducted in the Na-ruam community, Muang Chum Phae District, Khon Kaen Province. The target group consisted of 40 purposively selected participants. Data collected from interviews and relevant documents were analyzed using content analysis.

The findings are as follows:

1. The historical background, spatial context, and potential of the Na-ruam community Muang Chumphae demonstrate its capacity to become a strong and cohesive community. Contributing factors include continuous learning and understanding within the community, active participation in communal activities, and strong leadership, all of which collectively support community resilience.

2. The participatory process of fostering Isan identity reflects a communal consciousness that has been cultivated over time. This process entails joint efforts toward shared objectives, including securing permanent housing, attaining livelihood stability, and collectively contributing resources to

purchase the “Na-ruam” land. This shared ownership provides access to food and farmland, supports community-based enterprises, encourages leadership development, and engages youth in learning processes. These practices reinforce attachment to the homeland and promote sustainable community development.

3. The strengthening of local identity, enabling the community to serve as a model for Isan people who value their homeland, is achieved through the consolidation of distinctive cultural traits established by systematic social organization, rules, and regulations. Community members understand their respective roles, fostering pride, ownership, and stewardship of the community. This shared identity nurtures a sense of belonging and loyalty to the homeland, which is transmitted to future generations.

Keywords: Local identity, Model community, Participation

1. บทนำ

สภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนยุคปัจจุบันมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ หรือ โลกไร้พรมแดน การรับวัฒนธรรมในอารยประเทศ เกิดการรับรู้ได้อย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่นับวันจะเลือนหายไป แทนที่ด้วยวัฒนธรรมโลกตะวันตก หรือภาคพื้นเอเชีย เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมพื้นถิ่น ทั้งวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเครื่องมือสื่อสาร ยานพาหนะ การแต่งกาย วัฒนธรรมการอุปโภคบริโภค เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมของนานาชาติได้กลืนกินวัฒนธรรมพื้นถิ่นของไทยเป็นอย่างมาก เห็นได้จากวิถีชีวิต สภาพสังคม ค่านิยม หรือการดำเนินชีวิต ล้วนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย วัฒนธรรมการแต่งกายที่บ่งบอกถึงพื้นเพ รวมถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาพื้นถิ่น ที่บ่งบอกถึงรากเหง้าของความเป็นคนท้องถิ่น ก็นับวันจะเลือนหายไปเช่นเดียวกัน วัฒนธรรมความเป็นคนท้องถิ่นอีสาน ที่ในปัจจุบันได้ลืมนวัตกรรมดั้งเดิมที่มีความสงบเรียบง่าย วิธีการดำเนินชีวิตที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสมัคสมานสามัคคีกันในชุมชน จนมีคนกล่าวกันว่า “คนอีสานมีความรักกันเหนียวแน่นเหมือนกับปั้นข้าวเหนียว” แต่ในยุคปัจจุบันเช่นเดียวกับหลายชุมชนท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่นอีสานมีความเปลี่ยนแปลงไป มีการรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จนทำให้วัฒนธรรม ประเพณี ดั้งเดิมได้เลือนหายไปตามยุคตามสมัยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีชุมชนท้องถิ่นหลายท้องถิ่น ที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น คนไทดำ คนไทญ้อ เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมพื้นถิ่นในแต่ละท้องถิ่นที่จะมีความแตกต่างกันตามลักษณะทางกายภาพและทางสังคม ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรม

พื้นที่มีความงดงามส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้คนที่พบเห็นการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรเล็งเห็นความสำคัญ ในการร่วมกันสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถสืบทอดไปจนถึงรุ่นลูกหลาน (บุรกรณ์ บริบูรณ์และคณะ, 2560)

“เมืองชุมแพ” ซึ่งเป็นปากประตูเชื่อมภาคอีสานกับภาคเหนือตอนล่าง เมืองชุมแพ จึงเป็นชุมทางการค้าที่สำคัญ มีคนมากมายหลายจังหวัดอพยพเข้ามาทำมาหากินในตัวเมือง คนที่มีเงินก็จะเช่าหรือซื้อที่ดินปลูกสร้างบ้านเรือน พื้นที่หาเช่ากินค่า จึงต้องบุกเบิกที่ดินรกร้างซึ่งไม่รู้ว่ที่ดินของใคร ปลูกสร้างเพิงที่พักขึ้นมาให้พอกับห้วยนอน หารายได้ด้วยการรับจ้างทั่วไป ขายของอยู่ในตลาด แล้วแต่จะมีต้นทุน บ้างก็เร่ขายของตามคิรวรถ การหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนเผชิญโชคจากทั่วสารทิศทำให้เกิดเป็นชุมชนกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในเมืองชุมแพ บ้านเรือนเหล่านี้ส่วนใหญ่ปลูกสร้างอยู่บนที่ดินรกร้างของราชพัสดุที่เทศบาลดูแลอยู่ นานวันเข้าจึงกลายเป็นชุมชนแออัด มีสภาพเสื่อมโทรม และเนื่องจากปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่บนที่ดินบุกรุก ไม่มีเลขที่บ้าน จึงไม่สามารถขอใช้น้ำประปาและไฟฟ้าจากรัฐได้โดยตรง ต้องซื้อต่อพ่วงเข้ามาในราคาแพง ขณะที่บ้านเรือนก็ไม่มี ความมั่นคง เพราะเทศบาลมักจะส่งเจ้าหน้าที่มาปิดประกาศขับไล่อยู่บ่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2547 รัฐได้มีนโยบายการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย โดยให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จัดทำโครงการบ้านมั่นคง โดยมีแม่สนอง รวยสูงเนิน ได้เป็นแกนนำรวบรวมชาวบ้าน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาออมเงิน เพื่อเป็นทุนในการสร้างบ้านและเข้าสู่กระบวนการบ้านมั่นคง มีการประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบบ้านและผังชุมชนตามที่ชาวบ้านต้องการ ไม่นานบ้านหลังใหม่ในฝันของพี่น้องคนจนก็เป็นความจริง และเพื่อความเป็นสิริมงคล ชาวบ้านจึงร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “บ้านมั่นคงร่มเย็น” หลังจากเริ่มจัดทำโครงการบ้านมั่นคงไปแล้ว ชาวบ้านจึงมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันและเห็นความสำคัญของการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือกัน ในปี 2550 ชาวชุมชนบ้านมั่นคงเมืองชุมแพรวม 13 ชุมชน ได้ร่วมกันก่อตั้ง “กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ” โดยให้ชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสมทบเงินเข้ากองทุนทุกเดือน แล้วนำเงินกองทุนให้สมาชิกกู้ยืมหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ ผลิตหัตถกรรม ช่อมแซมบ้าน และเพื่อการศึกษา ฯลฯ มีการซื้อที่ดินเพื่อทำนารวมแบบเกษตรอินทรีย์ เนื้อที่ 38 ไร่ โดยมีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการนา มีผู้จัดการนาคอยดูแลและวางแผนการผลิต และให้สมาชิกช่วยกันลงแรงทำนา ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ไม่ใช้สารเคมีปราบแมลง นอกจากนี้ยังแบ่งพื้นที่เป็นแปลงผักและชุดบ่อเลี้ยงปลา ปลูกพืชผักต่าง ๆ และในปี 2558 ชาวชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำดื่ม “บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ” (ธิปไตย ฉายบุญครอง, 2568)

ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,052 ครัวเรือน จาก 13 โครงการ มีการบริหารจัดการชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชุมชนนารวมเมืองชุมแพมีการก่อสร้างสร้างชุมชนนับเป็นเวลากว่า 20 ปี ได้มีการหล่อหลอมความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพชุมชน ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่มี

ลักษณะการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดทั้งการก่อตัวของชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้มีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น: กระบวนการสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ เพื่อยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร เพื่อส่งเสริมการรับรู้แบบมีส่วนร่วมความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และเกิดเครือข่ายคนรักถิ่นอีสานได้ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย นักวิชาการจากสถาบันองค์ชุมชน นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน, นักวิชาการด้านการเกษตร, นักวิชาการด้านแผนงาน และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น 3) กลุ่มนักปราชญ์ท้องถิ่น 4) กลุ่มผู้นำชุมชน 5) กลุ่มสมาชิกชุมชนนารวม รวมเป็น 40 คน กลุ่มประชากร ทั้งหมดใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

3.2 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview) ตอนที่ 2 ความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนนารวมเมืองชุมแพ ตอนที่ 3 การสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ตอนที่ 4 การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ การใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) เช่น หนังสือ เอกสารวิชาการ งานวิจัย เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น : กระบวนการสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพเพื่อยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

4.1 ความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีระยะเวลาการเกิดชุมชนเป็นเวลานานับ 20 ปี โดยมีจุดเริ่มต้นจากผู้คนที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในเขตเมืองชุมแพ ทำให้กลายเป็นชุมชนแออัด คนไร้บ้าน ไม่มีที่อยู่อาศัย จนกลายเป็น “สลัม” จึงเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองชุมแพร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ พอช. เกิดเป็นชุมชนบ้านมั่นคง และมีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างคนในชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน จนเกิดเป็น “ชุมชนนารวม”

4.2 กระบวนการสร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การสร้างกระบวนการรับรู้ตั้งแต่เกิดการรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การได้รับการจัดหาบ้านหรือที่อยู่อาศัย จนเกิดชุมชนสำนึกรักถิ่นและร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน

4.3 การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 1) ด้านวิถีชีวิตคนถิ่นอีสานวิถีพุทธ โดยการประยุกต์หลักสาราณียเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 2) ด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนนารวม มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและพึ่งพาตนเองได้ จะเห็นได้จากการเกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ ธุรกิจน้ำดื่มหรือแม้กระทั่งการลงขันซื้อที่ดินเป็นนารวมของสมาชิกชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง 3) ด้านเครือข่ายชุมชนเชิงบูรณาการ การดำเนินงานภายในชุมชน จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐราชการและภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินงานต่าง ๆ จะมีการเชื่อมโยงกัน ทำให้มีการประสานความร่วมมือ

ในแต่ละด้านได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การส่งเสริมอาชีพในชุมชน การบริหารจัดการธุรกิจโรงน้ำดื่ม การสร้างบ้าน และการบริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ เครือข่ายชุมชนมีความสำคัญมาก ในการขับเคลื่อนกระบวนการที่จะสานต่อเรื่องแก้ไขปัญหและนโยบายภาครัฐร่วมกับความต้องการของชุมชน การสร้างเครือข่ายโดยการนำตัวแทนแต่ละชุมชนเข้ามาประชุมหารือร่วมกันว่าแต่ละชุมชนเกิดปัญหาอะไรขึ้น แล้วนำไปสู่เวทีประชาคมเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการชุมชนในทิศทางเดียวกัน และทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น มีการค้นหาคนที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำกลุ่ม เพื่อสร้างทีม เพราะการสร้างคนที่มีความสามารถในแต่ละด้าน จะทำให้ได้คนที่มีความรู้หลากหลาย สามารถประสานเชื่อมโยงกันได้หลายภาคส่วน ทำให้เกิดเครือข่ายการเชื่อมโยง และควรให้ความสำคัญของคนในเครือข่ายทุกคน เพราะการสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกัน จะสามารถบูรณาการร่วมกันหลายหน่วยงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น : กระบวนการสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพเพื่อยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นสามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 ความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

เริ่มจากการเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการสร้างบ้านและเข้าสู่กระบวนการบ้านมั่นคง มีการประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบบ้านและผังชุมชนตามที่ชาวบ้านต้องการจนเกิดเป็นชุมชน หลังจากนั้น เกิดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ผลักดันนโยบายต่าง ๆ มีความเป็นภาวะผู้นำ จึงสามารถสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชน ไม่เกิดความแตกแยก และมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการมีส่วนร่วมในชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ที่รับทราบปัญหาของชุมชน จะมีการรับรู้จากภายในชุมชนก่อน ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะทำให้เกิดการรวมกลุ่มและเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจากคนในชุมชนเอง มีการจัดสวัสดิการชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม มีการประสานความร่วมมือกัน เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีการดำเนินกิจกรรมในด้านการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ภายในชุมชน มีการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เห็นว่า ชุมชนที่สามารถเกิดชุมชนที่เข้มแข็งมีด้วยกันหลายปัจจัย โดยเฉพาะการเรียนรู้และเข้าใจชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง จนสามารถรวมกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณวัฒน์ ดวงมณีและคณะ (2561) การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดสะเกษ 2) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดสะเกษ และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสนทนาจากกลุ่มนำผลสนทนาวิเคราะห์และเขียนรายงานการวิจัย ด้วยวิธีเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะเด่นที่พบคือการพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบ เชื่อผู้นำหรือผู้อาวุโสชาวเขมร มีลักษณะคล้ายคนไทยในท้องถิ่นทั่วไป แต่ถ้าจะเปรียบกับชาวเขมรต่ำในกัมพูชาแล้ว ความเป็น ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ของชาวเขมรสูง จะมีส่วนคล้ายกับชาวเขมรต่ำในประเทศกับ ชาวลาวส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ สนใจในด้านการศึกษาเล่าเรียน มีการบวชเรียนเป็น จำนวนมาก ชาวเขมรนั้นโดยทั่วไปแล้วจะอาศัยอยู่แถบลุ่มน้ำ การเสริมสร้างอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของชนสี่เผ่าโดยมีกระบวนการในการสร้างวัฒนธรรมเพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคม เป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบรรทัดฐานสังคมของชนสี่เผ่า การสร้างเครือข่าย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าโดยมีการทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างชนเผ่า เพื่อช่วยรักษา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีการแสดงออกด้านวัฒนธรรมของชนเผ่า มีพื้นฐานความต้องการของ ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ต้องการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นชนชนสี่เผ่าด้วยการปรับตัวของ มนุษย์ในการเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ตาม

5.2 กระบวนการสร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมความเป็นคนถิ่นอีสานของ ชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จากการรวมกลุ่มซึ่งเป็นคนต่างถิ่นที่อพยพเข้า มาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ เข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่ชุมชนนารวมมีการขับเคลื่อนชุมชนร่วมกัน อย่างค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชุมชนค่อย ๆ เติบโต กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานร่วมกันทั้งในระดับชุมชนย่อย จนถึง ชุมชนขนาดใหญ่ มีการทำนาร่วมกัน รักผืนแผ่นดินที่ได้ร่วมกันซื้อ เป็นที่ทำกินของตนเอง สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน ตามวิถีชนบท ร่วมกันสร้างแหล่งอาหาร มีการปลูกพืชไร่ สารพืช และมีการทำการเกษตรผสมผสาน ชุมชนนารวมจะมีธุรกิจร่วมกัน คือ โรงน้ำดื่ม ซึ่งสมาชิกจะมีหุ้น และมีปันผล สามารถเป็นเจ้าของและเกิดรายได้ มีการจัดหาบ้านหรือที่อยู่ อาศัย เกิดชุมชนสำนึกรักถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุรกรณ์ บริบูรณ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาการนำอัตลักษณ์มาใช้ในการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมแหล่งมรดกโลกเมืองอยุธยา ประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาการด้านการอยู่และการสืบสานอัตลักษณ์ของเมืองอยุธยา ประเทศไทยภายใต้ ความเป็นยุคโลกาภิวัตน์ และ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในการ สนับสนุนและส่งเสริม ให้เกิดการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในเมืองโบราณ อยุธยา ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ของความเป็นชาวอยุธยามีหลากหลายตาม ความหลากหลายของชาติพันธุ์ แต่สาระสำคัญที่เป็นลักษณะร่วมของชาวอยุธยา คือ 1) อัตลักษณ์ความรู้สึกรักความเป็นชาวอยุธยาที่มีความผูกพันกับประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นเมือง หลวงของไทยที่มีความรุ่งเรืองและอุดมสมบูรณ์ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงในช่วงร่วมสมัย เดียวกันนั้นและความรู้สึกของการสูญเสียเอกราชให้แก่พม่า ความเป็นชาวอยุธยาจึง สัมพันธ์กับความเจริญรุ่งเรืองขณะเดียวกันก็ผสมผสานกับการสูญเสียเอกราช อัตลักษณ์

ดังกล่าวยังได้รับการสืบทอดในอดีตตำรา เรื่องเล่า ภาพยนต์และละคร 2) อัตลักษณ์ที่แสดง ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงความเจริญรุ่งเรืองและความสูญเสีย นั่นคือ ศิลปกรรม ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและศิลปกรรมที่ทิ้งร่องรอยในอดีตไว้ในความทรงจำ อัตลักษณ์ทั้งสองถูกอธิบายความเป็นชาวอยุธยาโดยชาวอยุธยา คนนอกที่มีเชื้อชาวอยุธยาและ ชาวอยุธยารับเอาคติคนนอกมานิยามชาวอยุธยาเพื่อปฏิสัมพันธ์กับคนนอกผ่านการความตก ผลึกของการสั่งสมที่ตนทั้งสองไว้ในตนเอง เป็นชาว "อยุธยา" ทั้งสองอัตลักษณ์ชาวอยุธยา พยายามอนุรักษ์ไว้โดยการร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ การอนุรักษ์อัตลักษณ์อันแรกที่เกี่ยวข้องกับคนจะผ่านการละเล่นกิจกรรมการแสดงในเรื่องใน ประเพณีที่คนในชุมชนร่วมกันสืบสาน การอนุรักษ์อัตลักษณ์เป็นการสร้างสิ่งใหม่หรือการ จำลองให้เหมือนอดีต การอนุรักษ์อัตลักษณ์ประการคือศิลปกรรมหลังผ่านหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน ระยะแรกเพื่ออนุรักษ์ให้คงความศักดิ์สิทธิ์ ต่อมาเพื่อแสดงคุณค่า ความเป็นอารยะและปัจจุบันเพื่อการท่องเที่ยวตามลำดับ

5.3 การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของ ชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งทำให้เห็นว่าชุมชน เป็นอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต คนถิ่นอีสานวิถีพุทธ โดยการประยุกต์หลักสาราณียธรรม (ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, 2538) อีกทั้งชุมชนยังมีอัตลักษณ์ด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง นอกจากนั้นยังมีอัตลักษณ์ชุมชนด้าน เครือข่ายชุมชนเชิงบูรณาการ ซึ่งการดำเนินงานภายในชุมชน จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลาย หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินงานต่าง ๆ จะมีการเชื่อมโยงกัน ทำให้มี การประสานความร่วมมือในแต่ละด้านได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การส่งเสริมอาชีพใน ชุมชน การบริหารจัดการธุรกิจโรงน้ำดื่ม การสร้างบ้าน และการบริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ เครือข่ายชุมชนมีความสำคัญมาก ในการขับเคลื่อนกระบวนการที่จะสานต่อเรื่องแก้ไข้ปัญหา และนโยบายภาครัฐร่วมกับความต้องการของชุมชน การสร้างเครือข่ายโดยการนำตัวแทนแต่ ละชุมชน เข้ามาประชุมหารือร่วมกันว่าแต่ละชุมชนเกิดปัญหาอะไรขึ้น แล้วนำไปสู่เวที ประชาคมเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการชุมชนในทิศทางเดียวกัน และทำให้เกิด ความเข้าใจมากขึ้น มีการค้นหาคนที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำกลุ่ม เพื่อสร้างทีม เพราะการ สร้างคนที่มีความสามารถในแต่ละด้าน จะทำให้ได้คนที่มีความรู้หลากหลาย สามารถประสาน เชื่อมโยงกันได้หลายภาคส่วน ทำให้เกิดเครือข่ายการเชื่อมโยง และควรให้ความสำคัญของ หน่วยงาน ทั้งนี้การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนของชุมชนนารวม เป็นยกระดับความเป็น อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของการรวมชุมชนนารวม มีการอยู่ร่วมกัน อย่างมีระบบแบบแผน มีกฎ ระเบียบ ที่ใช้ในชุมชน และคนในชุมชนต่างเข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนในชุมชน เกิดความหวงแหนและมีความเป็นเจ้าของชุมชน เป็นชุมชนต้นแบบที่ควรมี การศึกษา เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นได้เรียนรู้และเข้าใจบริบทพื้นที่ของตน เกิดสำนึกรักบ้านเกิดและมีการพัฒนาชุมชนสืบทอดไปยังรุ่นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวิณโน และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิสาหกิจ

ชุมชนจังหวัดแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์
1) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่
2) เพื่อศึกษาหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และ
ผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน และ
4) เพื่อเสนอองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า
เป็นการจัดการเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง นำเอาวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น
มาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำเอาวัสดุที่มีอยู่ และบุคลากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
ดำเนินการในการวางแผนดำเนินธุรกิจ เน้นความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การจัดการคุณภาพ
ชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นปัจจัยพื้นฐาน และต่อมาก็ได้ทำกันอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบ
ที่ชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการส่งเสริมในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยหน่วยงานที่
รับผิดชอบเข้ามาช่วยให้คำแนะนำ เพื่อให้การบริหารกลุ่มมีประสิทธิภาพและเพื่อให้ชุมชน
เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น
2. ควรมีการสนับสนุนกลุ่มอาชีพของประชาชน เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน
เพื่อให้ประชาชนเพิ่มรายได้มากขึ้น
3. การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ควรมีการจัดทำป้ายและแผนผังบริเวณเชื่อมต่อ
ระหว่างชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนต่อการจัดการชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
2. ควรมีการวิจัย เรื่อง กระบวนการจัดการชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง “ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น : กระบวนการ
สร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพเพื่อยกระดับความเป็น
อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น”

1. ความเป็นมา บริบทพื้นที่และศักยภาพชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัด
ขอนแก่น ได้แก่ การก่อร่างสร้างชุมชน ศักยภาพของผู้นำชุมชน ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิด
ผลสำเร็จในการดำเนินงานในชุมชน เกิดจากการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ที่เกิดขึ้น ผลักดันนโยบายต่าง ๆ มีภาวะผู้นำ สามารถสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชน ไม่เกิดความแตกแยก และมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในชุมชน

2. กระบวนการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวม ได้แก่ การสร้างกระบวนการรับรู้ตั้งแต่ เกิดการรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การได้รับการจัดหาบ้านหรือที่อยู่อาศัย จนเกิดชุมชนสำนึกรักถิ่นและร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน

3. การสร้างเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่นของชุมชนนารวมเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ด้านวิถีชีวิตคนถิ่นอีสานชุมชนวิถีพุทธ ด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และด้านเครือข่ายชุมชนเชิงบูรณาการ

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง “ชุมชนต้นแบบคนอีสานรักถิ่น : กระบวนการสร้างการรับรู้ความเป็นคนถิ่นอีสานของชุมชนนารวมเมืองชุมแพเพื่อยกระดับความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น” ได้สรุปเป็นภาพประกอบที่ 1 ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

คุณวัฒน์ ดวงมณี และคณะ. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีสะเกษ.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2554). คนกับอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เอกสารประกอบการประชุมประจำปี ทางมานุษยวิทยา.

- บุรกรณ บิริบูรณ์ และคณะ. (2560). *อัตลักษณ์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาการนำอัตลักษณ์มาใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอาเซียน*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม.
- พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวิโน และคณะ. (2560). *วิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2538). *ปรัชญา 201 พุทธศาสน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- ธิปไตย ฉายบุญครอง. (2568). “บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ” อีก 1 นิยาม คำว่า “บ้านที่มากกว่าบ้าน” ร่วมแรงร่วมใจกัน “ทำนารวม และโรงน้ำดื่ม”. เข้าถึงได้จาก <https://web.codi.or.th/20200718-17394/>

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ

Development of Learning Activities Pali Grammar for Student Prayokh 1-2 of Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province

ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, พระมหาโยธิน โยธิโก และพระมหาพจน์ สุวโจ
Chayaporn Sukprasert, Phramaha Yothin Yodhiko and Phramaha Phocana Suvaco
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: konhin51@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ 2) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ และ 3) ประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำกิจกรรมที่ได้พัฒนาไปทดลองใช้ ในพื้นที่ สำนักศาสนศึกษา วัดศรีอุดม จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การสัมภาษณ์ บันทึกการสนทนากลุ่ม แผนการจัดกิจกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นเครื่องมือการวิจัย มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่ผู้เรียนสอบบาลีไวยากรณ์ประโยค 1-2 ไม่ผ่าน จำนวน 20 รูป ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ผู้สอนบาลีไวยากรณ์จำนวน 5 รูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ พบว่าไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้แต่อย่างใด ยังเป็นไปในรูปแบบเดิม คือใช้วิธีการบรรยายให้จดแล้วท่อง เน้นความจำความเข้าใจเฉพาะเรื่องนั้น ๆ โดยตรงเป็นสำคัญ
2. ได้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแผนที่ความคิด (Mind Mapping) 2) กิจกรรมจับคู่คำศัพท์ 3) กิจกรรมปริศนาอักษรไขว้ (crossword) 4) กิจกรรมค้นหาคำศัพท์ 5) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และ 6) กิจกรรมจับคู่ท่องจำ

ได้รับบทความ: 26 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 16 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 27 กันยายน 2568

Received: August 26, 2025; Revised: September 16, 2025; Accepted: September 27, 2025

3. ประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จังหวัดชัยภูมิ พบระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด $\bar{X} = 4.79$ และ $S.D. = 0.426$

คำสำคัญ: กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้, บาลีไวยากรณ์, นักเรียนชั้นประโยค 1-2

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the current situation of using promotional activities of Pali learning grammar for student grade 1-2 of Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province, 2) to develop promotional activities Pali grammar learning activities for students grade 1-2 of Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province and 3) to evaluate satisfaction towards the use of promotional activities of Pali grammar for students grade 1-2 of Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province. This research is documentary and qualitative research. It take the developed activities to test them in the area at Sri Udom Temple Chaiyaphum Province and interviews Group discussion notes, activity plans, and satisfaction questionnaires, 20 students who failed the Pali grammar examination and 5 persons were Experts and Pali grammar teachers. The total is 25 persons. Statistics used in data analysis were % mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.).

The research result found that:

1. Current status of activities to promote learning of Pali grammar, sentence level 1-2, of the Chaiyaphum Provincial Education Office is still in the same format, no activities to promote learning that using the descriptive method, write it down and memorize it. The direct understanding of the subject matter is important.

2. Developed learning promotion activities Pali grammar for student grade 1-2 of Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province are 6 activities: 1) Mind Mapping 2) Vocabulary matching 3) Crossword puzzle 4) Vocabulary search 5) Friends helping friends and 6) Memorization matching.

3. Evaluate satisfaction with the activity of using promotional activities Pali grammar for student grade 1-2 of Educational Center of Sangha Council of Chaiyaphum Province found the level of satisfaction of learners

towards learning activities Pali grammar is overall at the most satisfactory level $\bar{X} = 4.79$ and S.D. = 0.426.

Keywords: Learning Promotion Activities, Pali Grammar, Student Grade 1-2

1. บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม เริ่มต้นมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว (กรมการศาสนา, 2527 หน้า 1) ซึ่งเป็นการศึกษาจากพระพุทเจ้าโดยตรงบ้าง จากพระสาวกบ้าง เป็นการเรียนแบบ “มุขปาฐะ” คือท่องจำด้วยปาก (กรมการศาสนา, 2527, หน้า 7) หลังจากพระพุทเจ้าปรินิพพานแล้ว รูปแบบการศึกษาพระปริยัติธรรมได้เปลี่ยนไปจากเดิมกล่าวคือได้มีการศึกษาเล่าเรียนจากครูอาจารย์ในสำนักต่าง ๆ หลายสำนัก นอกจากจะมีสถาน ศึกษา คือสำนักเรียนเกิดขึ้นแล้ว ก็ยังมีหลักสูตรสำหรับศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย หลักสูตรที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาเล่าเรียนคือพระไตรปิฎก ซึ่งจัดเป็นวิชาหลักของการศึกษา

การศึกษบาลีจึงมีความสำคัญต่อคณะสงฆ์มาก เพราะถือเป็นปัจจัยสำคัญของพระศาสนา เป็นการศึกษาถึงภาษาที่มาจากหลักคำสอนซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก เมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้ จึงเท่ากับดำรงรักษาพระพุทเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วยให้มีความมั่นคงสืบต่อไป

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงนับว่าเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี และการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทพจน์ มิให้คลาดเคลื่อนที่รู้กันว่าพระสัทธรรมปฏิรูป ด้วยเหตุนี้การศึกษาในพระพุทธศาสนาชั้นปริยัติได้แบ่งมี 4 ประเภท คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญศึกษา และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโทและชั้น เอก ในส่วนของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แบ่งเป็น 8 ชั้น คือ บาลีประโยค 1 – 2 เปรียญธรรม 3, 4, 5, 6, 7, 8 และ 9 ประโยค มีการศึกษาแผนกสามัญศึกษา และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พระมหาธวัชชัย รสเลิศ, 2551, หน้า 65) สภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยทั้งฝ่ายพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีและนักธรรม มักจะประสบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนไม่เพียงพอ มักใช้ระบบพี่สอนน้องครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง (พระครูศรีอรรถศาสตร์(อรรถชัย มหาตโน), 2560, หน้า 239-240) ครูสอนไม่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญการสอน เป็นต้น (พระมหาสมาน ศิริสุวรรณพงศ์, 2557, หน้า 1-3) เป็นปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาให้เป็นอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการ

ขับเคลื่อนระบบการศึกษา การขาดศาสนทายาท และการขาดสื่อเทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนการจัดการเรียนการสอน (กองพุทธศาสนนิตเทศ สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553, หน้า 1)

ในการสอบแต่ละประโยคนั้น นักเรียนขาดสอบ และสอบตกกันเป็นจำนวนมาก แม้มหาเถรสมาคมจะมีมติให้มีการสอบซ่อม เฉพาะชั้นประโยค 1 – 2 ถึงชั้นประโยค เปรียญธรรม 5 แล้วก็ตามโดยจากบัญชีแสดงการสอบบาลี สนามหลวงปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนขอเข้าสอบจำนวน 16,049 รูป คงสอบ จำนวน 11,306 รูป สอบผ่าน 1,233 รูป สอบผ่าน คิดเป็นร้อยละ 10.90 ในขณะที่ผู้สอบผ่านประโยค 1-2 ของปี 2568 จำนวนขอเข้า สอบจำนวน 17,788 รูป คงสอบ จำนวน 15,310 รูป สอบผ่าน 1,325 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.65 (สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง, 2568) จำนวนผู้สอบผ่านในประโยค 1-2 ลดลงคิด เป็นร้อยละ 2.25 จำนวนผู้สอบผ่านประโยค 1-2 ที่ลดลง ย่อมส่งผลต่อจำนวนผู้เรียนใน ประโยคสูงขึ้นไปด้วย (สำนักงานเลขาธิการแม่กองบาลีสนามหลวง, 2568) จากข้อมูล ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การขาดสอบจำนวนมากของผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อม ความไม่มั่นใจว่าจะสอบได้ ของผู้เรียนก่อนที่จะสอบวัดความรู้ จากจำนวนขอเข้าสอบในปี 2567 ผู้ไม่มาเข้าสอบ จำนวน 4,743 รูป และในปี 2568 ผู้ไม่มาเข้าสอบ จำนวน 2,478 รูป แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหา วิชาที่จะสอบผ่านในชั้นนั้น ๆ อันจะ สะท้อนไปถึง ผู้ที่จะเรียนจบสามารถสอบผ่านชั้นสูงสุด คือ ประโยค ป.ธ. 9 มีจำนวนน้อยลง ด้วย อันมีแนวโน้มการขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ทางด้าน ภาษาบาลีในอนาคต

ปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย คอมพิวเตอร์โทรศัพท์มือถือ เกมออนไลน์เป็นต้น ทำให้นักเรียนบาลีใช้เวลาในการอ่าน หนังสือน้อยลง ขาดการเข้าเรียน ส่งผลถึงสอบวัดผลประจำปี ผลสอบประกาศออกมา มี ผู้สอบไม่ผ่านเป็นจำนวนมาก และแม้บางรูปเข้าเรียนแต่เมื่อผลสอบประกาศออกมาปรากฏ ไม่ผ่าน ก็ทำให้นักเรียนเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ จนกระทั่งบางรูปเลิกเรียนบาลีไปเลยก็มี

ด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่จัดกัน ขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครู การเรียนการสอนยังยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางและตำราเป็นหลัก มีการวัดผลใช้แบบอัตนัยเป็น หลัก ปัญหาด้านการบริหารจัดการ สำนักเรียนขาดการติดตามและวางแผนการประเมินผล (พระมหากษัตริย์ อัมพันธุแบน, 2551, หน้า 2) ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า สื่อการสอนไม่ทันสมัย สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอนมีการใช้น้อยหรือแทบไม่มี (พระครูศรีธรรมธาส (อรรถชัย มหาตโย), 2560, หน้า 248) ยังผลให้ในแต่ละปีจะมีผู้สอบ ผ่านนักธรรมและบาลีไม่ถึงครึ่งของผู้เข้าสอบทั้งหมด

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนบาลีในระดับชั้นการเรียน ป.1-2 ที่ในปัจจุบันพระเถระไม่มีใครสนใจเรียนภาษาบาลี คงสนใจเรียนในวิชาทางโลกที่มีทั้งสื่อการเรียนที่ทันสมัย มีกิจกรรมประกอบการเรียนที่ กระตุ้นความสนใจ สนุกสนาน สร้างความตื่นตัวในการเรียนมากขึ้น ปัญหาการเรียนภาษา

บาลีที่มีผู้เรียนลดน้อยลงเรื่อยๆ หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป เชื่อว่าในอนาคตจะประสบถึงขั้นวิกฤติได้在最ที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและดำเนินการ เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ เพื่อสร้างกิจกรรมเสริมสำหรับนักเรียนบาลีให้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ
2. พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ
3. ประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 เครื่องมือและวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วิธีของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และลงปฏิบัติโดยการนำไปทดลองใช้ ณ สำนักศาสนศึกษา วัดศรีอุดม โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 คน ดังนี้ ได้แก่ ผู้เรียนที่เคยสอบบาลีไวยากรณ์ชั้นประโยค 1-2 ไม่ผ่าน จำนวน 10 รูป/คน, ผู้เรียนบาลีไวยากรณ์ประโยค 1-2 แบบไม่เฉพาะเจาะจง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ คือ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนบาลีไวยากรณ์ของสำนักศาสนศึกษาวัดศรีอุดม และวัดอัมพา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 รูป/คน และ ผู้มีความรู้ในภาษาบาลี จำนวน 3 รูป/คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการผสมผสานคือเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ บันทึกการสนทนากลุ่ม แผนการจัดกิจกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างประกอบด้วยถามลักษณะปลายเปิด ซึ่งแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนา และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวที่สร้างขึ้น ผ่านผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ และด้านเนื้อหาเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์ จำนวน 3 รูป/คน ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วย

3. การเก็บข้อมูล จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างผ่านแบบสัมภาษณ์ผ่านแบบสอบถามความพึงพอใจ การจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ นั้นจะใช้ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทั่วไปซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมทำกิจกรรม

3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้น ประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ นี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงเอกสาร และเชิงคุณภาพ ปฏิบัติการร่วมด้วยแบบผสมผสาน โดยมีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ กล่าวคือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ

ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียน ชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ

ระยะที่ 3 ประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อการใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิและสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัจจุบันการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะ จังหวัดชัยภูมิ สำนักเรียนบาลีคณะจังหวัดชัยภูมิ ตั้งทำการอยู่ที่ วัดไพรพินาศ (วัดกลางเมืองเก่า) อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

การบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ศูนย์อยู่ที่ จังหวัด โดยมีเจ้าคณะจังหวัดและคณะที่มั่งงานเป็นผู้รับผิดชอบกิจการทั้งหลาย การปกครอง การปกครองคณะสงฆ์แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ คือ กำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์ และส่วนย่อย ได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่น ๆ คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ

ส่วนด้านการศึกษายังมีการพัฒนาบริหารจัดการในการศึกษาบาลีนิกธรรม ธรรมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ มีหน้าที่ด้านการศาสนศึกษาใน จังหวัดชัยภูมิการศึกษา ที่มีรูปแบบเดียวกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีฝ่ายคันธธุระ และ วิปัสสนาธุระ แต่ในปัจจุบันนี้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาส่วนมากจะเรียนตอนบ่าย แผนกนักธรรมและบาลีจะเรียนตอนเช้า ไม่มีการใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ ที่โดดเด่น ยังคงใช้วิธีการแบบเดิม ๆ คือการท่องจำ สำหรับการศึกษาบาลีอย่างเดียว ที่มี อย่างจริงจัง มีอยู่วัดห้วยหินฝน อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ นอกจากนี้ยังมีนักเรียนอื่น

ที่ผู้ปกครองวัดคือเจ้าอาวาสได้เปิดให้มีการเรียนบาลีด้วย อาทิ วัดศรีอุดม อำเภอหนองนาแซง, วัดเลียนน้ำไหล อำเภอจัตุรัส ,วัดพระธาตุหนองสามหมื่น ต.บ้านแก้ง อ.ภูเขียว, วัดป่าสำราญจิต ต.บ้านชวน อ.บำเหน็จณรงค์

4.2 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้น ประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ

พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั้น ผู้วิจัยและคณะ ได้ใช้ 1) ทฤษฎีพัฒนาปัญญาของกาเย่ 2) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) โมเดลการสอนแบบ “CIPPA” 4) ประยุกต์ใช้หลักหัวใจนักปราชญ์ 4 ประการที่ว่า “สุ จิ ปุ ลิ” 5) และเสริมด้วยสื่อการสอนเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คู่มือครู คู่มือวัดและการประเมินผล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอน การจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

3. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้

4. ดำเนินการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ กระบวนการทางภาษาบาลี เกี่ยวกับไวยากรณ์ เรื่องการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียน ชั้นประโยค 1-2 สำหรับสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยและคณะ ได้พัฒนาสร้างขึ้น 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแผนที่ความคิด (Mind Mapping) 2) กิจกรรมจับคู่คำศัพท์ 3) กิจกรรมปริศนาอักษรไขว้ (crossword) 4) กิจกรรมค้นหาคำศัพท์ 5) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และ 6) กิจกรรมจับคู่ห้องจำ

ดังนี้ 1) กิจกรรมแผนที่ความคิด (Mind Mapping) คือ การสรุปบาลีไวยากรณ์ เป็นภาพรวม เพื่อผู้เรียนมองภาพรวมของผังบาลีไวยากรณ์ ก่อนที่จะลงรายละเอียด 2) กิจกรรมจับคู่คำศัพท์ คือกิจกรรมจับคู่คำศัพท์ เพื่อพัฒนาความคิด รู้คิดจดจำ มีโอกาส แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีการปรึกษาและช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน 3) กิจกรรมปริศนาอักษรไขว้ (crossword) ปริศนาที่ต้องตอบโดยการเติมคำลงใน ตารางที่กำหนดให้ช่องละ 1 อักษร เป็นเกมคำศัพท์ที่ผู้เล่นจะได้รับคำใบ้และจำนวนอักษร อ่านเข้าใจความหมายทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง จากนั้นเขียนตัวอักษรลงในช่องว่าง ตามแนวนอนและแนวตั้ง ซึ่งช่องว่างจะมีจำนวนเท่ากับคำใบ้ 4) กิจกรรมค้นหาคำศัพท์ เป็นกิจกรรมค้นหาคำศัพท์ โดยลากเส้นตัวอักษรลงในแต่ละช่อง ได้ทั้งตามแนวนอนและ แนวตั้ง เพื่ออ่านเป็นคำศัพท์และแปลความหมายของคำศัพท์ด้วย มีประโยชน์ในการฝึก ทักษะด้านภาษาบาลี ฝึกตรรกะ กระบวนการคิด วิเคราะห์ การสังเกต และเป็นการฝึกสมอง

ช่วยให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ภาษาบาลีได้มากขึ้นความจำ 5) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นกิจกรรมเพื่อให้เพื่อนช่วยกัน เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการสร้างผู้เรียนกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อปลูกฝังความรู้และร่วมกันช่วยกันเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะทบทวนความทรงจำและเพิ่มพูนทักษะทางภาษา และ 6) กิจกรรมจับคู่ท่องจำ นิ่งเป็นคู่ คือ 2 รูป เพื่อนช่วยกันสอบ ทานซึ่งกันละกัน โดยเพื่อนจะช่วยกันฟังและเมื่อผู้ท่องจำหลงลืมก็จะช่วยต่อไวยากรณ์หรือ ท่องทวนประโยคที่ผู้ท่องจำหลงลืมให้ จากนั้นผู้ท่องจำก็จะท่องให้ฟังอีกครั้ง ทั้งคู่จะผลัดกัน ท่องส่งให้กันละกัน

ตารางชุดที่ 1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์

1. กิจกรรมแผนที่ความคิด
ความคิด
(Mind Mapping)

2. กิจกรรมจับคู่คำศัพท์

3. กิจกรรมปริศนาอักษรไขว้
(crossword)

4.กิจกรรมค้นหา คำศัพท์	<table><tr><td>ว</td><td>จ</td><td>น</td><td>ด</td><td>อ</td><td>อ</td><td>อ</td><td>อ</td><td>อ</td><td>อ</td></tr><tr><td>ร</td><td>ก</td><td>น</td><td>ร</td><td>น</td><td>จ</td><td>ส</td><td>ก</td><td>น</td><td>อ</td></tr><tr><td>ว</td><td>ก</td><td>ด</td><td>ค</td><td>ก</td><td>ส</td><td>ร</td><td>ร</td><td>น</td><td>น</td></tr><tr><td>ก</td><td>ว</td><td>ด</td><td>ท</td><td>อ</td><td>ด</td><td>ร</td><td>ย</td><td>น</td><td>น</td></tr><tr><td>ค</td><td>ค</td><td>ด</td><td>น</td><td>น</td><td>ท</td><td>ค</td><td>ย</td><td>น</td><td>น</td></tr><tr><td>อ</td><td>ค</td><td>ส</td><td>น</td><td>ส</td><td>ค</td><td>ร</td><td>อ</td><td>น</td><td>อ</td></tr><tr><td>น</td><td>อ</td><td>ก</td><td>ว</td><td>ย</td><td>ส</td><td>ด</td><td>น</td><td>ก</td><td>ก</td></tr><tr><td>ส</td><td>จ</td><td>น</td><td>ย</td><td>อ</td><td>อ</td><td>ค</td><td>น</td><td>น</td><td>ค</td></tr><tr><td>ก</td><td>ก</td><td>น</td><td>ท</td><td>ก</td><td>ส</td><td>น</td><td>อ</td><td>น</td><td>น</td></tr><tr><td>อ</td><td>ส</td><td>ว</td><td>ก</td><td>ค</td><td>ค</td><td>น</td><td>ค</td><td>ค</td><td>น</td></tr></table>	ว	จ	น	ด	อ	อ	อ	อ	อ	อ	ร	ก	น	ร	น	จ	ส	ก	น	อ	ว	ก	ด	ค	ก	ส	ร	ร	น	น	ก	ว	ด	ท	อ	ด	ร	ย	น	น	ค	ค	ด	น	น	ท	ค	ย	น	น	อ	ค	ส	น	ส	ค	ร	อ	น	อ	น	อ	ก	ว	ย	ส	ด	น	ก	ก	ส	จ	น	ย	อ	อ	ค	น	น	ค	ก	ก	น	ท	ก	ส	น	อ	น	น	อ	ส	ว	ก	ค	ค	น	ค	ค	น
ว	จ	น	ด	อ	อ	อ	อ	อ	อ																																																																																												
ร	ก	น	ร	น	จ	ส	ก	น	อ																																																																																												
ว	ก	ด	ค	ก	ส	ร	ร	น	น																																																																																												
ก	ว	ด	ท	อ	ด	ร	ย	น	น																																																																																												
ค	ค	ด	น	น	ท	ค	ย	น	น																																																																																												
อ	ค	ส	น	ส	ค	ร	อ	น	อ																																																																																												
น	อ	ก	ว	ย	ส	ด	น	ก	ก																																																																																												
ส	จ	น	ย	อ	อ	ค	น	น	ค																																																																																												
ก	ก	น	ท	ก	ส	น	อ	น	น																																																																																												
อ	ส	ว	ก	ค	ค	น	ค	ค	น																																																																																												
5.กิจกรรมเพื่อนช่วย เพื่อน																																																																																																					
6.กิจกรรมจับคู่ท่องจำ นั่งเป็นคู่																																																																																																					

4.3 ประเมินผลความพึงพอใจในที่มีต่อการใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลี ไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ โดยดำเนินการ กล่าวคือ การประเมินผลการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนัก เรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยใช้การประเมินความพึงพอใจการทำกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้น ประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ มีจำนวน 10 ข้อ กล่าวคือประเมินตัวผู้สอน เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรม และสื่อที่ใช้ในการสอน จากการประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 พบว่า ระดับความพึงพอใจ ของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ที่สุด $\bar{X} = 4.79$ และ $S.D. = 0.426$

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียน คณะจังหวัดชัยภูมิ ไม่มีการใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ที่โดดเด่น ยังเป็นไปในรูปแบบเดิม คือใช้วิธีการบรรยายให้จดแล้วท่อง เน้นความจำความเข้าใจเฉพาะเรื่องนั้น ๆ โดยตรงเป็นสำคัญ

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูล ตลอดจนการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียนบาลีไวยากรณ์ กลุ่มผู้เคยเข้าสอบสนามหลวงแต่สอบไม่ผ่าน กลุ่มผู้เป็นอาจารย์สอนบาลีไวยากรณ์ พบว่า การเรียนการสอนบาลีที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน คงการสอนในรูปแบบดั้งเดิม รูปแบบการสอน เนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก การจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบ ใช้วิธีการเรียนการสอนเน้นการท่องจำ และครูผู้สอนไม่มีเพียงพอ มักใช้ระบบการศึกษาแบบพี่สอนน้อง ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหากันดินันท์ เสงสกุล (2564 หน้า, 97-98) ได้วิจัยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีพบว่าใช้ระบบการศึกษาแบบพี่สอนน้อง และครูขาดความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องภาษาบาลี ยังสอดคล้องกับ (พระมหาพรพล วรพล และคณะ, 2560, หน้า 163-168) ที่กล่าวว่าขาดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และผู้สอนขาดหลักจิตวิทยาในการสอน

5.2 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้น ประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแผนที่ความคิด (Mind Mapping) กิจกรรมจับคู่คำศัพท์ กิจกรรมปริศนาอักษรไขว้ (crossword) กิจกรรมค้นหาคำศัพท์ กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และกิจกรรมจับคู่ท่องจำ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนดังกล่าว เป็นปฏิบัติการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนมีความหลากหลายเนื่องจากการจัดกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนเพื่อเสริมประสบการณ์ ความสามารถความถนัดของผู้เรียน และให้มีการทำแบบฝึกหัด ซึ่งสอดคล้องกับที่ นวลจิตต์ เชาวศิริพิพงศ์ (2544, หน้า 208) การสอนแบบฝึกปฏิบัติ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ขณะลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนเกิดกระบวนการในการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกัน สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2547) ได้ให้ทัศนคติไว้บางตอนถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย

ด้านสื่อการเรียนการสอน ผลจากการศึกษาพบว่าโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เพราะการเรียนการสอนโดยอาศัยสื่อช่วยในการสอนเป็นวิธีการที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมไปสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการ เรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิวรรณ จันทรเทพย์ (2543, หน้า 18) ระบุว่า “สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ไปสู่ผู้เรียน สื่อแต่ละชนิดจะมีคุณค่าและคุณสมบัติพิเศษในตัวเอง สามารถแสดง ความหมาย ที่เหมาะสมกับเนื้อหา และเทคนิควิธีการใช้อย่างมีระบบ” แต่ในการจัดการเรียนการสอนของ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในด้านสื่อการเรียน การสอน ยังขาดการสนับสนุนสื่อที่ทันสมัย ไม่น่าสนใจ ขาดงบประมาณ และขาดผู้ที่มี ความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทัศน์ ฐิตโร (จันอากาศ) (2566, หน้า 24) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการ จัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอนาโพธิ์ จังหวัด ขอนแก่น พบว่า อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ พระมหาสมพงษ์ เกศานุช (2561, หน้า 3-4) ศึกษาเรื่อง รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 พบว่าปัญหาอุปสรรค ด้านการจัดการเรียนการสอน ที่ยังไม่เป็นระบบและไม่ได้มาตรฐาน ขาดแผนการเรียน การสอนที่ชัดเจนและการสอนขาดความยืดหยุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาถาวร ขนดีวิโช (2567, หน้า 313) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนยังคงเป็น ความล้าสมัยและขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ

5.3 ประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อการใช้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บาลี ไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ โดยดำเนินการกล่าวคือ การประเมินผลการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยใช้การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการทำกิจกรรม ของกลุ่มเป้าหมาย แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้บาลี ไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ ระดับความพึง พพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์ภาพโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจ มากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนเมื่อได้เข้ารับการอบรมและใช้กิจกรรมการเรียนรู้แล้ว มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องบาลีไวยากรณ์หลังการอบรมมากขึ้น กิจกรรมไม่มีความซับซ้อน กิจกรรม การเรียนการสอนเน้นผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้สอนจะสร้าง ภาพรวมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในภาพรวมก่อน เปรียบเสมือนการจำลองความคิดจากสมอง ลงสู่กระดาษโดยออกมาในลักษณะคล้ายแผนที่ แผนภาพที่แตกแขนงออกเหมือนกิ่งไม้และ เชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับ สมชาย รัตนทองคำ (2556, หน้า 119) ที่กล่าวว่ากิจกรรมการ เรียนการสอนควรเรียงลำดับ จากกิจกรรมที่ง่าย ๆ ไปสู่กิจกรรมที่ซับซ้อน ดังนั้นผู้วิจัย

จึงสร้างกิจกรรมที่ 1 โดยสอนเป็นภาพรวมแบบง่าย ๆ แล้วนำไปลงรายละเอียดในกิจกรรมที่ 2 ต่อไป ในขณะที่กิจกรรมปริศนาอักษรไขว้ เป็นการค้นหาคำศัพท์ ปริศนาที่ต้องตอบโดยการเติมคำลงในตารางที่กำหนดให้ช่องละ 1 อักษร เป็นกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการฝึกทักษะด้านภาษาบาลี ฝึกตรรกะ กระบวนการคิด วิเคราะห์ การสังเกต และเป็นการฝึกสมองช่วยกระตุ้นสมอง ให้ตื่นตัว ช่วยให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ภาษาบาลีได้มากขึ้นการทำกิจกรรมปริศนาอักษรไขว้ สอดคล้องกับกิจกรรม crossword ยอดนิยมของต่างประเทศ เพื่อค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษ การสร้างกิจกรรมของผู้วิจัย สอดคล้องตามแนวคิดของ LEE, J.J., & Hammer, J (2011, p. 146) ที่กล่าวว่าเกมเพื่อการเรียนรู้ เป็นอีกหนึ่งขอบเขตของการพัฒนาที่ได้รับความสนใจ เนื่องจากมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของเทคโนโลยีการศึกษา เนื่องจากคนในปัจจุบันมีความกระตือรือร้นในการเล่นเกม เพราะเกมสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระหายในความรู้และเกิดความเข้าใจและในขณะที่เรียนบางช่วง ผู้สอนเสริมสร้างความจำด้วยการใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรมีความพร้อมและมีความรู้เกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์ และมีทักษะในการกระตุ้นผู้เรียน ให้มีความสนใจในเนื้อหาที่เรียน
2. ควรจัดอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการทางปัญหาให้เกิดความชำนาญ ความมั่นใจก่อนสอบ
3. สนับสนุนให้มีการนำกิจกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในการสอนบาลี ภาษา พร้อมการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย
4. ครูผู้สอนควรฝึกการใช้แผนที่ความคิดในทุกหัวข้อที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในภาพรวมก่อน จึงจะเข้าสู่การสอนในเนื้อหา

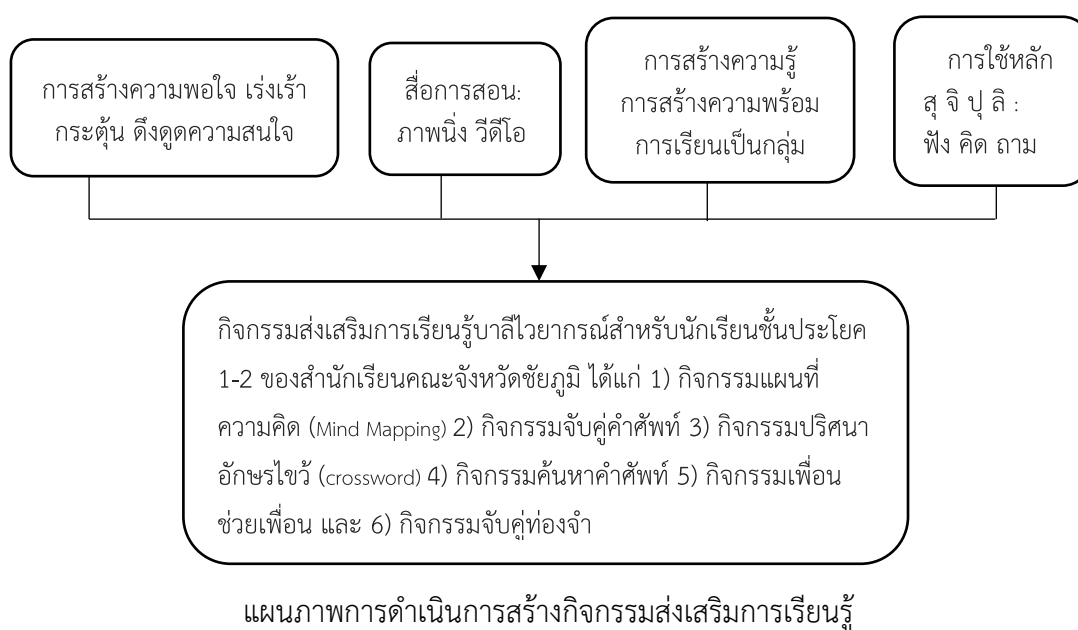
6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้มีการศึกษาการเรียนการสอนบาลีไวยากรณ์ ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภาษาอื่น เช่น ภาษาอังกฤษ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนภาษา และปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษา
2. ควรทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับสื่อที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์เพื่อง่ายต่อความเข้าใจและสร้างความตื่นตาตื่นใจใคร่เรียนรู้ของผู้เรียน
3. ควรทำวิจัยเรื่องการสร้างกิจกรรมส่งเสริมสำหรับการเรียนการสอนแปลมคธเป็นไทย และการแปลไทยเป็นมคธ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บาลีไวยากรณ์สำหรับนักเรียนชั้นประโยค 1-2 ของสำนักเรียนคณะจังหวัดชัยภูมิ กิจกรรมไม่มีความซับซ้อน กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนจะสร้างภาพรวมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในภาพรวมก่อน เปรียบเสมือนการจำลองความคิดจากสมองลงสู่กระดาษ โดยออกมาในลักษณะคล้ายแผนที่ แผนภาพที่แตกแขนงออกเหมือนกิ่งไม้และเชื่อมโยงกัน ทำให้ผู้เรียนที่ผ่านการอบรมและใช้กิจกรรมการเรียนรู้แล้ว มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาลีไวยากรณ์หลังการอบรมมากขึ้น ดังแผนภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2527). *ประวัติการศึกษาของคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองพุทธศาสนนิตศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *หน้าต่างศาสนา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.onab.go.th>
- พระครูศรีอรรถศาสตร์ (อรรถชัย มหาตฺโถ). (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 248.
- พระมหาฤทธาภัก อิมพันธ์ุแบน. (2551). *ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/umt-poly/article/view/29419/25292>

- พระมหากันดินันท์ เสงสกุล. (2564). การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีกับการวิจัยชาติพันธุ์
วรรณนาภิมาน. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 3(2), 97-98.
- พระมหาวรพล วรพโล. (2560). แนวโน้มการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน
ประเทศไทย. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(1), 163-168.
- พระมหาถาวร ขนติวิโช. (2567). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ,
7(6), 313.
- พระมหาสมพงษ์ เกศานุช. (2561). รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8,
(วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาสมาน ศศิสุวรรณพงศ์. (2557). การพัฒนาวิดิทัศน์การเรียน บาลีไวยากรณ์.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 11(2), 1-3.
- พระมหาสุทัศน์ อุตโตโร (จันอากาศ). (2566). การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปริยัติ
ธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอนำพอง จังหวัดขอนแก่น.
วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, 10(3), 24.
- นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์. (2544). การเรียนการสอนอาชีวศึกษา. ใน เอกสารชุดการสอนการ
จัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา หน่วยที่ 4. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิวรรธน์ จันทรเทพย์. (2543). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: เสรีการพิมพ์.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). การออกแบบการสอนที่เป็นระบบ. (เอกสารประกอบการสอน
475 788 การสอนทางกายภาพบำบัด ภาคต้นปีการศึกษา). คณะเทคนิค
การแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2547). วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการแม่กองบาลีสนามหลวง. (2568). เรื่องบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ.
2568. เข้าถึงได้จาก https://www.infopali.net/pali_text/paliexambook168.pdf
- LEE, J.J., & Hammer, J. (2011). Gamification in education: What, how, why
bother?. *Academic Exchange Quarterly*, 15(2), 146.

พฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Lifestyle Behavior according to Sufficiency Economy Philosophy
of Surindra Rajabhat University Students

ธงไชย สุขแสง, พีรวัส อินทวิ และชัยนรินทร์ ทับมะเร็ง
Thongchai Suksawaeng, Peerawas Intwee and Chainarin Tubmareng
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: thongsuk.sawaengchai@gmail.com,
peerawas@srru.ac.th, Chainarin42@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และ 2) ศึกษาพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนนิเทศศาสตรบัณฑิตพระราชา ในปีการศึกษา 1/2567 จำนวน 289 คน กลุ่มตัวอย่าง เลือกมาจากการสุ่มจำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .911 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=16.54$)
2. ระดับพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านมีเหตุผล ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.36) ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.22) ด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.38) ตามลำดับ ส่วนด้านเงื่อนไขพบว่า ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.32) และด้านเงื่อนไขความรู้ ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.36) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, พฤติกรรม, การดำเนินชีวิต

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study knowledge about sufficiency economy philosophy of Surindra Rajabhat University's Students, and 2) to study living life behaviors according to sufficiency economy philosophy of Surindra Rajabhat University's Students. The population used in the research were 289 students enrolled in King's Science in academic year 2/2023. Sample group selected from a population of 165 people. The research instrument used to collect data was a questionnaire which found the confidence value to be equal to .911. The statistics used for data analysis were percentage. Mean and standard deviation.

The results of this research showed that:

1. The level of knowledge about sufficiency economy philosophy of Surindra Rajabhat University's Students was at high level.

2. The level of living life behaviors according sufficiency economy philosophy of Surindra Rajabhat University's Students overall was at high level consists of a rational side ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.36) In terms of having a good immune system inside ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.22) In terms of moderation ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.38) respectively. As for the conditions, it was found that Moral condition ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.32) And knowledge conditions ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.36) respectively.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Behavior, Living Life

1. บทนำ

คำว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของคนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศในด้านการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินตามทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง (มูลนิธิปิณฑทองหลวงพระ สืบสานแนวพระราชดำริ, ม.ป.ป.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ก่อนวิกฤติต้มยำกุ้ง ตามด้วยภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่สังหาริมทรัพย์ ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่สินค้าโภคภัณฑ์ วิกฤตินี้สาธารณยุโรป สงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา จนถึง การระบาดของโรคโควิด - 19 ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่ซับซ้อนของแนวคิด จิตสำนึก วิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเงิน เทคโนโลยี การสื่อสาร การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ความเชื่อ

อุดมการณ์และการดำเนินชีวิตที่สูญเสียความสมดุลอย่างสุดขีด นำไปสู่ความวุ่นวาย ปั่นป่วน ที่รุนแรง โดยเฉพาะโลกหลังการระบาดของโรคโควิด – 19 จะเป็นโลกที่พลิกโฉมครั้งใหญ่ ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างสิ้นเชิง

การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ของนักศึกษาปัจจุบันพบว่ามีรูปแบบ การใช้ชีวิตในลักษณะของการเป็นสังคมเมืองตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มี ความเป็นวัฒนธรรมแห่งการบริโภคนิยม อันประกอบไปด้วยการบริโภคสินค้าสินค้าฟุ่มเฟือย มีการใช้จ่ายเงินเกินตัว ส่งผลให้เกิดความเคยชินและขาดวินัยทางการเงิน และการ ประหยัดมัธยัสถ์ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สามารถหาทางออกได้และแก้ไขได้ด้วยการปลูกฝัง จิตสำนึกและความรู้ให้กับนักศึกษาทุกคนให้รู้จักความหมายและความสำคัญของคำว่า พอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนเองมี ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้แนวทางตามวิถีชีวิตแห่งความพอเพียงที่ ถูกต้องในการดำเนินชีวิตในช่วงที่เรียนในมหาวิทยาลัย คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษาคือการ ลงทุนที่ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เข้ามามีส่วนช่วยให้ประสบผลสำเร็จให้ได้ อันได้แก่ปัจจัยด้าน พลังเงินหรือทรัพย์สิน ปัจจัยด้านร่างกายที่ต้องทุ่มเทให้กับการเรียน ปัจจัยด้านพลังใจทั้งจาก ตัวเอง คนรอบข้างและคนที่อยู่ทางบ้าน เพื่อให้ นักศึกษาสำเร็จการศึกษาให้ได้ ปัจจัย ทางด้านเงินหรือทุนทรัพย์ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการศึกษาเล่าเรียนของ นักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับทุนทรัพย์เพื่อการศึกษาเล่าเรียนมาจากการ ส่งเงินมาให้จากผู้ปกครอง อันเป็นค่าเทอม ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงรถหรือ ยานพาหนะ รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ก็มีนักศึกษาบางส่วนที่นำเงิน ที่ได้รับมาจากทางบ้านไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ กล่าวคือนำไปใช้จ่ายกับสิ่งของที่ไม่จำเป็น ไปดู ภาพยนตร์ ไปเดินห้างสรรพสินค้า หรือซื้อของราคาแพง ๆ บางคนใช้เงินที่ได้มาจากทางบ้าน หมดไปกับการเที่ยวกลางคืน เสพสิ่งบันเทิง ดื่มสุราและติดการพนัน โดยไม่ได้นึกถึงความ ยากลำบากของการหาเงินของคนที่ส่งเงินมาให้เพื่อใช้จ่ายระหว่างเรียนหนังสือ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งชั่วร้ายและมอมเมานักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดการบั่นทอนกำลังใจใน การศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษา ในมุมกลับกันคงจะดีไม่น้อยหากนักศึกษาทุกคนมีสติในการ ดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย มีจิตสำนึกและเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ เห็นความจำเป็นของ หลักการที่ชี้แนวทางของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชการที่ 9) ที่ทรงดำรงสแกชาวไทยในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 เพื่อเป็นทางทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และเพื่อสานต่อความคิดและเพิ่มการขยายผล แนวทางในการหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ในสังคมหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว (ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม, 2550, หน้า 1)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ได้น้อม นำเอาศาสตร์พระราชา มาปฏิบัติตามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพัฒนานำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน

และให้ความสำคัญกับนักศึกษาทุกคนที่เรียนในมหาวิทยาลัยว่าจะต้องเรียนวิชาพื้นฐานที่เป็น วิทยาศาสตร์พระราชา เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญในวิทยาศาสตร์พระราชาใน การศึกษาและน้อมนำเอาแนวคิด คำสั่งสอนและแบบอย่างในการทรงงานมาเป็นแนวทางใน การดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี การศึกษา พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราช ภัฏสุรินทร์ เป็นการตรวจสอบและกระตุ้นให้นักศึกษาทบทวนทักษะในการคิดวิเคราะห์ การวางแผนและการทำงานเป็นทีม รู้จักปรับตัวและประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากเนื้อหา เพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมต่อไป

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เนื่องจากนักศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ระหว่างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยได้รับการถ่ายทอดองค์ ความรู้จากคณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏสุรินทร์ อันเป็นการ ปลุกฝังแนวคิดและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สามารถนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ความรู้และแนวปฏิบัติ ดังกล่าวมีรากฐานมาจากการน้อมนำแนวพระราชดำริ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิทยาศาสตร์พระราชาใน ปีการศึกษาที่ 1/2567 จำนวน 289 คน

กลุ่มตัวอย่าง เลือกมาจากประชากรจำนวน 165 คน (ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan) (อิทธิพันธ์ สุวทันพรกุล, 2562, หน้า 171)

3.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างโดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเป็น แนวทางในการจัดทำแบบสอบถามในการวิจัยที่มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Closed

Ended) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ขณะที่กำลังเรียน เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภูมิฐานะของนักศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 40 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open – Ended Questions) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

3.3 การทดสอบคุณภาพ

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปพบผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) และเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยการหาค่า IOC หลังจากนั้นเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951, pp. 297-334) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.911 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่มีคุณภาพ

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 คน ต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาศาสตร์พระราชาในปีการศึกษา 1/2567 จำนวน 165 คน

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์” สรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เป็นผู้ตอบ แบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ลงเรียนวิชาศาสตร์พระราชา พบว่านักศึกษาที่ลงเรียน มากที่สุด คือ นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 รองลงมา คือ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 นักศึกษา คณะเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 นักศึกษาคณะ เทคโนโลยีอุตสาหกรรมและนักศึกษาคณะครุศาสตร์ จำนวนคณะละ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

จำแนกตามเพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 และเพศชายมีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9

จำแนกตามชั้นปีที่เรียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 78.2 รองลงมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 รองลงมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

จำแนกตามรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 3,000 – 5,000 บาท จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 7,000 บาท มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และนักศึกษาที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ตามลำดับ

จำแนกตามรายจ่าย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายต่อเดือนมากที่สุดคือ 3,000 – 5,000 บาท จำนวน 91 คนคิดเป็นร้อยละ 55.2 รองลงมามีรายจ่ายต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายจ่ายต่อเดือน 5,001 – 7,000 บาท มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 นักศึกษาที่มีรายจ่าย 7,001 – 10,000 บาท มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 และนักศึกษาที่มีรายจ่ายมากกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 ตามลำดับ

จำแนกตามภูมิลำเนา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด สุรินทร์ จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 80.6 รองลงมามีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 11.5 นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 และผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่อื่นจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

4.2 ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=16.54$) นักศึกษาหญิงมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ($\bar{X}=16.37$) และ นักศึกษาชายมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ($\bar{X}=16.72$) เมื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างเพศหญิงกับเพศชายพบว่านักศึกษาเพศหญิงมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่านักศึกษาเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4.3 ระดับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านมีเหตุผล ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.36) ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.22) ด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.38) ตามลำดับ ส่วนด้านเงื่อนไขพบว่าด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.32) และด้านเงื่อนไขความรู้ ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.36)

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับสูง ($\bar{X}=16.54$) แสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาต่อเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สะสมมาจากระดับครัวเรือนของตนเองและระดับก่อนที่จะมาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์รวมถึงการได้รับความรู้และการปฏิบัติตัวของนักศึกษาเองในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2553, หน้า 46-49) ที่รายงานผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏ ว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ สุขสันต์ อธิวิทย์วาทย์ (2559, หน้า 95-104) ที่อธิบายถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาแนวคิด และการประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ว่าเกษตรกร นักธุรกิจ นักวิชาการและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ก็มีความรู้และความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนในทุกภาคส่วนให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างมากดังนั้นองค์ความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงอยู่กับสังคมในหน่วยที่เล็กที่สุดคือครอบครัวและถ่ายทอดมาซึ่งสมาชิกในครอบครัวและส่งผลให้นักศึกษารับรู้และเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

5.2 ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.36) แสดงให้เห็นถึงความคิดไตร่ตรองของนักศึกษาในการประพจน์ปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ สาคร แก้วสมุทร (2564, หน้า 253) เรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา สาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า นักศึกษาสาขาพลศึกษามีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$, S.D.=0.75) เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ปราโมทย์ มลคล้า และคณะ (2553, หน้า 96) ที่ได้รายงานถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมืองนครปฐมส่วนมากมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ควรสร้างวิชาหรือชมรมที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและให้นักศึกษาทุกคนต้องเรียนในรายวิชานี้อย่างทั่วถึงหรือเข้าชมรมทุกคน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ควรมีการทำวิจัยกับนักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยและควรแยกเป็นรายคณะและแยกเป็นรายชั้นปี เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และทำให้นักศึกษานำแนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2553). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม. (2550). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ปริญญาานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์บัณฑิต). คณะเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราโมทย์ มลคล้า และคณะ. (2553). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วารสาร พฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 2(1), 89-103.
- มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ. (ม.ป.ป.). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. เข้าถึงได้จาก <https://www.pidthong.org/th/philosophy.php>

- สาคร แก้วสมุทร. (2564). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 247-258.
- สุขสันต์ อิทธิวิทยาวิทย. (2559). เศรษฐกิจพอเพียง: แนวคิดและการตัดสินใจในสังคมไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 11(38), 95-104.
- อิทธิพันธ์ สุวทันพรกุล. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 6, 297-334.

ประเพณีและพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์
Tradition and Rituals of Ordination and Worship
at the Phra Borommathat Chedi

พระครูโสภณพัฒนบัณฑิต (สมปอง ฐานิสฺสโร)

Phra Kru Sopanphattana Bandit (Sompong Thanissaro)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครศรีธรรมราช

Bachelor of Education Program in Social Studies,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: Sompong_09@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาประเพณีและพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ และบทบาทของพระบรมธาตุเจดีย์ในวิถีชุมชน ซึ่งประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ มีรากฐานมาจากการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ ที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า และคำสอนของพระองค์ ประเพณีนี้นิยมบวชในวันวิสาขบูชา หรือก่อนเข้าพรรษา ซึ่งเป็นการบวชระยะสั้น เพื่อแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า การศึกษาหลักธรรมวินัย และการฝึกฝนตนเองในการปฏิบัติธรรมเพื่อหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการสร้างบุญและความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ผู้บวชจะได้ฝึกฝนตนเองในการละเว้นจากกิเลส ฝึกสมาธิ และพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ ในขณะเดียวกันการบวชบูชานี้ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน โดยให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้ทำบุญและปฏิบัติธรรมร่วมกัน

คำสำคัญ: การบวช, การบูชา, พระบรมธาตุเจดีย์

Abstract

This article aims to study the tradition and ritual of ordination and worship at the Phra Borommathat Chedi, as well as the role of the Chedi in the way of life of the local community. The ordination ritual in reverence to the Phra Borommathat Chedi is rooted in the worship of the Buddha's relics, which are symbolic representations of the Buddha and his teachings. This tradition typically takes place on Visakha Bucha Day or shortly before the Buddhist Lent and involves short-term ordination as an expression of respect for the Buddha, a commitment to studying the Dhamma and Vinaya, and a

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 30 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 5 มิถุนายน 2568

Received: May 13, 2025; Revised: May 30, 2025; Accepted: June 5, 2025

means of self-discipline through the practice of meditation aimed at freeing oneself from defilements and suffering. It is believed that this practice brings merit and prosperity to one's life. Those who are ordained train themselves to abstain from defilements, practice concentration, and purify the mind. At the same time, this ordination ritual fosters community bonds and unity, as participants collectively engage in merit-making and spiritual practice.

Keywords: Ordination, Veneration, Phra Boromathat Chedi

1. บทนำ

พระบรมธาตุเจดีย์เป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เมื่อมีการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐานตามเมืองสำคัญต่างๆ การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์มิได้เป็นเพียงการบรรจุพระธาตุเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพระพุทธองค์ผ่านสถาปัตยกรรมอันงดงามและพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระบรมสารีริกธาตุไปทั่วชมพูทวีป จนพัฒนามาเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณที่สำคัญในทุกภูมิภาค ซึ่งการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ไม่ว่าจะเป็นการถวายสิ่งของหรือปฏิบัติธรรม ล้วนเป็นวิถีแห่งการสั่งสมบุญและดำรงรักษาพุทธประเพณีให้ยั่งยืนสืบไป

ประเพณีการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีรากฐานจากคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเฉพาะการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งปรากฏหลักฐานชัดเจนในพระไตรปิฎก อาทิ "มหาปรินิพพานสูตร" ที่บันทึกว่าพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในสถูปเพื่อเป็นศูนย์กลางการบูชาของพุทธศาสนิกชน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ม. (ไทย) 10/16/67) โดยในประเทศไทย ประเพณีนี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมลังกาและสุโขทัย ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ระบุว่าพระมหาธรรมราชาลิไททรงโปรดให้สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุและจัดพิธีบวงสรวง (กรมศิลปากร, 2539) ต่อมาพัฒนาเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เช่น พิธีบูชาพระธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเชื่อมโยงกับตำนานพระบรมธาตุเมืองนคร (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2555)

ประเพณีการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ มีความสำคัญทั้งด้านความเชื่อที่พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในพุทธศาสนา โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์ มีศูนย์กลางเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาเล่าเรียนหลักธรรม และการฝึกตนตามหลักปฏิบัติในพุทธศาสนา ตลอดจนมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีในชุมชนผ่านกิจกรรมร่วมกัน (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2560) ทั้งยังช่วยรักษา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรมอีกด้วย (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2563) และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สร้างรายได้จำนวนมากให้กับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งประเพณีนี้ได้ปรับตัวให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยยังคงรักษาแก่นแท้ทางจิตวิญญาณไว้ได้อย่างมั่นคง

2. ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์

พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นสถูปหรือเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หลังจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเคารพ โดยพระเจ้าอโศกมหาราชได้มีบทบาทสำคัญในการกระจายพระบรมสารีริกธาตุไปยังที่ต่าง ๆ ทั่วโลกในสมัยของพระองค์ โดยการสร้าง สถูป 84,000 องค์ ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในแต่ละแห่ง และการส่งสมณทูตไปยังต่างประเทศเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และนำพระบรมสารีริกธาตุไปด้วย (เทพพร มังธานี, 2565) ซึ่งเจดีย์ในพระพุทธศาสนาเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญในการบูชาพระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์ ซึ่งมีความหมายลึกซึ้งทั้งในแง่ของศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนสถานประเภทนี้ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อเก็บรักษาสิ่งที่เคารพนับถือ หรือเป็นที่ระลึกถึงการกระทำของพระพุทธเจ้า รวมถึงเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนใช้ในการบูชาและแสดงความเคารพสักการะ ในประเพณีการสร้างเจดีย์นั้น มีหลักการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

1. ธาตุเจดีย์: เป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า หรือพระอรหันตสาวก เช่น พระธาตุพนม พระธาตุดอยสุเทพ และพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช ซึ่งถือเป็นที่เคารพและมีความสำคัญทางศาสนา

2. บริโภคเจดีย์: เกี่ยวข้องกับสถานที่หรือสิ่งของที่พระพุทธเจ้าเคยใช้ เช่น สังฆเวสนียสถานทั้งสี่แห่ง (สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน) รวมถึงเครื่องบริขารต่าง ๆ เช่น บาตร จีวร

3. ธรรมเจดีย์: เป็นเจดีย์ที่บรรจุพระธรรม เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก หรือข้อพระธรรมที่สำคัญ ซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าและคำประพจน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม

4. อุเทสิกเจดีย์: สิ่งของหรือสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่ออุทิศแด่พระพุทธเจ้า เช่น พระพุทธรูป รอยพระพุทธบาท หรือบัลลังก์ที่สัญลักษณ์แทนพระองค์

การสร้างเจดีย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการแสดงความเคารพและบูชาพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะพระธาตุเจดีย์ซึ่งถือเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือ เช่น พระบรมธาตุเจดีย์ที่วัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่บรรจุพระทันตธาตุของพระพุทธเจ้า การไปกราบสักการะพระบรมธาตุเจดีย์นั้นจึงเป็นการสั่งสมบุญและมงคล โดยเฉพาะในภาคใต้ของไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่มีความเชื่อและนับถือในพระพุทธศาสนา

ในสมัยพระพุทธเจ้าและหลังจากที่พระองค์ทรงดับขันธปรินิพพาน มีการสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะในชมพูทวีป ภายหลังพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งเสริมการสร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุไปทั่วทั้งชมพูทวีป และต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปยังดินแดนสุวรรณภูมิ ได้มีการสร้างเจดีย์ขึ้นในหลายพื้นที่ โดยถือว่าเจดีย์เป็นศูนย์กลางของศาสนสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

พระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะสถานที่บูชาพระพุทธศาสนา มีความสำคัญลึกซึ้งในด้านการบูชาพระพุทธเจ้าและการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีการนับถือพุทธศาสนา การสร้างและการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์สะท้อนถึงความเคารพศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอนของท่าน ซึ่งสามารถอธิบายความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะสถานที่บูชาได้หลายมิติ ดังนี้ (พระครูพิมลธรรมมาภรณ์ (ศรีจันทร์คำ), 2564)

1. สถานที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งคือส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า เช่น กระดูกหรือเส้นผมของพระองค์ ซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และความเป็นอมตะ การมีพระบรมสารีริกธาตุอยู่ในเจดีย์ทำให้สถานที่นั้นกลายเป็นที่บูชาสำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชนในการแสดงความเคารพและสักการะพระพุทธเจ้า
2. เป็นสถานที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม เช่น การทำบุญ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ และการทำกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้ศรัทธาได้ระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และฝึกฝนตนเองในทางธรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ
3. เป็นศูนย์กลางของการบูชาที่มีพิธีกรรมสำคัญในพุทธศาสนา เช่น การบูชาสมเด็จพระพุทธเจ้าในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา หรือวันมาฆบูชา วันแห่ผ้าขึ้นธาตุ โดยมีการจัดพิธีเพื่อแสดงความเคารพและสักการะ
4. เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนใช้ในการแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอน การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ที่ยิ่งใหญ่ในบางวัดหรือเมืองเป็นการแสดงถึงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง
5. เป็นสถานที่ที่มีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนา เมื่อผู้คนจากต่างถิ่นมาท่องเที่ยวหรือมาร่วมพิธีกรรมทางศาสนา จะได้เรียนรู้คำสอนและแนวทางการปฏิบัติธรรมในศาสนาพุทธจากการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์
6. เป็นสถานที่ที่ทำให้ชุมชนในพื้นที่มีโอกาสรวมตัวกันในโอกาสต่าง ๆ เช่น การทำบุญ การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีและการร่วมมือกันในชุมชน
7. เป็นสัญลักษณ์ของการรักษาและสืบทอดมรดกทางศาสนา เมื่อมีการบูชาและดูแลสถานที่เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยอนุรักษ์ทั้งศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่

พระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางศรัทธาและพิธีกรรม เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าและพระธรรม ช่วยให้พุทธศาสนิกชนระลึกถึงคำสอนและปฏิบัติธรรม มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเชิงศาสนา ที่สร้างความสามัคคีในชุมชนและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

3. การบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

การบูชา เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพนับถือหรือสักการะบุคคลผู้ทรงคุณธรรม เช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ และพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ การบูชาเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ อาจเป็นการถวายสิ่งของ หรือการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ เพื่อยกย่องเชิดชูด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นการยอมรับในคุณความดีของบุคคล โดยเฉพาะองค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระบรมธาตุเจดีย์เป็นสถานที่ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ จึงสถานที่ที่ควรบูชา และเป็น "ปูชนียวัตถุ" ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งการบูชาเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่สอนให้รู้จักบูชากราบไหว้บุคคลที่ควรบูชา สิ่งต่าง ๆ ที่ควรบูชา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสรับรองไว้ว่า “บูชา จ ปูชนียานํ เอตมมมงคลมุตตมํ แปลว่า การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นมงคลอย่างสูงสุด” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ขุ.ขุ. (ไทย) 25/9/8)

การบูชาพระบรมธาตุที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งเชื่อว่าการสักการะพระบรมธาตุเจดีย์เป็นการได้บุญและเป็นการบูชาพระพุทธองค์ในลักษณะที่ใกล้ชิดที่สุด เนื่องจากพระบรมธาตุเป็นสิ่งแทนพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้คนที่มาสักการะพระบรมธาตุเจดีย์จะได้รับกุศลและความสุขจากการทำบุญดังกล่าว ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความเจริญในชีวิต แต่ยังช่วยให้พ้นจากทุกข์และสามารถเข้าถึงนิพพานได้ในที่สุด โดยการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีหลายรูปแบบ เช่น การถวายดอกไม้ทองดอกไม้เงิน หรือโพธิ์ทองโพธิ์เงินที่เป็นสัญลักษณ์ของการบูชาพระปัญญาและการขอพรให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง รวมถึงการนำเครื่องสักการะต่าง ๆ เช่น ธูปเทียน เครื่องหอม ผลไม้ หรืออาหารมาถวายแก่พระบรมธาตุเจดีย์ อีกทั้งยังมีการบูชาด้วยการแสดงมหรสพ การขับร้อง ร่ายรำ หรือการบวช ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเคารพและบูชาพระพุทธองค์และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา (พระครูพิมลธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์กำ), 2564)

คุณค่าของการบูชาพระธาตุเจดีย์ นั้นมีหลายประการ ได้แก่ (1) เป็นที่สักการะเคารพในฐานะถาวรวัตถุ พระธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการเคารพและการนับถือที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะสิ่งที่บรรจุในพระเจดีย์นั้นมีความสำคัญในศาสนาและชีวิตชาวพุทธ (2) เป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธ

ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น การไหว้พระธาตุเจดีย์ ชาวพุทธจะรวมตัวกันเพื่อบูชาพระธาตุเจดีย์ และทำบุญร่วมกัน เป็นการแสดงความสามัคคีและเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา (3) เป็นสถานที่แสวงบุญและสักการะเคารพ พระธาตุเจดีย์เป็นสถานที่ที่ชาวพุทธทุกภูมิภาค มักจะไปนมัสการในโอกาสต่าง ๆ เพื่อแสวงบุญและแสดงความเคารพ (4) เป็นสัญลักษณ์ของการสืบทอดพระพุทธศาสนา พระธาตุเจดีย์เป็นเครื่องมือในการทำนุบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในแต่ละยุคสมัย ผ่านการปฏิสังขรณ์และการบูชาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และ (5) เป็นปูชนียสถานและโบราณวัตถุ การบูชาพระธาตุเจดีย์ยังช่วยอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในท้องถิ่น โดยพระธาตุเจดีย์ยังเป็นสัญลักษณ์ของประวัติศาสตร์และการสืบทอดศาสนา (พระครูพิมลธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์ท่า) และพระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), 2564)

การบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นการแสดงความศรัทธาอันลึกซึ้งต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเคารพสักการะพระบรมสารีริกธาตุซึ่งเป็นสิ่งแทนพระพุทธเจ้า ซึ่งทำได้โดยการถวายดอกไม้ทอง-เงิน ธูปเทียน และการบูชาด้วยการปฏิบัติ เช่น การบวชเพื่อสร้างบุญกุศลและความเป็นสิริมงคล

4. ประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

การบวชเป็นการละเว้นปลีกตัวออกไปจากการเบียดเบียน และออกจากกามทั้งกิเลสและกาม สละเครื่องกังวลภายนอก ไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านั้น จะได้มีชีวิตที่เป็นอิสระ ซึ่งการที่จะบรรลุผลการบวชจะต้องมีการเรียนรู้ฝึกฝน ฝึกหัดตน พัฒนาชีวิตทั้งกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ดี ให้ประณีต ให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกว่าจะละบาปอกุศลได้หมด และเจริญกุศลให้เต็มที หลุดพ้นจากกิเลสและพวงพุ่ม มีชีวิตจิตใจที่บริสุทธิ์ผ่องใส และอิสระสงบสุขอย่างแท้จริง (ธรรมปราโมทย์, 2548) โดยประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีรากฐานมาจากการเคารพและบูชาต่อองค์พระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในพุทธศาสนา ที่เชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า และคำสั่งสอนของพระองค์ การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มักเกิดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา โดยเฉพาะการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมบวชในวันวิสาขบูชา หรือก่อนเข้าพรรษา ซึ่งการบวชในปัจจุบัน เป็นการบวชระยะสั้น

การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีวัตถุประสงค์หลายประการที่สำคัญ ได้แก่

- 1) การแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า การบวชเพื่อแสดงความศรัทธาและเคารพในพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ของการเชื่อมั่นในความสำคัญของพระธรรมและการปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอน
- 2) การบวชทำให้สามารถศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาอย่าง

แท้จริง การบวชยังช่วยให้ชีวิตมีความสุขสงบจากการหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ในชีวิตประจำวัน 3) การฝึกฝนตนเองในทางธรรม ผู้ที่เข้าร่วมพิธีบวชจะได้ฝึกฝนตนเองในทางธรรม เช่น การละเว้นจากกิเลสและการฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาจิตใจ การบวชจึงเป็นการเตรียมตัวในการปฏิบัติธรรมเพื่อละเว้นจากสิ่งที่ไม่ดีและดำเนินชีวิตตามหลักธรรม และ 4) การร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ การบวชในพิธีนี้ยังถือเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญ โดยเฉพาะการเคารพพระบรมสารีริกธาตุที่มีความศักดิ์สิทธิ์

ผู้ที่เข้าร่วมประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยผู้บวชมักจะเป็นคนที่ต้องการละเว้นจากสิ่งไม่ดีและฝึกฝนตนเองตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า กลุ่มผู้บวชอาจมีความหลากหลายตั้งแต่พระสงฆ์ที่ต้องการทำความสะอาดจิตใจและเสริมสร้างความบริสุทธิ์ในตัวเอง ไปจนถึงชาวบ้านที่ต้องการปฏิบัติธรรมหรือทำบุญตามประเพณีดั้งเดิมของชุมชน การบวชเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและส่งเสริมให้ทุกคนได้ร่วมกันฝึกฝนและพัฒนาจิตใจ

การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญในสังคมไทย โดยมักเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาและการทำบุญที่มีความหมายลึกซึ้งต่อการเสริมสร้างบุญกุศล การบวชเพื่อบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นอกเหนือจากความศรัทธาต่อพระบรมธาตุเจดีย์แล้ว ยังมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุ เช่น การบนบานกับพระบรมธาตุ เช่น การบนให้หายป่วย การบนให้ได้งาน การบนให้ประสบความสำเร็จบางอย่าง การที่พ่อแม่บนให้ได้ลูกชายแล้วจะให้บวชเมื่ออายุครบบวช เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลของการบวชอื่น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลายแง่มุม ได้แก่ 1) การบวชเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาและสร้างบุญกุศลให้ครอบครัว 2) การบวชเพื่อพัฒนาจิตใจและอุปนิสัยของผู้บวช และศึกษาพระธรรมเพื่อมุ่งสู่พระนิพพาน 3) การบวชในประเพณีนี้เป็นการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทย และเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าให้แก่คนรุ่นหลัง 4) การบวชเพื่อบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ยังเป็นการรักษาและส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ และ 5) การบวชเพื่อเป็นการสร้างกุศลเพื่อแก้กรรมหรือแก้บนตามความเชื่อทางศาสนา หรือตามที่ดินได้บนบานไว้กับพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งการบวชในกรณีนี้มักจะเป็นผลจากการขอพรหรือการแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต (พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), พระอนุชา สนตจิตโต (เหมือนมี), พระครูพิพิธจารุธรรม และประพัฒน์ ศรีกุลกิจ, 2560)

ประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการบูชาพระบรมสารีริกธาตุซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า การบวชในประเพณีนี้มุ่งฝึกฝนตนตามหลักธรรม ละเว้นกิเลส และพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยมักจัดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนาอย่างวันวิสาขบูชาหรือก่อนเข้าพรรษา ผู้บวชมีวัตถุประสงค์หลากหลาย ทั้งเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการี สร้างกุศล

บุญ แก่กรรม หรือตามความบนบานศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีนี้ไม่เพียงรักษาพุทธศาสนาให้ยั่งยืน แต่ยังสะท้อนความเชื่อและค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

5. พิธีกรรมการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

พิธีกรรมการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญในศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในบริบทของการบูชาและเคารพพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความ ศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อในพระพุทธศาสนา การบูชาในพิธีกรรมนี้มักจะมาพร้อมกับการแสดง ความเคารพต่อพระบรมสารีริกธาตุ หรือพระบรมธาตุที่ประดิษฐานในเจดีย์ อันเป็นที่ ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญในแต่ละท้องถิ่น โดยการบูชานี้มีหลาย วัตถุประสงค์หลักที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาและการปฏิบัติธรรม สำหรับพิธีกรรมการบูชา พระบรมธาตุเจดีย์มักจะเริ่มต้นด้วยการจัดเตรียมสถานที่เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติ พิธีทางศาสนา ซึ่งมีการจัดการเดินทางไปยังสถานที่วัดพระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อบูชาพระ บรมธาตุเจดีย์ โดยมีขั้นตอนหลักต่าง ๆ ดังนี้ (พระมหาทวี วิสารโท (บุญทะมาตร์), 2559)

1. การสวดมนต์และถวายสังฆทาน ก่อนที่จะเริ่มพิธีบูชา จะมีการสวดมนต์และ ทำบุญถวายสังฆทานเพื่อเป็นการบูชาและทำบุญให้กับพระสงฆ์และบรรพบุรุษ รวมถึงการ อธิษฐานขอพรให้การบูชาประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจ

2. การแสดงความเคารพต่อพระบรมธาตุเจดีย์ ผู้ที่เข้าร่วมพิธีบูชาจะต้องแสดง ความเคารพต่อพระบรมธาตุเจดีย์ โดยอาจจะมีการจุดธูปเทียนบูชาและถวายดอกไม้ หรือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความหมายทางศาสนา เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อ พระพุทธศาสนาและพระบรมสารีริกธาตุ สำหรับผู้ที่บนบานพระบรมธาตุเจดีย์ไว้ ก็ใช้โอกาส นี้ในการบอกกล่าวแก้บนด้วย

3. การบรรพชาอุปสมบท หลังจากที่ทำการบูชาและเตรียมตัวเรียบร้อยแล้ว จะมีการบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้ผู้บูชาได้รับการยอมรับเป็นภิกษุหรือสามเณร โดยการ ประกอบพิธีตามหลักการของศาสนาพุทธ ด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา ซึ่งมีจุดเด่นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การยืนยันเจตนาของผู้บูชา: โดยการรับผ้าไตรอัมมประนมมือเข้าไปใน สังฆสนนิบาตวางผ้าไตรไว้ข้างตัวด้านซ้าย รับเครื่องสักการถวายพระอุปัชฌายะ แล้วกราบ ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แล้วอัมมผ้าไตรประนมมือนิยขึ้นเปล่งวาจาขอบรรพชา การกล่าวคำขอในขั้นตอนนี้เป็นที่ยืนยันเจตนาและความตั้งใจของผู้บูชาที่จะฝึกฝนตนเอง ในศีลธรรมและคำสอนของพระพุทธศาสนา (2) การรับรองจากพระสงฆ์: ขั้นตอนนี้ช่วยให้ การบูชาได้รับการรับรองจากที่ประชุมสงฆ์ โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธาน มีพระกรรมวาจาจารย์ เป็นผู้เสนอญัตติ และมีการรับรองโดยคณะสงฆ์ ที่ประกอบขึ้นภายในพระอุโบสถ ซึ่งขั้นตอน การบูชา ตั้งแต่พระอุปัชฌาย์ให้ตัจปัญจกรรมฐาน สรณคมณ์และศีล การตรวจสอบ คุณสมบัติโดยการสอบถามอันตรายิกกรรม พระอุปัชฌายะบอกอนุศาสน์ จนเสร็จพิธีถือเป็น

การรักษาเกณฑ์และมาตรฐานของการบวชในพระพุทธศาสนา และ (3) พิธีกรรมที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนานี้เป็นพิธีกรรมและขั้นตอนการบวชด้วยวิธีนี้เป็นการปฏิบัติตามหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนด และเป็นพิธีที่ช่วยเสริมสร้างบุญและกุศลให้กับผู้บวช

4. หลังจากพิธีบรรพชาอุปสมบทแล้ว พระอุปัชฌาย์หรือกรรมวาจาจารย์บอกอนุสาสน์แก่ภิกษุใหม่ในเวลาอุปสมบทเสร็จ ได้แก่การให้ศีล 4 คือ สิ่งให้ผู้บวชพึงปฏิบัติเพื่อการยังชีพ ได้แก่ (1) เทียบบิณฑบาต (2) นุ่งห่มผ้าบังสุกุล (3) อยู่โคนไม้ และ (4) ฉนฺยาตองด้วยน้ำมูตรเน่า (ท่านบอกไว้เป็นทางแสวงหาปัจจัย 4 พร้อมทั้งอติเรกลาภของภิกษุ) และอภินิหาร 4 คือ สิ่งให้ผู้บวชทำไม่ได้ 4 อย่าง ได้แก่ (1) เสพเมถุน (2) ลักของเขา (3) ชำสัตว์ (ที่ให้ขาดจากความเป็นภิกษุ หมายถึงเอาฆ่ามนุษย์) และ (4) พุดอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน (วินย.4/143-144/192-195; สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) ซึ่งการบวชเป็นการสละสิ่งที่ไม่ดีและเริ่มต้นชีวิตใหม่ในฐานะผู้บวชที่มีความรับผิดชอบในการฝึกฝนและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน

5. การทำพิธีทางศาสนาอื่น ๆ บางครั้งยังมีการประกอบพิธีกรรมเพิ่มเติม เช่น การทำบุญเพื่ออุทิศบุญให้กับบิดามารดาหรือผู้ที่ล่วงลับ การทำบุญถวายพระภิกษุสงฆ์ หรือการฝึกสมาธิเพื่อเพิ่มพูนปัญญา

พิธีบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์จึงเป็นการแสดงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอน พร้อมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นในทางธรรม

6. บทบาทของพระบรมธาตุเจดีย์ในวิถีชุมชน

พระบรมธาตุเจดีย์มีบทบาทสำคัญในวิถีชุมชนไทยทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในแง่ของการเชื่อมโยงจิตใจและความศรัทธาของประชาชนกับพระพุทธศาสนา บทบาทหลักของพระบรมธาตุเจดีย์ในชีวิตชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้ (กรมศิลปากร, 2548; สมเด็จพระญาณสังวร, 2550)

1. ศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ: พระบรมธาตุเจดีย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อเก็บพระบรมสารีริกธาตุ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญทางศาสนา ซึ่งเป็นจุดที่ชุมชนสามารถมาทำบุญ ไหว้พระ และสะสมบุญกุศล การมีพระบรมธาตุเจดีย์ในชุมชนจึงเป็นเหมือนศูนย์รวมทางจิตใจของผู้คน โดยพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นศูนย์รวมจิตใจ ศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งภูมิภาค ตั้งแต่ 14 จังหวัดภาคใต้ ไปจนกระทั่งมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย

2. การเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา: ความเชื่อในพระบรมธาตุเจดีย์เป็นเครื่องหมายแห่งความศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาและเพิ่มพูนความศรัทธาของประชาชน การมากราบไหว้หรือสักการะพระบรมธาตุเจดีย์ช่วยให้

ผู้คนรู้สึกถึงการได้รับพรหรือความคุ้มครองจากพระพุทธรองค์ จึงมีการบนบานเพื่อขอพร และการบวชบูชาพระบรมธาตุเพื่อการแก้บน เกิดขึ้นต่อเนื่องทุกปี

3. แหล่งการเรียนรู้และเผยแพร่ศาสนา: พระบรมธาตุเจดีย์ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สำหรับการสักการะเท่านั้น แต่ยังเป็นสำหรับการเรียนรู้เรื่องราวทางศาสนา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเทศน์ การสวดด้าน การปฏิบัติธรรม หรือการฝึกสอนศาสนธรรม ก็จะมีการจัดขึ้นใกล้กับพระบรมธาตุเจดีย์เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้และเสริมสร้างความรู้ทางศาสนา

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในชุมชน: พระบรมธาตุเจดีย์ที่มีชื่อเสียง มักดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ การเยี่ยมชมพระบรมธาตุเจดีย์จึงส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนโดยการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว การค้าขาย และการบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีวันสำคัญทางศาสนา

5. การรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม: พระบรมธาตุเจดีย์มีบทบาทในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ให้คงอยู่ในชุมชน เช่น การจัดงานเทศกาลบุญ งานสรงน้ำพระงานแห่ผ้าขึ้นธาตุ งานบุญสารทเดือนสิบ งานสวดด้าน เป็นต้น ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมโยงและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นประเพณีศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความศรัทธาอันลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การสวดมนต์สังฆทาน การแสดงความเคารพพระบรมธาตุ การบรรพชาอุปสมบทตามหลักอัฐติงตถุทธกรรมวาจา การรับฟังอนุศาสน์จากพระอุปัชฌาย์ และการทำบุญอุทิศส่วนกุศล พิธีนี้ไม่เพียงเป็นการยืนยันความตั้งใจในการละเว้นจากกิเลสและฝึกฝนตนตามหลักธรรม แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกับชุมชนทางศาสนา การบวชบูชา พระบรมธาตุเจดีย์จึงเป็นทั้งการปฏิบัติธรรมส่วนบุคคลและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป

7. สรุป

พระบรมธาตุเจดีย์ถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือ เจดีย์ประเภทนี้มีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยการสร้างเจดีย์เป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้าและคำสอนของท่าน พระเจ้าอโศกมหาราชมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระบรมสารีริกธาตุและการสร้างสถูปไปทั่วโลก และพระบรมธาตุเจดีย์ยังเป็นสถานที่สำคัญในการปฏิบัติธรรมและการบูชาในพุทธศาสนา ซึ่งการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีทั้งการถวายสิ่งของ (อามิสบูชา) และการปฏิบัติตามคำสอน (ปฏิบัติบูชา) ซึ่งเชื่อว่า

เป็นการเสริมสร้างบุญและมงคล รวมทั้งช่วยให้ผู้บูชาได้รับกุศลและความสุข โดยการบูชาผ่านการถวายดอกไม้ ธูป เทียน หรือการทำบุญต่างๆ ยังช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมทางศาสนาให้คงอยู่

ประเพณีการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า ศึกษาหลักธรรมและฝึกฝนตนเองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยให้ผู้บูชาพัฒนาจิตใจและสืบสานพระพุทธศาสนาไปยังรุ่นต่อไป เพื่อให้ประเพณีและพิธีกรรมการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีการดำเนินต่อไปและไม่สูญหายไปในอนาคต ควรมีการรักษาและสืบทอดประเพณีนี้ให้กับคนรุ่นหลัง โดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ รวมถึงการให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับความสำคัญของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ การบูชาเพื่อฝึกฝนตนเองตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และการสืบทอดมรดกทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในชุมชน นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมมือกันรักษาสถานที่สำคัญเหล่านี้ จะช่วยให้คนรุ่นหลังได้รับประสบการณ์ที่ดีและตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ในชีวิตประจำวัน

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พระบรมธาตุเจดีย์เป็นเจดีย์ที่ใช้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า อันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมศรัทธาและจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน การบูชาพระธาตุเจดีย์มีทั้งในรูปแบบ “อามิสบูชา” และ “ปฏิบัติบูชา” ด้วยการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อศึกษาปฏิบัติธรรม ซึ่งช่วยเสริมบุญ สร้างกุศล และพัฒนาจิตใจ ภายใต้อุปการะพิธีกรรมการบูชา ซึ่งพระบรมธาตุเจดีย์ มีบทบาทต่อชุมชนในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การจัดงานเทศกาลบุญ งานสงกรานต์ งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ งานบุญสารทเดือนสิบ งานสวดด้าน (เป็นประเพณีที่จัดให้มีคนอ่านหนังสือร้อยกรองที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา รอบ ๆ พระระเบียง ทั้ง 4 ด้านขององค์พระบรมธาตุเจดีย์) เป็นต้น เป็นแหล่งเรียนรู้สืบสานศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2539). *จารึกในประเทศไทย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2548). *เจดีย์ในพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- เทพพร มังธานี. (2565). เจดีย์ตามคติทางพระพุทธศาสนา: ความหมายและแนวคิดพื้นฐานทางปติมานวิทยา. *วารสารปรัชญาและศาสนา*, 7(1), 93 – 115.
- ธรรมปราโมทย์. (2548). *คู่มือพระแท้*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2560). พลวัตพิธีกรรมพระบรมธาตุในสังคมไทยร่วมสมัย. *วารสารไทยศึกษา*, 13(2), 45-67.
- พระครูพิมลธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์คำ). (2564). การบูชาพระธาตุเจดีย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *Journal of Social Science Panyapat*, 2(2), 21-28
- พระมหาทวี วิจารณ์โท (บุญทะมาตร์). (2559). การบวชเป็นศาสนทายาทกับการสืบทอดพระพุทธศาสนาเถรวาทในสังคมไทย. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว) และพระอภิเชษฐ์ สมคำศรี. (2566). ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสาร มจร ภาษาและวัฒนธรรม*, 3(1), 35-43.
- พระอนุชา สนตจิตโต (เหมือนมี), พระครูพิพิธจารุธรรม และประพัฒน์ ศรีกุลกิจ. (2560). การศึกษาวิธีการปฏิบัติตนต่อพระบรมสารีริกธาตุของชาวพุทธไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 2(2), 24-36.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2563). *เครือข่ายความเชื่อและพิธีกรรมพระบรมธาตุ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร. (2550). *พระบรมสารีริกธาตุเจดีย์ในพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2555). *พระธาตุเมืองนคร: ประวัติศาสตร์และความเชื่อ*. นครศรีธรรมราช: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช.

ความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัล The Hyperreality of Thai Buddhists to Funeral Rite Management in Digital Society

พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ (แก้วเกลี้ยง), พระครูถาวรพิสุทธิ์,
พระครูสุจิตธรรมวัตร, พระครูโสภณธรรมวิสิฐ และสุขอุษา นุ่นทอง
Phrakrupalad Kamron Katapunyo (Kaewkleiang), Phrakru Thavornpisut,
Phrakhru Sophonthammavisit, Phrakhru Suchitthammawat and Sukusar Nuntong
วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย
Surat Thani Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: dr.dome789@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งค้นหาคำตอบของข้อสงสัยที่ว่าความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัลสามารถวิเคราะห์ได้อย่างไรและทางออกที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า การจัดงานศพในปัจจุบัน นอกจากจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังปรากฏค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นปะปนอยู่ด้วย และปัญหาในการจัดงานศพที่เกิดความสับสนในด้านต่าง ๆ สังคมดิจิทัลเป็นสังคมแห่งการบริโภคนิยมที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในการโฆษณา สังคมจึงอยู่ภายใต้อำนาจของการบริโภคเกินจริง และเล่นอยู่กับภาพพจน์ เน้นความเป็นเกินจริง ประติมากรรมหรรษาอลังการและคุณค่าแลกเปลี่ยนมากกว่าคุณค่าใช้สอย วัฒนธรรมการบริโภคให้สิทธิพิเศษแก่ภาพพจน์เหนือกว่าตัวเนื้อหาสาระหรือตัวสินค้าเอง ทางออกของปัญหาความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัลโดยการใช้ชีวิตด้วยปัญญาในมรณสติกรรมฐานนี้ ด้วยวิธีการพิจารณาให้เห็นโทษของความตาย พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลรู้จักคิดหรือพิจารณาวิคิดแบบคุณ โทษและทางออก อีกทั้ง น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องรู้จักตนเอง ความพอประมาณของตนเอง การดำเนินชีวิตด้วยการสร้างความสุขบนความเป็นจริงของแต่ละคน โดยการไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น และมุ่งสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและสังคมบนความเข้าใจในสังขธรรมชีวิต เข้าถึงสรรพสิ่งอย่างมีสติปัญญาและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบนฐานแห่งศีลธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: ความเป็นเกินจริง, การจัดการพิธีงานศพ, ชาวพุทธไทย, สังคมดิจิทัล

ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 19 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 22 กรกฎาคม 2568

Received: June 30, 2025; Revised: July 19, 2025; Accepted: July 22, 2025

Abstract

This academic article aims to find the answer to the question of how the hyperreality of Thai Buddhists to funeral rite management in digital society can be analyzed and what the appropriate solution should be. The results of the study found that in addition to the many expenses in various matters, funerals nowadays also contain unnecessary expenses and the problem of funerals that result in waste in various aspects. The digital society is a society of consumerism driven by information technology in advertising. Therefore, society is under the power of hyperreality and plays with the image, emphasizing hyperreality, sculpture, luxury and exchange value more than use value. Consumer culture privileges the image over the content or the product itself. The solution to the problem of hyperreality in the management of funerals of Thai Buddhists in the digital society is to live with wisdom in this meditation on death awareness. By considering the disadvantages of death, Buddhism teaches people to know how to think or consider the way of thinking in terms of advantages, disadvantages and solutions, and also to apply the philosophy of the sufficiency economy as a means of knowing oneself, moderation of oneself, living life by creating happiness based on the reality of each person by not harming both oneself and others, and aiming to create value and benefits for oneself and society based on understanding the truth of life, accessing all things with wisdom and developing quality of life on a moral basis for peaceful coexistence.

Keywords: Hyperreality, Funeral Rite Management, Thai Buddhists, Digital Society

1. บทนำ

ความเป็นจริงของของสิ่งที่เป็นสภาวะธรรมอันประกอบขึ้นมาเป็นรูปพรรณสัณฐานที่มีความแตกต่างกันในลักษณะชนิด ประเภทของสิ่งที่มีชีวิต ทั้งที่เป็นพืช สัตว์เดรัจฉาน มนุษย์ และสิ่งที่ไม่มีชีวิตต่าง ๆ ไม่มีสิ่งใดข้ามพ้นกฎแห่งความเปลี่ยนแปลง อันเป็นหลักสัจธรรมนำพาสู่กระบวนการของการขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป บุคคลจะยากดีมีจน ลำบากขัดสนหรือมั่งมีมากมาย ไม่มีการยกเว้นให้กับเชื้อชาติ คนในศาสนาใด ย่อมเป็นไปจากอดีต ปัจจุบันและยังคงเป็นเช่นนี้อีกต่อไป คำกล่าวที่ปราชญ์พูดเสมอว่า ความไม่แน่นอนคือ ความแน่นอน การเปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ เป็นสิ่งที่จริงแท้แน่นอน และมีสิ่งหนึ่งที่สรรพสัตว์ทั้งหลายมีเหมือนกัน นั่นคือ ความตาย แม้ว่าความตายจะเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา การตาย และความตายเป็นคำที่มีความคล้ายกัน แต่มีความหมายและขั้นตอนต่างกัน เป็นกระบวนการ

นำไปสู่ความตายในที่สุด ในทางวิทยาศาสตร์ การตายเป็นระยะที่บุคคลมีความทรمانขาดสติ ไม่สามารถควบคุมร่างกายได้ ความตาย หมายถึง สมองตาย สำหรับพระพุทธศาสนา การตายจะมีระยะของมรณาสันนกาลและมรณาสันวิถิ เมื่อผ่านพ้นระยะนี้จะไปสู่ความตาย ความตายคือ การสิ้นอายุ ขาดไออุ่นและสิ้นวิญญาณหรือจิต รวมทั้งให้ความสำคัญกับความตายมาก เพราะหากมีสติในช่วงของความตาย เมื่อจิตติดในภพปัจจุบันดับลงปฏิสนธิจิตในภพต่อไปจะเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับอารมณ์ต่อจากจิตติดในระยยะมรณาสันวิถิ ดังนั้น หากจิตที่มีสติ ผ่องใส ย่อมนำไปสู่สุคติภูมิ (รื่นเริง สีลานุกรม, 2549, หน้า 62) และ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกชีวิตต้องเผชิญอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ครั้นเมื่อการตายได้เกิดขึ้น การจัดการเกี่ยวกับร่างกายหรือศพนั้นมีความแตกต่างกันไปตามความเชื่อและแนวจารีตประเพณีที่ได้ประพฤติปฏิบัติกันมา สำหรับกลุ่มความเชื่อตามแนวคิดแบบสสารนิยม (Materialism) ทางวิทยาศาสตร์ที่มองการเกิดมาจากการหลอมรวมของสสาร และมีกลไกการทำงานที่พลังงานของสสาร ครั้นเมื่อยุติการมีชีวิตก็ดำเนินการจัดการย่อยสลายร่างนั้นให้กลับไปสู่ธาตุเดิมแห่งดิน น้ำ ลม ไฟ ขณะที่กลุ่มความเชื่อแบบจิตนิยม อันเป็นกลุ่มทางศาสนาจะมีความเชื่อต่างกับสสารนิยม และในกลุ่มตัวเองก็ต่างกันอีก กล่าวคือ ทัศนะการมองความตายของชาวเทวนิยมที่มองว่าเป็นเพียงการหยุดพักการทำงานของร่างกาย โดยชีวิตยังคงดำเนินต่อไปในสภาพของวิญญาณแล้วกลับมาหาพระเจ้าในฐานะที่พระเจ้าเป็นเจ้าของชีวิตมนุษย์ทุกคน ขณะที่ชาวอเทวนิยมมีความเชื่อเรื่องกรรมและผลที่จะได้รับหลังความตายของแต่ละบุคคล โดยผู้ที่ทำชั่วจะไปสู่นรก เมื่อตายจะเห็นแค่ความมืด แต่ถ้าจะไปเกิดเป็นมนุษย์ เมื่อตายจะเห็นแต่สีแดง ถ้าจะเกิดเป็นเทพจะเห็นสีขาว

พระพุทธศาสนามีท่าทีต่อพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย การจัดการพิธีงานศพถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตจึงได้มีการอุทิศส่วนกุศลนั้นแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และผู้ที่เป็ญชาติพี่น้องก็จะได้บำเพ็ญความกตัญญูกตเวทีตาธรรม คือ แสดงความรำลึกถึงและตอบแทนพระคุณของผู้ล่วงลับไปแล้ว ขณะเดียวกัน ผู้ที่ทำบุญก็จะได้สร้างความเจริญในทางบุญกุศล สะสมบุญคือ ความดีไว้ในชีวิตของตนเองให้มาก ๆ การทำบุญสามารถที่จะกระทำได้ด้วยวิธีต่าง ๆ คือ การให้ทาน การรักษาศีล คือ ประพฤติดี ประพฤติชอบทางกาย วาจา ภาวนา การฝึกอบรมจิตและเจริญปัญญา สำหรับการให้ทานจะปรากฏให้เห็นชัดเจนด้วยวัตถุ เช่น เมื่อนึกถึงผู้ถึงแก่กรรมก็จะนิมนต์พระสงฆ์มารับภัตตาหาร ถวายเครื่องไทยธรรม ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสามัญที่กระทำกัน เป็นการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับและเกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนา เพื่อให้กำลังพระสงฆ์ทำหน้าที่ปฏิบัติศาสนกิจ และเมื่อได้รับการพิจารณาในเรื่องเกี่ยวกับทานแล้ว ก็จะทำให้เป็นเหตุที่ช่วยบรรเทาความโลภ การยึดติดหรือความอยากให้ลดน้อยลงจนทำให้สามารถบริจาคหรือสงเคราะห์บุคคลอื่นได้ ส่วนในด้านของศีล เมื่อได้พิจารณาถึงชีวิตโดยแท้จริงแล้ว ไม่มีวัตถุใดติดตามตัวบุคคลไปได้ นอกจากความดีความชั่วที่จะปรากฏให้คนอื่นได้เห็น จึงควรจะดำรงชีวิตให้อยู่ในแนวทางที่ดีงามเพื่อให้บุคคลที่อยู่เบื้องหลังได้จดจำรำลึกนึกถึงคุณงามความดี การภาวนาเป็นการฝึกอบรมจิตใจและปัญญา

ตัวอย่างคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องความตาย คือ มรณสติ แปลว่า สติระลึกถึงความตายแล้วเข้าใจในชีวิตว่ามีความตายเป็นที่สิ้นสุด ดังนั้น จึงต้องดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทลุ่มหลงมัวเมา ส่วนในด้านการอบรมจิตหรือจิตภาวนา จะช่วยให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านกระวนกระวาย หรือหวาดกลัวต่อความตาย รู้เท่าทันความตายและไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ดังนั้น พิธีกรรมที่จัดขึ้นในงานศพ จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ และพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในสมัยพุทธกาลจึงเป็นพิธีกรรมที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อนและมุ่งเน้นการละวาง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550, หน้า 7-10, 13-22)

จากหลักการที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้เขียนมีความสงสัยถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในยุคปัจจุบันอันยุคที่เรียกว่า สังคมดิจิทัลที่มีความแปลกแยกแตกต่างจากเจตนาสิ่งที่ได้ประเพณีปฏิบัติมาของการจัดการพิธีงานศพ จึงได้เกิดข้อสงสัยว่า ความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัลสามารถอธิบายได้อย่างไร ทางออกที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ในประเด็นนี้ ผู้เขียนจะได้คลี่ประเด็นให้เห็นความชัดเจนเป็นลำดับต่อไป

2. ปรากฏการณ์ความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทย

ในปัจจุบัน การจัดการเกี่ยวกับพิธีกรรมความตายที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในสังคมชาวพุทธไทย มีลักษณะการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ ประเด็นปัญหาที่พบ เช่น ปัญหาการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม มีโคโยตี้สาว ๆ นุ่งน้อยห่มน้อยมาเต้นหน้าศพ โดยมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ผู้ล่วงลับไปแล้วมีความชอบ และการดื่มสุราของมีนเมาในงานศพ ตลอดจนการเล่นการพนัน ปัญหาค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกิดจากงานศพ เช่น ค่าเหล้า ปัญหาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับวันที่ห้ามเผาศพ ปัญหาหนี้สินของเจ้าภาพงานศพ เช่น จากการที่มีการแสดงดนตรี ปัญหาที่เกิดจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพ ด้วยเหตุผลว่าการจัดงานศพเป็นการจัดงานครั้งสุดท้ายให้แก่ผู้ที่เสียชีวิต ญาติพี่น้องจึงต้องการจัดพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ดีที่สุด

นอกจากนั้น ประเพณีการจัดงานศพของพุทธศาสนิกชนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่ละท้องถิ่นมีการจัดงานศพที่แตกต่างกันไปตามธรรมเนียมนิยมและฐานะของเจ้าภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าภาพในการพิจารณาว่าจะจัดงานศพให้มีขนาดใหญ่เพียงใดและจะเลือกวัดที่จะจัดงานขึ้นอยู่กับเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ ฐานะทางสังคมของเจ้าภาพว่ามีฐานะร่ำรวย ปานกลางหรือยากจน เหตุผลนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดและการเลือกจัดงานศพของเจ้าภาพ การจัดงานศพในปัจจุบัน นอกจากจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังปรากฏค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นปะปนอยู่ด้วย และปัญหาในการจัดงานศพที่เกิดความสับสนเปลืองในด้านต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังมีประเด็นปัญหาด้านการปฏิบัติพิธีกรรมในงานศพของประชาชน ซึ่งมักจะเป็นไปตามแนวทางของผู้นำชุมชน ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนเป็นแนว

เดียวกัน ทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันในพิธีการต่าง ๆ ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด อะไรควรกระทำ อะไรไม่ควรกระทำ

อย่างไรก็ตาม การจัดการพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพที่วัด เริ่มต้นตั้งแต่การอาบน้ำศพไปจนเสร็จสิ้นงาน มีการจัดให้บริการงานศพครบวงจร เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าภาพในการจัดงานศพ ความเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของวัดหลาย ๆ แห่ง จากอดีตที่ทำหน้าที่ศาสนสงเคราะห์ คือ การให้ความสงเคราะห์ในการฃาปนสถาน รวมถึงการบำเพ็ญกุศลและ เมรุเผาศพ ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการงานศพของวัดเป็นเชิงธุรกิจบริการมากขึ้น ที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป จึงทำให้การจัดงานศพเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเดิมเจ้าภาพแต่ละคนจะต้องดำเนินการเองเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรม การจัดหาและตกแต่งสถานที่ การหาแรงงานมาช่วยในงาน เมื่อเกิดระบบบริการการจัดงานศพเกิดขึ้น ทำให้เจ้าภาพงานศพสะดวกสบาย สามารถติดต่อผู้ให้บริการเพื่อให้มาดำเนินการจัดงานและเมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรม เจ้าภาพมีหน้าที่เพียงจ่ายเงินเท่านั้น จากระบบบริการการจัดงานศพที่เกิดขึ้น จึงส่งผลกระทบให้การจัดงานศพเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ธุรกิจเหล่านี้ รับจัดการอย่างครบวงจรนั้น เป็นค่าใช้จ่ายที่แพงมาก เจ้าภาพงานศพต้องจ่ายเงินจำนวนมาก เพื่อให้ได้การจัดงานศพที่สมบูรณ์แบบ ในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพในประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภาคอีสานและภาคเหนือ ที่มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการจัดงานศพในชุมชนที่สืบทอดกันมา โดยค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของการจัดงานศพในประเทศไทยอยู่ระหว่าง 80,000 ถึง 200,000 บาท ซึ่งนับว่าเป็นภาระทางการเงินที่หนักหน่วงสำหรับครอบครัวยุคใหม่ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่ค่าโลงศพ ค่าเช่าศาลาวัด ค่าพิธีกรรมทางศาสนา ค่าดอกไม้ ค่าอาหารเลี้ยงแขก ไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการฃาปนกิจ ซึ่งมีมูลค่าต่างกันไปตามความต้องการและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ยังไม่นับรวมค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามความเชื่อในแต่ละภาคหรือตามแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมา (ศุภกิตติ์ คุณา, 2568) ขณะที่รายงานการวิจัยของ พระครูภัทรจิตตาภรณ์ และคณะได้สะท้อนให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายงานศพส่วนใหญ่เกิดจากคตินิยม จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม ความมีหน้ามีตาของเจ้าภาพ ค่าใช้จ่ายหลังเสียชีวิตคือ ค่าฉีดยารักษาสภาพศพ การแต่งศพ พิธีเชิญวิญญาณ การบรรจุศพลงโลง พิธีรดน้ำศพ ค่าสถานที่ อาหารและเครื่องดื่ม ค่าถ่ายภาพวิดีโอ ค่าจัดดอกไม้หน้าศพ พิธีสวดบำเพ็ญกุศล ค่าจัดการงานศพเฉลี่ยจะอยู่ที่ 319,000 บาท (พระครูภัทรจิตตาภรณ์ และคณะ, 2564, หน้า 963)

จากพฤติกรรมการจัดงานศพของชาวพุทธไทยปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมในพิธีกรรมทางศาสนาที่เป็นไปในลักษณะของความเป็นเงินจริง ขอยกตัวอย่างบางประเด็น เช่น 1) ความใหญ่โตของพิธีกรรมงานศพที่แสดงถึงจำนวนของแขกมาร่วมในพิธี ซึ่งทำให้เจ้าภาพมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น จำนวนของอาหารเครื่องดื่มที่รับรองแขกผู้มาร่วมในงาน รวมทั้งอาหารการจัดเลี้ยงเพลพระ จำนวนของข้าวสวยที่แจกในงานวันเผาศพ 2) การขยาย

ขั้นตอนพิธีกรรมงานศพให้ดูใหญ่โต ขั้นตอนของพิธีกรรม ยิ่งมีมากวัน รายจ่ายก็จะมีมากตามไปด้วย 3) การเชิญแขกผู้ใหญ่มาร่วมเป็นเกียรติในงาน แสดงถึงความมีบารมี ฐานะ การนิมนต์พระเถระผู้ใหญ่ การนิมนต์พระมาสดมาติกาบังสุกุลจำนวนมาก 4) การจัดมหรสพในงานศพ โดยผู้เป็นเจ้าภาพต้องการแสดงฐานะของตนทางสังคมหรือแสดงออกเรื่องอัตลักษณ์ของผู้ตายว่าผู้ตายเคยสั่งเอาไว้ ตามคำสั่งผี หากไม่จัดมหรสพเพื่อนบ้านอาจตำหนิได้ว่าเจ้าภาพไม่มีบารมี ไม่คบใคร 5) การเลือกใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีความหรูหรา เช่น หีบศพ การจัดประดับด้วยดอกไม้สด เป็นการจัดอย่างสวยงามหรูหรา การใช้เครื่องเสียงใหญ่ ๆ 6) การฆ่าวัวในงานศพ ในงานศพปัจจุบันแม้มีไม่มากสักเท่าไร แต่ก็ยังมีอยู่บ้าง เพราะถือว่างานใดมีการฆ่าวัวถือว่างานนั้นไม่ธรรมดา เป็นงานของผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่มีหน้ามีตา มีชื่อเสียงทางสังคม การฆ่าวัวในงานศพนั้น ๆ เป็นการบ่งบอกถึงฐานะเจ้าภาพ บ่งบอกถึงคนมีบารมี บ่งบอกถึงคนมีพรรคพวกมาก เพราะคนส่วนใหญ่จะให้เหตุผลว่าทำตามกันมา กล่าวได้ว่า ความเป็นเงินจริงที่ได้ยกตัวอย่างนั้น หากไม่ทำเช่นนั้น ทางเจ้าภาพของผู้จัดการพิธีงานศพนั้น ๆ เกรงว่าจะมีบางคนพูดได้ว่าเจ้าภาพไม่มีน้ำใจกว้าง การจัดการงานศพในปัจจุบันจึงเน้นความยิ่งใหญ่หรูหรา พิธีการมีความซับซ้อนมากขึ้นถึงจะดูดี เน้นความสะดวกสบาย เพื่อแสดงถึงความมีหน้ามีตาของเจ้าภาพในทางสังคม กล่าวได้ว่า การจัดงานศพในปัจจุบันเป็นการจัดงานในเชิงโอ้อวด จนลืมนำถึงคุณค่าและความหมายที่แท้จริงในศาสนา

3. พุทธาสัตถะความเป็นจริงของการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทย

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความตายเช่นกัน ดังปรากฏในมัชฌิมนิกาย อุปปริตตนสัฏฐี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ม.อ. (ไทย) 14/373/420) ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย หมูสัตว์ผู้มีความแก่เป็นธรรมดา หมูสัตว์ผู้มีความเจ็บเป็นธรรมดา หมูสัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมดา หมูสัตว์ผู้มีความเศร้าโศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจและความคับแค้นเป็นธรรมดา” ถึงแม้ว่าความตายจะเป็นกฎธรรมชาติ เป็นธรรมดาของชีวิต แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่ปุถุชนทั่วไป จะทำใจยอมรับกฎของธรรมชาติข้อนี้โดยง่าย หากแต่ทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง ไม่เพียงช่วยสามารถตายอย่างสงบ หรือ อาจถึงขั้นที่หลุดพ้นจากความทุกข์ได้เท่านั้น ยังช่วยให้เรารู้จักดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข เข้าถึงความสุขภายใน เข้าใจหลักไตรลักษณ์ทั้ง 3 ประการ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เป็นสิ่งชาวพุทธพึงระลึกได้ หากเกิดความทุกข์ ให้พึงใช้ปัญญา มองให้เห็นความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งบนโลก คือ อนิจจัง จะนำไปสู่ความเห็นแจ้งในอนัตตา คือ ความไม่มีตัวตนที่ไม่มีสิ่งใดคงอยู่ได้โดยไม่มีวันเสื่อมสลาย ทุกสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ล้วนย่อมตกอยู่ในสถานะเดียวกัน คือ มีการเกิดขึ้น การตั้งอยู่ และการดับสูญ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง อันเป็นกฎของธรรมชาติที่ไม่อาจปฏิเสธได้ (ธรากร จันทนะสาโร, 2557, หน้า 26) สิ่งเหล่านี้เป็นหลักมรณสติที่ทุกคนสามารถนำมาพิจารณาระลึกนึกถึงความตายอยู่เป็นประจำ ดังนั้น การจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธย่อมมีเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติปัญญาในการพิจารณาถึงหลัก

มรณสติ โดยให้พิจารณาให้เห็นความเป็นสังขธรรม เมื่อมองเห็นสังขธรรมนั้นนำมาสู่การประพาสปฏิบัติตนในครรลองแห่งศีลธรรม ดังขยายความ ดังนี้

พุทธสารัตถะของหลักมรณสตินั้นเป็นสิ่งที่คุณค่าและเป็นประโยชน์ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคม หากพิจารณาในแก่นธรรมของหลักมรณสตินั้นเป็นทั้งวิปัสสนากรรมฐานในการปลุกฝังปัญญาอันเป็นเครื่องรู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมและเข้าใจความเป็นไปด้วยหลักสังขธรรมอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา สิ่งที่หลักมรณสติได้ถูกนำมาเป็นกุศโลบายในการเตือนให้ระลึกนึกความตายอย่างเนือง ๆ นี้ได้ถูกปรากฏในรูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพ ดังที่ชาวพุทธไทยมีความคุ้นเคยกันในเวลาที่มีการตาย จะต้องมีศาสนพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ในรูปแบบของพิธีการจัดการเกี่ยวกับความตายนั้นจะถูกแฝงปริศนาธรรมเพื่อนำไปสู่การบ่มเพาะหลักสัจธรรมและคติธรรมจากการจัดความตายให้เห็นและพิจารณาอันนำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักมรณสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม และสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ สังสม อบรมของหลักมรณสตินั้นได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้วยการดำรงตนให้พฤติกรรมทางกายวาจาให้เรียบร้อยด้วยการน้อมนำหลักมรณสติที่ปรากฏในเรื่องภพภูมิ สังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิด และให้ประพาสตนดำรงกายในการปฏิบัติตามความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม นำสู่ชีวิตประจำวันด้วยหลักศีลหลักธรรม หลักมรณสติกรรมฐานผ่านการจัดการพิธีงานศพนี้สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านปัญญาด้วยการพิจารณาเห็นสรรพสิ่งโดยเฉพาะมนุษย์ล้วนเป็นไปตามหลักไตรลักษณ์

หลักไตรลักษณ์ถือว่าเป็นหลักมรณสติคำสอนในพระพุทธศาสนาที่นับว่าสำคัญที่สุดในฐานะหลักสังขธรรม อันเป็นพื้นฐานของหลักมรณสติคำสอนอื่น ๆ เพราะว่าหลักมรณสติคำสอนเรื่องไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ะ เป็นคำสอนเรื่องธรรมชาติของสรรพสิ่ง เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนามีพุทธพจน์กล่าวถึงไตรลักษณ์ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ...สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง...สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์...ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อัง.ติก. (ไทย) 20/576/274) หลักมรณสติที่เรียกว่าไตรลักษณ์นั้น ได้แก่ อนิจจตา ทุกขตา และอนัตตตา หลักมรณสติทั้งสามอย่างนี้เรียกอีกอย่างว่า สามัญลักษณ์ะ คือ ลักษณะสามัญที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมีเหมือนกัน สิ่งใดก็ตามที่เกิดมีขึ้นสิ่งนั้นย่อมตกอยู่ภายใต้กฎสามัญลักษณ์ะนี้ เพราะฉะนั้น ทุกสิ่งในสากลจักรวาลไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิตย่อมมีลักษณะสามัญเหมือนกันหมด หลักมรณสติพิจารณาให้เห็นว่าสิ่งทั้งหลายเกิดจากส่วนประกอบต่าง ๆ มาประชุมกันเข้า หรือมีอยู่ในรูปของการรวมตัวเข้าด้วยกันของส่วนประกอบต่าง ๆ นั้น ซึ่งส่วนประกอบนั้นล้วนเกิดดับต่อกันไปเรื่อย ไม่เที่ยงไม่คงที่ ส่วนประกอบทั้งหลายมีความสัมพันธ์เนื่องอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นเหตุปัจจัยสืบต่อแก่กัน ความเป็นไปต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เป็นไปตามธรรมชาติ อาศัยความสัมพันธ์และความเป็นปัจจัยเนื่องอาศัยกันของสิ่งทั้งหลายเอง จึงเรียกว่าเป็นไตรลักษณ์นี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญลักษณ์ะ แปลว่า ลักษณะทั่วไปของสิ่งทั้งปวงที่เป็นไปด้วย 1) อนิจจตา คือ ความไม่เที่ยง

ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมและสลายไป 2) ทุกขตา ความเป็นทุกข์ ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว ภาวะที่กดดัน ผื่นและขัดแย้งอยู่ในตัว 3) อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน ความไม่มีตัวตนที่แท้จริงของมันเอง สิ่งทั้งหลายมีอยู่ในรูปของ กระแสที่ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ อันสัมพันธ์เนื่องอาศัยกัน เกิดดับสืบทอดกันไปอยู่ ตลอดเวลาไม่ขาดสาย เมื่อทุกส่วนเป็นไปในรูปกระแสที่เกิดขึ้นตลอดเวลาขึ้นต่อเหตุปัจจัย เช่นนี้ ก็ย่อมไม่เป็นตัวของตัว มีตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556, หน้า 72-93)

ครั้นเมื่อได้เป็นผู้ตระหนักรู้หลักความจริงในชีวิต คือ ทุกชีวิตในโลกล้วนมีความ ตายในเบื้อง หน้าเป็นหลักความจริงแท้แน่นอนที่ใคร ๆ อาจจะปฏิเสธไม่ได้จะยกเลิก็ไม่ได้ จะหลีกเลี่ยงก็ไม่ได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน จะยิ่งใหญ่ ขนาดไหนก็ไม่มีการยกเว้น ด้วยเหตุที่เป็นจริง เช่นนี้ จึงให้ตระหนักรู้ในหลักความจริงของชีวิตว่า “ชีวิต ความเจ็บไข้ เวลา สถานที่ทอดกาย และภูมิที่จะไปเกิดในโลกหน้า” จึงต้องตระหนักรู้หลักความจริงของชีวิตด้วยการริบเตรียมตัว สร้างคุณความดีตั้งแต่วินาทีนี้ เพราะชีวิตไม่มีทางที่จะผลัดเพี้ยนกับพญามัจจุราชได้ นอกจาก ทำให้ชีวิตของเราตายลง แล้วยังทำให้เราได้ตายจากการทำคุณงามความดีอีก สิ่งที่ทำให้เรา ตายจากความดี ดังนั้น เราจึงต้องเตรียมตัวก่อนตายด้วยด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเตรียมตัวตาย ด้านร่างกาย การเตรียมตัวตายด้านจิตใจ การเตรียมตัวตายด้านวิญญาณ การเตรียมตัวตาย ด้านสังคม และการเตรียมตัวตายตามหลักพุทธธรรม ชีวิตของตนที่จะต้องตายก็ต้องบอก ตนเองไว้ว่า วันหนึ่งจะต้องตายเป็นธรรมดา ไม่มีใคร หนีความตายไปได้สักคนเดียว เพราะ ความตายเป็นสิ่งหนึ่งของชีวิตที่ทุกคนมีเกิด ทุกคนมีตาย เช่นเดียวกัน จึงต้องชวนชวายุ ประพฤติตนให้เป็นไปตามแนวทางศีลธรรม แนวทางเหล่านี้เป็นเจตนาของการจัดการพิธีงานศพ

4. พลวัตการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัล

สังคมไทยได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่ความเจริญก้าวหน้าในด้าน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในโลกให้เข้าถึงกันอย่างเป็นหนึ่งเดียว และมีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง กระแสความเปลี่ยนแปลงที่ไหลบ่าทะลักเข้าสู่วิถี ชีวิตของสังคมชนบทมากขึ้น ความเจริญดังกล่าว จึงส่งผลต่อการจัดพิธีกรรมศพของชาวพุทธ ไทยด้วย เพราะคนในสังคมมีการติดต่อสื่อสาร และมีการเรียนรู้จากแหล่งชุมชนอื่น และมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกันและยอมรับเอาวัฒนธรรมจากแหล่งอื่นนอก ชุมชนที่เห็นว่าดีงามนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมที่ปฏิบัติอยู่ จึงมีส่วนทำให้เกิด วัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาและคนในชุมชนเห็นว่าดีงามจึงยึดถือเป็นแบบอย่างสืบมา ในอดีตการ จัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทย เป็นไปแบบเรียบง่าย ไม่มีพิธีการอะไรที่ซับซ้อนเหมือน ปัจจุบัน เช่น การอ่านประวัติของผู้ตาย การมอบกองทุนเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ก็ไม่มี การทอดผ้าบังสุกุล ส่วนผ้าไตรบังสุกุลแต่เดิมนั้นมีไม่เกิน 3 ไตร แต่ปัจจุบันนี้มีจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีการแจกของที่ระลึกแก่แขกผู้มาร่วมงานอีกด้วย รวมถึงการตกแต่งสถานที่

เผาศพในป่าช้าสุสานก็ไม่มีปฏิบัติ แต่ปัจจุบันนี้ แทบทุกงานมีการตกแต่งอย่างสวยงาม เพื่อเป็นการให้เกียรติกับผู้ที่เสียชีวิตและควมมีหน้ามีตาของลูกหลานญาติผู้จัดงาน ตอนแรกก็จัดการเฉพาะงานศพที่มีฐานะดีก่อนเท่านั้น แต่ต่อมาคนในชุมชนเห็นว่าสวยงามดี จึงถือปฏิบัติมาเกือบทุกศพไม่ว่าจะเป็นศพที่มีฐานะดีหรือฐานะยากจนก็ต้องจัดให้เหมือนกัน นอกจากนี้ ยังยกเลิกพิธีการขอขมาศพแบบโบราณ และเปลี่ยนเป็นการยืนสงบนิ่งไว้อาลัยแบบสากลนิยมแทน สิ่งเหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากความเปลี่ยนแปลงอันเป็นพลวัตของสังคมดิจิทัล กระแสดิจิทัลได้นำพาความเป็นเกินจริงให้เกิดขึ้น

ฌอง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) นักวิชาการแนววิพากษ์ชาวฝรั่งเศส (1929-2007) เป็นนักปรัชญาหลังสมัยใหม่ (Postmodern philosopher) ได้สะท้อนความเปลี่ยนแปลง โดยชี้ให้เห็นว่า โลกปัจจุบันนี้ล้วนสื่อสารกันผ่าน “สัญญาณ” การบริโภคที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงเป็นการบริโภคเชิงสัญญาณ (Consumption of sign) ด้วย นั่นหมายถึง เมื่อเราบริโภคนั้น เราไม่ได้บริโภคบนพื้นฐานความต้องการที่แท้จริง เขาได้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าอีกชนิด นั่นคือ คุณค่าเชิงสัญญาณ (Sign value) ผ่านแนวคิดตรรกวิทยาแห่งการบริโภค (Logic of consumer) ซึ่งได้กลายมาเป็นเหตุปัจจัยต่อการเลือกบริโภคในสังคมร่วมสมัยนี้ เขาวិเคราะห์ถึงมิติการผลิตมาสู่มิติการบริโภค เช่น การโฆษณาที่ผลิตสัญญาณให้กับสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายในการจัดการกับอุปสงค์ของผู้บริโภคเป็นสำคัญและโยกคำอธิบายการบริโภคด้วยกฎเกณฑ์ด้านศีลธรรมมาสู่การใช้เกณฑ์ด้านสัญลักษณ์นั่นเอง เขายังได้อธิบายการวิเคราะห์สินค้าโดยเปลี่ยนจากการวิเคราะห์สินค้าในมิติเศรษฐกิจมาสู่วัฒนธรรมโดยให้นิยามว่า สินค้าคือ ผลผลิตแบบรูปธรรมของวัฒนธรรมนั่นเอง โดยมีความสำคัญคือ กระบวนการผลิต / การกระจาย / การบริโภคสินค้าจะสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม หากสินค้าเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมสินค้าต่าง ๆ ก็จะสัมพันธ์กับรสนิยมทั้งของผู้ใช้และผู้บริโภค และหากการบริโภคสัมพันธ์กับผู้บริโภคในเงื่อนไขทางวัฒนธรรมแล้วสินค้าต่าง ๆ ก็ยังจะมีหน้าที่ธำรงรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน ยิ่งไปกว่านั้น เขาได้กล่าวอีกว่า ระบบการผลิตในยุคปัจจุบันได้ผลิตวัตถุที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกมาอย่างเพียงพอแล้ว แต่มนุษย์อาจจะมีความต้องการทางด้านจิตใจซึ่งเกิดจากความเพ้อฝัน ความปรารถนา (desire) หรือจากจิตใต้สำนึก (subconscious) ซึ่งเป็นความต้องการที่นอกเหนือจากความต้องการพื้นฐาน เป็นความต้องการทางจิตใจ (Baudrillard, 1996 หน้า 50) ยกตัวอย่างเช่น รถยนต์สมัยใหม่ไม่ได้ออกแบบเพื่อคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยพื้นฐานเพียงอย่างเดียว แต่ออกแบบเพื่อกระตุ้นจินตนาการของคน ที่เกิดจากความปรารถนาทำให้ความมีเหตุผลในโครงสร้างของวัตถุลดน้อยลงไป โดยที่เขาได้ชี้ให้เห็นว่าสังคมหลังสมัยใหม่อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่เรียกว่า สังคมดิจิทัลนี้ วัฒนธรรมการบริโภคมุ่งสู่มูลค่าของการบริโภคที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุแห่งการบริโภค (สินค้า) ออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) มูลค่าการใช้สอยที่เกิดจากประโยชน์การใช้สอยของวัตถุ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ 2) มูลค่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจาวัตถุนั้นสามารถซื้อขายได้ 3) มูลค่าแลกเปลี่ยน

เชิงสัญลักษณ์ที่เกิดจากการที่วัตถุนั้นสามารถสื่อความหมายบางอย่างได้ เช่น ของขวัญหรือ แหวนแต่งงาน และ 4) มูลค่าเชิงสัญลักษณ์ที่เกิดจากการที่วัตถุนั้นสามารถแสดงสถานภาพหรือ สร้างความแตกต่างให้กับผู้บริโภคได้ เช่น สินค้าแบรนด์เนม เมื่อพัฒนาการของการบริโภคได้ ผสมผสานกับความเป็นอัตลักษณ์จึงทำให้นักธุรกิจสร้างนวัตกรรมให้เกิดการจำลองจากของจริง (simulation) สภาพเสมือนจริงหรือประติมากรรม (simulacrum/simulacra) และสิ่ง เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า ความเป็นเกินจริง (hyperreality)

5. การวิเคราะห์ความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัล

สังคมดิจิทัลเป็นสังคมแห่งการบริโภคนิยมที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการโฆษณา สังคมจึงอยู่ภายใต้อำนาจของการบริโภคเกินจริง และเล่นอยู่กับภาพพจน์ (Image) นั่นคืออะไรก็ตามที่เขบริโภค สังคมต้องรับได้หรือเป็นที่ยอมรับของสังคม ประชาชนต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อซื้อและบริโภค วิธีของประชาชนคือวิธีของการบริโภค ใครก็ตามที่สามารถควบคุมการบริโภคของประชาชนได้ พวกเขาสามารถควบคุมสังคมได้ คนฉลาดย่อมได้รับประโยชน์จากการบริโภคของประชาชน ขณะนี้ประเทศมหาอำนาจ ทั้งหลายในฐานะผู้ผลิตและจัดจำหน่าย พยายามกระตุ้นความอยาก (desire) ของประชาชน ในรูปแบบต่าง ๆ พวกเขาวางเครือข่ายและใยข่ายเพื่อที่จะควบคุมผู้บริโภคให้อยู่ในเงื้อมมือ ดังนั้น สังคมดิจิทัลจึงเน้นความเป็นเกินจริง ประติมากรรมหรือการและคุณค่า แลกเปลี่ยนมากกว่าคุณค่าใช้สอย วัฒนธรรมการบริโภคในสังคมดิจิทัลให้สิทธิพิเศษแก่ ภาพพจน์เหนือกว่าตัวเนื้อหาสาระหรือตัวสินค้าเอง วัฒนธรรมการบริโภคเป็นผลมาจากการ ขยายตัวของการผลิตสินค้าภายใต้ระบบทุนนิยม และสินค้าภายใต้วัฒนธรรมบริโภคได้กลาย มาเป็นสิ่งที่คนในสังคมใช้ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และใช้สร้างความแตกต่าง อีกทั้ง วัฒนธรรมบริโภคนั้นเป็นแหล่งความรู้สึกรักพอใจและความฝันของผู้คน กล่าวคือ กระบวนการวัฒนธรรมบริโภคนั้นมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบ ทุนนิยมที่มีรูปแบบการผลิตขนาดใหญ่ ทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นสินค้าบริการจำนวนมาก ซึ่งนำไปสู่การสะสมของวัฒนธรรมด้านวัตถุธรรมในรูปแบบของสินค้าบริโภคและช่วยกระตุ้น การเติบโตด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่างและการบริโภคของคนในสังคมให้เพิ่มมากขึ้น ส่วนตัว “สินค้า” กลายมาเป็นวัตถุที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับใช้เป็นสื่อในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สินค้าภายใต้วัฒนธรรมการบริโภค กลายเป็นสื่อเชิงสัญลักษณ์ซึ่งถูกบริโภคและสามารถนำมา เป็นสื่อสร้างอัตลักษณ์ของผู้คนอันเป็นวัฒนธรรมด้านสทธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โบ德里าร์ดที่มองว่า โลกยุคปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการบริโภคที่สินค้าถูกบริโภคได้มากกว่ามูลค่า ที่แท้จริง และประโยชน์ใช้สอยของสินค้าถูกทำให้หมดบทบาทลงอย่างสิ้นเชิง เพราะโดย ปกติแล้วผู้คนมักคิดกันว่า วัตถุที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ไม่สอยหรือไม่ก็เป็น วัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนเป็นอันดับแรก แต่โบ德里าร์ดกลับมองในทางตรง ข้ามกับทัศนะข้างต้น เพราะเขาเชื่อว่า เครื่องมือเครื่องใช้ และวัตถุที่อยู่รอบตัวเรามีพื้นฐาน

มาจาก “ค่าของการแลกเปลี่ยนแห่งสัญญา” เป็นสำคัญ ส่วน “ค่าการใช้” ของวัตถุนั้นไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกเหนือจากเป็นสิ่งที่ทำให้เราระลึกถึงคุณค่าของสิ่งนั้นหรือเป็นแค่เครื่องเตือนใจเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ได้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านคตินิยมและบรรทัดฐานใหม่ในฐานะแบบแผนการดำเนินชีวิตของวัฒนธรรมการบริโภคด้านคตินิยมใหม่ (Baudrillard, 1998, p. 128)

เมื่อเหลียวหลังเพื่อจะแลหน้าสังคมไทย สิ่งที่ยังคงเป็นวังวนของปัญหาลักษณะการบริโภคสินค้าของคนไทยในบางครั้งนั้นเป็นการยากที่จะแยกแยะค่า ระหว่างคำว่า คุณค่า การใช้สอย คือ สิ่งที่มีคุณค่าในลักษณะที่จำแนกกับลักษณะการบริโภคในเชิงสัญญา คือ สิ่งบริโภคที่แสดงให้เห็นถึงสถานะทางสังคมในการบริโภคสัญญานั้น ด้วยเหตุผลที่ว่า ในสังคมสมัยปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการบริโภคสัญญา โดยตรรกะของจิตสำนึกของมนุษย์บังคับให้เราต้องขยายขอบเขตความหมายของสัญญาออกไปไม่มีที่สิ้นสุด เพราะการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้เป็นที่พึงพอใจนั้นเป็นไปได้ยาก เราจึงถูกบังคับให้บริโภคสัญญามากขึ้นเป็นลำดับ ด้วยเหตุและผลนี้ จึงเป็นวัฏจักรของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทุนิยม และ สัญญาของมนุษย์ต่อไปเรื่อย ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ในสังคมดิจิทัล วัฒนธรรมการบริโภคปัจจุบันถูกวัดด้วยปริมาณและมูลค่าเป็นหลัก โดยผู้บริโภคเน้นการบริโภคเพียงเพื่อ “โอ้อวดตัวตน” (Self- Conspicuous Consumption) เป็นเป้าหมายสำคัญ กลายเป็น “สังคมอุดมกิน” (The Society of Consumption) แม้แต่ความสุขในปัจจุบันก็เหลือเพียงแค่ “สุขที่ได้เสพ” (Pleasure of Consumption) สร้างฐานะหรืออัตลักษณ์ทางสังคม ส่งผลทำให้มีการแข่งขันวิ่งตามกระแสบริโภคนิยมให้เท่าทันไร้พลังสร้างสรรค์ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งที่งามแก่ตนเองและสังคม มอมเมาตัวตนอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย โดยมุ่งสนองตอบต่อการ “กิน กาม เกียรติ” ภายใต้บรรยากาศของบริโภคนิยมที่กำลังแผ่ไปทุกหย่อมหญ้าเช่นนี้ ประเด็นปัญหาที่เกิดจากบริโภคนิยมในสังคมไทยยังคงเป็นปัญหาควรได้รับการแก้ไขต่อไป มีภาวะอารมณ์ที่ไม่เป็นสุขซึ่งส่งผลต่อชีวิตอย่างน้อยสองประการ คือ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปในแนวทางที่ไม่ถูกต้องและไม่สามารถค้นหาสิ่งที่เป็นคุณค่าในตัวเองได้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น แม้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าในเชิงธุรกิจก็ตาม แต่สิ่งนี้ได้มามีอิทธิพลในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในลักษณะของการจัดงานแนวบริโภคเชิงสัญญานั้นเช่นกัน ดังที่จะเห็นได้จากการจัดงานศพที่แสดงถึงความมีหน้ามีตา มีเกียรติมีศักดิ์ศรีทั้งของผู้วายชนม์และลูกหลานญาติพี่น้องที่ดำเนินการจัดการพิธีงานศพ เพราะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในสังคม จึงได้จัดการพิธีงานศพอย่างอลังการยิ่งใหญ่จนหาแก่นสารอันเป็นพุทธสัจธรรมของการบำเพ็ญกุศลศพนั้นไม่เจอ ขณะเดียวกันในความเป็นจริง ชาวพุทธไทยก็ไม่อาจจะปฏิเสธโลกแห่งความเป็นจริงของกระแสโลกาภิวัตน์หรือสังคมดิจิทัลนั้น ประเด็นคือจะอย่างไรให้สามารถอยู่ได้ในของความเป็นเกินจริงและความเป็นจริงของการจัดการพิธีงานศพในสังคมดิจิทัลนั้นได้ นประเด็นนี้ โดยหลักพื้นฐานคือการใช้ชีวิตด้วยปัญญาในมรณสติกรรมฐานนี้ โดยวิธีการพิจารณาให้เห็นโทษของความตาย พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลรู้จักคิดหรือพิจารณาวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

โดยมีหลักการโดยทั่วไปการคิดแบบคุณโทษและทางออก มี 3 ลักษณะ คือ 1) อัสสาทะ คิดแง่คุณค่า ข้อดี (ให้พิจารณาในแง่บวกหรือคุณของความตายว่า หากคนเราไม่ตาย ก็จะมี ประมาทไม่รับทำความดี ไม่ทำบุญกุศลใด ๆ เพราะไม่ต้องไปรับผลกรรมอีก) 2) อาทีนวะ คิดแง่โทษ ข้อเสีย (ให้พิจารณาในแง่ลบของความตายว่า หากคนเราจะต้องตายในวันหนึ่ง ข้างหน้าอย่างแน่นอน ฉะนั้น จึงไม่ควรประมาทและรีบบำเพ็ญบุญกุศลไว้มาก เพื่อจะได้ไม่ ตกทุกข์ลำบากหากตนตายไปสู่ปรโลก) และ 3) นิสสรณะ คิดแง่ทางออก ทางแก้ปัญหา ทางรอดปลอดภัย นั้นหมายถึงว่า การพิจารณาใช้หลักมรณสตินำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ใน การดำรงชีวิตด้วยการเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาทหมั่นมาในชีวิต วย เวลา และในรูปร่าง หน้าตา มีจิตใจรู้สึกกลัวต่อบาปกรรม กลัวความไม่ดี เพราะตายแล้วผู้คนติเตียนและหันมาทำ กรรมดี ตายแล้วผู้คนสรรเสริญ เป็นผู้ตื่นในการทำกิจทั้งปวง โดยไม่มีการผัดวันประกันพรุ่ง ในการสร้างความคิด เกิดความสลดใจ สงบจิตมีปัญญามองเห็นธรรมชาติของชีวิตว่า ล้วนตกอยู่ ภายใต้อำนาจกฎของไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์และไม่ขึ้นต่ออำนาจใคร ไม่มี ความยึดมั่นในทรัพย์สมบัติ สามารถทำจิตใจให้ปล่อยวางได้ เมื่อไม่ได้ตั้งความปรารถนา รู้จัก วิธีเตรียมตัวก่อนตาย และฉลาดรับมือเมื่อความพลัดพรากมาเยือน มีความรัก มีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน หายโกรธเคืองกัน ให้อภัยแก่กัน แล้วหันหน้ามาทำความดีต่อกัน เพราะรู้ว่าความโกรธ เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นไฟไหม้จิตใจของเราให้เราร้อน ไม่มีความสุข ดังนั้น บุคคลที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขก็ด้วยความรักที่มีต่อกัน และยังตระหนักอีกว่ามี เวลาไม่นานชีวิตก็ต้องตายจากกัน ช่วงเวลาที่เหลืออยู่นี้เราควรมีความรักต่อกันและหมั่น ทำความดีให้มาก (พระณัฐกิตติ อนารโท (ผุยเหง้า), 2551 หน้า 87-88) อีกทั้ง น้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องรู้จักตนเอง ความพอประมาณของตนเอง การดำเนินชีวิตด้วยการสร้างความสุขบนความเป็นจริงของแต่ละคน โดยการไม่เบียดเบียนทั้ง ตนเองและผู้อื่น และมุ่งสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและสังคมบนความเข้าใจใน สังคมชีวิต เข้าถึงสรรพสิ่งอย่างมีสติปัญญาและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบนฐานแห่ง ศีลธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

6. บทสรุป

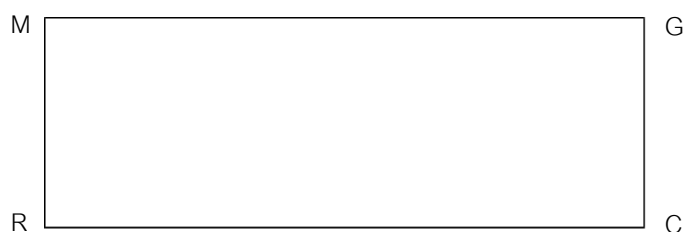
พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย เพราะถือว่าเป็น เหตุการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตจึงได้มีการอุทิศส่วนกุศลนั้นแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และผู้ที่ เป็นญาติพี่น้องก็จะได้บำเพ็ญความกตัญญูตเวทิตาธรรม คือ แสดงความรำลึกถึงและตอบ แทนพระคุณของผู้ล่วงลับไปแล้ว การจัดงานศพในปัจจุบัน นอกจากจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังปรากฏค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นปะปนอยู่ด้วย และปัญหาในการจัดงานศพที่เกิด ความสับสนในสิ่งต่าง ๆ สังคมดิจิทัลเป็นสังคมแห่งการบริโภคนิยมที่ขับเคลื่อนด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศในการโฆษณา สังคมจึงอยู่อยู่ภายใต้อำนาจของการบริโภคเกินจริง และ เล่นอยู่กับภาพพจน์ (Image) สังคมดิจิทัลจึงเน้นความเป็นเกินจริง ประติมา ความหรูหรา

อลังการและคุณค่าแลกเปลี่ยนมากกว่าคุณค่าใช้สอย วัฒนธรรมการบริโภคในสังคมดิจิทัลให้สิทธิพิเศษแก่ภาพพจน์เหนือกว่าตัวเนื้อหาสาระหรือตัวสินค้าเอง วัฒนธรรมการบริโภคเป็นผลมาจากการขยายตัวของการผลิตสินค้าภายใต้ระบบทุนนิยม และสินค้าภายใต้วัฒนธรรมบริโภคได้กลายมาเป็นสิ่งที่คนในสังคมใช้ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และใช้สร้างความแตกต่าง ชาวพุทธไทยก็ไม่อาจจะปฏิเสธโลกแห่งความเป็นจริงของกระแสโลกาภิวัตน์ หรือสังคมดิจิทัลนั้น ประเด็นคือจะอย่างไรให้สามารถอยู่ได้ในของความเป็นเกินจริงและความเป็นจริงของการจัดการพิธีงานศพในสังคมดิจิทัลนั้นได้ ในประเด็นนี้ โดยหลักพื้นฐานคือการใช้ชีวิตด้วยปัญญาในมรณสติกรรมฐานนี้ โดยวิธีการพิจารณาให้เห็นโทษของความตาย พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลรู้จักคิดหรือพิจารณาวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก อีกทั้งน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องรู้จักตนเอง ความพอประมาณของตนเอง การดำเนินชีวิตด้วยการสร้างความสุขบนความเป็นจริงของแต่ละคน โดยการไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น และมุ่งสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและสังคมบนความเข้าใจในสังขธรรมชีวิต เข้าถึงสรรพสิ่งอย่างมีสติปัญญาและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบนฐานแห่งศีลธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและการวิเคราะห์เรื่อง ความเป็นเกินจริงในการจัดการพิธีงานศพของชาวพุทธไทยในสังคมดิจิทัล จนนำมาสู่การการตกผลึกเป็นผลลัพธ์องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้เกิดประโยชน์ คือ RCMG Model ซึ่งสามารถสรุปได้ดังรูปภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 องค์ความรู้จากการศึกษา RCMG Model

จากภาพข้างต้น สามารถอธิบายโดยสังเขปคือ

R ย่อมาจาก Reality ความเป็นจริง การพิจารณาสภาวะธรรมองให้เห็นตามความเป็นจริงที่ดำเนินเป็นตามหลักไตรลักษณ์ คือ ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยการเกิดขึ้นในเบื้องต้น ตั้งอยู่ในท่ามกลางและดับสลายในที่สุด สรรพสิ่งล้วนตกอยู่ภายใต้กฎสังขธรรมนี้ แม้โลกจะพัฒนาการมาถึงยุคดิจิทัลอย่างปัจจุบันนี้ก็ตาม

C ย่อมาจาก Contemplation on Death มรณสติ การระลึกถึงความตายที่ตนจะต้องประสบอยู่เนื่อง ๆ เพื่อให้เกิดความสังเวชสลดใจ การระลึกถึงความตาย ความแตกดับของสังขารร่างกายเป็นอารมณ์ จะทำให้เป็นเหตุแห่งการปรารภความเพียรเนื่อง ๆ อีกทั้งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงตนอยู่ในศีลธรรม

M ย่อมาจาก Meritorious Wholesome การประกอบบุญกุศล พุทธจริยธรรมของมรณสตिकอยเตือนให้ประกอบในสิ่งที่เป็นบุญและดำรงตนอยู่ในกุศลกรรมบถ อันเป็นเครื่องนำทางให้เกิดความสุขที่แท้จริงทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

G ย่อมาจาก Gratitude ความกตัญญูทวเที่ การจัดงานพิธีบำเพ็ญกุศลศพนอกจากการแสดงออกความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว สารัตถะเพื่อเป็นกุศโลบายในการเรียนรู้เข้าใจสัจธรรมของมนุษย์ และการได้แสดงออกถึงความกตัญญูทวเที่ต่อผู้มีพระคุณ อีกทั้งเป็นต้นแบบให้ลูกหลานได้เป็นตัวอย่างในวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธรากร จันทนะสาโร. (2557). *นาฏยศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูภัทรจิตตาภรณ์, วิเชียร นามการ, พระครูอัศวศิลาวิสุทธิ, สุทธิวิทย์ จันทร์ภิรมย์ และ พระสุวิจักขณ์ กุลยศขย้ง. (2564). ศึกษาประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยมของวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตค้นเชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่”*. (หน้า 963-973). ลำพูน: วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐกิตติ อนารโท (ผุยเหง้า). (2551). *ศึกษาหลักมรณสติในพระไตรปิฎก*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ตื่นเถิดชาวไทย*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 38). กรุงเทพมหานคร: สำนักพลีพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรรม ลีลานุกรม. (2549). *การตายทางการแพทย์ในโสรัจจ์ หงศิศารมภ์ (บรรณาธิการ) ความตายและการตาย มุมมองศาสนากับวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภกิตติ์ คุณา. (2568). *ค่าใช้จ่ายในงานศพ จากเรื่องคนตาย กลายเป็นเรื่องคนเป็น*. เข้าถึงได้จาก <https://sdnthailand.com/sdnblog/36644>

สมบุญ บัญโท. (2562). *ศัพท์เทคนิคและแนวคิดปรัชญา นิยามและความหมาย หมวดอักษร A-Z*. กรุงเทพมหานคร: ณ ภัทร ก๊อปปี้.

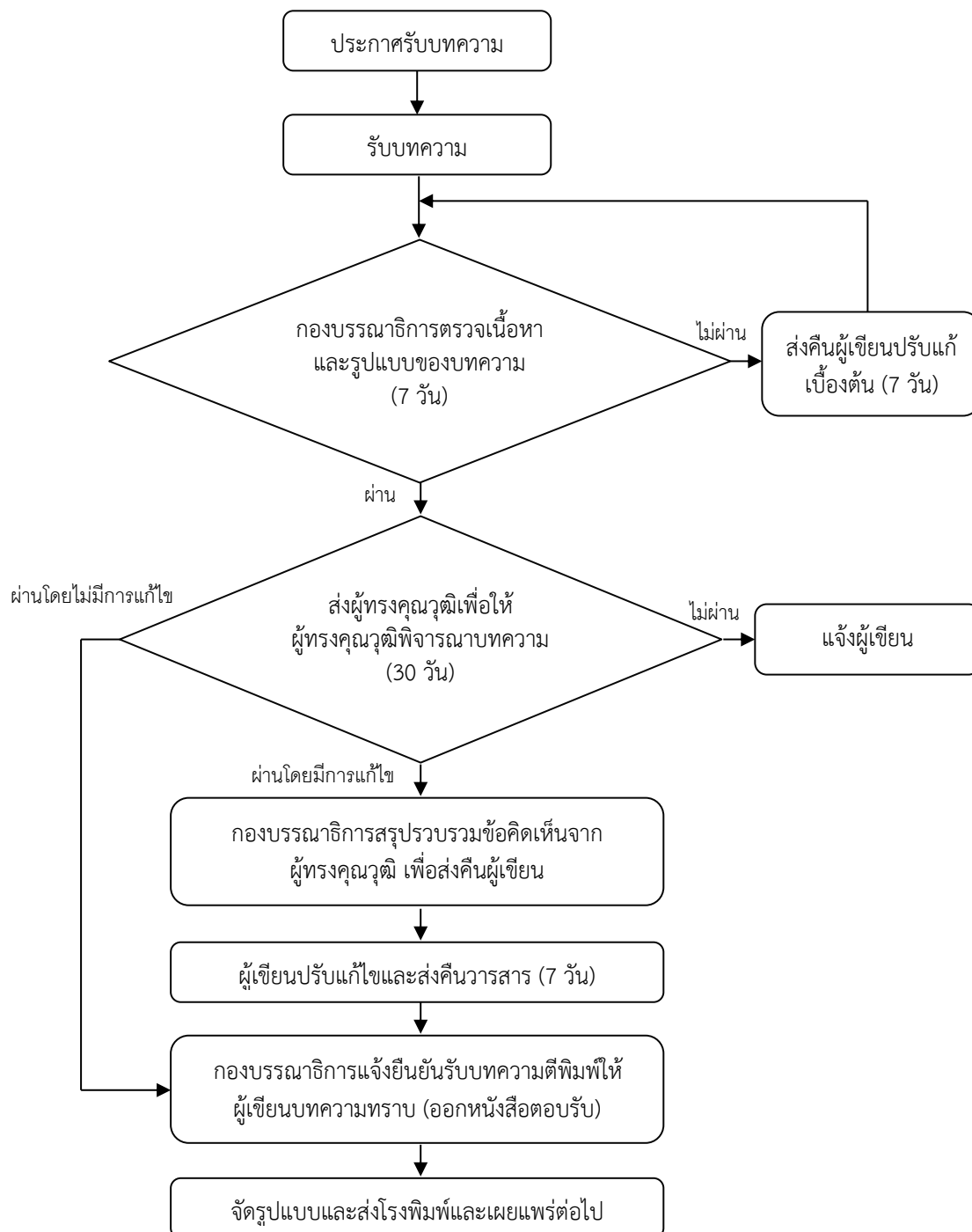
Baudrillard, J. (1996). *The Systems of Object*. London: Verso.

Baudrillard, J. (1998). *The Consumer Society*. London: Sage.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องยินยอมและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ รูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปกิณกะ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงในเนื้อหาและอ้างอิงในท้ายบทความ (References) ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารในรูปแบบของ APA 6th edition ดังตัวอย่างอ้างอิง

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

ผู้ประสงค์จะตีพิมพ์บทความต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนจะต้องศึกษารูปแบบและตรวจสอบการเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบของวารสาร

2. แนบไฟล์บทความ (Microsoft word) เข้าสู่ระบบออนไลน์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index> พร้อมแจ้งและติดต่อประสานงานไปที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการนายมงคล สอนไธสง โทร. 064-946-1595, อีเมล: mongkol.son@mcu.ac.th, ไลน์: kee_s ทั้งนี้ผู้เขียนต้องระบุต้นสังกัด และเบอร์โทรศัพท์ ที่ติดต่อได้โดยตรง ไลน์กล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

3. บทความต้องผ่านการตรวจรูปแบบจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนต้องปรับแก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการ

4. เนื้อหาบทความและองค์ประกอบของบทความต้องผ่านการตรวจพิจารณาและอนุมัติจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความ

5. เมื่อบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ก่อนส่งผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ผู้เขียนต้องทำการโอนเงินค่าธรรมเนียมบทความ 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ตามหมายเลขบัญชี "791-0-50021-1" ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี "วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ (วารสาร)" พร้อมแนบสลิปหลักฐานไปที่กล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ไม่มีนโยบายในการเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกินที่กำหนดไว้ โปรดระวังมีบุคคลแอบอ้างเรียกเก็บเงินเพิ่ม ซึ่งทางวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ขอรับผิดชอบโดยประการทั้งปวง

6. บทความต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และการพิจารณาของกองบรรณาธิการถือเป็นขั้นสุดท้าย ในกรณีที่บทความของท่านไม่ผ่านการประเมินและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการไม่รับตีพิมพ์บทความและไม่คืนเงินโดยประการทั้งปวง

7. เมื่อได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนยินยอมที่จะรับผลการประเมินนั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

8. เนื้อหาบทความที่แก้ไขตามผู้ประเมินต้องไฮไลท์ตัวอักษรสีแดง เพื่อให้กองบรรณาธิการได้ใช้ตรวจสอบว่าท่านได้แก้ไขจริง และหากท่านไม่ไฮไลท์ตัวอักษรสีแดง ทางวารสารจะถือว่าท่านไม่ได้แก้ไขบทความตามผู้ประเมิน และส่งไฟล์ (Microsoft word) บทความที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วแนบเข้ามาในระบบ โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน หลังจากวารสารได้ส่งผลประเมินให้ผู้เขียนทราบ ในกรณีกองบรรณาธิการตรวจพบว่าบทความย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ไม่สมบูรณ์ ทางวารสารจะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาปรับแก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจแก้ Abstract จำนวน 500 บาท

9. ทั้งนี้แม้บทความที่ผ่านการอนุมัติแล้ว ภายหลังพบว่า หากไม่สามารถติดต่อผู้เขียนบทความได้ และผู้เขียนไม่ยอมแก้ไขบทความให้สมบูรณ์หรือแก้ไขบทความล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับตีพิมพ์บทความ และขอยกเลิกใบตอบรับตีพิมพ์บทความ โดยวารสารจะแจ้งผ่านทางอีเมลจากระบบที่ผู้เขียนได้ลงทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

10. การจัดเลื่อนลำดับเพื่อเผยแพร่บทความในแต่ละฉบับ เป็นอำนาจและสิทธิ์ในการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของบทความ

11. ความก้าวหน้าเกี่ยวกับบทความ เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความที่ต้องติดตามสอบถามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กองบรรณาธิการ จะแจ้งให้ทราบในระบบของวารสาร

ผู้พิมพ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบและรูปแบบที่วารสารกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.3 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อมส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) วิธีดำเนินการวิจัย

3) ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

4) คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการ บรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการ วิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิด ประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Gained) เป็นองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของ ข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดี ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือ เฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่ สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตาม หลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยม แพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการ งานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: ชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และให้วงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย หรือ (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อง.ทก. (ไทย) 20/395/106)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ด้วย

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนันท์ ฐาตโตร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนันท์ ฐาตโตร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป) ./ สถานที่พิมพ์ ./ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรณัท ฐาตตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรณัท ฐาตตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.

อำนวย มีราคา. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(1), 134-145.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298-314.

4. วิทยานิพนธ์/คุณิวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหาน้าหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563) หรือ Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรพรรณ เขาเรียง, 2563) หรือ (Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรพ์ ฐาตุโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรพ์ ฐาตุโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระอธิการวัชระ จิตตสาโร. (2561). *การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญานิเทศ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkomrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/, หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

การอ้างอิงท้ายบทความ

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกิพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง./ เข้าถึงได้จาก/ <http://www.xxxxxxx>

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) (คำว่า สืบค้นเมื่อ ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย

กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

ตัวอย่างวิกิพีเดีย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง./ วันที่สืบค้น./ จาก/ <http://www.xxxxxxx>

วิกิพีเดีย. (2561). *จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

9. เอกสารการประชุมทางวิชาการ

การอ้างอิงในเนื้อหา

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า)

(พระมหาสุชาติ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหม กัลป์, 2561)

(Soutar, G. & Mazzarol, T. W., 1995)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), *ชื่อการประชุม* (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาสุชาติ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. (2561). คณะสงฆ์กับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 INC2019* (น. 1892). น่าน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.